

**UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ALE EDUCAȚIEI**

CONSORTIU: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul (USC)

Cu titlu de manuscris:

CZU: 94:271.2"1944/1989"(498.2)(043.3)

ENACHE IONUȚ I.

**REGIMUL COMUNIST ÎN OLTENIA. IMPACTUL ACESTUI REGIM
ASUPRA BISERICII ȘI SLUJITORILOR EI ÎN JUDEȚUL OLT
ÎN PERIOADA 1944–1989**

611.02. ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

Teză de doctor în istorie

Conducător științific:
univ., dr. hab.

Nicolae ENCIU, conf.

Autor:

Ionuț I. ENACHE

CHIȘINĂU 2025

© Enache I. Ionuț, 2025

CUPRINS

Adnotare	5
Annotation	6
Аннотация	7
Lista figurilor	8
Lista abrevierilor	9
INTRODUCERE	11
1. ISTORIOGRAFIA ȘI SURSELE ISTORICE	
1.1. Istoriografia problemei.....	18
1.2. Sursele istorice.....	33
1.3. Concluzii la <i>Capitolul 1</i>	46
2. IMPACTUL REGIMULUI COMUNIST ASUPRA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE	
2.1. Biserica Ortodoxă Română în noul context istoric.....	48
2.2. Ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, clerul și autoritățile politice.....	60
2.3. Laicizarea învățământului religios.....	73
2.4. Represiunea și rezistența.....	79
2.5. Concluzii la <i>Capitolul 2</i>	94
3. VIAȚA RELIGIOASĂ ORTODOXĂ ÎN ANII REGIMULUI COMUNIST ÎN OLTENIA (JUDEȚELE OLT ȘI ROMANAȚI)	
3.1. Cadrul istorico-politic și economic local.....	95
3.2. Desființarea, reactivarea și evoluția Mitropoliei Olteniei.....	104
3.3. Instituționalizarea opresiunii în Oltenia: preoții între „conciliere” cu statul, represiune și rezistență.....	112
3.4. Starea lăcașurilor de cult.....	138
3.5. Concluzii la <i>Capitolul 3</i>	148
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	148
BIBLIOGRAFIE	151
ANEXE	
Anexa 1. Ghidul interviului semistructurat.....	181
Anexa 2. Interviu realizat de Ionuț I. Enache cu monahia Filofteia (Cristina Grigoraș), Mănăstirea Brâncoveni, 10 februarie 2024.....	182
Anexa 3. Interviu realizat de Ionuț I. Enache cu monahia Iulia (Iuliana Băgăcean), Mănăstirea Clocociov, 11 februarie 2024.....	185
Anexa 4. Interviu realizat de Ionuț I. Enache cu profesorul Ion Vladu, Sfânta Mănăstire Călui, 11 februarie 2024.....	187
Anexa 5. Interviu realizat de Ionuț I. Enache cu preotul Daniel Augustin Delureanu,	

10 august 2024.....	190
Anexa 6. Preoți din jud. Olt sub regim comunist. Studii de caz	
6.1. Anghel Ilie.....	192
6.2. Boștinescu Constantin.....	196
6.3. Cristide I. Floricel.....	197
6.4. Diaconescu Constantin.....	198
6.5. Dumitrescu Radu.....	199
6.6. Florea Călin.....	199
6.7. Golgojan Ilie.....	199
6.8. Ionescu Gheorghe.....	203
6.9. Marinescu Emil.....	202
6.10. Milcu Petre.....	203
6.11. Nicolescu Constantin.....	204
6.12. Popa Nicolae T.....	204
6.13. Popescu Ioan A.....	205
6.14. Popescu Ion.....	205
6.15. Piele Preda	207
6.16. Rădulescu (Corcău) Ion.....	209
6.17. Șeiculescu Alexandru.....	214
6.18. Simionescu Ioan.....	214
6.19. Simionescu Gheorghe (Teodor Iosifescu).....	217
6.20. Stănculescu Ion.....	218
6.21. Vasiloiu Filip.....	219
Anexa 7. Mănăstirea Clocociov în surse iconografice.....	222
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	225
CURRICULUM VITAE.....	226

ADNOTARE

Enache I. Ionuț, „Regimul comunist în Oltenia. Impactul acestui regim asupra bisericii și slujitorilor ei în județul Olt în perioada 1944–1989”, teză de doctor în istorie, specialitatea 611.02 – Istoria Românilor (pe perioade), Chișinău, 2025. 228 p.

Structura tezei: adnotări, lista figurilor și abrevierilor, introducere, trei capitole divizate în subcapitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 676 de titluri, 151 de pagini de text de bază, 7 anexe, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului. Rezultatele obținute sunt publicate în 13 lucrări științifice (3 articole științifice în reviste acreditate, 1 articol într-o revistă neacreditată, 6 publicații în materialele conferințelor naționale și internaționale, precum și 3 articole în culegere colectivă).

Cuvinte-cheie: regim comunist, stat, politică, represiune, rezistență, Biserica Ortodoxă Română, Mitropolia Olteniei, cler, lăcașuri de cult, România, Oltenia, jud. Olt, 1944–1989.

Scopul lucrării constă în cercetarea, identificarea și estimarea rolului și contribuției regimului comunist din Oltenia asupra B.O.R. și destinului clerului din jud. Olt în anii 1944–1989.

Obiectivele cercetării: analiza istoriografiei problemei și a surselor documentare în vederea identificării nivelului de cercetare a impactului regim comunist asupra bisericii și slujitorilor ei în județul Olt în anii 1944–1989; cercetarea impactului avut de regimul comunist asupra B.O.R. și al slujitorilor săi din perspectiva factorilor politic, educațional, ideologic și opresiv; stabilirea rolului și locului regimului comunist în Oltenia (jud. Olt și Romanați) în raport cu B.O.R.; identificarea interdependenței dintre modificările în structura organizatorică a instituțiilor ecleziastice ca urmare a ingerinței organelor instituțiilor de stat; aprecierea vieții religioase în Oltenia (jud. Olt și Romanați) în procesul de instituționalizare și consolidare a regimului comunist din perspectiva resursei umane și cea patrimonială.

Noutatea și originalitatea științifică: teza de doctorat constituie, în premieră, o cercetare științifică bazată pe o bogată literatură de specialitate și diversitate de izvoare istorice axată pe impactul regimului comunist asupra B.O.R. și slujitorilor ei în Oltenia (județele Olt și Romanați) în perioada 1944–1989. Tema investigată acoperă un gol informațional în istoriografia românească orientată mai mult spre macroistorie, decât pe microistorie.

Problema științifică soluționată: rezultatele științifice obținute, constau în abordarea și caracterizarea impactului regim comunist asupra bisericii și slujitorilor ei în Oltenia (județele Olt și Romanați) în perioada 1944–1989”, microcercetare ce a dus la elaborarea unor viziuni de ansamblu a prezentării într-un tot întreg a B.O.R. și a slujitorilor ei în evoluție și involuție istorică în vederea aplicării rezultatelor științifice obținute în cercetări științifice fundamentale și aplicative din domeniul istoriei românilor în epoca contemporană.

Semnificația teoretică: se investighează din perspectivă conceptuală și ideatică esența regimului autoritar comunist în România în raport cu instituția ecleziastică ortodoxă, cu ierarhii și slujitorii ei, cu mecanismele opresiunii asupra vieții religioase, raportul dintre „centru” și „periferie” în problema religiei, spiritualitate versus ideologie, starea patrimoniului ecleziastic sub regim ateist; se analizează trăsăturile vieții religioase în Oltenia în contextul factorului politic și religios din cadrul României.

Valoarea aplicativă: rezultatele investigației științifice pot fi utilizate de specialiști în domeniu, în elaborarea lucrărilor interdisciplinare, aplicative, de istorie locală, regională, națională, conturând imaginea generală și specifică a B.O.R. sub regim comunist. Totodată, rezultatele cercetării pot constitui drept repere pentru întocmirea unor teze de licență, master și de doctorat, pot fi aplicate în cadrul unor discipline pre și universitare din domeniul istoriei și teologiei.

Aprobarea rezultatelor obținute: aspecte ale problemei cercetate au fost prezentate la 6 manifestări științifice și volume din Republica Moldova și România, 3 articole științifice în reviste științifice acreditate din Republica Moldova, 1 articol într-o revistă neacreditată, 3 articole într-o culegere colectivă din România.

ANNOTATION

Enache I. Ionuț, "The communist regime in Oltenia. The impact of this regime on the church and its servants in Olt county during the period 1944–1989", doctoral thesis in history, speciality 611.02 - History of Romanians (by periods), Chisinau, 2025. 228 p.

Author: Enache I. Ionuț.

Structure of the thesis: annotations, list of figures and abbreviations, introduction, three chapters divided into subchapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 676 titles, 151 pages of basic text, 7 appendices, statement of responsibility, author's CV. The results obtained are published in 13 scientific works (3 scientific articles in accredited journals, 1 article in a non-accredited journal, 6 publications in the materials of national and international conferences, as well as 3 articles in collective collections).

Keywords: communist regime, state, politics, repression, resistance, Romanian Orthodox Church, Metropolis of Oltenia, clergy, places of worship, Romania, Oltenia, Olt county, 1944–1989.

The aim of the thesis: the aim of the paper is to research, identify and estimate the role and contribution of the communist regime in Oltenia on the B.O.R. and the fate of the clergy in Olt county in the years 1944–1989.

The objectives of the thesis: analysis of the historiography of the problem and documentary sources in order to identify new research aspects; the research of the impact of the communist regime on Romanian Orthodox Church and of his servants from the perspective of the political, educational, ideological and repressive factor; establishing the role and place of the communist regime in Oltenia (Olt and Romanați counties) in relation to Romanian Orthodox Church; the appreciation of religious life in Oltenia (Olt and Romanați counties) under the communist regime from an institutional, human and patrimonial resource perspective.

Scientific novelty and originality: the doctoral thesis is, for the first time, a scientific research based on a rich specialized literature and diversity of historical sources focused on the impact of the communist regime on the B.O.R. and her servants in Oltenia (Olt and Romanați counties) during the period 1944–1989. The investigated theme covers an information gap in Romanian historiography oriented more towards macro-history than micro-history.

The results obtained: the scientific results obtained consist in the approach and characterization of the impact of the communist regime on the church and its servants in Oltenia (Olt and Romanați counties) during the period 1944–1989, micro-research that led to the elaboration of some overviews of the presentation as a whole of Romanian Orthodox Church and its servants in historical evolution and involution in order to apply the scientific results obtained in fundamental and applied scientific research in the field of Romanian history in the contemporary era.

Theoretical significance: the essence of the communist authoritarian regime in Romania is investigated from a conceptual and ideological perspective in relation to the Orthodox ecclesiastical institution, with its hierarchs and servants, with the mechanisms of oppression on religious life, the relationship between "center" and "periphery" in the matter of religion, spirituality versus ideology, the state of the ecclesiastical heritage under the atheistic regime; the features of religious life in Oltenia are analyzed in the context of the political and religious factor within Romania.

Application value: the results of the scientific investigation can be used by specialists in the field, in the elaboration of interdisciplinary, applied works, of local, regional, national history, outlining the general and specific image of the Romanian Orthodox Church under the communist regime. At the same time, the research results can be used as benchmarks for the preparation of bachelor's, master's and doctoral theses, they can be applied in pre-university disciplines in the field of history and theology.

Implementation of scientific results: Aspects of the research problem were presented at 6 scientific events and volumes from the Republic of Moldova and Romania, 3 scientific articles in accredited scientific journals from the Republic of Moldova, 1 article in a non-accredited journal, 3 articles in a collective collection from Romania.

АННОТАЦИЯ

Энаке И. Ионуц, «Коммунистический режим в Олтении. Влияние этого режима на церковь и ее служителей в округе Олт в период 1944–1989 гг.», докторская диссертация по истории по специальности 611.02 – История румын (по периодам), Кишинэу, 2025 г. 228 с.

Автор: Энаке И. Ионуц.

Структура и объем диссертации: аннотации, перечень рисунков и сокращений, введение, три главы, разбитые на подразделы, общие выводы и рекомендации, библиография из 676 наименований, 151 страниц основного текста, 7 приложений, сведения об ответственности, автобиография автора. Полученные результаты опубликованы в 13 научных работах (3 научные статьи в аккредитованных журналах, 1 статья в неаккредитованном журнале, 6 публикаций в материалах республиканских и международных конференций, а также 3 статьи в коллективных сборниках).

Ключевые слова: коммунистический режим, государство, политика, репрессии, сопротивление, Румынская православная церковь, Олтенская митрополия, духовенство, культовые сооружения, Румыния, Олтения, уезд Олт, 1944–1989.

Цель исследования: является исследование, выявление и оценка роли и вклада коммунистического режима в Олтении и его влияния на Румынской Православной Церкви и судьба духовенства округа Олт в 1944–1989 гг.

Задачи исследования: анализ историографии проблемы и документальных источников с целью выявления уровня исследования влияния коммунистического режима на церковь и ее служителей в округе Олт в 1944–1989 гг.; исследование влияния коммунистического режима на Румынской Православной Церкви и его духовенства округа с точки зрения политических, образовательных, идеологических и репрессивных факторов; установление роли и места коммунистического режима в Олтении (уезды Олт и Романац) по отношению к Румынской Православной Церкви; выявление взаимозависимости между изменениями организационной структуры церковных учреждений в результате вмешательства органов государственных учреждений; оценка религиозной жизни в Олтении (уезды Олт и Романац) в процессе институционализации и консолидации коммунистического режима с точки зрения человеческих и материальных ресурсов.

Научная новизна и оригинальность исследования: докторская диссертация впервые представляет собой научное исследование, основанное на богатой специальной литературе и разнообразии исторических источников, посвященное влиянию коммунистического режима на Румынской Православной Церкви в Олтении (уезды Олт и Романац) в период 1944–1989 гг. Исследуемая тема охватывает информационный пробел в румынской историографии, ориентированной больше на макроисторию, чем на микроисторию.

Полученные результаты: полученные научные результаты заключаются в подходе и характеристике воздействия коммунистического режима на церковь и ее служителей в Олтении (уезды Олт и Романац) в период 1944–1989 гг., микроисследования, которые привели к разработке некоторых обзоров презентации в целом Румынской Православной Церкви в исторической эволюции и инволюции с целью применения научных результатов, полученных в фундаментальных и прикладных научных исследованиях в области румынской истории в современную эпоху.

Теоретическая значимость исследования: сущность коммунистического авторитарного режима в Румынии исследуется с концептуально-идеологической точки зрения в отношении православного церковного института, с его иерархами и служащими, с механизмами притеснения религиозной жизни, взаимоотношениями между «центром» и «периферией». В вопросе религии, духовность против идеологии, состояние церковного наследия при атеистическом режиме; особенности религиозной жизни в Олтении анализируются в контексте политического и религиозного фактора внутри Румынии.

Прикладная ценность полученных результатов: результаты научного исследования могут быть использованы специалистами в данной области при разработке междисциплинарных, прикладных работ по местной, региональной, отечественной истории, очерчивающих общий и специфический облик Румынской Православной Церкви в Олтении при коммунистическом режиме. При этом результаты исследования могут быть использованы в качестве ориентиров при подготовке бакалаврских, магистерских и докторских диссертаций, могут быть применены на довузовских дисциплинах в области истории и теологии.

Результаты исследования: аспекты исследуемой проблемы были представлены на 6 научных мероприятиях и томах из Республики Молдова и Румынии, 3 научных статьях в аккредитованных научных журналах Республики Молдова, 1 статье в неаккредитованном журнале, 3 статьях в коллективном сборнике из Румынии.

LISTA FIGURILOR

Figura 1. Mănăstirea Clocociov, începutul sec. XX

Figura 2. Mănăstirea Clocociov, 1976

Figura 3. Mănăstirea Clocociov, în reparație, 1976

Figura 4. Mănăstirea Clocociov, fixarea turelor (I), 1976

Figura 5. Mănăstirea Clocociov, fixarea turelor (II), 1976

Figura 6. Mănăstirea Clocociov, în reparație, 1976

LISTA ABREVIERILOR

- A.C.N.S.A.S.** – Arhivele Consiliului Național de Studiere a Arhivelor Securității (București)
A.E.R. – Arhiva Episcopiei Râmnicului
Alin. – alineatul
A.M.M. – Acta Moldaviae Meridionalis
A.N.A. – Agenția Națională a Arhivelor (Chișinău)
A.N.R. – Arhivele Naționale ale României (București)
Arhim. – arhimandrit
B.O.R. – Biserica Ortodoxă Română /Buletinul Oficial al Patriarhiei Române
C.A.P. – Cooperativă Agricolă de Producție
C.C. – Comitetul Central
Cca – circa
C.M. – colonie de muncă
C.N.S.A.S. – Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității
Com. – comuna
Coord. – coordonator
C.S.S. – Consiliul Securității Statului
d. – dosar
D.G.S.P. – Direcția Generală a Securității Poporului
Doc. – document
D.S.S. – Departamentul Securității Statului
Ed. – Editura
ed. – editor
E.L. – Europa Liberă
F. – Fond
f. – filă
F.D.U.S. – Frontului Democrației și Unității Socialiste
F.N.D. – Frontul Național Democrat
F.S.N. – Frontul Salvării Naționale
G.A.C. – Gospodăria Agricolă Colectivă
G.B. – Glasul Bisericii. Foaie religioasă pentru popor. Organ al Arhiepiscopiei Bucureștilor și al Episcopiei Buzăului și Dunării de Jos
Gulag. – (*rus.*, Главное управление лагерей) Direcția Lagărelor de Muncă
h. – oră
ha. – hectar
H.C.M. – Hotărârea Consiliului de Miniștri
Inst. – Institutul
I.N.S.T. – Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului
Î.P.S. – Înalt Prea Sfințitul (titlul mitropolitului primat)
jud. – județul
kg. – kilogram
kV. – kilovolți
l. – litru
m. – metru/metri
M.A. – Mitropolia Ardealului
M.A.I. – Ministerul Afacerilor Interne
M.A.N. – Marea Adunare Națională
M.C.A. – Ministerul Cultelor și Artelor
M.F.A. – Ministerul Forțelor Armate

mil. – milioane
mld. – miliarde
M.O. – Mitropolia Olteniei
Mun. – municipiu
MW. – megawatt
N.A.T.O. – Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
N.K.V.D. – (*rus.*, Н.К.В.Д., Народный комиссариат внутренних дел) Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne
n.n. – nota noastră
O.N.U. – Organizația Națiunilor Unite
op. cit. – opera citată
nr. – număr
p. – pagină
pp. – pagini
P.C. al U.R.S.S. – Partidul Comunist al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste
P.C.R. – Partidul Comunist Român
Pct. – punctul
Pr. – preot
P.F.P. – Partidului Frontul Plugarilor
P.M.R. – Partidul Muncitoresc Român
P.N.C. – Partidul Național Creștin
P.N.L. – Partidul Național Liberal
P.N.Ț. – Partidul Național Țărănesc
P.S.-D. – Partidul Social-Democrat
P.S.D.I. – Partidul Social Democrat Independent
Red. – redacția
Reg. – regiunea/regională
R.I.M. – Revista de Istorie a Moldovei
Rn. – raionul
R.P.C. – Republica Populară Chineză
R.P.R. – Republica Populară România
R.S.F.S. – Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă
R.S.S. Moldovenească – Republica Sovietică Socialistă Moldovenească
R.S.R. – Republica Socialistă România
R.S.S. – Republica Sovietică Socialistă
R.T. – Revista Teologică
Rus. – rusește
Sf. – sfântul, sfântului /sfânta, sfinte
s.t. – subliniat în text
S.T. – Studii Teologice
Str. – strada
Trad. – tradus
U.M. – Unitatea de muncă
U.P.D.R. – Uniunea Preoților Democrați din România
U.R.S.S. – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
U.S.M. – Universitatea de Stat din Moldova
U.T.C. – Uniunea Tineretului Comunist
Vol. – volum
док. – документ (în limba rusă, document)

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. Religia creștină ortodoxă, confesată de majoritatea populației din România, constituie o parte componentă a identității românești. Toate evenimentele majore din istoria milenară a românilor sunt nemijlocit legate de credința creștină. B.O.R. are un rol și o influență spirituală și materială substanțială în viața cotidiană a poporului român. Creștinismul ortodox a imprimat națiunii române o identitate proprie în spațiul european.

Perioada cea mai tenebră din istoria B.O.R. o constituie aceea în care regimul comunist și-a subsumat în totalitate instituția ecleziastică și slujitorii săi. Inclusă în sfera de influență a Uniunii Sovietice, România a fost subordonată statului ateist, iar acest fapt nu putea să nu se răsfrângă în mod direct și asupra B.O.R. Pornindu-se de la conceptul marxist-leninist că religia este „opium pentru popor” regimul comunist a pornit o ofensivă împotriva B.O.R.

Investigarea regimului comunist în România ar fi incompletă dacă s-ar neglija din demersul istoriografic influența masivă a factorului politico-ideologic asupra B.O.R., care tindea să minimalizeze instituția religioasă în viața socială a statului sau să subordoneze în totalitate autoritatea religioasă în favoarea celei laice. Totodată, este importantă cercetarea continuităților și sincopelor memoriei instituționale. Spre deosebire de U.R.S.S., în România biserica nu a fost separată de stat. Din această perspectivă s-au conturat diferite forme de ajustare a instituției ecleziastice la noile realități.

Presiunea regimului comunist asupra B.O.R. a fost una cu puternice valențe de repartizare a polilor de influență. Dacă instituția ecleziastică și-a creat un prestigiu social creat și menținut pe parcursul a mai multor secole, atunci unicul partid de guvernare – P.M.R./P.C.R. – instaurat și menținut cu forță, prin teroare și violență, a fost nevoit să-și legitimizeze autoritatea. Prin urmare, în întreaga perioadă a existenței regimului comunist în România a existat o concurență și luptă tacită între puterea laică (politică) și cea ecleziastică (spirituală), dimensiunea mai puțin abordată în discursul istoriografic.

Ținând cont de faptul că raportul dintre regimul politic al B.O.R. și slujitorilor acesteia au fost aplicate, atât strategii moderate (de pliere cu autoritățile statului, de susținerea tacită a politicilor de stat), cât și forme violente (detenția, lagărele de muncă), ambele au avut consecințe directe asupra profilului de personalitate și comportament al clerului ortodox, tema abordată reprezintă un interes aparte pentru mediul științific, încercând să scoată în evidență aspectele, mai sus menționate, în vederea elucidării acestora.

Schimbarea bruscă a axei de valori materiale și spirituale a fost marcată de profunde transformări pe dimensiune orizontală și verticală a societății românești. În contextul creării

cultului personalității (inițiat de Gheorghe Gheorghiu-Dej și ajuns la paroxism în „epoca Ceaușescu”) s-a încercat chiar substituirea modelelor biblice cu cele ale conducătorului de stat, căruia autoritatea ecleziastică i se subordona și i se adresa cu diverse mesaje elogioase. Dacă dimensiunea „laică” a fost mai pe larg abordată, atunci cea „ecleziastică” a fost eclipsată din vizorul cercetătorilor.

Raportul dintre „centru” (București) și „periferie” (Oltenia) la nivel de stat și biserică, constituie o altă realitate a regimului comunist mai puțin abordată în economia lucrărilor de specialitate. Oltenia reprezintă provincia românească cu cea mai numeroasă populație creștin ortodoxă (99%). Din Oltenia au participat cei mai mulți preoți în misiune creștină în anii celui de-Al Doilea Război Mondial în Transnistria. În Oltenia s-au refugiat cei mai mulți basarabeni, inclusiv clerici. Cu alte cuvinte, această realitate nu putea scăpa de sub „ochiul de veghe” al autorităților sovietice, care au ocupat România în anul 1944. Una din formele punitive aplicate în raport cu Oltenia a constituit-o lichidarea M.O. în anul 1945. A existat o interconexiune între ierarhia Olteniei și Patriarhia Română. La nivel politic, este necesar să menționăm faptul că a existat o dublicitate în ceea ce privește Oltenia: pe de o parte, aici s-au afirmat spirite ce evocau necesitatea menținerii României în zona geopolitică europeană, pe de altă parte, tot aici, s-a format o mișcare subversivă de extremă stânga, printre aceștia figurând și viitorul conducător al României Nicolae Ceaușescu.

Cercetarea temei enunțate este necesară pentru a cunoaște în profunzime activitatea slujitorilor B.O.R. din Oltenia sub impactul regimului comunist. Ori, acest fapt ar permite eludarea din demersul istoriografic și cel al spațiului public a informațiilor eronate despre relațiile dintre factorul ecleziastic și cel laic, prezentând o radiografie apropiată de sursele istorice primare (documente de arhivă) deseori ignorate în prezentarea unor judecăți de valoare. Esența regimului comunist în România postbelică nu poate fi înțeleasă și abordată fără a cerceta profundă a vieții religioase în România, în general, și a celei de Oltenia, în particular.

Investigarea realităților istorice enunțate necesită o cercetare prin apelarea la sursa primară, a izvorului istoric, unul coroborat și analizat cu literatura de specialitate, considerent ce aduce contribuții esențiale în studierea complexă a regimului comunist în România, în general, și la nivel local, în mod special.

Descrierea situației în domeniu și identificarea problemelor de cercetare. În procesul de studiere a tezei de doctorat am apelat la literatura de specialitate ce relevă o gamă variată de teme abordate referitoare la relația stat și B.O.R. în timpul regimului comunist. Dacă istoriografia occidentală a pus la îndoială „libertatea de acțiune” a instituției ecleziastice, atunci istoriografia postdecembristă, având la bază surse istorice inedite, a prezentat acțiuni și atitudini

deosebite ale ierarhilor și slujitorilor bisericii. Dacă la nivel de cercetare constatăm lucrări de specialitate care fixează procesul general de interacțiune și raporturi Stat–Biserică, în cazul tezei de față, tind să plasez această realitate istorică spre o zonă periferică. În acest fel, am putut identifica problematica confluenței dintre statul ateist și instituția ecleziastică ortodoxă cu impact direct în modelarea acestei conexiuni în Oltenia, incluzând jud. Olt.

Prin urmare, *problemele de cercetare* vizează studierea unor ample dimensiuni sociale, politice și spirituale exercitate de B.O.R. și implicit de slujitorii săi în statul condus de partidul unic, aducând astfel contribuții în privința formulării unor judecăți de valoare și prezentarea unei ideatici, ce va putea servi ca reper în înțelegerea mai profundă a României aflate sub regim comunist. Abordarea temei vizate este de un interes major, deoarece aduce informații suplimentare referitoare la relația dintre stat, identitate națională și realitatea religioasă, oferind astfel perspective cercetării și definirii relațiilor de „coabitare” a B.O.R. sub regim comunist și a cercetării acestor dimensiuni din perspectivă locală (regională).

Scopul lucrării constă în cercetarea, identificarea, estimarea rolului și contribuția regimului comunist din Oltenia asupra B.O.R. și destinului clerului din jud. Olt în anii 1944–1989.

În vederea realizării scopului propus ne-am fixat următoarele **obiective** ale cercetării.

1. Analiza istoriografiei problemei și a surselor documentare în vederea identificării nivelului de cercetare a impactului regimului comunist asupra bisericii și slujitorilor ei în județul Olt în anii 1944–1989;

2. Cercetarea impactului avut de regimul comunist asupra B.O.R. și al slujitorilor săi din perspectiva factorilor politic, educațional, ideologic și opresiv;

3. Stabilirea rolului și locului regimului comunist în Oltenia (jud. Olt și Romanați) în raport cu B.O.R.;

4. Identificarea interdependenței dintre modificările în structura organizatorică a instituțiilor ecleziastice ca urmare a ingerinței organelor instituțiilor de stat;

5. Aprecierea vieții religioase în Oltenia (jud. Olt și Romanați) în procesul de instituționalizare și consolidare a regimului comunist din perspectiva resursei umane și cea patrimonială.

Ipoteza de cercetare. Prin ipoteza de cercetare înaintată, una exploratorie, considerăm că regimul comunist instituit în România postbelică, unul de esență ateist, a jucat un rol esențial asupra evoluției B.O.R. și destinului slujitorilor ei în Oltenia (jud. Olt și Romanați) pe parcursul anilor 1944–1989.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În vederea realizării scopului, obiectivelor și ipotezei de cercetare, am apelat la o serie de metode de cercetare științifică ce țin de domeniului științelor socio-umanistice. Lucrarea vizează o abordare interdisciplinară, făcând apel la diferite ramuri științifice din domeniul de cercetare al științelor umaniste: istorie, teologie, politologie, relații internaționale, conflictologie, sociologie, bibliometriei, etc. Din perspectivă teoretică, am apelat, în mod special, la *metoda analitică* a materialului factologic colectat din literatura de specialitate și sursele istorice și cea sintetică utilizată la formularea unor judecăți de valoare și concluzii referitoare la impactul regimului comunist asupra B.O.R. Demersul practic al lucrării a fost menținut prin *metodele calitativă, comparativă* (din perspectivă geografică și cronologică), *metoda critică, diacronică, structural-funcțională*, ceea ce ne-a permis să investigăm pe verticală și orizontală influența regimului politic asupra vieții religioase din jud. Olt și Romanați. Utilizarea *metodei sincrone* ne-a permis să abordăm impactul regimului comunist din România în același interval cronologic cu politicile promovate de stat și Biserică în raport cu Oltenia, implicit jud. Olt. *Metoda cantitativă* a fost utilizată în cazul apelării la numărul vast de documente, inclusiv cele depistate în cinci arhive, și titluri bibliografice. *Metoda metafizică* a permis investigarea transferului conceptual de abordare a teologiei sub regim comunist și postcomunist. Prin apelarea la *metoda behavioristă* am investigat reacțiile și comportamentul Uniunii Sovietice implicată în competiția de promovare a intereselor geopolitice pe dimensiune religioasă în sfera sa de influență, implicit în România. *Analiză microistorică* reprezintă o încercare de a îngloba o altă imagine a realităților istorice tratate la macronivel. Microistoria, în cazul de față redă impactul regimului comunist asupra Olteniei, tablou istoric direcționat „nu spre indivizii izolați, ci spre relațiile sociale, spre acele raporturi, în cadrul cărora membrii societății își construiesc «strategiile»”¹. Prin apelarea la *ancheta sociologică* și *sondajul de opinie* am reușit să elaborăm *ghidul de interviu* aplicat cu martorii implementărilor politicilor de stat în domeniul religiei din segmentul cronologic vizat. Pentru a cunoaște mai bine gradul de cercetare a temei investigate și pentru a identifica noi aspecte al demersului științific, am apelat la *metoda bibliografică*. În acest sens, am utilizat în calitate de instrument de lucru bibliografie istorică², dar și bibliografia de specialitate ce ține

¹ PRISAC, Lidia; XENOFONTOV, Ion Valer. *Istoria contemporană: (universală și a românilor): dicționar enciclopedic* /ed.: Constantin MANOLACHE; red. șt.: Demir DRAGNEV. Chișinău: Ed. USM, 2023, p. 364.

² CRĂCIUN, Ioachim; HRISTODOL, Gheorghe; ȘTIRBAN, Gheorghe ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. 1 (1944–1969)*. București: Ed. Academiei R.S.R., 1970. XL, 386 p.; HRISTODOL, Gheorghe; ȘTIRBAN, Marcel; BATHORY, Ludovic. *Bibliografia istorică a României. Vol. 4 (1969–1974)*. București: Ed. Academiei R.S.R., 1975, 515 p.; PASCU, Ștefan; HRISTODOL, Gheorghe; ȘTIRBAN, Marcel ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. 5 (1974–1979)*. București: Ed. Academiei R.S.R., 1980, 455 p.; PASCU, Ștefan; HRISTODOL, Gheorghe; BATHORY, Ludovic ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. 6 (1979–1984)*, București: Ed. Academiei R.S.R., 1985, 532 p.; HRISTODOL, Gheorghe; BATHORY, Ludovic; IANCU, Gheorghe ș.a. *Bibliografia istorică a*

nemijlocit de B.O.R.¹, sau bibliografia dedicată M.O.². Aceste lucrări ne-au permis să avem un punct forte de plecare la studierea demersului istoriografic. Am aplicat *principiile obiectivității* și ale *imparțialității*, principii inerente demersului științific puternic marcat de amprenta ideologică a regimului comunist din România. Metodologia utilizată în economia lucrării ne-a permis să creăm arhitectura fundamentală (teoretică) și aplicativă (practică) a demersului științific.

Cadrul geografic al lucrării. Din perspectivă geografică, subiectul abordat include provincia istorică Oltenia (cu centrul la Craiova), și cea *locală*, ce focusează jud. Olt (cu reședința în mun. Slatina). Până la reforma administrativă din 6 septembrie 1950 a existat și jud. Romanați (cu reședința la Caracal), incluzând partea central-sudică a actualului jud. Olt. De aceea, am luat în considerație și acest mic interval de timp ce viza spațiul actual al jud. Olt. Pentru a da o explicație istorică contextuală am aplicat în teză și spațiul *național*, ce vizează întreaga Românie, numită în epocă R.P.R./R.S.R. (cu capitala București).

Cadrul cronologic al cercetării. Jalonul inferior al lucrării include *august 1944*, atunci când România intră în război de partea Aliaților, trupele sovietice invadează România, generând implicit, includerea statului român în sfera de influență a Uniunii Sovietice (sovietizarea), iar din 1947 controlul societății românești a fost concentrat de P.C.R., unicul partid de guvernare, instaurându-se astfel regimul comunist (comunizarea), cu impact direct asupra B.O.R. În cazul B.O.R. un rol important l-a avut *Decretului nr. 177 din 4 august 1948* pentru regimul general al cultelor religioase. Conform documentului, ierarhii cultelor urmau să depună jurământ în fața autorității laice. Jalonul superior – *decembrie 1989* – prin înlăturarea dictaturii ceaușiste, marchează înlăturarea regimului comunist și revenirea B.O.R., la valorile autentice, naționale.

României. Vol. 7 (1984–1989). București: Ed. Academiei Române, 1990, 412 p.; HRISTODOL, Felicia; HRISTODOL, Gheorghe; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. 8 (1989–1994)*. București: Ed. Academiei Române, 1996, 460 p.; HRISTODOL, Felicia; HRISTODOL, Gheorghe; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. 9 (1994–1999)*. București: Ed. Academiei Române, 2000, 702 p.; HRISTODOL, Felicia; HRISTODOL, Gheorghe; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. 10 (1999–2004)*, București: Ed. Academiei Române, 2005. XX. 1155 p.; ARION, Aurora; BEDECEAN, Mihaela; BIRȚ, Mircea. *Bibliografia istorică a României. Vol. 11 (2004–2006)*, XVI. București: Ed. Academiei Române, 2007. 520 p.; BEDECEAN, Mihaela; BIRȚ, Mircea; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. 12. Partea 1 (2007–2008)*. București: Ed. Academiei Române, 2009. XVI 361 p.; BEDECEAN, Mihaela; BIRȚ, Mircea; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. 12. Partea 2 (2007–2008)*. București: Ed. Academiei Române: Argonaut, 2010, pp. 361-873; BEDECEAN, Mihaela; BIRȚ, Mircea; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. 13 (2009–2010)*. București: Ed. Academiei Române; Cluj-Napoca: Argonaut, 2011. XV. 798 p.; BOCOȘ, Andreea; CIRA, Călin Emilian; CONSTANTINESCU-MATIȚA, Maria-Stela ș.a., *Anuarul istoriografic al României. Bibliografie selectivă. III. 2013*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2016. 452 p.

¹ PETCU, Adrian Nicolae. Bibliografia postdecembristă referitoare la B.O.R. în perioada regimului comunist (1945–1989). În: *Caiete C.N.S.A.S. Revistă semestrială editată de C.N.S.A.S. Partidul, Securitate și cultele*, 2005, pp. 395-427; PETCU, Adrian Nicolae. Bibliografia post-decembristă referitoare la B.O.R. în perioada regimului comunist (1945–1989). În: *Caietele C.N.S.A.S. Revistă semestrială editată de C.N.S.A.S. Culte religioase în România comunistă*, an. IX, nr. 1-2 (17-18), 2016, pp. 423-478; SPIRIDON, Raluca Nicoleta. *Literatura confesională și de istorie religioasă în Fondul Bibliotecă al C.N.S.A.S. Ghid alfabetic*. În: *Caietele C.N.S.A.S. Revistă semestrială editată de C.N.S.A.S. Culte religioase în România comunistă*, an. IX, nr. 1-2 (17-18), 2016, pp. 385-422.

² POPESCU, Mioara; TUMBĂR, Roza. *M.O. Indice bibliografic 1948–1998*. Craiova: Universitaria, 2003. 722 p.

Aceste limite cronologice au încadrate evenimente istorice de turnură pentru România, de esență politică, reprezentând borne esențiale în activitatea instituției ecleziastice românești și a clerului.

Noutatea și originalitatea științifică: teza de doctorat constituie, în premieră, o cercetare științifică bazată pe o bogată literatură de specialitate și diversitate de izvoare istorice axată pe impactul regimului comunist asupra B.O.R. și slujitorilor ei în Oltenia (jud. Olt și Romanați) în perioada 1944–1989. Tema investigată acoperă un gol informațional în istoriografia românească orientată mai mult spre macroistorie, decât pe cea de microistorie.

Rezultatele științifice obținute constau în abordarea și caracterizarea impactului regim comunist asupra bisericii și slujitorilor ei în Oltenia (jud. Olt și Romanați) în perioada 1944–1989, microcercetare bazată pe o complexitate de izvoare istorice și literatură de specialitate ce a dus la elaborarea unor viziuni de ansamblu a prezentării într-un tot întreg a B.O.R. și a slujitorilor ei în evoluție și involuție istorică în vederea aplicării rezultatelor științifice obținute în cercetări științifice fundamentale și aplicative din domeniul istoriei românilor în epoca contemporană.

Semnificația teoretică: se investighează din perspectivă conceptuală și ideatică esența regimului autoritar comunist în România în raport cu instituția ecleziastică ortodoxă, cu ierarhiile și slujitorii ei, cu mecanismele opresiunii asupra vieții religioase, raportul dintre „centru” și „periferie” în problema religiei, spiritualitate versus ideologie, starea patrimoniului ecleziastic sub regim ateist; se analizează trăsăturile vieții religioase în Oltenia în contextul factorului politic și religios din cadrul României.

Valoarea aplicativă: rezultatele investigației științifice pot fi utilizate de specialiști în domeniu, în elaborarea lucrărilor interdisciplinare, aplicative, de istorie locală, regională, națională, conturând imaginea generală și specifică a B.O.R. sub regim comunist. Totodată, rezultatele cercetării pot constitui drept repere pentru întocmirea unor teze de licență, master și de doctorat, pot fi aplicate în cadrul unor discipline pre și universitare din domeniul istoriei și teologiei.

Sumarul capitolelor tezei. Teza de doctor în istorie a fost elaborată în conformitate cu cerințele prevăzute de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, stipulate în regulamentele în vigoare. Lucrarea este alcătuită din adnotări în limbile română, engleză și rusă, lista figurilor și abrevierilor; introducere; trei capitole divizate în subcapitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie; anexe; declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului.

Introducerea include următoarele elemente: actualitatea și importanța temei abordate, scopul lucrării, obiective ale cercetării, descrierea situației în domeniu și identificarea

problemelor de cercetare, cadrul geografic al lucrării, cadrul cronologic al cercetării, ipoteza de cercetare, noutatea și originalitatea științifică, rezultatele științifice obținute, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, semnificația teoretică, valoarea aplicativă, aprobarea rezultatelor obținute și sumarul capitolelor tezei.

Capitolul 1, intitulat *Istoriografia și sursele istorice*, încadrează aspectele istoriografice ale temei abordate, precum și analiza surselor istorice clasificate.

În *Capitolul 2 – Impactul regimului comunist asupra Bisericii Ortodoxe Române* – se analizează B.O.R. în contextul istoric general al României sub regim comunist, ierarhii B.O.R., clerul și autoritățile politice, laicizarea învățământului religios, represiunea și rezistența.

Capitolul 3 cu denumirea *Viața religioasă ortodoxă în anii regimului comunist în Oltenia (jud. Olt și Romanați)* este structurat pe următoarele dimensiuni: cadrul istorico-politic și economic local, desființarea, reactivarea și evoluția M.O., instituționalizarea opresiunii în Oltenia, preoții între „conciliere” cu statul, represiune și rezistență, starea lăcașurilor de cult.

Cele trei capitole ale tezei sunt urmate de concluzii, iar la finalul lucrării au fost incluse *Concluzii generale și recomandări*, material sintetic ce reiese din rezultatele obținute în urma cercetării subiectului în cauză.

Bibliografia, formată din 676 de titluri, este structurată în următoarele compartimente: surse istorice (surse de arhivă, surse orale, documente edite, cuvântări ale conducătorilor politici, corespondență, interviuri, memorii, ediții oficiale ale B.O.R., lucrări teologice, presa); instrumente de lucru (enciclopedii, dicționare, bibliografii), lucrări de sinteză și monografii, articole, studii și rezumate.

Sunt anexate materiale ce vizează: ghidul interviului semistructurat; patru interviuri realizate de autorul tezei cu martorii vieții religioase în România comunistă, 21 de studii de caz cu preoți din jud. Olt sub regim comunist (preoți născuți și care și-au dus misiunea în cadrul județului), surse iconografice, ce conțin informații esențiale ale temei științifice investigate.

1. ISTORIOGRAFIA ȘI SURSELE ISTORICE

Subiectul de față constituie rezultatul unui proces intens de cercetare a lucrărilor de specialitate și al surselor istorice inedite și editate. Studiarea minuțioasă a istoriografiei relevă diversitatea de aspecte ale subiectului abordat, permițându-ne astfel, să conturăm o viziune amplă a temei abordate, identificând pentru anumite segmente temporale și subiecte „suprasolicitări” istoriografice, dar și goluri ale bibliografiei temei cercetate. S-a pornit de la contextul general, al impactului regimului totalitar comunist asupra vieții religioase, a situației B.O.R. în perioada postbelică, vizându-se, totodată, ramificația locală, a situației din jud. Olt și Romanați. Coroborarea diverselor surse istorice denotă aspecte inedite ale temei vizate.

1.1. Istoriografia problemei

La structurarea paragrafului ne-am ghidat de obiectivele lucrării, de aceea gradul de studiere a temei vizează următoarea direcție de cercetare: analiza lucrărilor științifice ce ne oferă o privire generală asupra esenței regimului totalitar, urmărind firul aplicării acestora în România, implicit în jud. Olt și Romanați. Până la începutul anilor 1990, subiectul abordat în teza de doctorat, a fost unul slab cercetat din cauza restricțiilor impuse de către regimul comunist, de cenzurarea presei și a publicațiilor bisericești, de inaccesibilitatea la surse documentare. Constatăm un interes aparte pentru tema ecleziastică din partea autorilor din componența clerului. Cercetările au transgresat hotarele României, totodată, fiind o preocupare și în exterior. După anul 1990, în România au fost editate o serie de lucrări care relevau perioada acerbă prin care a trecut B.O.R., implicit jud. Olt și Romanați, făcând parte din jurisdicția acesteia.

Tendințe ale istoriografiei românești sub regim comunist. Demersul istoriografic referitor la B.O.R. în perioada comunistă în România a fost o preocupare specială a clerului, interesat, evident, de mediul în care activa. Istoricii au cercetat perioade istorice mai dosite de ingerința factorilor politici și ideologici, sau au „migrat” spre falii de subiect interdisciplinare, cum ar fi, de exemplu, arta ecleziastică, patrimoniul spiritual¹. În elaborarea demersului științific al istoriei vieții bisericești s-au implicat activ slujitorii Bisericii. Mitropolitul Nicolae Mladin a publicat un volum în care face referință la legătura spirituală a românilor prin intermediul B.O.R.². În 1962, pentru publicul internațional au fost elaborate în limbile franceză și germană, sinteze referitoare

¹ DURĂ, Nicolae. Preocuparea B.O.R. pentru ocrotirea patrimoniului cultural național. În: *B.O.R.*, 102, nr. 11-12, 1984, pp. 807-823; IVA, Iorgu D. Grija și mijloacele B.O.R. pentru conservarea și punerea în evidență a bunurilor ei ce fac parte din patrimoniul cultural național. În: *Glasul Bisericii*, 43, nr. 3-4, 1984, pp. 231-246.

² MLADIN, Nicolae. *Când frații sunt împreună*. Sibiu, 1956. XIV. 316 p. (revăzută și reeditată sub titlul *B.O.R., una și aceeași în toate timpurile*. Sibiu, 1968. 309 p.).

la B.O.R.¹. Consemnarea unor evenimente importante din mediul ecleziastic a prilejuit diferite apariții editoriale. În 1968, cu ocazia a celeia de-a douăzecea aniversări a înscăunării Patriarhului Justinian Marina (1948–1977) au fost editate lucrări de referință privind viața religioasă din România în contextul istoriei bisericii universale și a patologiei². Astfel, cercetătorul Ioan Rămureanu a elaborat o sinteză a istoriografiei ecleziastice³. Un jalon important al cercetării ecleziastice îl constituie lucrarea de sinteză istoriografică întocmită de M. Păcurariu și Al.I. Ciurea (1971), ce vizează inclusiv istoriografia bisericească după 1948⁴. M. Păcurariu a perseverat în cercetarea istoriografică și în alte studii de referință⁵. În a doua jumătate a anilor 1980, în contextul unor aniversări generate de autocefalia B.O.R. au fost elaborate sinteze sub egida Inst. Biblic și de Misiune a B.O.R.⁶ sau a unor studii de autor⁷. În acest sens, menționăm și articolul Arhiepiscopului Craiovei și Mitropolitul Olteniei Nestor Vornicescu⁸. În 1987 a fost editată o monografie album consacrată B.O.R., lucrare elaborată în mai multe limbi de circulație internațională, fiind însă una lipsită de aparat științific⁹. Miza lucrărilor întocmite în limbi străine, în condiții poligrafice excelente, materializate în expresii artistice o constituie tendința de proiectare peste hotarele țării a unei imagini pozitive referitoare la regimul comunist. În 1991, Pavel Cherescu a elaborat o lucrare referitoare la gradul de cercetare a B.O.R. în anii 1948–1988¹⁰, fiind prima sinteză istoriografică de acest gen, care, marchează un hotar dintre istoriografia în perioada regimului comunist și postcomunistă. Următorul studiu istoriografic referitor la istoria bisericii și a religiilor în anii 1944–1989 a fost elaborat peste un deceniu¹¹.

Totodată, nu vom eluda nici perspectiva laică asupra subiectului abordat. În acest sens prezintă interes viziunea organelor represive. Astfel, autorii unui studiu publicat în vol. I „Studii și documente” (1969) apărut sub egida C.S.S., publicație cu parafa „nu se scoate din unitate”, afirmă că religia constituie „un fenomen istoric, trecător, că ea nu a existat dintotdeauna și va

¹ *The Rumanian Orthodox Church*. Bucurest: The Bible and Orthodox Missionary Institute, 1962. 96 p.

² *Douăzeci de ani din viața B.O.R., 1948–1968*. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 1968. 642 p.

³ RÎMUREANU, Ioan. Preocupări și studii de teologie istorică și patristică. În: *S.T.*, 1968, nr. 5-6, pp. 364-388.

⁴ PĂCURARIU, Mircea; CIUREA, Al.I. Istoriografia Bisericii Române și problemele ei. În: *B.O.R.*, 1971, an. LXXXIX, nr. 3-4, pp. 355-381.

⁵ PĂCURARIU, Mircea. Istoriografia Bisericii românești din Transilvania. În: *Contribuții transilvănene la teologia ortodoxă*, Sibiu, 1988, pp. 68-100.

⁶ *B.O.R. Centenarul Autocefaliei B.O.R.*, București: Inst. Biblic și de Misiune a B.O.R., 1987. 539 p.

⁷ PĂCURARIU, Mircea. 100 de ani de la recunoașterea autocefaliei B.O.R. Câteva considerații privind vechimea „autocefaliei” B.O.R. În: *M.A.*, 1985, 30, nr. 5-6, pp. 275-287; FLOCA, Ioan N. Faze și etape ale stărilor de independență de tip autonom și autocefal în B.O.R. În: *M.A.*, 1985, 30, nr. 5-6, pp. 288-298; IVA, Iorgu D. Autocefalia B.O.R. – un veac de la recunoașterea ei. În: *S.T.*, 38, seria a II-a, nr. 2, 1986, pp. 14-39.

⁸ VORNICESCU, Nestor. La împlinirea a 100 de ani de la recunoașterea autocefaliei B.O.R. În: *M.O.*, 37, nr. 5-6, 1986, pp. 324-333.

⁹ *B.O.R. Monografie album*. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 1987. 365 p.

¹⁰ CHERESCU, Pavel. Istoriografia B.O.R. în perioada 1948–1988. În: *R.T.*, 1991, serie nouă, an. I nr. 2, pp. 45-54.

¹¹ HRISTODOL, Gheorghe. Istoria bisericii și a religiilor în istoriografia română, 1944–1989. În: *Anales Universitatis Apulensis. Seria Historica*, 2003, 7, pp. 75-78.

dispărea în mod necesar pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății, ca rezultat al lichidării definitive a condițiilor social-economice și politice care o susțin”¹. Concepțiile de natură religioasă erau apreciate ca fiind ale unei „mentalități retrogradate”².

Deoarece tema tezei de doctorat se referă la jud. Olt și Romanați, considerăm necesară scoaterea în evidență a cercetărilor istoriografice referitoare la acest areal geografic. În linii generale, literatura referitoare la situația vieții religioase în jud. Olt și Romanați în perioada regimului comunist o apreciem ca fiind una precară. Subiectul era abordat doar prin prisma istoriei și artei monumentelor ecleziastice. Astfel, în 1984 Aurelia Mincă și Mihail Butoi au abordat subiectul ansamblurilor mănăstirești din jud. Olt, fiind scoase în valoare dimensiunea lor istorică și cea de arhitectură³. Din lucrările axate pe cercetarea trecutului M.O. și a eparhiilor sufragane menționăm lucrările Mitropolitului Olteniei Nestor Vornicescu⁴, preotului Dumitru Bălașa, autor de studii referitoare la istoria bisericii și culturii din Oltenia⁵, preotul Florinel N. Șerbănescu cu studii de istorie, artă și patrimoniu cultural religios⁶. Radu Crețeanu a publicat un studiu referitor la monumentele istorice din cadrul M.O.⁷. V. Drăguț a studiat bisericile vechi din Oltenia⁸, iar Al. Stănelulescu-Bârda – lăcașele de cult, stațiunile umane și ierarhii din zona geografică menționată⁹. O istoriografie autentică a subiectului în perioada regimului comunist a lipsit, realitate ce rezidă în particularitățile politice, inerente timpului în cauză.

Istoriografia occidentală și cea a exilului românesc. Regimul comunist, prin tot ce a reprezentat el, promova și impunea un totalitarism absolut, negând drepturile umane și

¹ RISTACHE, C.; TOIESCU, H.; TOMESCU, V. Pericolozitatea social-politică a activității desfășurate de secta religioasă „Martorii lui Iehova”. În: *Studii și documente*. Vol. I / C.S.S. Centrul de Triere-dispecerat, cercetare-documentare și arhivă, București, 1969, p. 145.

² DĂIANU, Ion; TOMESCU, Vitalian. Activitatea dușmănoasă desfășurată de membrii sectei interzise „Advențiștii reformiști”. În: *Studii și documente*. Vol. VI / C.S.S. București, 1969, p. 114.

³ MINCĂ, Aurelia; BUTOI, Mihail. *Monumente istorice și artă din jud. Olt*. București: Ed. Meridiane, 1984, pp. 31-58.

⁴ VORNICESCU, Nestor. Contribuția patriotică adusă de clerul din părțile oltene în anii 1877–1878. În: *M.O.* (Craiova), 1977, XXIX, nr. 4-6, pp. 259-305; VORNICESCU, Nestor (coord.). *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*. București, 1987. 730 p.; VORNICESCU, Nestor. Desăvârșirea unității noastre naționale – fundament al unității străbune. Craiova, 1988. 668 p. VORNICESCU, Nestor. „Biruit-au gândul”. *Studii de teologie istorică românească*. Craiova, 1990. 622 p.

⁵ BĂLAȘA, Dumitru. Valori muzeale și cărturești din Arhiepiscopia Craiovei. În: *M.O.*, XII, nr. 1-2, 1960, pp. 24-41; BĂLAȘA, Dumitru. Date privind localitățile din Oltenia și bisericile lor între 1823–1840. În: *M.O.*, 1976, XVIII, nr. 5-6, pp. 419-431.

⁶ ȘERBĂNESCU, Florinel N. Pictura de lemn de la mijlocul secolului al XVII-lea în lăcașul de cult-monument. În: *Revista Muzeelor și Monumentelor. Seria Monumentelor Istorice și Artă* (București), 1978, an. XLVII, nr. 2, pp. 78-84; ȘERBĂNESCU, Florinel N. Marco Danovici și ctitoria sa de la Sâmburești, jud. Olt. În: *Muzeul Național de Istorie a României* (București), 1983, nr. 7, pp. 145-161.

⁷ CREȚEANU, Radu. Monumentele istorice din cuprinsul M.O. în lumina relatării lui Paul Alep. În: *M.O.*, 1967, XIX, nr. 11-12, pp. 910-924.

⁸ DRĂGUȚ, Vasile. O biserică cu gropniță în Oltenia – sec. XVI. Biserica Schitului Dobruș. În: *Buletinul Monumentelor Istorice*, 1958, I, nr. 1, pp. 175-184.

⁹ STĂNELULESCU-BÂRDA, Alexandru. Ierarhii plaiurilor oltene în prima sută de ani de autocefalie a B.O.R. În: *M.O.*, 1984, 36, nr. 5-6, pp. 334-365; *Idem*, Vechi locașuri de cult și așezări umane pe pământul Olteniei. În: *M.O.*, XXXVI, nr. 5-6, 1984, pp. 373-382.

subordona persoana entității colective a partidului¹. Această formă de regim dictatorial, bazat nu doar pe teroare, ci și pe sprijinul maselor mobilizate printr-o ideologie direcționată spre schimbări sociale extreme, incluzând un control rigid al statului și scoaterea în afara legii a opoziției, a făcut-o pe scriitoarea Hannah Arendt să facă următoarea afirmație: „Mișcările totalitare sunt organizații de masă formate din indivizi automatizați și izolați. Comparate cu toate celelalte partide și mișcări, caracteristica lor externă, cea mai evidențiată, este cererea lor de loialitate totală, nelimitată, necondiționată și totodată, inalterabilă în raport cu membrul individual”². La nivel global, regimul comunist a aplicat forme punitive extreme și a înrobii sute de milioane de oameni. Se cunoaște situația că doar în U.R.S.S., au „dispărut” peste 20 mil. de oameni în sinistrul experiment bolșevic. În cazul Europei de Est, numărul victimelor se cifrează la 1 mil. de victime³.

Inclusă în sfera sovietică de influență România, la fel ca alte state din blocul socialist, a fost puternic marcată de politica ateistă⁴. Referindu-se la viața religioasă din România comunistă, teologul francez Jean Meyendorff menționa faptul că „avantajele obținute de Biserică în schimbul unui control strict al guvernului – control care, oricum, ar fi fost inevitabil – sunt apreciabile. Astfel, Biserica și-a păstrat o parte din bunurile imobile, are două institute de teologie, cu treizeci de profesori (...). Armonia ce pare să domnească în relațiile dintre Biserică și Stat, în ciuda incontestabilului servilism la care sunt obligați episcopii, nu asigură totuși Bisericii o situație prea stabilă”⁵. Până în 1989, istoriografia occidentală, axată pe mărturiile celor refugiați din România, pe informațiile transmise de membrii diferitelor confesiuni, precum și pe interpretarea datelor oficiale au abordat teme axate pe campania anticatolică, în mod special de discreditare a Bisericii Greco-Catolice, acțiune generată de autoritățile comuniste române⁶, pe persecuțiile religioase, etc.⁷. După 1989, au fost publicate studii științifice cu o gamă variată de documente și (re)interpretări. Istoricul belgian Oliver Gillet subliniază faptul că Biserica a

¹ MĂNESCU, Nicolae. *Regimul politic: organizarea puterii și raporturile dintre organele puterii de stat*. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu*. Seria Științe Juridice, 2014, nr. 4, pp. 131-146.

² ARENDT, Hannah. *The Origins of Totalitarianism*. San Diego; New York: Harcourt Brace Javanovick, 1973, 323 p. (editată în limba română *Originile Totalitarismului*. Ediția a III-a /Trad. de Ion DUR și Mircea IVĂNESCU. București: Humanitas, 2014. 676 p).

³ COURTOIS, Stéphane ș.a., *Cartea Neagră a Comunismului. Crime, teroare, represiune*. București: Humanitas, 1998, p. 11.

⁴ BOCIURKIW, Bohdan R.; STRONG, John W. (eds.). *Religion and Atheism in the USSR and Eastern Europe*. London: University of Toronto Press, 1975. 412 p.; RAMET, Pedro. *Cross and Comisar. The Politics of Religion in Eastern Europe and the USSR*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1987. 256 p.

⁵ MEYENDORFF, Jean. *Biserica ortodoxă ieri și azi*. București: Ed. Anastasia, 1996, pp. 138-140.

⁶ RAȚIU, Ion. The Communist attack on the Catholic and Orthodox Churches in Rumania. În: *The Eastern Churches Quarterly*, 1949, VIII, 3, July-September, pp. 163-197.

⁷ *Persecution of religion in Rumania, published by The Rumanian National Committee*. Washington DC, November 1949; RAȚIU, A.; VIRTUE, W. *Stolen Church: Martyrdom in Communist Rumania*. Huntington: Indiana, Our Sunday Visitor, 1979. 192 p.; *Persecuția Bisericii din România sub dictatura comunistă*. Freiburg: Consiliul Național Român, 1983.

cooperat cu statul pentru a-și asigura existența¹. Această lucrare a suscitad polemici în mediul intelectual din România, fiind aduse critici la poziția partizană, de voce hieratică, de sorginte catolică a autorului². Cercetătoarea Sabrina P. Ramet a elaborat unui studiu referitor la Biserica în cadrul regimului comunist din România, prezentând date privind diferențele dintre ierarhii și clerul inferior, primii fiind considerați mai docili sistemului³. Discursul istoriografic occidental ne permite să facem o abordare spațială și interpretativă comparativă a subiectului enunțat.

Reprezentanții exilului românesc, educat în valorile creștine, a avut în permeanță sub vizor starea vieții religioase din România aflată sub regim ateu comunist⁴. Temele abordate de literatura din exil se referă la limitarea vieții religioase publice, întemnițarea clericilor, demolarea lăcașurilor de cult, colaborarea B.O.R. cu regimul comunist, culpabilizare politică⁵. Comunismul include episoade sumbre ale dezastrului civilizațional ale dictaturii, pierzându-se în totalitate, sau dispărând definitiv, în timpul acestui sistem, noțiunea de umanitate sau falsificarea binelui⁶. În această cheie ne vorbește și basarabeanul Sergiu Grossu, militant al libertății religioase, membru al „Oastei Domnului”, personalitate care a căutat să mențină viu spiritul acestei asociații și după desființarea ei din 1948, lucru pentru care a fost arestat și condamnat la 12 ani de temniță. În 1969 a reușit să se stabilească la Paris, fiind un tribun al bisericii oprimate de regimul comunist și un istoric ale persecuțiilor religioase de dincolo de Cortina de Fier⁷. S. Grossu vorbește despre faptul că Biserica a fost persecutată în toate țările comuniste, nu doar în R.P.(S.).R. Autorul scoate în evidență faptul că Biserica avea ca scop primordial, rezistența creștină de-a lungul anilor, indiferent de ofensivele forțelor adverse ateiste, forțe ce instigau la

¹ GILLET, Olivier. *Religion et nationalisme. L'ideologie de l'église orthodoxe roumaine sous le regime communiste* /Preface de Herve HASQUIN, Bruxelles, Editions de l'Universite de Bruxelles, 1997. 202 p. În limba română, de fapt o prelucrare a tezei de doctorat: GILLET, Oliver. *Religie și naționalism. Ideologia B.O.R. sub regimul comunist*. București: Compania, 2001. 313 p. ISBN 973-811-91-89.

² A. DUȚU, Ortodoxie și laicitate. În: *Almanahul Bisericesc al Arhiepiscopiei Bucureștilor*, 1999, p. 65-69; Adrian GABOR, Un neadevăr în locul unui mare adevăr! În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 2002, XIV, nr. 283-284, p. 13.

³ RAMET, Sabrina P. *Church and State in Romania before and after 1989*. În: Genry F. CAREY (ed.). *Romania since 1989: politics, economics, and society*. Lanham: Lexington Books, 2004, p. 254. La această concluzie a ajuns și cercetătorul Ad. N. Petcu, care estimează faptul că spre deosebire de numărul mare de preoți arestați, membrii ierarhiei bisericești au scăpat de temnițele comuniste, dar nu și ierarhii celorlalte culte religioase. Vezi: PETCU, Adrian Nicolae. *Studiu Introductiv*. În: *Martiri pentru Hristos din România în timpul regimului comunist*. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 2007, pp. 24-38.

⁴ VIDENIE, Nicolae. Atitudinea anticomunistă, calvarul și martiriul preoților ortodocși reflectate în presa exilului românesc (1945–1989). În: BUDEANCĂ, Cosmin; OLTEANU, Florentin; POP, Iulia (coord.). *Rezistența anticomunistă. Cercetare științifică și valorificare muzeală*, vol. 2. Cluj-Napoca: Argonaut, 2006, pp. 32-51.

⁵ PETCU, Adrian Nicolae. *B.O.R.* În: Liliana COROBICA (ed.). *Panorama comunismului în România*. Iași: Polirom, 2020, p. 496.

⁶ BOLDUR-LĂTESCU, Gheorghe. *Genocidul comunist în România*. București: Ed. Albatros, 1992, pp. 112-145.

⁷ *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. II (D – K)* /Coord.: Victor SPINEI, Dorina N. RUSU, Suceava: Ed. Karl A. Romstofer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021, p. 374; GROSSU, Sergiu. *Biserica persecutată. Cronica a doi români în exil la Paris*. București: Ed. Compania, 2004, pp. 42-50.

ură¹. De asemenea, S. Grossu scotea în evidență faptul că regimul ateist din România avea drept scop închiderea lăcașelor de cult; demolarea, abandonarea, transformarea în muzee a acestora din dorința ateismului; în săli de sport și în depozite, chiar și în crâșme; dar o serie de credincioși nu s-au lăsat intimidați de toate presiunile puse asupra lor și astfel se adunau în case particulare sau în afara lor, adică în păduri sau în munți și astfel își exercitau cultul divin. După S. Grossu, referitor la regimul comunist ateu și Biserica Tăcerii, nu toți creștinii din România au ales să facă parte din aceasta deoarece nu au găsit eficiența credinței lor în înțelepciunea Sfintei Scripturi. Foarte puțini au fost din acei care prin învățătura biblică s-au opus tenebrelor politici ale ateismului comunist². După emigrarea în Franța, S. Grossu a întreprins acțiuni de aducere la cunoștința opiniei publice a datelor despre persecuțiile la care erau supuși credincioșii și slujitorii din România în timpul regimului comunist. Autorul cărții „Calvarul României creștine” a fost interpretat de unii talmăcitori în așa fel încât dădeau vina pe acesta că a judecat ierarhi din timpul regimului comunist³. Scopul regimului ateu era dezumanizarea, îndepărtarea omului de Dumnezeu și distrugerea Bisericii. Îndemnul acestuia, după căderea regimului la finalul lunii decembrie 1989, era acela de reclădire a țării, pustiită de regimul comunist.

Monahul intelectual român André Scrima, cu o bună pregătire în domeniile filosofiei, matematicii și teologiei, în 1956 s-a refugiat din România în Occident unde a abordat pe larg confruntarea dintre Ortodoxie și fenomenul comunist⁴. Potrivit exegeților, André Scrima „ne-a lăsat probabil cea mai profundă analiză creștină a ideologiei marxist-leniniste din întreaga literatură dedicată acestui fenomen”⁵. Este o lucrare fundamentală pentru a înțelege esența dihotomică și anacronică dintre creștinism și marxism.

Istoriografia românească postcomunistă. În România postrevoluționară constatăm o „explozie” de lucrări consacrate vieții religioase în perioada regimului comunist. Primii autori care au semnalat presiunea regimului comunist asupra bisericii au fost reprezentanții de vază a mediului clerical⁶. În primul deceniu postrevoluționar se constată apelarea la surse de informare

¹ GROSSU, Sergiu. Biserica Tăcerii și pilda luptei sale antimarxiste. În: *Memoria*. Revista gândirii arestate, Editată de Fundația Culturală Memoria sub egida Uniunii Scriitorilor din România, 2007, nr. 58-59, p. 86.

² *Ibidem*.

³ GROSSU, Sergiu. *Calvarul României creștine*. Chișinău: Ed. Convorbiri literare & ABC Dava, 1992, p. 379 (Lucrarea a fost inițial publicată în limba franceză: GROSSU, Sergiu. *Le calvaire de la Roumanie chrétienne*, Paris, 1987, XVI + 327 p.).

⁴ SCRIMA, André. *Ortodoxia și încercarea comunismului* /Vol. îngrijit de Vlad Alexandrescu, trad.: Vlad Alexandrescu, Lucian Petrescu și Miruna Tătaru-Cazaban. București: Humanitas, 2008. 472 p.

⁵ DĂRĂBAN, Nectarie V. Recenzii. În: *Tabor*, 2012, nr. 3, iunie, pp. 98-99.

⁶ STĂNILOAE, Dumitru. Prigonirea Bisericii Ortodoxe strămoșești sub comunism. În: *Vestitorul Ortodoxiei Românești*, 1990, an. I, nr. 3, pp. 1-3; *Ortodoxia*, 1990, an. XLII, nr. 1, pp. 1-6; *Telegraful Român*, 1990, an. 138, nr. 7-8, 15 februarie, pp. 1-2; STĂNILOAE, Dumitru. Témoignage. La persécution de l’Eglise Orthodoxe Roumaine sous le régime communiste. În: *Nouvelles de l’Eglise Orthodoxe Roumaine*, 1990, an. XX, pp. 8-11; STEINHARDT, Nicolae. Dialogul polifonic. În: *Renașterea*, supliment, 1990, nr. 4, p. 1.

ca: presa, materiale oficiale, memorii. Un neajuns major al acestor lucrări îl constituie precaritatea aspectului teoretico-metodologic. În 1999, cercetătorul Dorin Dobrinu afirma că elaborarea „unor lucrări privind Biserica (viața religioasă în general) în perioada comunistă reprezintă o provocare pentru istoricii, sociologii și politologii români. Aceasta însă nu se poate face prin confesionalizarea cercetării [...] cu mari deficiențe conceptuale și lipsuri factice, care să lase loc atâtor echivocuri și interpretări eronate în peisajul public de la noi și așa saturat de confuzii”¹. Odată cu accesul cercetătorilor la sursele de arhivă desecretizate, din anul 2000 se diversifică gama de surse documentare utilizate și accesibilitatea acestora pentru publicul larg, se completează instrumentarul de lucru și a metodologiei de cercetare, al abordării interdisciplinare, etc. În această „avalanșă” istoriografică se solicită o dezbateră critică și o distanțare istorică.

Experimentul sovietic în domeniul religiei a fost aplicat pe măsura extinderii teritoriale a Uniunii Sovietice și pe teritoriul altor state, evident, fiind adaptat la particularitățile locale (un tip de „bizantism politic”)². Cercetătorii români scot în evidență faptul că a existat o anumită perioadă de tranziție „suavă” a B.O.R. (1944–1947)³. C. Aioanei și Cr. Troncotă demonstrează faptul că Mișcarea de Rezistență Anticomunistă era susținută de lăcașurile de cult din întreaga țară de aici recurgerea la măsurile de represiune aplicate de către autorități⁴. Prin urmare, utilizarea sursei primare – a documentului de arhivă –, este una esențială în aprofundarea studierii vieții religioase în România aflată sub regim comunist.

¹ DOBRINCU, Dorin. Istoria Bisericii și pericolul confesionalizării cercetării. În: *Xenopoliana*, 1999, VII, nr. 3-4, p. 135.

² DUȚU, Alexandru. Orthodoxie et totalitarisme. În: *Sud-Estul și contextul european*. Buletin al Institutului de Studii Sud-Est Europene, 1997, an VII, București, pp. 53-86; BUCHET, Constantin. Bisericele naționale și procesul de comunizare în Europa de Est. 1944–1947. În: *Arhivele Totalitarismului*, 1998, 6, nr. 1, pp. 22-29; ENACHE, George. Lupta împotriva religiei în U.R.S.S. și promovarea valorilor ateiste. Fundamente doctrinare, forme și metode de acțiune. În: *C.N.S.A.S. Arhivele Securității*, vol. 4, București: Ed. Enciclopedică, 2008, pp. 132-173; LEUȘTEAN, Lucian N. *Orthodoxy and the Cold war. Religion and political power in Romania, 1947–1963*. Macmillan: Palgrave, 2009. 273 p.

³ BUCUR, Marius. State and Church in Post-War in Romania. 1945–1948. A Few Considerations. În: *Transylvanian Review*, 1995, vol. IV, no 4, Winter, pp. 122-133; ONIȘORU, Gheorghe. Atitudini politice ale clerului din România, 1944–1948. În: *Arhivele Totalitarismului*, 1997, an. V, nr. 2-3 (15-16), pp. 51-56; ȘANDRU, Dumitru. Biserica din România, 1944–1948. În: *Arhivele Totalitarismului*, 1998, an. VI, nr. 1 (18), pp. 210-228; ȚĂRĂU, Virgiliu. „Democrațiile populare” și atitudinea lor față de religie și Biserică în anul 1948. În: *Analele Sighet*, 1998, vol. VI, pp. 670-678; ȚĂRĂU, Liviu. Percepții americane privind situația religioasă din România, 1944–1946. În: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*. Theologia catholica (Cluj-Napoca), 2000, 45, nr. 2, pp. 3-18; CRISTIAN, Vasile. Atitudini ale clerului ortodox și catolic față de Uniunea Sovietică și față de regimul de tip sovietic. În: *Biserică, Putere, Societate. Studii și documente* /Sub red.: Ovidiu BOZGAN. București: Ed. Universității din București, 2001, pp. 155-156; LAZĂR, Costel Cristian. Câteva aspecte privind B.O.R. în 1945–1946. În: *Sangidava*, (Târgu Mureș: Ed. Ardealul), 2009, vol. 3, pp. 189-201.

⁴ VOICESCU, Constantin. Oameni ai bisericii în rezistența anticomunistă din munții și codrii României. În: *Analele Sighet*, 1995, vol. II, pp. 279-294; AIOANEI, Constantin; TRONCOTĂ, Cristian. Contra „armatei negre a călugărilor și călugărițelor. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 159-160, iulie, p. 2; 1996, nr. 161-162, august, p. 2; VISARION [Episcopul Tulcii]. B.O.R. și rezistența ei în lupta contra statului totalitar comunist. În: *R.T.*, 2009, 19, nr. 3, pp. 9-20.

Securitatea a avut în permanență sub vizor instituția bisericească din România. Unii dintre primii cercetători români care au studiat subiectul legăturii B.O.R. cu Securitatea sunt istoricii G. Enache și Ad. N. Petcu. Autorii constată faptul „că s-au întreprins permanent, cu toate mijloacele posibile (agentură, filaj, tehnică operativă), presiuni asupra principalelor instituții ale Bisericii [...]. Toți înalții ierarhi, începând cu Patriarhul, aveau dosare de urmărire, cu un material extrem de complex”¹. Aceste constatări sunt foarte importante pentru noi, deoarece ne permit să înțelegem în profunzime esența regimului de represiune a regimului comunist, dar și comportamentul ierarhilor B.O.R. I. Dură scoate în evidență faptul că slujitorii mănăstirilor au fost considerați un element suspect din perspectiva autorităților, clerul având un spirit anticomunist². Potrivit lui D. Dobrințu, clericilor li se atribuiă diferite stigmată pentru justificarea arestării și marginalizării în cadrul societății românești³. Cercetătorii G. Enache⁴ și Ana Șincan⁵ au prezentat corelația dintre B.O.R. și puterea politică. Factorul politic, constatăm astfel, a fost unul esențial în determinarea activității instituției religioase.

Există cercetări științifice valoroase, bazate pe o solidă bază documentare, care prezintă relația Patriarhului Justinian Marina (1948–1977) cu B.O.R. și regimul politic⁶. Oliver Gillet afirmă că prin conceptul de „apostolat social”, de promovare a rolului social al Bisericii, Patriarhul Justinian a tins nu doar să adapteze ortodoxia la politicile comuniste, ci a urmat meticolos directivele statului⁷. Cercetătorul G. Enache îl consideră pe Patriarhul Justinian drept element de balanță în raportul relațiilor B.O.R. cu statul⁸. Potrivit lui Mircea Păcurariu, după abolirea monarhiei (decembrie 1947), Biserica a fost înlăturată din viața statului, fiind o instituție

¹ ENACHE, George; PETCU, Adrian Nicolae. B.O.R. și Securitatea. Note de lectură. În: *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă* /Coord. șt.: Gheorghe ONIȘORU. București: C.N.S.A.S., 2001, pp. 108-136. *Idem*. B.O.R. și Securitatea. Note de lectură. În: *C.N.S.A.S. Totalitarism și rezistență, teroare și represiune. Studii*, București, 2001, pp. 108-136; PETCU, Adrian Nicolae (coord.). *Partidul, Securitatea și cultele. 1945–1989*. București: Ed. Nemira, 2005. 427 p.

² DURĂ, Ioan. *Din istoria B.O.R. a anilor 1945–1989. Evidențe și realități din viața acesteia*. București: Ed. Ramida, 1994, p. 43.

³ DOBRINȚU, Dorin. Studiu introductiv. În: *Proba infernului. Personalul de cult în sistemul carceral din România potrivit documentelor Securității, 1959–1962*. București: Ed. Scriptorium, 2004, p. XXX.

⁴ ENACHE, George. *Ortodoxie și putere politică în România contemporană. Studii și eseuri*. București: Ed. Nemira, 2005. 589 p.

⁵ ȘINCAN, Ana. On the relationship of church and state in communist Romania. Theoretical and comparative framework. În: *Anuarul Institutului de cercetări socio-umane „Gheorghe Șincai”*, Vol. 13. Târgu-Mureș, 2010, pp. 185-199.

⁶ STAN, George. *Părintele patriarh Justinian Marina*. București: Eimbor, 2005. 267 p.; PÂRVU, Constantin. *Patriarhul Justinian. Mărturii, fapte și adevăr*. București: Eimbor, 2005. 284 p.; ENACHE, George; PETCU, Adrian Nicolae. *Patriarhul Justinian și B.O.R. în anii 1948–1964*. Galați: Partener, 2009. 272 p.; TUDOSĂ, Constantin. *Patriarhul Justinian Marina: (1948–1977)*. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2016. 440 p.

⁷ GILLET, Oliver. *Religie și naționalism. Ideologia B.O.R. sub regimul comunist*. București: Compania, 2001, pp. 71-74.

⁸ ENACHE, George. *Ortodoxie și putere politică în România contemporană*. București: Nemira, 2005, p. 90.

marginalizată, activitatea ei limitându-se doar la perimetrul parohial¹. Cercetătorul Dorin Oancea a realizat o amplă cercetare a B.O.R. în raport cu regimul comunist din România scoțind în evidență factorul politic de influențare a vieții religioase². Cristina Păiușan a abordat subiectul politicii patriarhilor României și „colaboraționismul” acestei instituții bisericești cu organele statului³. P. Negruț consideră că, Bisericii i-a fost asigurată existența cu condiția aservirii acesteia puterii comuniste⁴. R. Preda apreciază relația dintre Stat și Biserică în perioada comunistă drept o tentativă comună de a profita la maxim unul de celălalt⁵. Maria Buțcu consideră că în urma instaurării regimului comunist în România, B.O.R. a ales „un compromis prin compromiterea sa”⁶. În opinia noastră, această formă de activitate a instituției religioase a fost una strategică, ori, în caz contrar, B.O.R. putea fi presată de către autoritățile politice până la excluderea totală a acesteia din sfera socială.

Preotul clujean Al. Moraru a editat studii despre impactul regimului comunist asupra B.O.R.⁷, semnând două volume cu titlul „B.O.R. între anii 1885–2000”⁸. Situația B.O.R. în perioada postbelică a fost abordată și de T. Nedelcea⁹. B. Georgescu a studiat raporturile biserică-stat în anii 1945–1964¹⁰. Cercetătorii D. Dobrințu¹¹ și Ad. N. Petcu¹² a studiat personalul de cult în penitenciarele din România în lumina documentelor Securității. Referitor la soarta preoților din cadrul închisorilor semnalăm lucrările lui I. Țintă¹³, volumul lui V.e Manea apărut

¹ PĂCURARIU, Mircea. *Istoria B.O.R., vol. III*. București: Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 1994, p. 481.

² OANCEA, Dorin. B.O.R. în raport cu regimul comunist din România. În: *R.T.*, 1997, an. VII, nr. 4, pp. 30-48.

³ PĂIUȘAN, Cristina. Politica patriarhilor României și „colaboraționismul” cu organele statului. În: *Analele Sighet*, 1999, vol. VII, pp. 111-117.

⁴ NEGRUȚ, Paul. *Biserica și Statul: O interogație asupra modelului „simfoniei” bizantine*. Oradea: Ed. Inst. Biblic Emanuel, 2000, p. 106.

⁵ PREDA, Radu. Biserica în stat. Șansele și limitele unei dezbateri. În: Ioan ICĂ JR., Germano MARANI. *Gândirea socială a Bisericii: fundamente, documente, analize, perspective*. Sibiu: Deisis, 2002, pp. 21-22.

⁶ BUȚCU, Maria. B.O.R. în regimul totalitar: compromis prin compromitere. În: *R.I.M.*, 2020, nr. 3-4 (123-124), p. 166.

⁷ MORARU, Alexandru. B.O.R. sub dictatura comunistă. În: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*. Theologia ortodoxa, 2001, 46, nr. 1-2, pp. 31-40.

⁸ *Idem*. *B.O.R. între anii 1885–2000. vol. III, tom I, 820 p. + 1 p. ilustrații + 2 p. hărți; tom II, 464 p. + 16 p.* București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 2006.

⁹ NEDELCEA, Tudor. B.O.R. sub comunism. În: *Analele Universității Craiova. Seria Istorie*, 2003, 8, nr. 8, pp. 229-236.

¹⁰ GEORGESCU, Bogdan. *B.O.R. și puterea comunistă (1945–1964)*. București: Eikon, 2015. 284 p.

¹¹ DOBRINȚU, Dorin. *Proba infernului: personalul de cult în sistemul carceral din România potrivit documentelor Securității, 1959–1962*. București: Ed. „Scriptorium”, 2004. 155 p.

¹² PETCU, Adrian Nicolae. Preoți făgărășeni în atenția Securității. În: Cosmin BUDEANCĂ, Florentin OLTEANU (coord.). *Forme de represiune în regimurile comuniste*. Iași: Polirom, 2008, pp. 271-303; PETCU, Adrian Nicolae. Preoții basarabeni și bucovineni în atenția Securității. În: *Caietele C.N.S.A.S.*, 2009, an. II, nr. 1(3), pp. 147-178; PETCU, Adrian Nicolae. Părintele Arsenie Papacioc în documentele Securității (1938–1958). În: *Caietele C.N.S.A.S.*, 2012, an. V, nr. 1-2, 9-10, pp. 249-280; PETCU, Adrian Nicolae. Părintele Cleopa Ilie în documentele Securității. În: *B.O.R.*, 2011, nr. 1, ianuarie-aprilie, pp. 238-266; PETCU, Adrian Nicolae. Clerici hunedoreni sub persecuția comunistă. În: Florin DOBREI (coord.). *Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*. Alba Iulia; Deva: Ed. Reîntregirea; Ed. Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015, pp. 119-176.

¹³ ȚINTĂ, Ilie. Teologi și preoți ortodocși în temnițele comuniste. În: *Telegraful Român*, 1991, an. 139, nr. 15-16, 15 aprilie, pp. 1, 3.

în mai multe ediții¹, M. Păcurariu², N. Nicolau³, F. Seiche⁴, I. A. Oancea⁵ etc. O direcție aparte de cercetare o constituie soarta preoteselor sub regimul comunist⁶. De menționat faptul că sub egida instituțiilor ecleziastice⁷ și ale celor laice⁸ au fost editate studii la subiectul represiunii B.O.R. Paul Leu a publicat un volum despre ierarhii bisericii răpiți și asasinați de serviciile speciale ale U.R.S.S.⁹. Autoritățile comuniste au aplicat diferite forme punitive pentru cler, inclusiv sclavagismul contemporan¹⁰. În cercetarea calvarului prin care au trecut slujitorii Bisericii s-au implicat diverse instituții de cercetare. În 2001, sub egida I.N.S.T., a fost elaborată o culegere, precum și fișe de date cu titlul „Biserica întemnițată. România 1944–1989”¹¹. Un alt volum colectiv, bazat pe o solidă platformă arhivistică, editată sub cupola aceleiași instituții se referă la relațiile dintre partidul de guvernământ, Securitate, culte¹² și B.O.R. sub regim comunist etc.¹³.

„Raportul final al Comisiei prezidențiale” (*Comisia Tismăneanu*) din 2006 a constituit o lucrare cu impact major social și politic. Echipa de autori și experți au vizat astfel de subiecte cum sunt, dizidența religioasă, regimul comunist și cultele religioase, etc.¹⁴. O contribuție

¹ MANEA, Vasile. *Preoți ortodocși în închisorile comuniste*. Iași: Ed. Patmos, 2000. 324 p.; ediția a II-a, revăzută și îmbunătățită. Iași: Ed. Patmos, 2001. 273 p; ediția a III-a, revăzută și adăugită, Alba Iulia: Ed. Reîntregirea, 2004. 272 p.

² PĂCURARIU, Mircea. Preoți sibieni și brașoveni în închisorile comuniste. În: *R.T.* (Sibiu), 2004, an. XIV (86), nr. 4, octombrie-decembrie, pp. 33-64; PĂCURARIU, Mircea. Preoți și teologi din Arhiepiscopia Sibiului morți în închisorile comuniste. În: *R.T.* (Sibiu), 2005, an. XV (87), nr. 1, ianuarie-martie, pp. 11-15.

³ NICOLAU, Nicu. Pătimirea Bisericii în închisorile comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 151, 15-29 februarie, pp. 5, 7.

⁴ SEICHE, Fabian. *Martiri și mărturisitori români din secolul XX. Închisorile comuniste din România*. București: Ed. Agaton, 2014. 624 p.

⁵ OANCEA, Iulian Aurelian. Preotul Amos Florea – un pătimitor în temnițele comuniste. În: Florin DOBREI (coord.). *Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*. Alba Iulia; Deva: Ed. Reîntregirea; Ed. Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015, pp. 289-290.

⁶ RĂDULESCU, Toma. Preotese părtașe la suferința soților persecutați. În: *Femeia ortodoxă*. Revistă de cultură și spiritualitate ortodoxă (Craiova), 2002, nr. 4, 25 decembrie, pp. 21-23.

⁷ RĂDULESCU, Mihai. Cuvântul lui Dumnezeu în pușcărie. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1993, an. V, nr. 95, 31 mai, p. 2; 1993, nr. 98-99, iulie, p. 2; 1993, nr. 100, august, p. 2; 1993, nr. 101, 15 septembrie, p. 2; 1993, nr. 103, 15 octombrie, p. 2; 1993, nr. 104, 1 noiembrie, p. 2; 1993, nr. 105, 15 noiembrie, p. 2; 1993, nr. 106, 1-15 decembrie, p. 2; 1994, nr. 108, 15 ianuarie, p. 2; 1994, nr. 109, 31 ianuarie, p. 2; 1994, nr. 110, 15 februarie, p. 2; 1994, nr. 111, 28 februarie, p. 2; 1994, nr. 112, 15 martie, p. 2; Pătimirea Bisericii în închisorile comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 151, pp. 5, 7.

⁸ DOBREI Florin (coord.). *Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*. Alba Iulia; Deva: Ed. Reîntregirea; Ed. Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015. 362 p.

⁹ LEU, Paul. *Episcopi români răpiți și asasinați de KGB*. București: Fundația Episcopul Grigorie Leu, 2005. 215 p.

¹⁰ MANDACHE, Bogdan Mihai. La Canal a existat o brigadă de muncă numai pentru preoți. În: *Cronica*, 1991, nr. 24, p. 5.

¹¹ CARAVIA, Paul; CONSTANTINESCU, Virgiliu; STĂNESCU, Flori. *Biserica întemnițată în România 1944–1989*. Vol. II. București: I.N.S.T., 2001. 263 p.

¹² PETCU, Adrian Nicolae (coord.). *Partidul, Securitatea și cultele. 1945–1989*. București: Ed. Nemira, 2005, 427 p.

¹³ PĂIUȘAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *B.O.R. sub regimul comunist*. Vol. I (1945–1958). București: I.N.S.T., 2001. 363 p.

¹⁴ *Raportului final al Comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste din România*. Disponibil: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/article/RAPORT%20FINAL_%20CADCR.pdf

istoriografică valoroasă referitor la atitudinea B.O.R. față de regimul comunist în perioada postbelică o reprezintă studiul monografic elaborat de grupul de cercetători George-Eugen Enache, Adrian-Nicolae Petcu, Ionuț-Alexandru Tudorie și Paul Bruszanowski. Conturându-se ca o recenzie la „Raportul final al Comisiei prezidențiale” autorii prezintă situația B.O.R. pe Frontul din Est și misiunea acesteia în Transnistria, caracterul de membru al alianței antifasciste pe care l-a deținut U.R.S.S., nerecunoașterea cobeligeranței României în războiul împotriva Germaniei și triumful democrației ca valoare universală acceptată după război. Un aspect important în ceea ce privește ierarhia ortodoxă din România era acela de a nu se repeta și aici situația grea a vieții religioase din Uniunea Sovietică. Ierarhii Bisericii se bazau pe faptul că aliații occidentali nu vor lăsa țara în mâinile lui Stalin. După cel de-Al Doilea Război Mondial se încerca menținerea unor relații bune cu marele vecin de la Răsărit, iar pe de altă parte, de a menține contacte permanente cu trimiși ai anglo-americanilor, dar și ai Vaticanului¹.

Dragoș Ursu prezintă relația dintre ortodoxie și comunism pentru societatea românească drept „memoria unei istorii traumatice”. Autorul evidențiază două dimensiuni, cea istorică, de sinteză a cunoașterii istoriografice asupra trecutului recent al Bisericii, și una memorială, de raportare a Bisericii la memoria acestui trecut². Au existat opinii referitoare la precaritatea implicării românilor în mișcarea anticomunistă, cauzată, de „influența preponderentă a Ortodoxiei asupra culturii politice. Cu alte cuvinte, ortodoxia, spre deosebire de catolicism sau de protestantismul tradițional, ar încuraja atitudinile pasive, ceea ce ar putea explica lipsa unei mișcări de opoziție în România comunistă”³. După cum demonstrează materialele de arhivă a existat o rezistență a românilor ortodocși contra regimului politic comunist.

O altă linie de subiect abordată în istoriografia românească este cea a monahismului ortodox⁴. Tema monahismului românesc trecut prin cenzura comunismului prin prisma

Acesta a fost reprodus în volumul *Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România. Raport final*. București: Humanitas, 2007. 879 p.

¹ PĂIUȘAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *B.O.R. sub regimul comunist (1945–1958)*. Vol. I. București: I.N.S.T., 2001 doc. 5, p. 49; doc. 6, p. 50; doc. 12-19, pp. 65-74; doc. 27, p. 80; ENACHE, George-Eugen; PETCU, Adrian-Nicolae; TUDORIE, Ionuț-Alexandru; BRUSANOWSKI, Paul. *B.O.R. în anii regimului comunist. Observații pe marginea capitolului dedicat cultelor din Raportul final al Comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste din România*. În: *S.T.*, seria a III-a, anul V, nr. 2, aprilie–iunie 2009. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 2009, pp. 7-104.

² URSU, Dragoș. *Ortodoxia și comunismul. Memoria unei istorii traumatice*. În: BRUDIU, Răzvan; QARAMAH, Mihail K. (ed.). *Biserica și Statul: perspective diacronice asupra unei relații polivalente* / Carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. Iași: Doxologia, 2023, pp. 277-294.

³ PETRESCU, Dragoș. *B.O.R. sub regimul comunist: o abordare instituțională*. În: TĂTARU-CAZABAN, Miruna (coord.). *Teologie și Politică de la Sfinții Părinți la Europa unită*. București: Ed. Anastasia, 2004, p. 199.

⁴ ENACHE, George; PETCU, Adrian Nicolae. *Monahismul ortodox și puterea comunistă în România anilor '50*. Galați: Partener, 2009. 177 p.

mărturiilor din anii 1948–1989 ne-o oferă I. Dură¹. M. Cristea a abordat vetrele monahale prin prisma documentelor din arhivele Securității². Autoarea menționează faptul că, cei mai mulți credincioși, care sfidau legile laice se aflau în lăcașele monahale din Arhiepiscopia Bucureștilor și M.O.³. Potrivit lui Ad. Gabor, Patriarhul Justinian a modificat modul de viață monahal pentru a face față ingerinței puterii comuniste în activitatea B.O.R.⁴. Cercetătorul Ad. N. Petcu menționează chiar faptul că ierarhul B.O.R. a aplicat diferite strategii în organizarea și dezvoltarea monahismului⁵. C. Giosanu a abordat subiectul monahismului românesc sub dictatura comunistă de la mijlocul sec. al XX-lea⁶. Autorul specifică faptul că pentru conducătorii și susținătorii regimul comunist, clerul alb și negru constituia „un real obstacol în calea declaratei construirii a socialismului”⁷. Prigoana monahismul românesc în timpul regimului comunist a fost abordată și de I. Șarpe⁸, care a subliniat că „Ținând cont de un mai larg context politic și cultural putem aprecia la justa valoare măsurile luate de Patriarhul Justinian pentru dezvoltarea, respectiv salvarea monahismului de încorsetările create de regimul comunist”⁹.

O privire globală a Ministerului/Departamentul Cultelor (inclusiv relația cu Securitatea), prin prisma legislației, a stenogramelor de epocă, au realizat-o cercetătorii Ad. N. Petcu, G. Enache și Denisa Budeancă¹⁰. Cercetătoarea Iulia Pop a studiat memorialistica românească de detenție, inclusiv cea din zona religiei¹¹. Autoarea dezvăluie, astfel, o percepție din „interior” a victimelor regimului comunist. Recent, Mircea-Gheorghe Abrudan din cadrul Inst. de Istorie Ecleziastică „Nicolae Bocușan” a Universității Babeș-Bolyai a editat 68 de recenzii și note de lectură consacrate istoriei ecleziastice din România, în mod special cea referitoare la istoria și

¹ DURĂ, Ioan. *Monahismul românesc în anii 1948–1989. Mărturii ale românilor și considerații privitoare la acestea*. București: Ed. Harisma, 1994. 127 p.

² CRISTEA, Mihaela. Les monastères orthodoxes roumaines dans les archives de la Securitate. În: *Revista Arhivelor*, 2008, 85, nr. 2, pp. 208-224.

³ *Ibidem*, p. 222.

⁴ GABOR, Adrian. *B.O.R. și regimul comunist (1945–1964). O imagine a relațiilor Stat-Biserică*. București, 2006–2007, p. 61.

⁵ PETCU, Adrian Nicolae. Strategii ale Patriarhului Justinian Marina pentru organizarea și dezvoltarea monahismului ortodox în perioada comunistă. În: *Dialog teologic* (Iași), 2010, an. XIII, nr. 25, pp. 101-107.

⁶ GIOSANU, Cosma. *Răstignirea monahismului românesc la mijlocul secolului al XX-lea. Studiu de caz: mănăstirile Sihăstria și Slatina*. Iași: Ed. Sf. Mina, 2009. 352 p.; GIOSANU, Cosma. Monahismul românesc sub dictatura comunistă între anii 1950–1959. În: *Teologie și Viață* (Iași), 2009, 19, nr. 9-12, pp. 145-169.

⁷ GIOSANU, Cosma. Monahismul românesc sub dictatura comunistă între anii 1950–1959. În: *Teologie și Viață* (Iași), 2009, 19, nr. 9-12, p. 145.

⁸ ȘARPE, Ioan. Prigoana monahismul românesc în timpul regimului comunist – o încercare de recontextualizare. În: *Revista Teologică*, 2016, nr. 1, pp. 159-178.

⁹ *Ibidem*, p. 178.

¹⁰ PETCU, Adrian Nicolae; ENACHE, George; BUDEANĂ, Denisa. Ministerul/Departamentul Cultelor. În: Florin BANU, Liviu ȚĂRANU (coord.), *Securitatea (1948–1989)*. Monografie. Vol. I. Ediția a II-a. Târgoviște, Cetatea de Scaun, 2023, pp. 549-565.

¹¹ POP, Iulia. Dumnezeuul închisorii/Dumnezeu în închisoare. Experiențe religioase în memorialistica românească de detenție. În: *Anuarul de Istorie Orală* (Cluj-Napoca), 2007, 8, pp. 249-277.

cultura B.O.R.¹. Din categoria lucrărilor de sinteză, evidențiem „Istoria Bisericii Românești” a lui Vasile V. Muntean. Autorul abordează subiectul referitor la impactul instaurării regimului „democratic” în România asupra B.O.R., arestarea și închiderea călugărilor, preoților de mir². Una din cele mai bine documentate lucrări consacrate B.O.R. o reprezintă sinteza întocmită de cercetătorul Adrian Nicolae Petcu³.

Lucrarea recentă a cercetătorului austriac Oliver Jens Schmitt, una scandaloaasă în mediul științific și teologic din România, include un capitol consacrat B.O.R. și dictaturii comuniste (1944–1989). Autorul declară nefondat că „B.O.R. însăși, nu a manifestat în nici un moment din istoria sa vreun interes pentru o cercetare științifică și obiectivă a trecutului ei”⁴. Ori, lucrările realizate de cercetătorii români (Adrian Nicolae Petcu, George Enache ș.a.) fac referință directă la surse arhivistice de arhivă. La fel, și noi în lucrarea de față am apelat la fondurile arhivistice ale Episcopiei Râmnicului.

Cercetările enciclopedice în domeniul clericilor și mirenilor mărturisitori ortodocși români în detenția comunistă⁵, a istoriei românilor în epoca contemporană⁶ constituie o altă linie de subiect istoriografic. Pentru noi aceste lucrări reprezintă autentice instrumente de lucru în vederea elaborării tezei.

Referitor la *impactul regimului comunist asupra Bisericii din jud. Olt și Romanați*, prigoana instituțiilor comuniste împotriva tuturor celor care erau hirotoniți și purtau haină preoțească, teritoriu unde Securitatea își adjuceca fără drept de apel prima poziție, a lăsat urme adânci printre reprezentanții clerului. Presiunile și teroarea care s-au abătut asupra Bisericii și clericilor din spațiul vizat în perioada comunistă nu a fost nici mai presus și nici mai prejos, decât cea din alte județe, unde Securitatea și celelalte instituții ale statului de dinainte de 1989 se impunea forțat. Tot ceea ce făcea Securitatea venea în unison cu sentimentul și ideologia unicului partid de guvernământ.

O importanță aparte o reprezintă cercetările științifice referitoare la Mișcarea de Rezistență împotriva comunismului, formată după 1948, din care au făcut parte și reprezentanți

¹ ABRUDAN, Mircea-Gheorghe. *Lecturi din istoriografia bisericească. În memoria profesorului Nicolae Bocșan (1947–2016) și a părintelui academician Mircea Păcurariu (1937–2021)*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2021. 396 p.

² MUNTEAN, Vasile V. *Istoria Bisericii Românești*. Vol. II. Timișoara: Ed. Marineasca, 2010, pp. 120-125.

³ PETCU, Adrian Nicolae. B.O.R. În: Liliana COROBICA (ed.). *Panorama comunismului în România*, Iași: Polirom, 2020. pp. 496-518.

⁴ SCHMITT, Oliver Jens. *Biserica de stat, sau Biserica în stat? O istorie a Bisericii Ortodoxe Române: 1918–2023*. București: Humanitas, 2023, p. 10.

⁵ PETCU, Adrian Nicolae. *Dicționarul clericilor și mirenilor mărturisitori ortodocși români în detenția comunistă (1945–1965)*. București: Basilica, 2017. 390 p.; *Ibidem, Preoți vâlceeni în închisorile comuniste (1945–1964)*. Râmnicul-Vâlcea: Ed. „Praxis” a Arhiepiscopiei Râmnicului, 2019. 168 p.

⁶ PRISAC, Lidia; XENOFONTOV, Ion Valer. *Istoria contemporană: (universală și a românilor): dicționar enciclopedic* /ed.: Constantin MANOLACHE; red. șt.: Demir DRAGNEV. Chișinău: Ed. USM, 2023. 607 p.

ai clerului din Oltenia¹. Unele mișcări de rezistență aveau un conținut implicit religios². În context, scoatem în evidență și rezistența oamenilor Bisericii din exilul românesc³.

Unele dintre cele mai reprezentative lucrări referitoare la subiectul preoților arestați în timpul regimului comunist din Olt și Romanați sunt cele ale cercetătoarei Ana-Maria Rădulescu⁴. Autoarea scoate în evidență amploarea persecuției la care au fost supuși slujitorii Bisericii din județul Olt de către autoritățile locale. Astfel, preoții din comunele Piatra-Olt, Mărgheni, Doba, Cârlogani, Cepari, Greci și Pleșoiu au fost arestați sub pretextul că nu au îndeplinit planul de agricultură și nu au predat cota de grâu. Totodată, Episcopia raporta faptul că a fost predată întreaga recoltă, cotă, preoților nefiindu-le lăsată sămânță nici pentru însămânțat⁵. Cercetătoarea s-a folosit puțin de documentele existente în A.C.N.S.A.S., accentul punându-l pe documentele existente în A.E.R. și M.O., surse documentare insuficiente deoarece în cadrul acestora se regăsesc foarte puține documente, unele dintre acestea făcând referire la schimbul de informații dintre instituții, privitoare la arestarea anumitor preoți, pedeapsa și anii de detenție pe care i-au primit slujitorii Bisericii. În urma cercetării efectuate în vederea întocmirii lucrării mai sus-menționate, ne-am folosit și am pus accent pe dezarhivarea dosarelor informative și penale ale preoților, existente în A.C.N.S.A.S. Aceste dosare ne-au fost de ajutor în stabilirea cu exactitate a arestărilor în rândul preoților, a pedepselor pe care le-au primit, dar și motivul pentru care au fost învinuiți. De asemenea, Ana-Maria Rădulescu a pus accent și pe informațiile publicate în revista M.O., despre clericii olteni în închisorile comuniste, doar că aceste date sunt insuficiente pentru a scoate la lumină în totalitate motivele arestării preoților, deoarece se bazează pe informații existente în diverse reviste teologice (informațiile publicate în timpul regimului comunist erau cenzurate), dar și pe cele existente în arhiva Episcopiei Râmnicului și M.O. O realitate pe care o menționează cercetătoarea Ana-Maria Rădulescu o constituie arondarea succesivă a unor părți din actualul județ Olt, Arhiepiscopiei Bucureștilor, dar și Arhiepiscopiei Craiovei. Datorită acestor repartizări teritoriale a fost îngreunată cercetarea dosarelor parohiilor și slujitorilor acestora din zonele respective. În abordarea anumitor neînțelegeri referitoare la preoții slujitori în

¹ CIUCEANU, Radu. *Mișcarea națională de rezistență din Oltenia*. Vol. I: 1947–1949. București: I.N.S.T., 2001; PETCU, Adrian Nicolae. *Participarea B.O.R. la rezistența anticomunistă*. În: *Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România. 1944–1962*. București: Ed. Kullusys, 2003, p. 18.

² Vezi, de exemplu, DOBRINCU, Dorin. „Organizația Națională Creștină de Luptă împotriva Comunismului, Partizanii României Mari” și planul de răsculare a Banatului (1948–1949). În: *Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*. Istorie, 2005, t. LI, pp. 295-316.

³ CAITAR, Mihai. Rezistența și lupta oamenilor Bisericii din exilul românesc în Europa de Vest împotriva regimului comunist din România. În: *Analele Sighet*. 1995, Vol. II, pp. 480-488.

⁴ RĂDULESCU, Ana-Maria. Clerici ortodocși în închisorile comuniste. Studiu preliminar, V „Județul Olt”. În: *M.O.*, 2005, an. LVIII, nr. 5-8, pp.143-144; *Idem*, *Clerici ortodocși în închisorile comuniste. Județul Olt*. [Craiova]: Ed. Aius, 2006, 310 p.; *Idem*, *Slujitori ai Bisericii din Olt și Romanați, prizonieri în timpul regimului comunist*. Craiova: Ed. Episcopiei Slatinei și Romanaților, 2013, p. 16.

⁵ *Ibidem*, pp. 17-18.

cadrul acestui județ, A.C.N.S.A.S., prin informațiile pe care le deține, pe baza documentelor existente, a scos la lumină o serie de fapte și evenimente inedite.

O altă linie de subiect abordată de cercetătoarea Ana-Maria Rădulescu ține de situația așezămintelor monahale din cadrul Arhiepiscopiei Craiovei pe parcursul anilor 1958–1960¹. De curând (2023), autoarea a publicat o monografie în baza tezei de doctorat ce se referă la relațiile dintre autoritățile politice și Biserică în M.O. în anii 1939–1964 din perspectivă, istorică, teologică, științe politice. Ana-Maria Rădulescu specifică faptul că numirea ierarhilor de către autoritățile politice, prin alegerea lor formală de către Sf. Sinod, utilizarea preoților ca funcționari ai Statului sau înlăturarea ierarhilor incozi, înființarea și desființarea necanonică de eparhii, au fost abuzuri care au știrbit autonomia B.O.R. în perioada respectivă².

Soarta slujitorilor B.O.R. din Oltenia sub regim comunist a fost studiată de cercetătorii Ana-Maria Iancu (Rădulescu)³ și O. Moșin⁴. O radiografie a preoților vâlceni deținuți a fost realizată de cercetătorul Ad. N. Petcu. Lucrarea se bazează pe arhivele fostei Securități și cele din Centrul eparhial de la Râmnicu-Vâlcea, fiind identificați 76 de preoți și cântăreți bisericești din eparhia Râmnicului, care au cunoscut universul concentraționar sub regim comunist⁵.

Referitor la situația Bisericii din Oltenia, regiune din care făcea parte și Episcopia Slatinei și Romanaților, informații valoroase le avem din studiul lui Mircea Păcurariu. Una dintre aceste schimbări este cea de la 5 februarie 1949 atunci când Arhiepiscopia Craiovei a fost ridicată la rangul de Mitropolie, Episcopia Argeșului a fost contopită cu Episcopia Râmnicului, devenind astfel sufragană M.O. Mitropoliții Olteniei au parcurs o perioadă dificilă, chiar cea mai dramatică, deoarece toți ierarhii ca și preoții parohi, stareții mănăstirilor, profesorii puținelor școli teologice care au rămas erau în permanentă supravegheați de așa numiții „inspectori ai cultelor”, la început în fostele raioane, iar după 1968 câte unul pe județ, la care se adaugă conducătorii fostului Minister (Departament) al Cultelor, ca și ofițeri de Securitate, mereu prezenți în instituțiile bisericești. Un alt aspect important este acela că în anii 1948–1964 au fost

¹ *Idem*, Desființarea mănăstirilor din Arhiepiscopia Craiovei: 1958–1960. În: *Studia Politica*, 2007, 7, nr. 3, pp. 675-696.

² *Idem*, *Relațiile B.O.R. cu Statul. Studiu de caz: M.O. (1939–1964)*. Craiova: Ed. M.O., 2023. 566 p.

³ IANCU (RĂDULESCU), Ana-Maria. Clerici Basarabeni, refugiați în Arhiepiscopia Craiovei, victime ale regimului totalitar comunist. În: *Simpozionul științific internațional „Evenimente și personalități marcante ale vieții spirituale din spațiul pruto-nistean și vecinătățile lui din sec. XIX–XX”*. Chișinău, Republica Moldova, 24–25 noiembrie 2017. Chișinău: CEP USM, 2017, pp. 194-208.

⁴ MOȘIN, Octavian. Nevoitori basarabeni refugiați în județul Vâlcea, România. În: *Simpozionul științific internațional „Evenimente și personalități marcante ale vieții spirituale din spațiul pruto-nistean și vecinătățile lui din sec. XIX–XX”*. Chișinău, Republica Moldova, 24–25 noiembrie 2017. Chișinău: CEP USM, 2017, pp. 209-214.

⁵ PETCU, Adrian Nicolae. *Preoți vâlceni în închisorile comuniste (1945–1964)*. Râmnicu-Vâlcea: Ed. Praxis a Arhiepiscopiei Râmnicului, 2019. 168 p.

aruncați în închisorile comuniste mii de preoți, călugări, studenți teologi, în această perioadă, la nivelul țării fiind arestați între 1.600 și 1.800 de preoți ortodocși¹.

În dicționarul dedicat membrilor Academiei Române, Dorina N. Rus scoate în evidență activitatea lui Nestor Vornicescu, arhiepiscopul Craiovei și Mitropolit al Olteniei. În această calitate ierarhul „s-a preocupat de buna întreținere a bisericilor de enorie și mănăstirești, de restaurarea monumentelor religioase (Tismana, Vodița, Maglavit); prin grija sa s-au ridicat biserici noi în orașul Motru, la Țuglui-Doj”². Informația, evident, este una valoroasă însă autoarea nu a precizat cadrul cronologic al acestor edificări sau lejer putem evidenția două etape, una din regimul comunist și alta din postcomunism.

Studierea minuțioasă a literaturii de specialitate relevă un interes aparte pentru viața religioasă în România sub regim comunist. În funcții de perioade istorice au fost delimitate particularități generale și specifice, generate, în mod special, de factorii politici și ideologici. Se constată cercetări de ansamblu și mai puțin regionale, inclusiv în privința jud. Olt și Romanați. Apelarea la diversitatea de izvoare istorice lărgeste perspectivele de cercetare.

1.2. Sursele istorice

Pentru a realiza scopul formulat am utilizat mai multe surse istorice. Astfel, suportul cercetării științifice a subiectului tezei de doctorat are la bază o complexitate de surse istorice inedite (surse de arhivă) și documente edite (culegeri de legi, memorii, surse iconografice, interviuri, etc.). Specific surselor istorice emise în perioada regimului comunist o constituie cenzurarea mijloacelor de informare, care reprezintă atât un instrument de asigurare a „protecției puterii politice și a doctrinei oficiale”, cât și o formă de legitimare a puterii³. La elaborarea demersului științific se va ține cont de această particularitate a regimurilor totalitare.

Materialele de arhivă. La baza elaborării tezei de doctorat se află sursele istorice inedite. De menționat faptul că, în 1931 din 2679 de documente din Arhivele Centrale, 72,1% se păstrau în arhivele mănăstirești din Oltenia⁴. Impactul factorului politic în viața societății românești, în faza terminală a comunismului, l-am putut depista în materiale A.C.N.S.A.S. În acest sens, am studiat F. „C.C. al P.C.R. Secția Cancelaria” unde am depistat Raport lui N. Ceaușescu la

¹ PĂCURARIU, Mircea. Istoria Bisericii din Oltenia. Biserica din Oltenia după 1948. În: *M.O.* (Craiova: Ed. M.O.), 2003, an. LV, nr. 9-12, p. 147.

² RUSU, Dorina N. *Membrii Academiei Române (1866–2010). Dicționar.* Ediția a IV-a revăzută și adăugită /Cuvânt-înainte de acad. Eugen SIMION. București: Ed. Enciclopedică, 2010, p. 1116.

³ ȘERCAN, Emilia. *Cultul secretului. Mecanismele cenzurii în presa comunistă* /Prefață de Mihai COMAN. Iași: Polirom, 2015, pp. 47-50.

⁴ DONAT, Ion. Numărul și valoarea documentelor provenite din mănăstirile Olteniei. În: *M.O.*, 1970, XXII, nr. 7-8, pp. 883-894.

Congresul al XIV-lea al P.C.R.¹. Soarta clerului din România, inclusiv Oltenia, în special din jud. Olt și Romanați a fost investigată în baza următoarelor fonduri: „C.C. al P.C.R. Secția Cancelaria”, „M.A.I. Documentar. Fondul documentar referitor la persoane cu trecut politic reacționar, foști exploatare, propuși a fi internați la C.M. Craiova–Pitești”, „M.A.I. Direcția Generală a Penitenciarelor. Unitatea de Muncă Formațiunea 0893 Constanța”, „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, „M.A.I. Direcția reg. Pitești”, „M.A.I. Direcția Management Resurse Umane”, „M.A.I. Inspectoratul jud. Olt”, „Tribunalul Militar Craiova”, etc.

Anumite documente editate prin care, au ieșit la iveală numeroase mărturii documentare referitoare la viața și activitatea unor clerici ortodocși care au păstorit pe raza jud. Olt. Conform acestor mărturii, dezvăluite de documentele existente, sunt în bună parte, necunoscute din cauza faptului că au fost în cadrul arhivelor, necercetate, puse sub umbra vremurilor. Mi-am îndreptat documentarea pe A.C.N.S.A.S., dorind astfel să scot în evidență mult mai multe informații față de cele publicate. În urma analizării documentelor existente în A.C.N.S.A.S. am depistat informații referitoare la data nașterii preoților, dar și asupra prenumelor părinților, informații care au fost publicate eronat. Referitor la documentele existente în cadrul arhivei, se poate afirma că există informații din diverse note informative, realizate de diverși informatori, care ajută la scoaterea în evidență a celor necesare întocmirii acestei lucrări.

Din documentele furnizate de A.C.N.S.A.S., reiese faptul că unii dintre preoți au fost arestați deoarece erau considerați potrivnici regimului, fiind acuzați de sabotaj agricol, instigare împotriva regimului, precum și multe altele; uneori fiind constrânși prin membrii familiei, iar din această cauză, unii preoți erau nevoiți să cedeze presiunilor asupra cărora erau supuși.

De un real folos în elaborarea tezei de doctorat au fost materialele din cele 24 de volume din F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității” din arhiva A.C.N.S.A.S., care ne prezintă o radiografie din interior a abuzurilor regimului comunist, fiind apreciate în epocă „că s-au petrecut datorită interpretării și denaturării greșite a dictaturii proletariatului pe care au transformat-o într-o dictatură personală”².

În vederea cercetării vieții religioase din jud. Olt și Romanați, în mod special a situației preoților și lăcașurilor de cult au fost realizate cercetări în cadrul A.E.R. pe baza unor dosare personale (Constantin Boștinescu, Nicolae T. Popa) și de fonduri: „Adresă Protoierie către Sfânta Episcopie”, „Arhiepiscopia Craiovei. Secția Administrativ Bisericesc”, „Consistoriul Central Bisericesc”, „Curtea Craiova. Secția Penală”, „Episcopia Râmnicului și Argeșului”, „Judecătoria de Pace Rurală Drăgănești jud. Olt”, „Ministerul Cultelor. Inspectoratul Cultelor

¹ A.C.N.S.A.S. F. „C.C. al P.C.R. Secția Cancelaria”. D. 76/1989, 159 f.

² *Idem.* F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 4, f. 342.

către Sfânta Episcopie a Argeșului”, ș.a. Politica statului în diverse domenii, inclusiv în cel ecleziastic am putut-o depista în diferite fonduri ale A.N.R.: „C.C. al U.T.C”, „Comitetul Regional Oltenia al P.C.R.”, „M.C.A. Direcția Studii”. Starea de spirit din a doua jumătate a anului 1944 asupra clerului am sesizat-o din F. 1135 „Episcopia Chișinăului” (1918–1948) a A.N.A.¹. O sursă importantă din aceeași arhivă a fost și F.R-2529, cel al împrumutului, funcționar care urmărea politica în domeniul vieții religioase promovată în „epoca Ceaușescu”². În arhiva curentă a Mănăstirii Clocociov am depistat surse iconografice inedite.

Documente edite. Rolul jucat de Oltenia pentru evacuarea basarabenilor, inclusiv a preoților în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial a fost analizat în stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri³. Pentru a înțelege diversitatea de probleme abordate de Biroul Politic al Comitetului Central al P.M.R. în perioada postbelică am studiat stenogramele (de regulă, o ședință dura 4-5 ore) din A.N.R., care au în vizor o multitudine de probleme abordate, inclusiv cele referitoare la viața religioasă. Dacă pentru anul de cotitură – 1948 – s-au editat 52 de stenograme⁴, atunci pentru 1949 – anul de accelerare a sovietizării – 85 de documente⁵, pentru 1952 – anul apogeei obedienței față de Kremlin – 58 de documente⁶. Cele 70 de documente de reglementare a admiterii în învățământul superior din România (1948–1968) ne oferă o panoramă referitoare la „laicizarea” sistemului educațional sub regim comunist⁷. Instituția securității din perspectiva structurilor-cadru, ale obiectivelor și metodelor cu marcaje directe în viața religioasă a putut fi surprinsă din cele 360 de documente publicate de echipa de autori coordonați de Florica Dobre⁸. Portretizări documentare ale Securității de la presiune la represiune, de incriminări politice, în primii ani postbelici au fost editate de cercetătorii Adrian Nicolae Petcu și Nicolae Cătălin Luchian⁹. Mișcarea națională de rezistență din Oltenia o putem surprinde din culegerea de documente editată de Radu Ciuvceanu și Puica Buhoci¹⁰.

¹ A.N.A. F. 1135 „Episcopia Chișinăului”, inv. 2, d. 3198, d. 3454, d. 3456.

² *Idem*, R-2529, inv. 1, d. 11.

³ *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri: Guvernarea Ion Antonescu, vol. X* (ianuarie–aprilie 1944) /Ed. îngrijită de M.D. CIUCĂ, M. IGNAT. București: A.N.R., 2007. 574 p.

⁴ *Stenogramele ședințelor Biroului Politic al Comitetului Central al P.M.R. Vol. I* /Studiu introductiv de Ioan SCURTU. București: I.N.S.T., 2002. 432 p.

⁵ *Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al P.M.R. Vol. II* / Studiu introductiv de Ioan SCURTU. București: I.N.S.T., 2003. 642 p.

⁶ *Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al P.M.R. Vol. IV* (partea a II-a) / Studiu introductiv de Ioan SCURTU. București: I.N.S.T., 2007. 606 p.

⁷ MURGESCU, Bogdan; CAZAN, Marius (coord.). *Documente privind reglementările referitoare la admiterea în învățământul superior din România (1948–1968)*. București: Ed. Universității din București, 2013. 178 p.

⁸ DOBRE, Florica (coord.). *Securitatea: structuri-cadre: obiective și metode*. București: Ed. Enciclopedică, 2006, vol. 1 (1948–1967), 153 doc., 727 p.; Vol. 2 (1967–1989), 207 doc., 791 p.

⁹ PETCU, Adrian Nicolae; LUCHIAN, Nicolae Cătălin (ed.). *Episcopul Grigorie Leu în vârtoarea istoriei. Documente (1924–1949)*. Iași: Ed. Doxologia, 2019. 848 p.

¹⁰ CIUCEANU, Radu; BUHOCI, Puica. *Mișcarea națională de rezistență din Oltenia. Vol. V (1948–1952)*. București: I.N.S.T., 2007, 110 doc., 288 p.

Documente juridice (acte legislative și normative, statute, rezoluții) laice și ecleziastice.

Un suport important în vederea elaborării tezei l-a constituit cadrul normativ și legislativ din epocă. În acest sens am apelat la „Monitorul Oficial”, dar și culegeri de legi publicate¹. Din vizor nu au fost excluse nici constituțiile României din perioada regimului comunist (1948, 1952, 1965). Libertatea religioasă a fost garantată de două Constituții – din anul 1948 (art. 27) și cea din 1952 (art. 84). De exemplu, potrivit Legii fundamentale din 1948 se prevede faptul că: „libertatea de conștiință și libertatea religioasă sunt garantate de stat”. Totodată, se specifică că „toate cultele sunt libere și egale în fața legii [...] modul de organizare și funcționare a cultelor religioase este reglementat prin lege”². Statutele P.C.R.³ și cel al P.M.R.⁴ sunt documente de epocă cu proiecții asupra perspectivei ideologice a partidului de guvernământ. La elaborarea lucrării s-a ținut cont și de rezoluțiile, declarațiile, hotărârile, îndrumările luate de către unicul partid ce a activat în regimul comunist⁵. Din vizor nu au fost eclipsate nici congresele și conferințele P.M.R./P.C.R.⁶.

Conducătorul B.O.R., Patriarhul Justinian, a tins să racordeze legislația ecleziastică la cadrul legal al noilor realități politice, avându-se în vedere, totodată, tradițiile. În 1948 a fost

¹ DIMISIANU, Georgeta (coord.). *Evoluția legislației cu privire la culte: 1928 – prezent. Dezbateri parlamentare: B.O.R. și cultele minoritare*. București: Historia, 2007. 135 p.

² Constituția Republicii Populare Române din 1948. În: *Monitorul Oficial*, nr. 87 bis/13 aprilie 1948. Disponibil: https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=1574 (accesat: 12.01.2023).

³ *Statutul P.C.R.* București: Ed. P.C.R., 1945, 31 p.; *Statutul P.C.R.* În: *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, pp. 797-818.

⁴ *Statutul P.M.R.* București, 1948, 63 p.

⁵ *Rezoluția ședinței plenare a C.C. al P.M.R. din 3–5 martie 1949 asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianței clasei muncitoare și pentru transformarea socialist a agriculturii*. București: Ed. P.M.R., 1949. 47 p.; *Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R. (1948–1950)*. București: Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”, 1950. 311 p.; *Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R. (1951–1953)*, Vol. II [Numai pentru uz intern], București: Casa Scânteii „I.V. Stalin”, 1954, 558 p.; *Declarație cu privire la poziția P.M.R. în problema mișcării comuniste și muncitorești internaționale adoptate la Plenara largită a C.C. al P.M.R. din aprilie 1964*. București: Ed. Politică, 1964. 61 p.; *Comunicat cu privire la îndeplinirea planului de dezvoltare economico-socială a R.S.R. în perioada 1966–1970*. București: Ed. Politică, 1971. 56 p.; *Conferința Națională a P.C.R., 19–22 iulie 1972*. București: Ed. Politică, 1972. 555 p.; *Directivile Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976–1980 și liniile directe ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981–1990*. București: Ed. Politică, 1974. 93 p.; *Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. București: Ed. Politică, 1975. 221 p.; *Îndrumar al activității organelor și organizațiilor de partid din întreprinderi, Instituții și unități agricole* [Pentru uz intern]. București, 1988. 151 p.

⁶ *Congresul al II-lea al P.M.R. (23–25 decembrie 1955)*. București: Ed. de Stat pentru Literatură Politică, 1956. 161 p.; *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965. 863 p.; APOSTOL, Gheorghe. *Raport cu privire la proiectul Statului P.C.R. 21 iulie 1965*. București: Ed. Politică, 1965. 30 p.; *Principiile de bază adoptate la plenara C.C. al P.C.R. din 5–6 octombrie 1978 cu privire la îmbunătățirea organizării administrative-teritoriale a României și sistematizarea localităților rurale* [Proiect]. București: Ed. Politică, 1967. 29 p.; *Congresul al X-lea al P.M.R. (6–12 august 1969)*. București: Ed. Politică, 1969. 781 p.; *Conferința Națională a P.C.R. (7–9 decembrie 1977)*. București: Ed. Politică, 1978. 494 p.; *Congresul al XIII-lea al P.C.R., 19–22 noiembrie 1984*. București: Ed. Politică, 1985, 767 p.; *Teze pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R.* București: Ed. Politică, 1989. 63 p.

instituită noua Lege de Organizare Bisericească sub formă de Statut¹, iar în 1953 a fost instituit Regulamentul pentru organizarea și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor².

Informații oficiale furnizate de B.O.R. Din categoria acestor surse istorice menționăm datele oficiale furnizate de instituțiile bisericești pentru a fi puse în circuitul informațional³.

Lucrări teologice. Regimul comunist considera Biserica și religia ca fiind inutile, care pot deveni dăunătoare societății și omului, valorile creștine fiind considerate nocive pentru umanitate, iar structurile ecleziastice trebuiau să dispară odată cu religia. Împotriva celor susținute de autoritățile ateiste, lucrări importante ce combăteau cele mai sus menționate, au fost elaborate de cărturari ortodocși. Pe lângă marii ierarhi ai B.O.R. care apărau valorile creștine, un rol deosebit de important îl ocupă și o serie de preoți intelectuali ai vremii, precum Constantin Galeriu⁴, Haralambie Roventă⁵, Teodor M. Popescu⁶ și Lazăr Iacob⁷. Preotul Constantin Galeriu, de exemplu, adept al ideilor social-democratice, concluziona că ideea generală socialistă vizează fericirea adevărat oamenilor, care însă „nu stă într-o senzație trupească, ci într-o nobilă delectare spirituală”⁸. Părintele Dumitru Stăniloiaie, unul dintre cei mai mari dogmatişti ai Bisericii, susținea că Biserica Ortodoxă are datoria de a propovădui adevărul⁹. Arhimandritul Ilie Cleopa a scris cartea „Despre credința ortodoxă”¹⁰. Autorul aduce argumente referitoare la motivația de a scrie această lucrare: „La chilia mea (Mănăstirea Sihăstria – *n.n.*) au poposit oameni feluriți, pentru trebuințele lor duhovnicești, cerând o rugăciune, o îndrumare, un sfat. Mulți însă au venit și cu întrebări referitoare la credință”¹¹.

Pentru a înțelege relațiile Bisericii cu regimul comunist, de formare a unor concepte ajustate la noile realități politice și ideologice am apelat la cele 12 volume de „Apostolat social, pilde și îndemnuri pentru cler”¹². Este importantă și opera patriarhului Iustin în care abordează

¹ Statutul pentru organizarea și funcționarea B.O.R. În: *B.O.R.*, 1949, LXVII, nr. 1-2, pp. 1-48 (supliment); STAN, Liviu. Statutul B.O.R. În: *S.T.* (scrisa a II-a), 1949, nr. 7-8, pp. 636-661; *Idem*, *Legislația Bisericească a Patriarhului Justinian*. În: *B.O.R.*, 1953, nr. 5-6.

² Regulamentul pentru organizarea și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor. În: *B.O.R.*, 1953, an. LXXI, nr. 4.

³ Viața monahală în ultimii 10 ani. În: *B.O.R.*, 1958, an. LXXVI, nr. 5-6.

⁴ GALERIU, Constantin N. *Misiunea noastră. Uniunea Preoților Democrați. Secția Prahova*. București, 1945. 32 p.

⁵ ROVENȚA, Haralambie. Omul lui Hristos. În: *B.O.R.*, 1945, an. LXII, nr. 6 pp. 242-262.

⁶ POPESCU, Teodor M. Actualitatea creștinismului. În: *Păstorul ortodox (Pitești)*, 1947, an. XXVII, nr. 1-12, pp. 15-20.

⁷ IACOB, Lazăr. Biserica și transformările sociale. În: *B.O.R.*, 1945, an. LXIII, nr. 7-8, pp. 302-318.

⁸ GALERIU, Constantin N. *Misiunea noastră, Uniunea Preoților Democrați. Secția Prahova*, București, 1945, p. 31.

⁹ STĂNILOAIE, Dumitru. *Teologie dogmatică ortodoxă*. Vol. I. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 1978, p. 504.

¹⁰ CLEOPA, Ilie. *Despre credința ortodoxă*. Ediția a doua. București, 1985. 302 p.

¹¹ *Ibidem*, pp. 9-10.

¹² JUSTINIAN, *Apostolat Social. Umanism Evanghelic și Responsabilitate Creștină. Pilde și îndemnuri pentru cler*. Vol. I-XII, București: Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 1948-1977.

cele trei trepte ale slujirii sacerdotale: diaconia, preoția și episcopatul, urmată de texte patristice consacrate, păcii și muncii, lucrare ce trebuie contextualizată epocii în care a fost elaborată¹.

Note zilnice. Cronica vieții bisericești în perioada 1 aprilie 1945 – 31 decembrie 1959 este prezentată de către Dudu Velicu (1905–1977), fost secretar personal al patriarhului Miron Cristea (1936–1938), Eugen Cristescu (1943–1944). Însemnările lui D. Velicu reprezintă o sursă prețioasă de documentare a vieții religioase în perioada instaurării dictaturii forțelor politice de extremă stânga în România și până la retragerea trupelor sovietice din țară (1958). După 1944, Dudu Velicu a fost marginalizat și supravegheat din partea organelor poliției politice². Jurnalul (2 iulie 1967 – 29 septembrie 1968) lui Alexandru Mironescu redă relația dintre credință și știință, precum și dintre cultură și spiritualitate³.

Memorii. În anii 1990 – începutul anilor 2000, constatăm publicarea mai multor mărturii ale slujitorilor cultului creștin care au fost întemnițați⁴. În 1990, Mihai Rădulescu a inițiat colecția „Demnitatea Românească” ce a inclus mărturii din detenție a clericilor români condamnați de autoritățile ateiste⁵. Aceste materiale includ un bogat material factologic și abordări profunde de esență teologică. Dimitrie Bejan, din Hârlău, a lăsat pentru eternitate memorii de valoare ce redau spiritul din regimul comunist⁶. Un proiect de memorialistică a fost inițiat și de către arhiepiscopul Bartolomeu Anania al Clujului, pentru noi prezintă un interes aparte lucrarea „Cerurile Oltului”⁷. Vasile Manea a prezentat destinul a peste 1 000 de clerici ortodocși în perioada 1945–1989, care în temnițele comuniste au trecut prin înalte trăiri spirituale⁸. Demne de semnalat sunt și diversele lucrări cu conținut autobiografic elaborate de clerici, dar și de civili (nici aceștia nu au scăpat de mânia regimului), în cadrul cărora apar

¹ IUSTIN [Patriarhul], *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*. Vol. I. Opera integrală /Ed.: Liliana COMĂNESCU. București, Pitești: Ed. Argeșului și Muscelului, Ed. Anastasia, 2002. 150 p.

² VELICU, Dudu. *B.O.R. în timpul regimului comunist. Însemnări zilnice, vol. I (1945–1947)*. Ediție îngrijită de Alina PAVELESCU, București: Arhivele Naționale ale României, 2004. 315 p.; VELICU, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice, vol. II: 1948–1959*. Ediție îngrijită de Alina TUDOR-PAVELESCU și Șerban MARIN; studiu introductiv /Note: Alina TUDOR-PAVELESCU; redactor: Șerban MARIN), București, 2005.

³ MIRONESCU, Alexandru. *Admirabila tăcere. Jurnal (2 iulie 1967 – 29 septembrie 1968)*. Ediție îngrijită și prefață de Marius VASILEANU. București: Umanitas, 2019. 408 p.

⁴ MANEA, Vasile. *Preoți ortodocși în închisorile comuniste*. Ediția a II-a revizuită și adăugată, București, Ed. Patmos, 2001. 342 p.; CARAVIA, Paul; CONSTANTINESCU, Virgiliu; STĂNESCU, Flori. *Biserica întemnițată în România 1944–1989*. Vol. I. București: I.N.S.T., 1998. 463 p.

⁵ RĂDULESCU, Mihai. *Rugul Aprins*. București: Ed. Ramida, 1993. 264 p.; RĂDULESCU, Mihai. *Mărturisitori de după gratii. Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste. Supliment al Revistei Renașterea*. Cluj-Napoca, 1995. 84 p.

⁶ BEJAN, Dimitrie. *Bucuriile suferinței. Evocări din trecut*. Vol. I-II. Chișinău: Cartea Moldovei, 1995. Vol. I. 190 p., Vol. II. 200 p.

⁷ ANANIA, Valeriu. *Cerurile Oltului*. Școlile Arhimandritului Bartolomeu la imaginile fotografice ale lui Dumitru F. Dumitru, din inițiativa, cu Binecuvântarea și Predoslovia Preasfințitului Gherasim Episcopul Râmnicului și Argeșului. Râmnicul Vâlcea: Editată de Episcopia Râmnicului și Argeșului, 1990; ILOAIE, Ștefan. *Mărturisitori după gratii: slujitorii Bisericii în temnițele comuniste*. Cluj-Napoca: Ed. Arhiediecezană, 1995. 84 p.

⁸ MANEA, Vasile. *Preoți ortodocși în închisorile comuniste*. Ediția a II-a revizuită și adăugată. București: Ed. Patmos, 2001. 342 p.

frecvent figuri de mărturisitori ai credinței. Exemplu de astfel de lucrări sunt: „Mărturisiri din mlaștina disperării”¹, „Viața arhimandritului Ilarion Argatul”², „Raza din catedrală”³. În „Amintiri din întuneric”, Nicolae Grebenea relatează despre faptul cum deținuților li se oferea pentru reeducare cartea „O excursie spre viitorul comunist”⁴. Mărturiile preotului Adrian Făgețeanu de la Mănăstirea Lainici sunt relevante pentru oferirea unei perspective complexe a vieții religioase din România comunistă⁵. Mărturiile părintelui Leon Leonida Dumitrăchescu oferă „ochii” unui martor al Canalului⁶. Ioan Ianolide este autorul unor mărturii cutremurătoare despre o lume confuză creată de regimul ateist⁷. O serie de memorii redau calvarul schingiuirilor și ale morții prin care au trecut clerul din România, inclusiv persecuțiile Securității⁸. Deținutul politic Petre Pandrea a relatat despre monahii de la Mănăstirea Sihastru și monahiile de la Mănăstirea Vladimirești⁹, N. Chiselef a relatat despre preoții ortodocși și catolici întemnițați la Jilava¹⁰. Părintele Teofil a publicat amintiri despre mitropolitul Serafim, episcopul Vasile Someșanul, părinții Arsenie Papacioc, Mina Dobzeu, Arsenie Boca, Cleopa Ilie, Piasise Olaru, Serafim Popescu¹¹. Memoriile basarabeanului Mina Dobzeu, „duhovnicul lui Ceaușescu”¹², unul

¹ BORDEIANU, Dumitru. *Mărturisiri din mlaștina disperării*. Ed. Scara, 2022. 388 p.

² ARGATU, Alexandru. *Viața arhimandritului Ilarion Argatul*. Bacău: Ed. Plumb, 2000. 140 p.

³ BRÂNZUȘ, Liviu. *Raza din catedrală*. București: Ed. Scara, 2001. 184 p.

⁴ GREBENEA, Nicolae. *Amintiri din întuneric*. Iași: Ed. Agora, 1999, p. 291.

⁵ Adrian Făgețeanu, *Viața mea. Mărturia mea*. /Ciprian, VOICILĂ (coord.). *Interviuri de Andrei DÂRLĂU*. București: Ed. Areopag/Meditații, 2011. 192 p.

⁶ GURĂU, Mariana; EFREMOVA, Pașa. Un martor al Canalului: Părintele Leon Leonida Dumitrăchescu. În: *Vestitorul*, 1993, an. V, nr. 94, 15 mai, p. 3.

⁷ IANOLIDE, Ioan. *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă, ediție îngrijită de Mănăstirea Diaconesti*. București: Ed. Christiana, 2006. 535 p.

⁸ VASILACHE, Vasile. *Another world. Memories from communist prisons*. New York, [1987]. 94 p.; P., I. Zece zile în podul Securității. În: *Credința Neamului*. Foaie religioasă bilunară în Sfânta mănăstire Bistrița-Neamț, an. I, nr. 1, 1990, p. 2; MANOLACHE, Dumitru. Golgota mea s-a numit Siberia. În: *Tineretul Liber*, an. III, nr. 526, 528, 529, 530, 533-535, 1, 5-7, 12 noiembrie 1991, pp. 1, 5; ȚEPORDEI, Vasile. *Amintiri din Gulag* /Prefață de Victor CRĂCIUN. București: Casa editorială pentru Turism și Cultură „Abeona”, 1992. 176 p.; POPESCU-VĂLCEA, Gheorghe. *Cuvinte din temniță*. București: Ed. Ibmbor, 1993; WURMBRAND, Richard. *Cu Dumnezeu în subterană*. București: Ed. „Casa Școalelor”, 1993. 269 p.; ed. a II-a, București: Ed. Stephanus, 2001; GOIA, Aurel. Amintirile unui anonim (Preotul ortodox Aurel Gaia, 1908–1978). În: *Crisia*, 2000, 30, pp. 419-442; ANDREICA, Gheorghe. *De la Cluj la Satu Mare. Amintiri din închisorile comuniste*. Ploiești: Ed. Printeuro, 2001. 226 p.; MITOIU, Dumitru. Crimele inchișiției comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 158, 16-30 iunie, p. 2; VOICESCU, Constantin. Viața religioasă în închisoarea Târgul Ocna. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 154, 16-30 aprilie, p. 2; ROȘCA, Sergiu C. În închisorile comuniste pentru Basarabia. În: *Magazin Istoric*, 1996, an. XXX, nr. 3 (348), pp. 16-18; SCORȚEA, Bogdan. Mărturii. Pătimirea Bisericii în închisorile comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 151, 15-29 februarie, pp. 5, 7; IONESCU, Florian N. Anchetat în clădirea schingiuirilor și a morții. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1997, an. IX, nr. 183-184, iulie, p. 2; 1997, nr. 185-186, august, p. 2; IONESCU, I. În beciurile securității de la Pitești. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1997, nr. 177-178, aprilie, p. 3; SLĂTINEANU, Irineu; RĂDULESCU, Mihai. *Preoți în cătușe*. București: Ed. Ramida, 1997. 151 p.; Zosim, Oancea. *Datoria de a mărturisi. Închisorile unui preot ortodox*. București: Ed. Harisma, 1995. 159 p.; ed. a II-a. București: Ed. Christiana, 2004. 244 p.; *Lacrimă și har. Preotul martir Constantin Sârbu*. Ediție îngrijită de mănăstirea Diaconesti, Ed. Bonifaciu, 2010. 216 p.

⁹ PANDREA, Petre. *Călugărul alb* /Ediție de Nadia Marcu Pandrea. București: Ed. Vremea, 2020. 353 p.

¹⁰ CHIDELEF, Niculai. *Sposedania unui trecător prin lume* /Ed.: Cosmin BUDEANĂ, București, Ed. Fundației Culturale „Memoria”, 2024. 125 p.

¹¹ PĂRĂIAN, Teofil. *Amintiri despre duhovnicii pe care i-am cunoscut*. Cluj-Napoca: Ed. Teognost, 2003. 180 p.

dintre pușinii clerici care au manifestat împotriva regimului ateist¹ reprezintă un autentic document de epocă referitor la acțiunile unui monah care a luptat consecvent împotriva comunismului încă din momentul instalării acestui regim.

Există și mărturii edite apărute sub cupola unor instituții ecleziastice. Un exemplu în acest sens o constituie lucrarea lui Paul Caravia². O viziune din interiorul bisericii ne este semnalată de amintirile celui de-al treilea Patriarh al României Justinian (1948–1977)³. Prezintă interes și volumele sale „Apostolatul social” care înglobează discursurile și articolele sale din timpul regimului comunist. Pentru a contrabalansa aceste amintiri și discursuri de epocă, sunt memoriile lui Anania Bartolomeu, șeful de cabinet, bibliotecarul, îndeplinind și alte funcții pentru Patriarhul Justinian⁴. O categorie aparte o constituie mărturiile contemporanilor referitoare la martiri și mărturisitori⁵, la marii duhovnici ai timpului, cum a fost cazul părintelui basarabean Sofian Boghiu, unul dintre cei mai valoroși pictori bisericești și teologi din anii 1969–1971⁶. Acești slujitori ai religiei creștine au scos în evidență adevărata identitate a Bisericii în cadrul societății. Prin lucrările elaborate de o deosebită valoare teologică, autorii sus menționați urmăreau scoaterea în evidență a identității Bisericii și a misiunii ei spirituale.

Materiale propagandistice de epocă. O abordare din interior a vieții politice românești ne este prezentată în „opera” conducătorilor României: Gh. Gheorghiu-Dej⁷, Nicolae Ceaușescu⁸. În

¹² DOBZEU, Mina. *Am fost duhovnicul lui Ceaușescu* / Ediție îngrijită și cuvânt-înainte de Fabian ANTON, Cluj-Napoca: Ed. Dacia, [2002]. 102 p.

¹ PETCU, Adrian Nicoale. Închisorile ieromonahului Mina Dobzeu. În: *Altarul Reîntregirii*. Martirologie și rezistență anticomunistă, 2020, nr. 1, pp. 79-112.

² CARAVIA, Paul; ILOAIE, Ștefan; CONSTANTINESCU, Virgiliu. *Mărturisitori de după gratii. Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste*. Cluj-Napoca, 1995. 85 p.

³ Justinian, Patriarhul B.O.R. *Amintiri*. Ediție, studiu introductiv și note de Remus RUS și Dorin-Demostene IANCU. București: Enciclopedică, 2011. 144 p.

⁴ BARTOLOMEU, Anania. Amintiri despre Patriarhul Justinian. În: *B.O.R.*, 1998, an. CXVI, nr. 1-6, pp. 110-130; *Renașterea*, 1998, an. VIII, nr. 10, pp. 1, 6-7; nr. 11, pp. 1, 6-7.

⁵ MANEA, Vasile; IONIȚOIU, Cicerone. *Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România (1948-1989)*. Biserica Ortodoxă, Ed. Patmos, 1998; *Martiri pentru Hristos din România, în perioada regimului comunist* / Studiu introductiv de Adrian Nicolae PETCU. București: Eibmbor, 2007. 804 p.; MILITARU, Vasilică. *Biserica din temniță: mărturisire și jertfa creștină în închisorile comuniste: România 1948–1964*. Bacău: Vicovia, 2008. 260 p.

⁶ *Un iconar de suflete-Părintele Sofian Boghiu. Mărturii*. Ediție îngrijită de arhimandrit Mihail STANCIU și protosinghel Veniamin GOREANU, București: Ed. Basilica a Patriarhiei Române, 2009. 111 p.

⁷ GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări*. București: Ed. P.M.R., 1951. 452 p.; *Idem, Expunere făcută la ședința plenară a C.C. al P.M.R. din 26–28 noiembrie 1958*. București: Ed. Politică, 1958. 78 p.; *Idem, Articole și cuvântări (decembrie 1955 – iulie 1959)*. București: Ed. P.M.R., 1959. 679 p.; *Idem, Raport la cel de-al III-lea Congres al P.M.R.* București, Ed. Politică, 1960. 127 p. *Idem, Articole și cuvântări (august 1959 – mai 1961)*. București: Ed. Politică 1961. 467 p.; *Idem, 40 de ani de luptă a Partidului*. București, Ed. Politică, 1961. 47 p.; *Idem, Articole și cuvântări (iunie 1961 – decembrie 1961)*. București: Ed. Politică, 1962. 472 p.;

⁸ CEAUȘESCU, Nicolae. *Expunere cu privire la consfătuirile din 4–7 iulie 1966 ținute la București*. București: Ed. Politică, 1966. 32 p.; *Idem, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole (iulie 1965 – septembrie 1966)*. Vol. 1, București, Ed. Politică, 1968, 622 p.; *Idem, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (septembrie 1966 – decembrie 1967)*. Vol. 1, București, Ed. Politică, 1968, 614 p.; *Idem, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (ianuarie 1968 – martie 1969)*. Vol. 3. București: Ed. Politică, 1969, 949 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie 1969 – iunie 1970)*. Vol. 4. București: Ed. Politică, 1970. 997 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste*

„obsedantul deceniu”, al șaptelea, au fost publicat lucrări ce diseminau ateismul militant, configurându-se, în totalitate ideologiei comuniste¹. A fost editat volumul „Călăuza ateismului”, lucrare tradusă în 1961 din limba rusă ce urma să prezinte suportul ideologic al ateismului militant în România². Cartea era considerată un ghid pentru cei care doreau să se inițieze în raporturile politicii comuniste față de Biserică nu doar în U.R.S.S., ci și în țările din blocul

multilateral dezvoltate (iulie 1970 – mai 1971). Vol. 5. București: Ed. Politică, 1971. 943 p.; *Idem, Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii. 6 iulie 1971. Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative*. București: Ed. Politică, 1971. 87 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (mai 1971 – februarie 1972)*. Vol. 6. București: Ed. Politică, 1972. 974 p.; *Idem, Raport la Conferința Națională a P.C.R., 19–21 iulie 1972*. București: Ed. Politică, 1972. 143 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (martie 1972 – decembrie 1972)*. Vol. 7, București, Ed. Politică, 1973, 1023 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (ianuarie 1973 – iulie 1973)*. Vol. 8. București: Ed. Politică, 1973. 813 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie 1973 – martie 1974)*. Vol. 9. București: Ed. Politică, 1974. 1159 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (28 martie 1974 – 20 noiembrie 1974)*. Vol. 10. București: Ed. Politică, 1974. 988 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (noiembrie 1974 – septembrie 1975)*. Vol. 11, București: Ed. Politică, 1975. 1191 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (octombrie 1975 – mai 1976)*. Vol. 12, București: Ed. Politică, 1976. 679 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (mai 1976 – decembrie 1976)*. Vol. 13. București: Ed. Politică, 1977. 731 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (ianuarie – septembrie 1977)*. Vol. 14, București, Ed. Politică, 1977, 731 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (17 septembrie 1977 – martie 1978)*. Vol. 15. București: Ed. Politică, 1978. 671 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie – august 1978)*. Vol. 16, București: Ed. Politică, 1979. 614 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (septembrie 1978 – martie 1979)*. Vol. 17, București: Ed. Politică, 1979. 598 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (martie – septembrie 1979)*. Vol. 18. București: Ed. Politică, 1979. 715 p.; *Idem, Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale Partidului – 19 noiembrie 1979*. București: Ed. Politică, 1979, 126 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (septembrie 1979 – martie 1980)*. Vol. 19. București: Ed. Politică, 1980. 565 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie – octombrie 1980)*. Vol. 20, București: Ed. Politică, 1981. 544 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (octombrie 1980 – mai 1981)*. Vol. 21, București: Ed. Politică, 1981. 567 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (mai – noiembrie 1981)*. Vol. 22. București: Ed. Politică, 1982. 606 p.; *Idem, Raport la conferința națională a P.C.R. (16–18 decembrie 1982)*, București: Ed. Politică, 1982. 95 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (noiembrie 1981 – mai 1982)*. Vol. 23. București: Ed. Politică, 1983. 573 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iunie – decembrie 1982)*. Vol. 24. București: Ed. Politică, 1983. 531 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (decembrie 1982 – mai 1983)*. Vol. 25. București: Ed. Politică, 1983. 630 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iunie – decembrie 1983)*. Vol. 26. București: Ed. Politică, 1984. 630 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (ianuarie – octombrie 1984)*. Vol. 27. București: Ed. Politică, 1984. 581 p.; *Idem, Raport la cel de-al XIII-lea Congres al P.C.R. – 19 noiembrie 1984*. București: Ed. Politică, 1984. 93 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (noiembrie 1984 – iulie 1985)*. Vol. 28. București: Ed. Politică, 1985. 687 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iulie 1985 – septembrie 1986)*. Vol. 29. București: Ed. Politică, 1986. 760 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (septembrie 1986 – septembrie 1987)*. Vol. 30, București: Ed. Politică, 1988. 774 p.; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (septembrie 1987 – septembrie 1988)*. Vol. 31. București: Ed. Politică, 1989. 798 p.; *Idem, Cuvântare la Plenara C.C. al P.C.R. 14 aprilie 1989*. București: Ed. Politică, 1989. 48 p.;

¹ ROTH, Andrei. *Știință și religie*. București: Ed. științifică, 1960. 253 p.; POPESCU-NEVEANU, Paul. *Morală și religie*. București, 1960. 149 p.

² *Călăuza ateismului*. București: Ed. Politică, 1961. 672 p.

socialist. Se publicau ghiduri pentru propagandiști¹. Societatea pentru Răspândirea Științei și Culturii editau lucrări cu conținut ateist². Ed. Didactică și Pedagogică avea în vizori „educația” ideologică a tinerii generații³. Totuși, în comparație cu activitățile militant ateiste desfășurate cu amploare în U.R.S.S., România nu a atins aceste rezonanțe, fiind, probabil, o strategie a autorităților românești de evitare a suscitării unor revolte sociale.

Corespondența. Accesul la cele 189 de scrisori din perioada 1941–1977 ale Patriarhului Justinian dezvăluie relațiile ierarhului cu autoritățile statului, precum și la intervențiile acestuia de eliberare a preoților de către organele represive⁴. La elaborarea lucrării ne-am ghidat de corespondența episcopului-vicar de Craiova (1970–1978), viitorul mitropolit al Olteniei (din 23 aprilie 1978) Nestor Vornicescu. Cele 14 scrisori datate între anii 1976–1992, relevă schimbul de scrisori întreținute de Nestor Vornicescu cu istoricii, poeții, oamenii de litere și clericii, și reflectă spiritul de epocă. Materialele au fost editate de Dorin-Demostene Iancu⁵. Monahul-poet Ignatie Grecu cercetând arhivele mănăstirii Cernica a descoperit zece scrisori și patru cărți poștale expediate de preotul Ioan Ianolide către arhimandritul Benedict Ghiu în anii 1974–1983. Ioan Ianolide afirmă că se afla în situația în care „iubea și pe dușmani, dar credea și în Justiție”⁶.

Istorie orală. O sursă istorică semnificativă pentru demersul științific al perioadei contemporane o constituie istoria orală. În România postrevoluționară au fost publicate mai multe interviuri cu clerul care a avut de suferit în perioada comunistă. Aceste intervenții au constituit autentice platforme de comunicare cu publicul larg, care au reevaluat evenimentele și faptele istorice prin prisma martorilor direcți⁷. În vederea completării tezei cu informații

¹ *Consiliul pentru Răspândirea Cunoștințelor Cultural-științifice. De vorbă cu credincioșii.* București: Ed. științifică, 1962. 120 p.

² ȘTEFAN, I.M. *Adevărul despre năluciri.* București: Ed. de Societatea pentru Răspândirea Științei și Culturii, 1961. 63 p.; PRESCU, Vasile. *Când și de ce a apărut religia?* București: Editată de Societatea pentru răspândirea științei și culturii, 1962. 54 p.

³ SKVORȚOV, N.V. *Educația ateistă în școală.* București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1960.

⁴ JUSTINIAN, Marina. *Corespondență inedită.* Ediție, studiu introductiv și note de pr. dr. Dorin-Demostene IANCU. București: Basilica, 2018. 301 p.

⁵ IANCU, Dorin-Demostene. *Mitropolitul Nestor – corespondență inedită.* În: *M.O. Revista Arhiepiscopiei Craiovei, Arhiepiscopiei Râmnicului Episcopiei Severinului și Strehaiei, Episcopiei Slatinei și Romanaților și a Facultății de Teologie.* Craiova, 2015, an. LXVII (793-796), nr. 1-4, ianuarie-aprilie, pp. 270-280.

⁶ *Zece scrisori inedite ale lui Ioan Ianolide.* Disponibil: <https://mail.editurachristiana.ro/cuvantul-christianeii/26-cuvantul-christianeii/106-zece-scrisori-inedite-ale-lui-ioan-ianolide> (accesat: 12.02.2024).

⁷ BĂCIUȚ, Nicolae. Pr. Filaret Gămălău: „Știam că le taie lanțurile, iar seara se duceau și-i executau”. În: *Vatra* (Târgu-Mureș), 1992, nr. 3, p. 4; BUZILĂ, Boris. Gulagul românesc și Biserica [interview cu Radu Ciuceanu]. În: *România liberă*, 1992, nr. 589, 15–16 februarie, p. 5; GHERASIM, Putneanu; HREHOR, Constantin. *Tămâie și exil. Dialoguri despre pribegia fraților.* București: Ed. Gee, 2003. 267 p.; NEGREȘ, George. Un preot ortodox mărturisește. Dialog cu părintele Pavel Glăvan. În: *Gazeta de Vest* (Timișoara), 1991, nr. 67, noiembrie, p. 6; POPA, Maricel. Dialog cu Înalț Prea Sfințitul Pimen Suceveanu. În: *Vestitorul Ortodoxiei Românești*, 1992, an. IV, nr. 67, 1–15 martie, p. 4; SCORȚEA, Bogdan. Părintele Buda Gheorghe: Uneltire împotriva orânduirii comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 168, 15-30 noiembrie, p. 2; SCORȚEA, Bogdan. Pr. Vasile Țepordei: Din toate relele pe care le-am întâlnit, cel mai teribil a fost gulagul sovietic. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1997, an. IX, nr.

furnizate de martori, evenimentele descrise au dus la elaborarea ghidului interviului semistrukturat constituit din următoarele componente: I. Argument; II. Date signalectice. Prezentare intervievator. Prezentare intervievat; III. Linii de subiect; IV. Materiale ilustrative. Fotografia persoanei intervievate din timpul interviului. Fotografii, documente de epocă din anii regimului comunist în jud. Olt; V. Coordonate.

În perioada 23 septembrie 2021 – 10 august 2024, autorul tezei a realizat cinci interviuri cu patru slujitori ai B.O.R. (două monahii și doi preoți) și un laic. Este vorba de monahiile Filofteia (Cristina Grigoraș) (*Anexa 2*) de la Mănăstirea Brâncoveni și Iulia (Iuliana Băgăcean) (*Anexa 3*) de la Mănăstirea Clocociov, preoții Daniel Augustin Delureanu (*Anexa 5*) și Ilie Popescu și profesorul Ion Vladu (*Anexa 4*). Martorii evenimentelor cercetate de noi ne-au relatat despre impactul regimului comunist asupra B.O.R. și a slujitorilor ei în jud. Olt, despre educația religioasă aplicată în familie, etc. Astfel, am putut corabora sursa scrisă cu cea „emoțională”, omul care a narat faptele și evenimentele istorice.

Periodice. Potrivit bibliologului Mircea Regneală *publicațiile periodice sau seriale* reprezintă „documente tipărite sau netipărite care apar în numere, fascicule, volume sau părți succesive, legate în general numeric sau cronologic, pe o perioadă de timp nelimitată și la intervale determinate sau nedeterminate”¹. În cazul periodicelor din perioada regimului comunist este specifică cenzurarea preventivă (prin „eliminarea tuturor elementelor considerate ca inoportune pentru publicare”), cea posteriori (realizată „după finalizarea produsului cultural”) și autocenzura, ca formă a exprimării și difuzării de informații². Cenzura a fost instituită în România prin Legea nr. 364 din 2 mai 1945, publicată în „Monitorul Oficial” din 4 mai 1945³. În cazul presei religioase cenzura a fost intensificată în contextul politicii antireligioase represive din 1948⁴. În opinia lui Silviu-Constantin Nedelcu presa ortodoxă în timpul regimului comunist a constituit, totuși, o „oază” de exprimare, inclusiv pentru autorii laici⁵. Periodicele ecleziastice formează o autentică sursă documentară pentru elaborarea tezei de doctorat. Dacă înainte de

174, 15-28 februarie, p. 2; ANTOCI, Siluan. *Monahii ortodoxe purtătoare de lumină în întunericul comunist*. Vol. 1, Iași: Doxologia, 2010. 340 p.; Vol. 2, 2012. 156 p.

¹ REGNEALĂ, Maricel (coord.). *Tratat de biblioteconomie. Vol. II. Partea I. Managementul colecțiilor și serviciilor de bibliotecă*. București: Ed. Asociației Bibliotecarilor din România, 2014, p. 155. (Colecția Biblioteca ABR 27).

² PETCU, Marian. *Puterea și cultura: o istorie a cenzurii* /Cuvânt-înainte de Mihai COMAN. Iași: Polirom, 1999, pp. 12-15; NEDELUCU, Silviu-Constantin. *Cenzurarea presei ortodoxe în comunism*. București: Eikon, 2019. 278 p.

³ *Monitorul Oficial*. Partea I-a, 1945, an. CXIII, nr. 102, vineri, 4 mai, pp. 3701-3702.

⁴ SASU, Aurel. Libertatea în duh. Referat asupra publicațiilor religioase [despre cenzurarea revistelor bisericești în 1948]. În: *Tabor*, 2009, an. III, nr. 9, decembrie, pp. 85-97.

⁵ NEDELUCU, Silviu-Constantin. Presa bisericească ortodoxă între anii 1945–1989: un mijloc de rezistență al Bisericii Ortodoxe Române împotriva regimului totalitar comunist. În: *Analele Universității din Craiova*. Seria Comunicare. Media, 2013, an. III, nr. 1-2, pp. 93-213; NEDELUCU, Silviu-Constantin. *Presă bisericească ortodoxă – între libertatea de exprimare și cenzura comunistă*. În: *Glasul Bisericii*, 2017, an. LXXVI, nr. 7-12, pp. 127-183.

instaurarea *de jure* și *de facto* regimului comunist în România (1948), numărul publicațiilor oficiale bisericești erau de 60, atunci treptat numărul acesta se micșorează în mod vădit. În vol. I al „Bibliografiei istorice a României „1944–1969” (1970)¹ sunt incluse opt reviste bisericești („B.O.R.”, „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Banatului”, „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „M.O.”, „Ortodoxia și Studii Teologice”). Un instrument de lucru valoros de care ne-am ghidat la elaborarea demersului științific, l-au constituit lucrările bibliografice consacrate revistelor bisericești².

Buletinul oficial al Patriarhiei Române „B.O.R.” întreține rubrici permanente, cum ar fi: pastorale, scrisori irenice, viața bisericească, comemorări, îndrumări pastorale, din trecutul bisericii, documentare, recenzii, partea oficială, etc. Unele publicații au avut o continuitate de la fondare, de la mijlocul sec. al XIX-lea până în prezent, altele au fost marcate de meandrele instaurării regimului comunist în România³. Din 1874 și până în prezent se editează revista „B.O.R.”. De exemplu, în „B.O.R.” din 1958 au fost marcate patru direcții specifice pe care Patriarhul dorea să le aplice monahismului românesc, inclusiv un regulament pentru organizarea vieții monahale, disciplinară și organizatorică⁴. „Ortodoxia” s-a publicat din 1949, primul număr fiind consacrat, paradoxal, temei „Libertății religioase în R.P.R.”⁵. Publicația „Studii teologice” (1929–1940; 1949 – prezent) s-a impus atât în țară, cât și peste hotare. „Glasul Bisericii” se redactează din 1942. Între 1947 și 1948 au fost suprimate mai multe periodice bisericești. La sfârșitul anului 1947 și-a încetat apariția și „Revista Teologică”, reactivată în 1991 cu vechea

¹ CRĂCIUN, Ioachim; HRISTODEL, Gheorghe; ȘTIRBAN, Marcel ș.a. *Bibliografia istorică a României. Vol. I (1944–1969)*. București: Ed. Academiei R.S.R., 1970. 386 p.

² STĂNCIULESCU-BÂRDA, Alexandru; STĂNCIULESCU-BÂRDA, Cristian. *Bibliografia revistei „B.O.R.”*. Vol. I (1874–2004). Bârda: Cuget Românesc, 2000. 391 p.; Vol. II (1874–2004), 2007. 693 p.; Vol. III (1874–2004), 2008. 927 p.; STĂNCIULESCU-BÂRDA, Alexandru; STĂNCIULESCU-BÂRDA, Cristian. *Bibliografia revistei „Ortodoxia” (1949–2008)*. Bârda: Cuget Românesc, 2011. 555 p.; STĂNCIULESCU-BÂRDA, Alexandru; STĂNCIULESCU-BÂRDA, Cristian. *Bibliografia revistei „Studii Teologice” (1929–2008)*. Bârda: Cuget Românesc, 2010. 806 p.; MUNTEANU, Alexandru-Armand. *Ghid bibliografic pe teme și probleme din publicațiile revistei mitropolitane „Glasul Bisericii” (1973–2002)*. București: Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor, 2004. 267 p.; MORARU, Valeria-Gemma. „*Revista Teologică*” organ pentru știința și viața bisericească (1907–1916; 1921–1947): *indice bibliografic*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2010. 380 p. (Colecția Theologia); STĂNCIULESCU-BÂRDA, Alexandru; STĂNCIULESCU-BÂRDA, Cristian. *Bibliografia revistei „Studii teologice” (1929–2008)*. Bârda: Ed. „Cugetul românesc”, 2010. 806 p.; PETCU, Marcu; LIHĂNCEANU, Nicolae; PINTILIE, Adrian; CREȚU, Ramona-Anca. *Pagini din istoria monahismului ortodox în revistele teologice din România*. București: Ed. Bibliotecii Naționale a României; Putna: Mitropolit Iacov Putneanul, 2011. Vol. 3: Cultură, Artă, Documente. 616 p. Vol. 2: Așezăminte monahale. 693 p.

³ GROZEA, Lucian. *Istoria presei religioase din România (istoric, evoluție, tendințe). Manual pentru uzul studenților la forma de învățământ la distanță*. Sibiu: Ed. Universității „Lucian Blaga”, 2010. 137 p.; ȚĂGȘOREAN, Carmen; RAD, Ilie (coord.). *Tradiții ale presei religioase din România*. Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2017. 784 p.

⁴ Pr. G. Viața monahală în ultimii 10 ani. În: *B.O.R.*, 1958, nr. 76, pp. 513-521.

⁵ *Ortodoxia*. Revista Patriarhiei Române, 1949, an. I, nr. 2-3, aprilie–septembrie.

denumirea¹. Informații valoroase despre viața religioasă din Oltenia în epoca comunismului au fost depistate în periodicul craiovean „Mitropolia Olteniei”, editat din 1948. Revista relevă informația oficială a ierarhilor bisericii din cadrul geografic respectiv. Totodată, presa de epocă, relevă impactul factorului politic asupra celui religios². O apariție efemeră a fost revista „Glasul Bisericii”. „Foaie religioasă pentru popor”, apărută între 1950 și 1951, fiind un supliment al revistei „Glasul Bisericii”, care se găsește în spațiu public doar la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca³. În București, pentru informarea celor din exterior, s-a tipărit din 1971 de către Patriarhul Justinian ”Romanian Orthodox Church News”.

De menționat faptul că, presa românească din exil aborda și subiectul lipsei de libertăți religioase ale cetățenilor din România⁴. De exemplu, „Solia”, organul Episcopiei Ortodoxe Române din America, fondat în 1935 și având sediul la Detroit – Michigan (S.U.A.) apărea bilunar în limbile română și engleză, într-un tiraj de cca 2 500 exemplare. Era scoasă de comandantul legionar Viorel Trifa, ajutat de Vasile Habeganu, preoții legionari Radu Grațian, Anchidim Ușeriu, George Preda, Martinian Ivanovici, Ion Surducă, ș.a. Publicația avea un caracter de informare asupra vieții bisericești și sociale a comunităților române ortodoxe din S.U.A. și Canada. Ziarul era apreciat de organele Securității din România „ca armă principală de luptă anticomunistă și de atacare a regimului din țară”⁵. Revista „Sfinții Arhangheli”, apărută în 1961, era organul Comitetului parohial al Bisericii Române din Paris. Publicația trimestrială se edita în limbile română și franceză într-un tiraj de 300 exemplare, sub conducerea comandantului legionar V. Boldeanu. Era difuzată în rândul emigranților români grupați în jurul bisericilor din R.F. Germania, Franța, S.U.A. și Canada. Pe paginile publicațiilor era inserate articole cu caracter religios, date și informații despre manifestările religioase⁶. Pentru a contracara aceste publicații ostile statului român, Bucureștiul a sprijinit financiar în exterior alte publicații cu caracter religios. Astfel, în 1967 au început să apară în limbile română și engleză, într-un tiraj de 1 000 de exemplare „Almanahul B.O.R.” din Anglia, cu sediul la Londra. Publicația conține, pe lângă materialele de cult, și articole cu caracter istoric, literar și artistic, fiind „publicate, de asemenea, impresii favorabile țării noastre, ale unor turiști străini care au vizitat R.S.R.”⁷.

¹ MORARU, Valeria-Gemma. „Revista Teologică”. *Organ pentru știință și viață bisericească (1907–1916; 1921–1947)*. *Indice bibliografic*. Cluj-Napoca: Ed. Argonaut, 2010. 380 p.

² A se vedea, de exemplu: NEDELESCU, E. Regimul de democrație populară și libertățile religioase. În: *M.O.*, 1948, an. 6, nr. 7-8, pp. 297-305.

³ NEDELICU, Silviu-Constantin. *Revista „Glasul Bisericii”: studiu critic și indice bibliografic*. Teză de doctorat. Rezum. Cond. șt.: Mircea Regneală / Universitatea din București, Facultatea de Litere, București, 2018, p. 9.

⁴ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 2, doc. 146, p. 339.

⁵ *Ibidem*, pp. 343-344.

⁶ *Ibidem*, p. 344.

⁷ *Ibidem*, p. 350.

De specificat faptul că, Secția pentru România a postului de radio „Europa Liberă”, înființată în 1951, aborda subiectul persecuțiilor religioase din România și includea în grila tematică compartimentul „Lumea creștină”, redactor fiind Octavian Vuia (pseudonim Lucian Loca), Acker Hans (pseudonim Mircea Ioanid)¹. „Europa Liberă” menținea legături cu diferite organizații și lăcașuri religioase ale emigrației române din Franța sau autohtone, cum era, de exemplu, „B.O.R.” din Paris condusă de preotul V. Boldean². Pentru a avea o viziune din „interiorul” organelor securității statului am studiat cele 87 de numere ale publicației „Securitatea” publicate sub parafa „strict secret” în anii 1968–1989. S-au editat articole referitoare la poziția organelor statului privitoare la cultele religioase, fiind monitorizate, în mod special, cele scoase în afara legii. Nu a fost lipsită de interes nici B.O.R. O sursă importantă de epocă o reprezintă oficiosul P.C.R. „Scânteia”³.

Surse iconografice. O sursă iconografică de epocă îl reprezintă pliantului reprezentând monumentele istorice bisericesti din Arhiepiscopia Craiovei, apărut la editura M.O., întocmit de Firmilian Mitropolit al Olteniei⁴. În arhiva curentă a Mănăstirii Brâncoveni am depistat imagini foto cu sfântul lăcaș din 1976. Surele iconografice au fixat vederea generală a așezământului monahal, refacerea zidăriei la cheia bolții altarului, ruinele palatului domnesc, chiliile, clopotnița, etc. Pentru a lărgi viziunea iconografică de epocă, am apelat la arhiva foto curentă a M.O.

Istoria postbelică a României, intrată în sfera de influență a U.R.S.S., a fost una puternic marcată de factorii politici, ideologici, cenzură și autocenzură, etc., de aceea sursele istorice necesită o coroborare cât mai variată, interpretare și reinterprete, astfel încât, faptele și evenimentele istorice să fie prezentate cu toate luminile și umbrele ei. Diversitatea surselor istorice permit de evaluat între totalitatea informațiilor de epocă, de coroborat și de extras autenticitatea realităților istorice, de comparat afirmațiile și intruziunile ideologice de epocă.

1.3. Concluzii la Capitolul I

Cercetarea științifică a reperelor istoriografice și a surselor istorice la subiectul tezei de doctorat ne permite să tragem următoarele concluzii de rigoare.

1. Există o istoriografie generoasă, la micronivel, a vieții religioase în România comunistă. Aceasta poate fi divizată în: a) istoriografia românească sub regim comunist; b)

¹ *Ibidem*, doc. 174, pp. 498-499; doc. 187, p. 598.

² *Ibidem*, doc. 176, p. 516.

³ ȚĂRĂU, Liviu. Ziarul „Scânteia” și Razboiul Rece. Atitudine politică și limbaj, 1945–1953. În: *Revista istorică*. Serie nouă. 1993, tom IV, nr. 7-8, pp. 725-741.

⁴ A., B., Monumente de arhitectură și artă bisericească din Arhiepiscopia Craiovei. În: *B.O.R.*, an. LXXXII, 1964, nr. 11-12, pp. 1163-1164.

istoriografia occidentală; c) istoriografia românească din exil; d) istoriografia românească postcomunistă.

2. Istoriografia românească sub regim comunist este una ce nu deranjează factorul politic. Este mai mult ancorată spre viața internă bisericească (în cazul autorilor ce vin din domeniul Bisericii), sau reflectă teme cu conotație strict istorică, de artă, cultură, patrimoniu (în cazul autorilor laici).

3. Istoriografia occidentală abordează impactul factorului politic asupra vieții religioase, relevând, în mod special, dimensiunea ideologică. Paradigma de interpretare este extrasă din perspectivă dihotomică: lumea capitalistă (Occidentul) versul lumea comunistă (totalitară). În cazul României comuniste se pune accentul pe cooperarea Bisericii cu statul.

4. Istoriografia românească din exil a fost una de atitudine vizavi de ingerința statului în viața B.O.R. S-au evidențiat două voci ale românilor din exil: cea a basarabeanului Sergiu Grossu și a călugărului intelectual André Scrima.

5. Istoriografia românească postcomunistă (sau postdecembristă) poate fi segmentată în două etape: a) 1989 – anul 2000; b) anul 2000 – până în zilele noastre. Dacă în prima etapă constatăm o abordare istorică mai mult emoțională, bazată pe mărturii proaspete de epocă, cu criticarea în mod special a factorului politic, cu un nivel precar din perspectivă documentară și teoretic-metodologică, atunci în cea de-a doua etapă, observăm o anumită distanțare emoțională vizavi de subiectul abordat; lucrările științifice sunt mai bine documentate și se sprijină pe un solid suport teoretic, au o viziune interdisciplinară, include mai mulți factori cu impact major asupra vieții religioase. Apelarea la diversitatea de izvoare istorice a lărgit considerabil perspectivele de abordare științifică a subiectului abordat. Există o bogată literatură de specialitate la nivelul întregii României și una mai puțin valorificată la nivel regional. Scoatem în evidență în acest context cercetătorii D. Dobrinu, G. Enache, Ad. N. Petcu, ș.a. În privința jud. Olt și Romanați, cu excepția unor cercetări segmentare realizate de M. Păcurariu, Ana-Maria Rădulescu, Ad. N. Petcu constatăm un nivel precar de studiere a vieții religioase în spațiul vizat.

6. Discursul istoric vizavi de tema abordată urmează să fie axat pe utilizarea unor surse istorice cât mai variate. În aplicarea practică a acestora se va ține cont de ingerința cenzurii, una inerentă regimurilor totalitare, de aceea, sursele istorice vor fi colaborate între ele. Nu vom trece cu vedere nici dimensiunea subiectivă a sursei istorice, caracteristică memorialisticii și surselor orale. Analiza cantitativă și calitativă a literaturii de specialitate, a complexității izvoarelor istorice, în mod special a celor inedite (arhivistice) și edite, permit o cercetare aprofundată și originală a temei tezei de doctorat.

2. IMPACTUL REGIMULUI COMUNIST ASUPRA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

În capitolul de față vom aborda subiectul referitor la influența factorului politic asupra vieții religioase din România postbelică. Includerea statului român în sfera de influență a Uniunii Sovietice a generat schimbări majore în activitatea cultelor religioase. Atât B.O.R., cât și celelalte instituții confesionale recunoscute de stat au fost marginalizate și supuse unor presiuni acerbe din partea conducătorilor politici, puternic ideologizate prin filiera partidului unic – P.M.R./P.C.R.¹. Totodată, în scopul consolidării puterii totale asupra societății românești a existat o tendință majoră a regimului comunist de a avea o influență masivă asupra cultelor religioase. Pârghiile de presiune utilizate de către regimul comunist în cazul cultelor religioase au fost Securitatea și „aliații” ei instituționali (Miliția, trupele de Securitate, Justiția, sistemul penitenciar, Ministerul/Departamentul Cultelor), presiunea administrativă, intimidarea individuală și cea colectivă, laicizarea învățământului. Pe filiera unor culte religioase (neoprotestante) au existat și susțineri venite din exteriorul României.

2.1. Biserica Ortodoxă Română în noul context istoric

După cel de-Al Doilea Război Mondial, regimul comunist din România, aflat sub sfera de influență și supraveghere de sorginte ideologic-ateistă a Uniunii Sovietice (Stalin tindea să formeze din Moscova o „a treia Romă”)², a generat o activitate de dezumanizare, de dominare și de influență atât în viața politică, economică, industrială, cât și în cea spirituală. După modelul sovietic, în Statutul P.C.R. se specifica faptul că acest partid este unul al „clasei muncitoare”³, deziderentul final constituind-l „înfăptuirea socialismului și comunismului”⁴, iar „orânduirea socialistă” fiind estimată drept „cea mai dreaptă orânduire cunoscută în istorie”⁵.

Regimul comunist din România se orienta spre mișcarea comunistă internațională, apreciată ca fiind una „care îmbogățește experiențele istorice acumulate de Uniunea Sovietică, de celelalte țări socialiste, de toate partidele comuniste și muncitorești”⁶. Această determinată s-a reflectat în toate domeniile sociale din România, inclusiv în cea a instituției ecleziastice.

¹ Acest partid de extremă strângă a purtat următoarele denumiri: P.C.R (1943–1948; 1965–1989), P.M.R. (1948–1965).

² Potrivit planului sovietic de comunizare a României, statul roman urma să fie transformat într-un satelit al U.R.S.S., aflat sub un regim comunist. Vezi: CONSTANTINIU, Florin; IONESCU, Mihail E. Planul sovietic de comunizare a României (martie 1945). În: *Revista istorică*. Serie nouă. 1993, tom IV, nr. 7-8, pp. 657-661.

³ *Statutul P.C.R.* București: Ed. P.C.R., 1948, p. 5.

⁴ *Ibidem*, p. 6.

⁵ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (ianuarie 1968 – martie 1966)*. Vol. III. București: Ed. Politică, 1969, p. 875.

⁶ GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Raport la cel de-al III-lea Congres al P.M.R.* București: Ed. Politică, 1960, p. 97.

Totodată, o particularitate a B.O.R., spre deosebire de Biserica Ortodoxă Rusă, o reprezintă faptul că prima nu era separată de stat. Prin urmare, în esență, făcea parte din activitatea și implicarea nemijlocită a factorului politic. Evident, o astfel de abordare a generat o adaptare a „conviețuirii” religiei creștine la noua ideologie promovată de conducerea statului român¹.

În România postbelică s-a instituit un proces de consolidare și de instituționalizare a regimului comunist, de consolidare a rolului conducător al partidului unic, de anihilare a proprietății private și a pieții, a libertăților cetățenești, etc.². Pe acest fundal, în 1947, au fost îndepărtate ultimele bastioane ale regimului democratic, și anume partidele politice istorice și monarhia. Toate aceste acțiuni au marcat înlăturarea în mod abuziv a sistemului pluralist din România. Opoziția a fost distrusă, reprezentanții ei de seamă fiind anihilați atât din punct de vedere juridic, cât și fizic. Totodată, se constată o majorare a numărului de adepți ai P.C.R. În luna august 1944 avea mai puțin de 1000 de membrii înregistrați³, ulterior însumau 710 000 de membri (1947), dintre care 44% de muncitori și 39% de țărani⁴. Odată cu instaurarea, în martie 1945, a guvernului condus de Petru Groza, a început consolidarea P.C.R., în plan politic, derulată în paralel cu eliminarea adversarilor politici. Această etapă s-a finalizat în urma falsificării alegerilor din noiembrie 1946, în decembrie 1947, când după eliminarea partidelor istorice din viața politică, comuniștii l-au obligat pe regele Mihai I să abdice și au instaurat regimul comunist în țară, regim care avea să dăinuie până în decembrie 1989⁵.

Pentru a-și promova concepțiile, regimul comunist a apelat la resurse periodice, apariții editoriale de esență politico-ideologică. P.C.R. dispunea în țară de o serie de ziare, care reprezentau pârgia de emisie a mesajelor propagandistice. Oficiosul „Scânteia”, cel mai răspândit periodic din țară, a înregistrat o majorare substanțială a difuzării. Dacă în 1945 avea un tiraj de 60 000 de exemplare, atunci în 1950 – 770 000⁶, în 1964 avea deja un număr de 335 mil. de exemplare. Dacă în 1960, doar ziarul „Steagul roșu” din reg. București își putea acoperi

¹ LEUȘTEAN, Lucian N. Ethno-Symbolic Nationalism, Orthodoxy and the I.N.S.T.allation of Communism in Romania: 23 August 1944 to 30 December 1947. În: *Nationalities Papers*, 2005, Vol. 33, Issue 4, December, pp. 439-458.

² GOMA, Paul. „Culoarea Curcubeului '77. Cod „Bărbosul” (din dosarele Securității). Iași: Polirom, 2005, pp. 45-70.

³ HITCHINS, K. *România (1866–1947)* /Trad. din engleză de George POTRA și Delia RĂZDOLESCU. București: Humanitas, 1996, p. 538; GIURESCU, D. *Guvernarea Nicolae Rădescu*. București: All, 1998, p. 29.

⁴ GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări*. București: Ed. P.M.R., 1951, p. 100.

⁵ BROJBOIU (TOMȘA), Luiza. Sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial și începutul luptei pentru I.N.S.T.aurarea regimului comunist în România (23 august 1944 – 6 martie 1945): confruntări politice între comuniști și partidele istorice. În: *Oltenia. Studii și comunicări. Arheologie – Istorie*. Craiova: Muzeul Olteniei, 2019, Vol. XXVI, p. 417.

⁶ *Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R. (1951–1953)*. Vol. II [Numai pentru uz intern]. București: Casa Scânteii „I.V. Stalin”, 1954, p. 5.

cheltuielile din veniturile proprii, atunci, începând cu 1964, majoritatea periodicelor locale nu au mai apelat la subvenții din partea partidului¹.

A început editarea lucrărilor clasicilor marxism-leninismului. În august 1947 a fost publicat „Capitalul” lui K. Marx. În tiraj de masă se edita literatură politică sovietică. Printr-o hotărâre a C.C. al P.M.R. din 1948, s-a decis editarea în limba română a „operelor tovarășului Stalin”². Lucrarea lui I.V. Stalin „Istoria P.C. (bolșevic) al Uniunii Sovietice” a fost editată în România într-un tiraj de 300 000 de exemplare, fiind studiată de peste 40 000 de membri de partid³. Pe parcursul anilor 1955–1960 au fost publicate 1,3 mil. de exemplare de lucrări de-ale lui K. Marx, Fr. Engels, V.I. Lenin, lucrări apreciate ca fiind „opere geniale ... călăuză sigură” pentru partid⁴. Evident, toate aceste lucrări aveau un conținut antireligios. Gh. Gheorghiu-Dej, secretarul general al C.C. al P.M.R., menționa că „pe tărâmul ideologiei și culturii se ascute de asemenea lupta de clasă”⁵. În Ordinul nr. 100 din 3 aprilie 1950 referitor la lupta împotriva „dușmanului de clasă” (trimiterea în colonii de muncă), semnat de Gh. Pintilie, ministru adjunct al M.A.I., născut în partea stângă a Nistrului, se specifică: „Republica noastră populară înaintează cu pași tot mai mari pe drumul construirii socialismului. Aceasta este posibil datorită ajutorului neprețuit pe care îl primim din partea U.R.S.S. în toate domeniile. Partidul și guvernul iau zi de zi hotărâri și măsuri pentru consolidarea și dezvoltarea regimului nostru de democrație populară”⁶. În februarie 1948, au fost puse bazele P.M.R., în urma Congresului de la București. „Unicul partid al clasei muncitoare din România”⁷, în dorința de acaparare a puterii și de înrobire a omului, se conducea de „ideologia de clasă a proletariatului: marxismul-leninismul”⁸. Democrația populară⁹ instaurată în România de către regimul comunist, nu s-a bucurat în permanență de susținerea întregii societăți românești, iar din această cauză s-a apelat la mecanisme de constrângere și intimidare, în vederea înlăturării a tot ceea ce era periculos pentru un regim (în acest perimetru se includea, evident, și Biserica) și totodată, pentru crearea apartenenței unei susțineri populare pe măsura proiectelor construcției socialiste.

¹ *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, p. 107.

² *Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R. (1948–1950)*. București: Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”, 1950, p. 28.

³ GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări*. București: Ed. P.M.R., 1951, p. 101, 185.

⁴ *Idem, Articole și cuvântări (august 1959 – mai 1961)*. București: Ed. Politică, 1961, p. 175.

⁵ *Idem, Articole și cuvântări...*, 1951, p. 398.

⁶ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 1, doc. 94, p. 286.

⁷ *Statutul P.M.R.* București: Ed. P.C.R., 1948, p. 5.

⁸ *Ibidem*, p. 6.

⁹ În „democrațiile populare” I.N.S.T.aurate după cel de-Al Doilea Război Mondial în statele din Europa Centrală și de Sud-Est și aflate sub influența directă a Uniunii Sovietice drepturile și libertățile persoanelor nu au fost garantate și respectate în mod real. Vezi: VARZARI, Pantelimon; ARHIP, Sorin; DUBCOVEȚCHI, Anișoara. Democrația ca fenomen social: repere conceptual-teoretice. În: *Revista de studii interdisciplinare „C. Stere”*, 2016, nr. 1(9), p. 73.

În primii ani postbelici, regimul comunist din România, din considerente pragmatice¹, evita orice fel de manifestare publică națională deschisă împotriva B.O.R., cea mai numeroasă biserică locală cu o populație majoritară ancorată în înaltul simț al pietății religioase. O altă explicație rezidă în preocuparea factorului politic pentru alte domenii, considerate de ei ca fiind prioritare². Pentru evitarea divergențelor între stat și Biserică, cel dintâi, a fost nevoit să numească în fruntea F.N.D. (Uniunea Patrioților și U.P.D.R.³), o parte de preoți legionari în frunte cu C. Burducea, V. Zaharia și G. Galaction⁴. La Ploiești, de exemplu, în U.P.D.R. s-au înscris peste 400 de clerici, aceștia fiind sfătuiți, totodată, să se înscrie în „P.C.R., P.F.P., etc., într-un cuvânt, în partidele care compun F.N.D., care guvernează azi”⁵. Într-o fază inițială, discursul conducătorilor statului roman a fost unul moderat în raport cu religia. De exemplu, la 9 aprilie 1948, Gh. Gheorghiu-Dej, încercând să atragă simpatia Bisericii, în raportul privind proiectul de Constituție ținut în fața M.A.N. a vorbit despre faptul că „credincioșii de orice religie privesc cu încredere regimul democratic popular și democrația lui”⁶.

Treptat, acțiunile autorităților politice au fost direcționate spre anihilarea sau adaptarea structurilor religioase la noile realități socialiste. Astfel, în 1949 a fost instituită Comisia de lichidare a fondului Bisericii Ortodoxe din Bucovina⁷. Prin urmare, constatăm faptul că, miza pentru care B.O.R. era persecutată de către autoritățile politice nu a fost întotdeauna una de sorgintă socială și ideologică, ci una cu caracter economic. Se luau sub control strict colectările de cereale făcute de unii preoți și călugări⁸, situația cooperativelor de producție meșteșugărească și casnică din vetrele monahale⁹. Clerul a fost inclus în susținerea diferitor campanii agricole și de folos obștesc¹⁰.

Dacă analizăm documentele emise de P.M.R./P.C.R și cuvântările lui N. Ceaușescu, constatăm „invizibilitatea” clerului în arhitectura vieții sociale. Intelectualii aveau o altă interpretare în epocă. La cel de-al IX-lea Congres al P.C.R., N. Ceaușescu aborda munca

¹ Petru Groza, președintele P.F.P., comentând proiectul programului reformei agrare, referindu-se la preoți specifica: „nu ne atingem de pământurile lor, îi vom electriza”. Vezi: SCURTU, Ioan (coord.). *România: viața politică în documente*. București: Ed. „Atrhivele Statului din România” 1994, doc. 45, p. 82.

² GEORGESCU, Bogdan. *B.O.R. și puterea comunistă (1945–1964)*. București: Eikon, 2015, p. 21.

³ Vezi: GALERIU, Constantin N. *Misiunea noastră. Uniunea Preoților Democrați. Secția Prahova*. București, 1945. 32 p.; TUDOSĂ, Constantin. *Patriarhul Justinian Marina: (1948–1977)*. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2016, p. 54; IANCU, Ana-Maria. UDPR or „A Fictitious Reality”: the Lesser-Known Aspects of the History of the Union of Democratic Priests in Romania. În: URSU, Dragoș. *Churches and Political Power under Communism in Central and Eastern Europe. Individual Biographies and Institutional Mechanisms*. LIT, 2024, pp. 107-128.

⁴ Ce au făcut scriitorii români în timpul războiului? În: *Scânteia*, 1944, an. I, nr. 16, vineri, 6 octombrie, p. 2.

⁵ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I (1945–1947)* /Ed.: îngrijită de Alina TUDOR-PAVELESCU, București, 2004, p. 16.

⁶ GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări...*, 1951, p. 174.

⁷ A.N.R. F. „M.C.A. Direcția Studii”. 85/6, 9, 1949, 15 f.

⁸ *Ibidem*, 85/14A, 3, 1953, 22 f.

⁹ *Ibidem*, 85/11, 32 bis, 1954, 45 f.

¹⁰ *Ibidem*, „Direcția Studii”. 85/10-8, 31, 1955, 163 f.

ideologică a partidului și dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor prin faptul că cca 240 000 de intelectuali (cadre didactice, cercetători științifici, artiști, scriitori, medici, ș.a.) au studiat în învățământul ideologic¹. Mediul rural românesc format din 11,8 mil. de locuitori (61,8%; 1967), ca urmare a politicii promovate de partid și guvern, era apreciat ca fiind unul angajat „pe calea unor transformări economice și sociale” punând accentul pe conștiința țărănimii, peste 483 000 de țărani erau membri ai P.C.R.². Intelectualitatea din localitățile rurale includea 27 000 de specialiști agricoli, din care 12 400 aveau studii superioare, peste 100 000 de învățători și profesori, peste 6 000 de medici, etc.³. În această categorie socială preoții nici nu erau măcar nominalizați. În anii 1950, în perioada unor ample acțiuni de represii, preoții, mai degrabă erau catalogați de origine socială drept chiaburi.

Pentru a face față presiunilor politice din partea statului, de a „ieși din anonimat”, B.O.R. a identificat soluții de compromis, care erau în rezonanță cu propria misiune spirituală. Astfel, o direcție de activitate cu impact în domeniul politicii internaționale, una promovată intens de autoritățile laice, a fost, lupta dusă de instituția religioasă pentru menținerea păcii mondiale⁴. Era un subiect recurent după finalizarea celui de-Al Doilea Război Mondial, fiind interpretat în epocă în funcție de interesele Uniunii Sovieticiei. În 1949, Pavel Apostol, profesor și apoi decan al Facultății de Istorie de la Universitatea din Cluj, arestat la 7 iulie 1952, a fost învinut de faptul că în articolul scris în presă despre „Bomba atomică, armă a păcii” (1949) „nu a precizat că deținerea bombei atomice de către U.R.S.S. constituie o armă a păcii”⁵. Ulterior, a fost publicat numele conspirativ al acestuia – „Șerban”, fiind informatorul organelor securității⁶. În 1951, organul Arhiepiscopiei Bucureștilor și al Episcopiei Buzăului și Dunării de Jos „Glasul Bisericii” titra pe primele pagini: „Biserica noastră s-a alăturat celor ce luptă pentru apărarea păcii în lume”⁷. În 1951, Consiliul Mondial al Păcii a lansat un apel cu privire la încheierea unui Pact al Păcii între cele mai mari puteri de pe mapamond: U.R.S.S., S.U.A., R.P.C., Marea Britanie și Franța. Acest apel inițiat în aprilie 1951⁸ a fost semnat în R.P.R. de 11 060 141 de cetățeni⁹. La 4

¹ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole (iulie 1965 – septembrie 1966)*, București: Ed. Politică, 1968, p. 83.

² *Idem*, *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (septembrie 1966 – decembrie 1967)*. Vol. II. București: Ed. Politică, 1968, 267 p.

³ *Principiile de bază adoptate la plenara C.C al P.C.R. din 5–6 octombrie 1978 cu privire la îmbunătățirea organizării administrative-teritoriale a României și sistematizarea loclițăților rurale* [Proiect], București: Ed. Politică, 1967, pp. 16-17.

⁴ A.N.R. M.C.A. Direcția Studii. 85/10, 20, 1951, 10 f.

⁵ A.C.N.S.A.S. Fondul Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității. D. 19, vol. 2, f. 428; vol. 5, f. 20, 39, 49.

⁶ *Ibidem*, D. 19, vol. 5, f. 47.

⁷ După trei ani. În: *G.B.*, 1951, nr. 5-6, p. 4.

⁸ Apelul Consiliului Mondial al Păcii. În: *G.B.*, 1951, nr. 1-2, p. 15.

⁹ Vești din țară și din lume. Apelul Consiliului Mondial al Păcii. În: *G.B.*, 1951, nr. 5-6, p. 16.

octombrie 1952, C.C. al P.M.R. a dispus instrucțiuni referitoare la desfășurarea mișcării pentru pace¹. Au fost semnalate cazuri în care, organizațiile de partid subapreciau participarea activă în lupta pentru pace a intelectualilor, „mărginindu-se să-i folosească în mod formal”². De aceea, se propunea, ca în paralel cu dezbaterile asupra problemelor păcii în întreprinderi, instituții, localități, etc., să se întrunească adunări pe profesii – ingineri, medici, preoți, ș.a. Patriarhul Justinian a transmis Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R. o scrisoare prin care îndemna „toți preoții, monahii și pe toți credincioșii să semneze acest Apel, care exprimă năzuințele a sute de milioane de oameni cinstiți”³. În anii 1950, mai mulți preoți s-au inclus în munca susținută sub lozinca „lupta pentru pace”⁴, în realitate, acesta fiind un front ortodox direcționat contra Occidentului anglican și catolic. În acest sens se înscrie și Conferința interconfesională din regiunea Bihor din 7 aprilie 1951, referitoare la semnarea Apelului Consiliului Mondial al Păcii⁵. Ca urmare a acțiunilor depuse, Justinian, patriarhul B.O.R., a primit o scrisoare din partea cărturarului F. Joliot-Curie, președintele Consiliului Mondial al Păcii, în care se arăta că alăturarea B.O.R. „la lupta pentru apărarea păcii a avut un puternic răsunet pentru creștinii din lumea întreagă”⁶. În 1952, au fost transmise mai multe telegrame de adeziune la Conferința Bisericilor din U.R.S.S. pentru apărarea păcii⁷. În prima jumătate a anului 1955, mai multe culte religioase, inclusiv B.O.R., a inițiat participarea la apelul Consiliului Național de Luptă pentru Pace de la Viena⁸. În a doua jumătate a anilor 1950, aceste întruniri dedicate păcii țineau mai mult de o formalitate. În 1959, preotul Al. Ionescu l-a întrebat pe protopopul N. Dragomirescu, câți preoți a reușit să mobilizeze pentru o conferință de pace, iar acesta i-a răspuns că doar șapte, „la care preotul Al. Ionescu a răspuns că nu trebuie mai mulți”⁹.

În profilul muncii patriotice, de voluntariat (frunțași, stahanoviști¹⁰), un „ideal falsificat”¹¹, cultele religioase, inclusiv cel creștin ortodoxă, a susținut acțiunile de folos obștească¹², înscriindu-se, astfel, organic în acțiunile socio-economice promovate de regimul comunist.

¹ *Rezoluții și hotărâri ale Comitetului Central al P.M.R. (1951–1953)*, Vol. II [Numai pentru uz intern], București: Casa Scânteii „I.V. Stalin”, 1954, pp. 260-269.

² *Ibidem*, p. 267.

³ B.O.R. îndeamnă preoțimea și credincioșii săi, să semneze Apelul Consiliului Mondial al Păcii. În: *G.B.*, 1951, nr. 3-4, p. 20.

⁴ A.N.R. M.C.A. Direcția Studii. 85/10, 20, 1952, 292 f.

⁵ *Ibidem*, 20 bis, 1951, 90 f.

⁶ Vești din țară și lume. În: *G.B.*, 1951, nr. 1-2, p. 16.

⁷ A.N.R. M.C.A. Direcția Studii. 83/13, 9, 1952, 22 f.

⁸ *Ibidem*, 85/10-6, 29, 1955, 666 f.; 85/10-7, 30, 1955, 339 f.

⁹ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în anii regimului comunist. Însemnări zilnice II. 1948–1959* /Ed.: îngrijită de Alina TUDOR, Șerban MARIN, București, 2005, p. 254.

¹⁰ Vezi: XENOFONTOV, Ion. Stahanovismul în R.S.S. Moldovenească. Studiu de caz: sectorul viti-vinicol. În: *Destin Românesc*. Revistă de istorie și cultură, Chișinău, I.N.S.T. Cultural Român, nr. 1, 2008, pp. 26-40.

¹¹ ANTONOVICI, Valeriu. *Munca patriotică: radiografia unui ideal falsificat* /Colecția Universitas, seria Theologia Socialis 23. București: Eikon; Cluj-Napoca: Ed. Școala Ardeleană, 2015. 325 p.

Statul asigura achitarea salariilor clerului și oferea subvenții pentru reparația și întreținerea bisericilor sărace. În 1952, Sfântul Sinod a întreprins o serie de acțiuni pentru a separa biserica de stat, din perspectivă financiară. Astfel, au fost luate măsuri stricte de contabilizare a veniturilor bisericii, cerându-se ca fiecare lăcaș de cult să aibă fonduri de rezervă. Toate fondurile și înregistrările erau strict verificate de organele bisericești, precum și de cele ale Ministerului Cultelor¹. Această acțiune pragmatică, o putem considera drept formă de identificare a resurselor financiare alternative de către B.O.R., în contextul în care s-a conștientizat faptul că statul va limita resursele materiale ale instituției ecleziastice. Ori, independența financiară crează pârgii și spre cea instituțională.

Alături de sărbătorile religioase (Crăciunul, Paștele²), clerul român era încurajat să participe la aniversările revoluționare (7 Noiembrie /Revoluția din Octombrie, 23 August) și la sărbătorile laice (Anul Nou)³, la manifestările cu ocazia funeraliilor omului politic Petru Groza (1884–1958), președintele M.A.N. (1952–1958), șeful statului român⁴. B.O.R. se confrunta cu fenomenul cununiilor ilegale, cu cereri de trecerea de la cultul ortodox la culte neoprotestante⁵.

Reconfigurarea noului cadru politic a generat, în mod evident și reamplasări sociale, iar Biserica în acest sens nu putea fi eludată. În rezoluția ședinței plene a C.C. al P.M.R. din 3–5 martie 1949 asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianței clasei muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii prevedea „drumul de luptă pentru cucerirea puterii politice și construirea socialismului”⁶. Drept urmare a fost instituit un control direct al bisericilor și vieții spirituale prin filiera statutului juridic intervenționist. În susținerea celor mai sus menționate, constatăm faptul că inspectorii Ministerului Cultelor, în conformitate cu instrucțiunile pe care le primeau, trebuiau să exercite aceiași teroare, ca și în rândul preoților,

¹² A.N.R. „M.C.A. Direcția Studii”. 85/10/1, 18, 1958, 441 f.; 85/10/2, 19, 1958, 401 f.; 85/10/3, 20, 1958, 424 f.; 85/10/4, 21, 1958, 295 f.

¹ *Власть и Церковь в Восточной Европе: 1944–1953 гг. Документы российских архивов*. В 2 т. /Сост. Т.В. ВОЛОКИТИНА, Г.П. МУРАШКО, А.Ф. НОСКОВА. Т. 2 (1948–1953). Москва: РОССПЭН, 2009, doc. 309, c. 1102-1103.

² De menționat faptul că sărbătorile religioase au fost utilizate de organele represive pentru a captura elemente ostile regimului. De exemplu, „pe baza ordinului telefonic primit de la Securitatea fostului jud. Someș (de la fostul maior Briceag Nicolae) s-a organizat o acțiune în seara zilei de 24/25 decembrie 1949 în satul Cufoaia, la domiciliul lui Bel Alexa, pentru a-l prinde, deoarece se dețineau informații că acesta urma să vină acasă cu prilejul zilei de «Crăciun»”. Vezi: A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 2, f. 70.

³ A.N.R. F. „M.C.A. Direcția Studii”. 76/6, 5 bis 1, 1957, ff. 5-90 (total: 627 f); 76/6, 5 bis 2, 1957, ff. 1-50 (total: 397 f).

⁴ *Ibidem*, 85/13/1, 24, 1958, 64 f.

⁵ A.N.R. F. „M.C.A. Direcția Studii”. 85/13, 28 bis, 1960, 19 f.; 85/13, 24 bis, 1962, 10 f.

⁶ *Rezoluția ședinței plene a Comitetului Central al P.M.R. din 3–5 martie 1949 asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianței clasei muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii*, București: Ed P.M.R., 1949, p. 7.

asupra episcopilor și mitropoliților, să-i amenințe, să-i calomnieze și să-i examineze ca pe niște dușmani ai partidului și ai poporului.

În Raportul de activitate al C.C. al P.M.R., prezentat în decembrie 1955 de Gh. Gheorghiu-Dej la al II-lea Congres al P.M.R. s-a vorbit despre cele două etape de „transformări revoluționare”: în prima etapă a fost instaurat regimul democrat-popular, instaurându-se dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și țărănimii, sub conducerea proletariatului, și a doua etapă, fiind cea a revoluției socialiste. În prima etapă, au fost lichidate „rămășițele feudale la sate și desființată moșierimea ca și clasă”, s-au realizat reforme democratice, fiind anihilate forțele politice burgheze și moșiermea, țara s-a desprins de sistemul imperialist și a dependenței față de statele imperialiste. Etapa revoluției socialiste a statului „democratic-popular” a devenit „o formă a dictaturii proletariatului” fiind desființată clasa burgheziei industriale și financiare¹. La 20 iunie 1960, în cadrul celui de-al III-lea Congres al P.M.R. Gh. Gheorghiu-Dej a raportat că odată cu lichidarea chiaburimii – „ultima clasă exploatatoare” –, s-a înlăturat „pentru totdeauna în țara noastră exploatarea omului de către om”².

Pentru consolidarea regimului comunist în România, un rol decisiv l-a avut controlul asupra sistemului juridic și a sistemului legislativ, realizate după modelul serviciilor secrete sovietice. În urma implementării legislației penale modificate, s-a dispus realizarea arestării cât mai facile a tuturor celor care se împotriveau regimului, și totodată, trimiterea în lagăre a acestora sau deportarea în regim de domiciliu obligatoriu.

Tendința României de a se distanța de Moscova nu a însemnat neapărat democratizarea regimului politic intern, gândită în prealabil de Gheorghe Gheorghiu-Dej, a fost făcută în vederea retragerii trupelor și a consilierilor sovietici (1958), reorientarea economică potrivit modelului occidental și totodată, revenirea parțială la valorile și tradițiile românești, prin reconsiderarea unor monumente esențiale ale istoriei naționale.

După moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (martie 1965), puterea comunistă din România a fost preluată de Nicolae Ceaușescu, care datorită vârstei relativ tinere și a măsurilor luate până atunci, s-a afirmat, inițial, ca un reformist în comparație cu predecesorul său. Treptat, are loc ascensiunea tot mai intensă a cultului personalității cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu³, considerent reflectat și în starea cultelor religioase din România. Un element al cultului

¹ *Congresul al II-lea al P.M.R. (23–25 decembrie 1955)*. București: Ed. de Stat pentru Literatură Politică, 1956, pp. 33-37; GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări (decembrie 1955 – iulie 1959)*. București: Ed. P.M.R., 1959. 23 p.

² *Idem, Raport la cel de-al III-lea Congres al P.M.R.* București: Ed. Politică, 1960, p. 6.

³ MANEA, Mihai. *România 1965–1989. Epoca lui Nicolae Ceaușescu*. București: Ed. Tradiție, 2015, p. 111; XENOFONTOV, Ion Valer. România în „Epoca lui Nicolae Ceaușescu” (1965–1989). În: *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*, nr. 1 (21), 2019, pp. 104-133.

personalității cuplului Ceaușescu l-a constituit persecutarea adversarilor politici și ideologici. Pe acest fundal, regimul a creat pârgii de represiune asupra conducătorilor și adepților bisericilor greco-catolice și neoprotestante.

Potrivit Statului P.C.R. prezentat de Gheorghe Apostol¹, și aprobat la Congresul al IX-lea (1965), această formațiune politică, ce număra 1,45 mil. de membri și supleanți, a fost apreciată ca fiind „cea mai înaltă formă de organizare a clasei muncitoare”². În cadrul aceluiași Congres, a fost stabilită necesitatea asigurării unității „strânse între munca ideologic-teoretică și practica construcției socialiste”³. Ideea difuzării în rândurile maselor largi ale populației a ideilor comunismului a constituit obiectivul următorului Congres, din 1969⁴, iar la Congresul P.C.R. din 1974, s-a constatat „superioritatea socialismului pe arena internațională”⁵.

În premieră, la 29 februarie 1968, la Palatul Consiliului de Stat, au fost audiați șefii cultelor din România. În alocuțiunea sa, N. Ceaușescu le-a mulțumit conducătorilor cultelor pentru „caldele aprecieri” făcute la „adresa politicii guvernului, a patriei noastre, pentru urările ce le-ați adresat Consiliului de Stat și mie personal”⁶. Ierarhii cultelor au fost asigurați de politica statului ce oferă condiții favorabile pentru activitatea tuturor cultelor. Această întrunire a prezentat un interes și în RSS Moldovenească, din moment ce materialul din „Scânteia”, organul Comitetului al PCR, ce a reflectat pe larg evenimentul, a fost tradus în totalitate în limba rusă și analizat de S. Tanasevski, împuternicitul „Sovietului pe Treburile Cultelor Religioase de pe lângă Sovietul Miniștrilor al Uniunii RSS pe RSS Moldovenească”⁷. Era anul în care România avea o poziție aparte în cadrul Tratatului de la Varșovia, situație ce va duce și la atitudinea deosebită a Bucureștiului în contextul „primăverii de la Praga”⁸.

Constituția R.S.R. adoptată de M.A.N. în ședința din 21 august 1965 prevede în art. 30 următoarele: „Libertatea conștiinței este garantată tuturor cetățenilor. Oricine este liber să împărtășească sau nu, o credință religioasă. Libertatea exercitării cultului religios este garantată.

¹ APOSTOL, Gheorghe. *Raport cu privire la proiectul Statutului P.C.R. 21 iulie 1965*. București: Ed. Politică, 1965, 30 p.

² *Statutul P.C.R. În: Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, p. 797.

³ *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, p. 843.

⁴ *Congresul al X-lea al P.M.R. (6–12 august 1969)*. București: Ed. Politică, 1969, p. 743.

⁵ *Directivile Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976–1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981–1990*. București: Ed. Politică, 1974, p. 92.

⁶ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (ianuarie 1968 – martie 1966)*. Vol. III, București: Ed. Politică, 1969, p. 86.

⁷ ANA. F.R-2529, inv. I, d. 11, ff. 48-61.

⁸ XENOFONTOV, Ion Valer. *Intervenția sovietică în Cehoslovacia (1968). Din memoriile unui medic militar*. În: *The 1 st Annual Kurultai of then Endangered Cultural Heritage. AKECH 2018, 5–8 July*. Constanța: Anticus Press, 2018, pp. 100-113.

Culte religioase se organizează și funcționează liber”¹. Această lege fundamentală a fost desevocată de ierarhii B.O.R.

La 19 octombrie 1968 a fost constituit F.D.U.S. apreciat drept „expresia unității noastre naționale în jurul conducerii de stat și asigură participarea maselor largi de cetățeni fără deosebire de naționalitate, convingeri sau credință, a întregului popor la viața nouă a patriei”². Din componența F.D.U.S. au făcut parte și ierarhii B.O.R., de exemplu Iustin. N. Ceaușescu anunța, la 6 iulie 1971, plin de patos „făurirea omului nou, profund devotat socialismului și comunismului” și „intensificarea propagandei ateiste, organizarea acțiunilor de masă pentru combaterea misticismului, a concepțiilor retrograde”³. Pe aceleași repere, activitatea P.C.R. s-a cristalizat și pe dimensiunea ideologico-educativă a materialismului dialectic și „atotbiruitoarea învățătură marxist-leninistă” de afirmare a principiilor de viață comunistă⁴. La Congresul al XI-lea (25–28 noiembrie 1974) a avut loc aprobarea programului P.C.R. de făurire a „societății socialiste multilateral dezvoltate” (acest proiect a stabilit strategia P.C.R. pe o perioadă de un deceniu). Potrivit ideologiei P.C.R., societatea multilateral dezvoltată, a reprezentat scoaterea în evidență a principiilor socialiste în toate sectoarele vieții economico-sociale, manifestarea tot mai deplină a personalității, aspecte care aveau rolul să mascheze fața socialismului. Toate acestea aveau loc în contrast cu dimensiunile spirituale ale românilor, ancorați în valorile creștine ancestrale. Programul P.C.R. de creare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism a fost elaborat de o comisie de redactare sub președinția secretarului general⁵. Una din direcțiile în care acționa partidul pentru înfăptuirea societății socialiste multilateral dezvoltate presupunea „intensificarea și perfecționarea activității politice, ideologice și educative de formare a omului nou, de afirmare în viață a principiilor eticii și echității socialiste”⁶. Se prevedea și modificarea componentei sociale prin intensificarea rolului clasei muncitoare în societate și la o „mai mare apropiere între clasele și categoriile sociale, la întărirea coeziunii lor, la omogenizarea și întărirea unității întregului popor”⁷. N. Ceaușescu atenționa asupra faptului că, erau necesare cadre de activiști de partid și de stat, comuniști,

¹ Constituția R.S.R. În: *Buletinul Oficial al R.S.R.*, 1965, nr. 1, 21 august.

² IONIȚA, Alexandru M. Cultele din România la patru decenii de la proclamarea republicii. În: *B.O.R.*, 1987, an. CV, nr. 11-12, p. 19. (pp. 7-118).

³ CEAUȘESCU, Nicolae. *Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii. 6 iulie 1971*. Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative. București: Ed. Politică, 1971, p. 7, 13; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (mai 1971 – februarie 1972)*. Vol. 6, București: Ed. Politică, 1972, p. 191.

⁴ *Conferința Națională a P.C.R., 19–22 iulie 1972*. București: Ed. Politică, 1972, p. 65.

⁵ *Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. București: Ed. Politică, 1975, p. 7.

⁶ *Ibidem*, p. 68.

⁷ *Ibidem*, p. 69.

„pătrunși de spiritul revoluționar, să fie stăpâniți de concepția materialist-dialectică și istorică despre lume”¹. La întâlnirea cu reprezentanții oamenilor de știință din domeniul istoriei, întruniți la 27 mai 1980, secretarul general al P.C.R. indica istoricilor români să abordeze problemele de istorie de pe poziția *materialismului dialectic*².

Propaganda ateistă comunistă s-a transformat în așa numita *mini-revoluție culturală*, care a dus la aberantul cult al personalității, care a atins apogeul în anii 1980³. Dintre cei care au refuzat să sprijine cultul conducătorului comunist al României se numără membri ai grupărilor religioase neoprotestante. Această opoziție față de regimul Ceaușescu, pornită din interiorul acestor grupări religioase, a avut ca explicații și motive de ordin religios, politic și soteriologic. Cei mai nemulțumiți au fost baptiștii deoarece acestora li s-a refuzat acordarea de aprobări în vederea prelungirii bisericilor, precum și a renovării acestora. Unul dintre apărătorii Uniunii Baptiste a fost Iosif Țon care a folosit toate mijloacele din țară și din străinătate în vederea liberalizării exercitării cultului religios. În 1974, I. Țon a elaborat documentul „Locul creștinului în socialism”, în care a prezentat modul de viață pe care creștinii trebuie să îl trăiască într-o țară în care ideologia ateistă este la ea acasă. Acest manifest a fost redactat în Anglia și a trimis lui N. Ceaușescu. Președintele țării a ripostat în conformitate cu învățătura propriului regim, adică a făcut percheziții, a confiscat biblioteci, a distrus o mulțime de notițe. I. Țon a fost arestat timp de șase luni la domiciliu, însă datorită sprijinului extern și totodată al amenințărilor coreligionarilor din țară, autoritățile comuniste s-au simțit obligate să îl elibereze⁴.

În expunerea referitoare la stadiul actual al edificării socialismului în România, prezentată la 1 iunie 1982 la plenara lărgită a C.C. al P.C.R., N. Ceaușescu atenționa asupra faptului că în virtutea concepției revoluționare despre lume și viață, „al socialismului științific și materialismului dialectic și istoric”, era necesară evaluarea traseului parcurs „în făurirea noi orânduirii sociale”⁵. La 19 noiembrie 1984, în Raportul prezentat la cel de-al XIII-lea Congres al P.C.R., secretarul general anunța cu trufie trecerea de la societatea burghezo-moșierească la societatea socialist multilateral dezvoltată „sub conducerea gloriosului nostru Partid Comunist”⁶. Pentru implementarea acestor obiective a fost intensificată activitatea propagandiștilor și

¹ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (ianuarie – septembrie 1977)*. Vol. 14. București: Ed. Politică, 1977, p. 739.

² *Idem*, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie – octombrie 1980)*. Vol. 20, București: Ed. Politică, 1981, p. 60.

³ HEITEMANN, Klaus. Cultul personalității: Nicolae Ceaușescu. În: 22, 2001, nr. 6, 6–12 februarie, pp. 10-11.

⁴ ȚON, Iosif. *Confruntări*. Oradea: Ed. Cartea Creștină, 1999, pp. 11-77.

⁵ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iunie – decembrie 1982)*. Vol. 24. București: Ed. Politică, 1983, p. 5.

⁶ CEAUȘESCU, Nicolae. *Raport la cel de-al XIII-lea Congres al P.C.R. – 19 noiembrie 1984*. București: Ed. Politică, 1984, p. 5.

agitatorilor. Din componența acestora făceau parte membrii ai comitetului de partid, cadre care aveau sarcini în domeniul activității politico-educative, muncitori, maiștrii, tehnicieni, ș.a.¹. Tezele din aprilie 1988 și expunerile lui N. Ceaușescu la plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1988 și aprilie 1989, au fost apreciate drept „expresie a profundului democratism al societății noastre, a puternicei unități dintre partid și popor”². S-a abordat subiectul schimbărilor profunde în structura socială a țării, a omogenizării socialiste³. Totodată, s-a concluzionat că: „epoca celor 24 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea – numită cu îndreptățită mândrie de întregul popor «Epoca Nicolae Ceaușescu» – este cea mai bogată în realizări din întreaga istorie a poporului român”⁴. N. Ceaușescu, a anunțat cetățenii despre noua etapă a „făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării patriei noastre spre visul de aur al omenirii – spre comunism”⁵. Realizarea acestui vis era unul fundamentat, potrivit dictatorului statului român, și pe deplină independență economică și politică a României, marcată de lichidarea datoriei externe a statului (21 mld. dolari), fapt anunțat la plenara C.C. al P.C.R. din 14 aprilie 1989⁶.

Revoluției din decembrie 1989 a pus capăt regimului comunist din România, iar cele 18 culte religioase recunoscute au avut șansa să recâștige bunurile pierdute după 1945, anul în care Petru Groza, din cadrul P.F.P., membru apropiat al P.C.R., a devenit prim-ministru, fiind puternic sprijinit de Uniunea Sovietică.

A existat o conexiune directă între regimul politic comunist, instituit în România după cel de-Al Doilea Război Mondial și Biserica. Esența regimurilor totalitare a constituit-o ținerea sub control rigid a tuturor componentelor societății, iar cea a vieții religioase nu a fost excepție de la regulă. În contextul în care, majoritatea populației României era adepta confesiunii creștine ortodoxe, controlul asupra B.O.R. a reprezentat un interes aparte pentru factorul decizional politico-ideologic.

Așadar, din perspectiva factorului decizional, politic, România pășea încrezătoare spre făurirea comunismului, arhitectură socială aflată în antiteză cu instituția religioasă în general și cu clerul, în special, B.O.R. era considerată drept o instituție oricare a societății, dorindu-se integrarea, fiind tolerată și supusă în totalitate regimului comunist, urmând ca în perspectivă, în genere, să dispară.

¹ Hotărârea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din februarie 1982. În: *Munca de partid*, nr. 3/1982, pp. 6-11; *Îndrumar al activității organelor și organizațiilor de partid din întreprinderi, I.N.S.T.ituții și unități agricole* [Pentru uz intern]. București, 1988, p. 29.

² *Teze pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R.*, București: Ed. Politică, 1989, p. 7.

³ *Ibidem*, p. 41.

⁴ *Ibidem*, p. 19.

⁵ A.C.N.S.A.S. F. „C.C. al P.C.R. Secția Cancelaria”, d. 76/1989, f. 40.

⁶ CEAUȘESCU, Nicolae. *Cuvântare la Plenara C.C. al P.C.R., 14 aprilie 1989*. București: Ed. Politică, 1989, pp. 5-6.

2.2. Ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, clerul și autoritățile politice

A existat o tendință a regimul comunist de a implica ierarhii B.O.R. și clerul în viața politică și, în felul acesta, de a-i discredita. Această realitate a fost sesizată chiar în primul an de înglobare a României în sfera de influență a U.R.S.S. De exemplu, în decembrie 1944, preotul Neculai Sârbu, din partea F.N.D., a fost numit prefect al jud. Vaslui¹. În timpul administrării acestuia, în profilul acțiunilor radicale de sorgintă bolșevică, a fost pusă „în evidență independența, subiectivitatea și nota personală”². S-a implicat nemijlocit în repatrierea basarabenilor refugiați în jud. Vaslui (1944–1945)³. În aplicarea reformei agrare, preotul-prefect a făcut multe abateri, nerespectându-se legislația în vigoare⁴. Un alt caz, este cel al preotului Constantin Burducea, care în perioada 6 martie 1945 – 29 noiembrie 1946 a făcut parte din guvernul Petru Groza, în calitate de ministru al Cultelor a tins să pună în aplicare programul P.C.R. în domeniul religios. Acestui personaj-cameleon, fost legionar, epigramistul Păstorel Teodoreanu i-a dedicat chiar o baladă: „Ia te uită mangafaua /Când cu crucea când cu steaua /Parc-ar fi popa Burducea /Când cu steaua când cu crucea”⁵.

Atragerea preoțimii de partea sa, a constituit un obiectiv implementat de regimul comunist, fapt constatat și în cazul reformei agrare din 1945, autorul acestei reforme fiind P.C.R., care a dorit să clatine puterea economică și influența politică a moșierimii și ca o acțiune punitivă orientată împotriva proprietarilor funciari care au colaborat cu Germania nazistă⁶. În baza Decretului-lege nr. 187 din 23 martie 1945, conform art. 8, mănăstirile au fost exceptate de la expropriere⁷. În septembrie 1945, guvernul a eliberat din lagăr toți clericii, aceștia putând să-și reia activitatea în parohii⁸.

Sub aspicii guvernamentale, în Palatul Parlamentului din București, în zilele de 16–17 octombrie 1945, a fost organizat cu mare fast Congresul General al Cultelor din România (Congresul Preoților Democrați) la care a fost constrâns să participe și patriarhul Nicodim⁹, care

¹ CRISTIAN, Vasile, Ascensiunea comunistă și tentativele de control și influențare a B.O.R. (23 august 1944 – 6 martie 1945). În: *Studii și Materiale de Istorie Contemporană*. Serie nouă. Vol. II, 2003, p. 87. (pp. 79-98)

² IONESCU, Melania; IONESCU, Nicolae. Reforma agrară din 1945 din Moldova. În: *A.M.M.*, 2010, XXXI, p. 275.

³ ZAHARIUC, Paul. Repatrierea basarabenilor refugiați în jud. Vaslui (1944–1945). În: *A.M.M.*, 2007-2008, XXVIII-XXIX, p. 258, 261. (pp. 252-261).

⁴ IONESCU, Melania; IONESCU, Nicolae; Reforma agrară..., p. 275.

⁵ MANOLACHE, Dumitru. Ministrul Burducea, „când cu steaua când cu crucea!”. În: *Misiunea*. Revista Centrului de cercetare a conlucrării Bisericii cu Armata României „General Paul Teodorescu”, 2020, an. 7, nr. 1(7), p. 70.

⁶ ȘANDRU, Dumitru. *Reforma agrară din 1945 și țărănimea germană din România*. București: I.N.S.T., 2009, p. 7.

⁷ *Monitorul Oficial*. Partea 1, 1945, 23 martie, pp. 2205-2208.

⁸ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice*. I., p. 45.

⁹ TEODORESCU-BRANIȘTE, Tudor; POPA, Tanda. În: *Jurnalul de dimineața*, 1945, an.VII, nr. 275, 18 octombrie, pp. 1-2.

după ce a deschis evenimentul fastuos a decis să părăsească lucrările congresului¹. În semn de mulțumire a acestor acțiuni întreprinse de preoți de a fi alături de putere, guvernul Petru Groza, a decis să majoreze salariile clericului². Evenimentul în cauză a reprezentat o formă declarativă de câștigare a Bisericii de partea puterii politice, însă, în contextul unei incertitudini de manifestare politică a clericilor, a suferit un eșec lamentabil. O măsură importantă pe care a trasat-o regimul comunist, a fost aceea, de a infiltra în cadrul adunărilor eparhiale și al Consiliului Național Bisericesc, persoane procomuniste ce puteau influența Sfântul Sinod în vederea impunerii unor legi de pensionare și de retragere a anumitor membrii din înaltul cler. În acest fel, regimul comunist dorea să promoveze la conducerea B.O.R. persoane loiale și ușor de manipulat.

După proclamarea R.P.R., la 14 martie 1948, patriarhul Nicodim a adresat o pastorală în numele Sfântului Sinod în care îndemna laicii și creștinii ortodocși să onoreze „forma sau înfățișarea nouă pe care o are Statul nostru, R.P.R.”, formă pe care „și-a însușit-o însăși poporul”³. Conform art. 21 al Decretului nr. 177 din 4 august 1948 pentru regimul general al cultelor religioase, șefii cultelor, precum și mitropoliții, arhiepiscopii, episcopii, superintendenții, administratorii-apostolici, vicarii-administrativi și alții, având funcții asemănătoare, înainte de intrarea în funcție, toți aceștia urmau să depună jurământul de credință în fața ministrului cultelor. Formula de jurământ includea următoarea sintagmă: „Ca slujitor al lui Dumnezeu, ca om și ca cetățean, /Jur de a fi credincios Poporului și de a apăra R.P.R., împotriva dușmanilor din afară și dinăuntru; Jur ca voi respecta și voi face să se respecte de către subalternii mei, legile R.P.R.”⁴. Cu alte cuvinte, se vede subordonarea puterii ecleziastice de către cea laică. Ori, conducătorii B.O.R. depuneau jurământ în fața guvernării.

Regimul comunist a dorit întotdeauna înlăturarea sau marginalizarea reprezentanților neloiali ai B.O.R.⁵ de la conducere, lucru care s-a întâmplat în cazul lui Nicodim Munteanu (1939–1948)⁶ și al episcopului Irineu Mihălcescu, care au avut o moarte suspectă. În locul lui Nicodim⁷, cărturar cu un impresionant număr de traduceri din literatura teologică contemporană (peste 35 de volume), la cârma Bisericii a venit Justinian Marina⁸.

¹ GEORGESCU, Bogdan. *B.O.R. și puterea comunistă (1945–1964)*. București: Eikon, 2015, p. 27.

² VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I.*, p. 61.

³ NICODIM [patriarhul], *Pastorală pentru R.P.R.*, București, 1948.

⁴ Decretul nr. 177 din 4 august 1948 pentru regimul general al cultelor religioase. În: *Monitorul Oficial*, 1948, nr. 178, 4 august.

⁵ Vezi: GEORGESCU, Bogdan. *B.O.R. și puterea comunistă (1945–1964)*. București: Eikon, 2015, pp. 32-39.

⁶ CRĂCIUN, Casian. Tinerețea patriarhului Nicodim la Dunărea de Jos în contextul anului omagial al satului românesc. În: *Teologie și Educație la Dunărea de Jos*, XVII, 2019, pp. 7-13.

⁷ Pe lespeda de mormânt din Catedrala Patriarhală este notat că este „fiu de țaran” și „scut Mănăstirii Neamț”.

⁸ IONIȚOIU, Cicerone. Preoții cu crucea-n frunte. În: *Altarul Banatului*, 1996, nr. 1-3, p. 82.

La fel ca și în alte domenii, în viața religioasă din România se constată ingerința Uniunii Sovietice la nivelul desemnării ierarhilor ortodocși. B.O.R. era a doua ca mărime după cea rusă, de aceea nu putea fi o instituție ecleziastică neglijată de către sovietici¹. Kremlinul a tins să limiteze autocefalia B.O.R., mizând spre o omogenizare a spațiului religios. În realizarea acestui obiectiv, autoritățile sovietice au apelat la patriarhul Moscovei și întregii Rusii, Alexei I, care a realizat o serie de vizite canonice în mai multe țări. Astfel, în 1945 în timpul unei călătorii în Orientul Mijlociu, Alexei I, s-a asigurat de sprijinul adecvat al patriarhilor Alexandriei, Antiohiei și Ierusalimului². Acest fapt, de altfel, a dus la tensionarea relațiilor cu Patriarhia Constantinopolului, la fel și la reticiența ierarhului bisericii ortodoxe dintr-un stat aflat sub influența sovietică, cel din Bulgaria³. Amânarea vizitei patriarhului Nicodim la Moscova în mai 1946 a fost interpretată de Consiliul pentru problemele Bisericii Ortodoxe Ruse, ca fiind una influențată de imixtiunea agenților englezi și americani. Totuși, conducătorul B.O.R. a vizitat Moscova în zilele de 27 octombrie – 1 noiembrie, același an. De menționat, faptul că, din componența delegației a făcut parte și episcopul Justinian Marina (viitorul patriarh)⁴. Acesta a afirmat că, a constatat în timpul delegației „că sovieticii erau foarte bine informați, atât asupra persoanelor care compuneau delegația română, cât și asupra situației B.O.R.”⁵.

Între 29 mai și 12 iunie 1947, patriarhul Alexei al Moscovei a vizitat România, fiind acceptat în mod discret de către patriarhul Nicodim Munteanu. Ierarhul român era mai degrabă susținătorul Bisericii Ruse ajunsă în emigrație după lovitura de stat bolșevică din octombrie 1917 (Sinodul de la Karlowitz), decât stabilirii unei legături cu Patriarhia Rusă inițiată de Stalin în 1943. Patriarhia Rusă, în urma reanexării Basarabiei, în 1944, a luat sub jurisdicție bisericească această provincie și nordul Bucovinei, fapt ce a generat luare de atitudine de către patriarhul Nicodim⁶, care încă „în 1940 vorbea despre hidra bolșevică din răsărit, căreia i s-a tăiat un cap prin luarea Basarabiei de armatele române”⁷. Organele securității constatau faptul că, în anumite cercuri umaniste se vorbea despre ierarhul Bisericii Ortodoxe Ruse ca fiind „un simplu

¹ ШКАРОВСКИЙ, Михаил. Православная Церковь Румынии в 1918–1950-х годах. În: *Вестник церковной истории*, 2011, № 3-4, с. 173.

² Меморандум патриархов Московского Алексия, Александрийского Христофора, Антиохийского Александра, Иерусалимского Тимофея об отношении к Русской Зарубежной Церкви. În: КОСТРЮКОВ, А.А. *Русская Зарубежная Церковь в 1939–1964 гг. Административное устройство и отношения с Церковью в Отечестве*. Москва, 2018, с. 373-374.

³ КОСТРЮКОВ, А.А. Подготовка Московского совещания глав и представителей поместных православных Церквей 1948 г. În: *Российская история*, № 1, 2019, с. 199.

⁴ ШКАРОВСКИЙ, Михаил. *Op. cit.*, с. 203.

⁵ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I...*, p. 199.

⁶ *Православие в Молдавии. Власть, церковь, верующие, 1940–1953*. Том 1 /Отв. ред.: Валерий ПАСАТ, Москва, РОССПЭН, 2009, док. 10-16, с. 108-131.

⁷ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I...*, p. 8.

enkavedist deghizat”¹. La Catedrală, patriarhul rus a anunțat adunarea despre organizarea unui congres panortodox în capitala Uniunii Sovietice, în toamna anului 1947. Mobilul congresului a vizat instituirea unui „front mondial” îndreptat împotriva imperialismului Occidental².

Peste un an, în zilele de 8–18 iulie 1948, conceptul sovietic internaționalist al „frontului ortodox”, generat de escaladarea situației internaționale, de instituire a *Cortinei de fier*, de abordare dihotomică a capitalismului *versus* socialism, implicat a celei anticatolice³, a fost abordat la Sinodul Bisericii Ruse de la Moscova. La 17 iulie 1948 a fost adoptată rezoluția referitoare la „Mișcarea Ecumenică și Biserica Ortodoxă” în care se evoca pericolul ingerinței factorului extern asupra Bisericii Ortodoxe, fiind aduse critice speciale Bisericii Romano-Catolice și papalității, care urmăreau „legăturilor lor politice cu puterile actuale și încearcă să seducă Biserica Ortodoxă într-o înțelegere cu ele”⁴. În istoriografia recentă s-a încetățenit ideea că prin organizarea acestui congres, autorităților sovietice, prin intermediul Patriarhiei Moscovei, au tins să influențeze procesele care derulau în viața bisericească internațională⁵.

Toate acestea, se întâmplau în contextul luptelor de culise generate de alegerea noului patriarh, activitate în care a fost implicată nemijlocit Biserica Ortodoxă Rusă. În zilele de 28 martie 1948 – 5 aprilie 1948, în preajma alegerii noului patriarh al României, o delegație din România, formată din Nicolae, episcopul Oradiei, protoiereii Petru Vintilescu și Mihail Madan, împreună cu Stanciu Stoian, ministru Cultelor, și secretarul-traducător Nicolae Ebers au vizitat Moscova. La patriarhia Moscovei, delegația Română a informat că după decesul patriarhului Nicodim survenit la 27 februarie 1948 lupta pentru de scaun, se ducea între trei candidați: Nicolaie Bălan, mitropolitul Ardealului, mitropolitul Justinian și episcopul Oradei, Nicolae Popovici, membru al delegației. Din punct de vedere al bisericii, favoritul era Nicolaie Bălan, însă acesta era asociat cu cu vechiul regim politic și nu era susținut de noua putere; Nicolae Popovici, potrivit propriilor afirmații, era susținut de Petru Groza, iar Justinian era susținut de

¹ PĂIUȘAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *B.O.R. sub regimul comunist: 1945–1958*. Vol. 1 /Colecția „Documente” București, I.N.S.T., 2001, p. 70.

² *Ibidem*, pp. 73-74.

³ БУЕВСКИЙ, А.С. К годовщине Совещания Предстоятелей и Представителей Православных Церквей в Москве (1948—1949 гг.). În: *Журнал Московской Патриархии*, 1949, № 8, с. 14-24; № 9, с. 38-42.

⁴ Резолюция Совещания предстоятелей и представителей Православных автокефальных Церквей в Москве 1948 года по вопросу «Экуменическое движение и Православная Церковь». În: *Журнал Московской Патриархии*. Специальный номер. Москва, 1948, с. 26-27.

⁵ ЧУМАЧЕНКО, Т.А. К истории организации Совещания глав православных автокефальных церквей в июле 1948 г. в Москве. În: *Свобода совести в России: исторический и современный аспекты. Сборник докладов и материалов международных, общероссийских и межрегиональных научно-практических семинаров, и конференций. 2004–2005 гг.* Вып. 2. Москва, 2005. С. 228-248; КОСТЮКОВ, А.А. Подготовка Московского совещания глав и представителей поместных православных Церквей 1948 г. În: *Российская история*, 2019, № 1, с. 197.

P.C.R., deoarece a protejat comuniști în perioada regimului Antonescu într-un sat din Oltenia¹. Membrii delegației românești l-au descris pe Justinian ca fiind ahtiat de putere, hotărât în acțiuni, acesta nefiind necărturar. La fel, s-a specificat faptul că, dacă alegerilor ar decurge fără implicarea factorului politic, atunci patriarh ar fi ales Nicolaie Bălan. În privința lui Justinian, emisarii Bucureștiului au ținut să specifice că: „dacă doresc ca patriarhul să urmeze calea comunismului, trebuie să-l desemneze pe Justinian, iar dacă doresc ca Biserica să urmeze calea comunismului, poate fi ales orșicine cu excepția lui Justinian”². În pastorală patriarhului locotenent al României Justinian din martie 1948 acesta deja se prezenta ca un ierarh loial noii puteri: „în urma actului de le 30 decembrie 1947, poporul român a dobândit libertatea să-și clădească noua formă de Stat R.P.R. și să statornicească astfel regimul democratic: calea unor neașteptate, și mărețe înfăptuiri. Pentru întemeierea Republicii, întărirea stăpânirii democratice și înfăptuirile de viitor, Frontul Forțelor Populare ale țării se înfățișează înaintea poporului pentru a căpăta puteri noi și pentru a așeza la cârma Statului piatra de temelie a vieții obștești: Constituția R.P.R.”³.

Între timp, la Moscova, se organiza evenimentul panortodox consacrat aniversării a 500 de ani a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Ruse, la care au participat capii bisericilor ortodoxe din România, Georgia, Serbia, Bulgaria, reprezentanții bisericilor ortodoxe ale Constantinopolului, Alexandriei, Antiohiei, Greciei, Albaniei și Poloniei⁴. Delegația din România a fost condusă de noul patriarh Justinian Marina⁵, „ridicat din rândurile țărănimii⁶ oltene, urmaș al unei familii de preoți”⁷, cel de-al treilea patriarh al B.O.R., fiind ales în iunie 1948. Conducătorul B.O.R. l-a proslăvit pe inițiatorul și conducătorilor congresului, patriarhul Alexei și colaboratorii săi, precum și pentru încrederea de care aceștia se bucură din partea autorităților laice. Patriarhul Justinian a vorbit în limbajul de lemn al epocii, venit pe filieră, mai mult al factorului politic, și despre relația dintre B.O.R și „guvernul democratic” din România. „Până nu demult, aveam capitaliști și proprietari de pământ, societăți pe acțiuni și trusturi care exploatau oamenii. Când

¹ CIOROIANU, A. *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc*, București: Curtea Veche, 2005, p. 270.

² *Власть и Церковь в Восточной Европе: 1944–1953 гг. Документы российских архивов*. В 2 т. /Сост. Т.В. ВОЛОКИТИНА, Г.П. МУРАШКО, А.Ф. НОСКОВА. Т. 1 (1944–1948). Москва, 2009, док. 163, с. 666-668.

³ *Pastorală Î.P.S. Justinian*. În: *Foaiă Diecezeană*. Organul oficial al eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului, an. LXIII, 21 martie 1948, pp. 3-4.

⁴ МОНГУШ, М.В. Всеправославное совещание 1948 года: новые документы к истории его подготовки. În: *Восточный архив*, № 2 (44), 2021, с. 94.

⁵ Хроника празднования 500-летия автокефалии Русской Православной Церкви в Москве. În: *Журнал Московской патриархии*, № 8, август 1948, с. 3-5.

⁶ Sesizăm referința la originea „sănătoasă”, a ierarhului, imperative inerent ale timpului, ceea ce confirmă și textul dedicate jubileului lui Justinian „într-o vreme de adânci prefaceri sociale”. Î.P. Patriarh Justinian a împlinit vârsta de 50 de ani. În: *G.B.*, nr. 1-2, 1951, p. 4.

⁷ *Ibidem*, p. 3.

guvernul democrat al poporului a început să pună în aplicare reforme sociale – naționalizarea pământului, industriei, etc. – Biserica Română a considerat de datoria ei să vină în ajutorul conducătorilor țării în implementarea măsurilor sociale care urmăresc numai binele poporului”¹. Dreptul urmare, patriarhul Justinian a tins să pună în valoare activitatea clerului în slujba „noilor realizări epocale”, vorbind chiar despre o alianță între autoritățile religioase și cele laice din România: „Clerul nostru le-a explicat neobosit oamenilor că toate transformările efectuate în țară sunt îndreptate spre folosul lor. [...] Există o înțelegere reciprocă deplină între Guvern și Biserică. [...] Suntem convinși că Biserica Română nu a avut niciodată astfel de oportunități de a-și valorifica principiile sociale creștine ca în acest moment, în sistemul democratic actual”². Legătura cu Moscova va fi menținută în continuare. Astfel, în vara anului 1955, patriarhul B.O.R. a fost invitat la Moscova pentru a sărbători un deceniu de patriarhat a lui Alexei al Rusiei³.

Tendința patriarhului Justinian de a ieși din izolarea ecleziastică a fost barată de puterea politică, deoarece prerogativa de colaborare cu bisericile din exterior o avea Ministerul de Externe al R.P.R., condus de întâia femeie ministru de externe din lume, Ana Pauker⁴.

Prin alegerea patriarhului Justinian, regimul comunist considera că poate subordona în totalitate Biserica, sau poate chiar să o reducă la o tăcere absolută. Ierarhul a fost de acord să colaboreze cu autoritățile comuniste în vederea menținerii unui echilibru. Începând cu 1948, s-au adus modificări în cadrul instituției religioase, acțiuni care includeau jurămintele prelaților față de R.P.R. și obligația cultelor religioase de a oficia servicii religioase la solemnitățile naționale și ocazionale. La aceasta se mai adaugă conceptul „apostolatul social”⁵ enunțat de patriarh, vizând formula unei adaptări a instituției ecleziastice la noile realități politice.

La 23 februarie 1949 a fost elaborată noua Lege referitoare la organizarea bisericească sub formă de Statut (asemănător celui din 1925)⁶, având la bază conceptul de sorginte socio-religioase al dreptului bizantin și viza triada administrativă: autocefalia, autonomia și

¹ Впечатления о церковных торжествах Святейшего Патриарха Румынии Юстиниана. În: *Журнал Московской патриархии*, 1948, № 8, август, с. 29.

² *Ibidem*.

³ A.N.R. M.C.A. Direcția Studii. 85/2A, 18, 1955, 7 f.; 85/2B, 19, 1955, 22 f.

⁴ CALAFETEANU, Ion. *Scrisori către tovarășa Ana*. București: Univers Enciclopedic, 2005, pp. 326-344.

⁵ JUSTINIAN, *Apostolat social. Pilde și Îndemnuri pentru cler*, I-II, București, 1948; *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri în lupta pentru pace*. IV, București, 1952; *Idem, Apostolat social: pentru pacea a toată lumea. Pilde și îndemnuri pentru cler*. V, București, 1955; *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru ea*. VI, București, 1958; *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru cler*. VII, București, 1962; *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru cler*. VIII, București, 1966; *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru cler*. X. București, 1968.

⁶ Statutul pentru organizarea și funcționarea B.O.R. În: *B.O.R.*, LXVII, 1949, nr. 1-2, pp. 1-48 (supliment); STAN, Liviu. Statutul B.O.R. În: *Studii Teologice* (scria a II-a), 1949, nr. 7-8, pp. 636-661; *Idem*, Legislația Bisericească a Patriarhului Justinian. În: *B.O.R.*, 1953, nr. 5-6.

sobornicitatea (sinodalitatea). Această modificare administrativă reprezintă o formă de ingerință a puterii laice asupra celei ecleziastice. A fost desființată instituția arhierelui-vicar, fiind desființate, comasate sau înființate eparhii. Patriarhul reprezintă instituția patriarhială în justiție, în fața autorităților și față de terți¹. Reieșind din noua situație, patriarhul Justinian a aplicat abil „acropația” între funcția sa ecleziastică și cea de „conciliere” cu autoritățile laice. Un exemplu este acela că atunci când regimul comunist (în anul 1955) a dorit să reformeze monahismul, patriarhul a luat atitudine în fața Sfântului Sinod, manifestându-și dezacordul, acțiune soldată cu o serie de arestări. În susținerea arestărilor întreprinse de către Securitate (cea mai importantă instituție de control al regimului comunist) se făceau afirmații că preoții au fost demascați că ascultau posturi de radio străine, unelteau împotriva regimului, nu se subordonau din punct de vedere cetățenesc regimului, prin toate acestea regimul comunist considera ca, dacă erai teolog sau apropiat acestora, erai catalogat legionar și vrednic de pedeapsă conform învățăturii Partidului. Patriarhul a refuzat însă să accepte reprezentanți ai clerului afectați de ideologia ateistă, argumentând „șefilor cultelor că el personal este acela care conduce efectiv viața religioasă în R.P.R.”². Autoritățile comuniste au aplicat pe larg principiul imperial *divide et impera* suscitând confruntări în rândul clerului B.O.R. În acest context, înscriem susținerea în 1956 de regimul comunist a lui Iustin Moiescu, Mitropolitul Ardealului, la alegerile pentru M.A.N. Acest sprijin politic a avut loc în contextul în care același lucru i s-a refuzat patriarhului Justinian³ (care în august 1944 l-a adăpostit pe Gh. Gheorghiu-Dej, evadat din lagărul Târgu Jiu⁴), fiind astfel pedepsit deoarece a avut criticat cultul personalității lui Gh. Gheorghiu-Dej⁵.

Sinodului B.O.R. i se „recomanda” să fie incluși oameni ai bisericii „strict verificați politicește”, dar „în nici un caz să nu fie lăsați Teoctist Arăpașu (viitorul patriarh – *n.n.*) și Antim Nica a gira aceste eparhii, întrucât au făcut numai greșeli pe linie politică, cât timp au avut răspunderea conducerii acestor eparhii”⁶. Arhimandritul Toader Arăpașu a ajuns în vizorul Securității în 1947, fiind învinuit de menținerea „legăturii suspecte” cu greco-catolicii și cu monseniorul romano-catolic Vl. Ghika, oameni ostili regimului politic. Patriarhul Justinian însă nu i-a înlăturat din conducerea Bisericii, ci mai mult ca atât, i-a promovat în funcții ierarhice. În octombrie 1958, organele represive au adus acuzații Cabinetul patriarhal deoarece acesta era format din legionari: episcopii Vicari Antim Nica și Teoctist Arăpașu, bibliotecarul Palatului

¹ POPA, Ioasaf. Regulamentul pentru organizarea vieții monahale. În: *B.O.R.*, LXXI, 1953, nr. 11-12, pp. 1159-1185.

² PĂIUȘAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *Op. cit.*, p. 128.

³ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I.*, p. 220.

⁴ GEORGESCU, Bogdan. *B.O.R. și puterea comunistă (1945–1964)*. București: Eikon, 2015, p. 24, Nota 48.

⁵ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I.*, p. 252.

⁶ PĂIUȘAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *Op. cit.*, p. 231.

patriarhal Anania Bartolomeu (arestat), ajutorul acestuia Andrei Scrima trimis de patriarh în India pentru studii și Nițșor Cazacu, secretarul Cabinetului patriarhal¹. Inspectorul patriarhal Gh. Ghiță, protejatul ministrului Stanciu Stoian, îl descria pe ierarhul B.O.R. că „este un mare pezevenchi. În mod precis joacă în două tablouri”².

O direcție a activității patriarhul Justinian a fost fondarea de parohii ortodoxe românești în exterior, acțiune întreprinsă în scopul de a înlătura influența altor actori internaționali în gestionarea acestor instituții religioase. La Paris, funcționa B.O.R. condusă de preotul V. Boldeanu, din al cărei consiliu parohial făceau parte D. Lupașcu, Teodor Mețianu, Petre Indrieș, I. Miloaie, Ion Boboc, Adrian Chintescu, elemente apropiate cercurilor „Europei Libere”. Slujbele și activitățile bisericii erau frecventate de emigranți români de toate orientările politice, precum și persoane din România venite temporar în Franța (la burse, tratamente medicale, turiști, vizite la rude, etc.)³. Pentru a anihila acest gen de activități, în 1962, patriarhul Justinian a trimis o delegație în Anglia, în frunte cu pr. prof. Vintilă Popescu, care a obținut de la autoritățile bisericii anglicane asigurarea activizării unui lăcaș de cult în Londra. Era o acțiune îndreptată împotriva românilor ortodocși din capitala Angliei, care după cea de-a doua conflagrație mondială au obținut de la Consiliul Britanic al Bisericilor o capelă și fonduri bănești. Până în 1955, preotul capelei a fost emigrantul Florian Gâldău, „element cu activitate ostilă R.S.R.”⁴. Pe fundalul acestor acțiuni, a contactelor stabilite de Patriarhia din București cu ortodocșii români din Londra, episcopul Viorel Trifa din S.U.A., însoțit de un preot de la Paris, a venit în 1963 la Londra și a solicitat o biserică sub jurisdicția sa, însă Biserica Angliei n-a acceptat. La 1 decembrie 1964, pr. prof. Vintilă Popescu, de la Inst. Teologic din București, a fost numit preot la parohia română „Sf. Gheorghe” din Londra unde a activat până la 1 august 1969, fiind înlocuit de preotul Lucian Gafton. S-a creat o instituție religioasă loială statului român. Parohia română și „Clubul Românesc” promovau acțiuni cu caracter educativ-patriotic, pregătind programe artistice cu ocazia unor sărbători⁵.

Atașamentul față de autoritățile de stat comuniste se întrevede și în ședințele Sfântului Sinod al B.O.R. De exemplu, la 17 aprilie 1968, Sfântul Sinod a exprimat „vii omagii pentru larga înțelegere pe care Conducerea de Stat o acordă problemelor B.O.R.”⁶, fiind expediate două

¹ *Ibidem*, p. 330.

² *Ibidem*, p. 184.

³ DOBRE, Florica (coord.), *Op. cit.* Vol. 2, doc. 176, p. 516.

⁴ *Ibidem*, doc. 158, p. 426.

⁵ *Ibidem*, doc. 158, pp. 426-427. A se vedea și: IANCU, Dorin-Demostene. Patriarhul Justinian și Biserica Angliei. Documente inedite. În: Cosmin BUDEANCA, Florentin, OLTEANU (ed.). *După 25 de ani. Evaluări și reevaluări istoriografice privind comunismul*. Iași: Polirom, 2017, 2017. pp. 216-223.

⁶ Sfântul Sinod al B.O.R. Sesiunea ordinara a anului 1968. Spicuiuri din sumarul ședinței de la 17 aprilie 1968. În: *B.O.R.*, 1968, nr. 3-5, p. 512.

telegrame. În cea adresată lui Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat al R.S.R., se afirma că: „Sfântul Sinod al B.O.R. exprimă Consiliului de Stat și Domniei Voastre personal, cele mai alese sentimente de prețuire și grațitudine pentru strădaniile pe care le depuneți în opera de înălțare și propășire a poporului nostru”¹. Consemnarea unor date aniversare ale ierarhilor bisericii erau evenimente majore în viața religioasă. În 1961, B.O.R. a sărbătorit aniversarea a 60 de ani a patriarhului Justinian și a mitropolitului Olteniei Firmilian și 10 ani de pastorat al episcopului Oradiei Valerian Zaharia². Din vizor nu erau eludate nici aniversările conducătorilor politici ai României sau consemnarea evenimentele politice. De exemplu, în buletinul oficial al Patriarhiei Române „B.O.R.” (președintele Colegiului de redacție fiind patriarhul Justinian), din 1973, la rubrica „Telegrame oficiale” au fost publicate texte „Cu prilejul aniversării unui sfert de veac de la proclamarea Republicii și al sărbătoririi Anului Nou 1973” și „Cu prilejul celei de a 55-a aniversări a zilei de naștere a Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat”, iar în rubrica „Însemnări din viața Patriei”, s-au publicat: „Mesajul de Anul Nou al Președintelui Consiliului de Stat”; informații referitoare la „vizitele Domnului Președinte al Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu, în Pakistan și Iran”³.

Odată cu insituirea organelor represive, înființate de către regimul comunist, numărul preoților ortodocși arestați, a sporit. Întâi stătătorul B.O.R., chiar dacă era apreciat de către comuniști, prin atitudinea pasivă față de acest regim, a ajuns să producă iritație în rândul comuniștilor, datorită cererilor cât mai dese solicitate în vederea eliberării clericilor arestați⁴.

Acțiunile întreprinse de patriarhul Justinian în raportul cu regimul comunist le apreciem drept formă de adaptare a instituției ecleziastice la noile realități socio-politice și ideologice, instituite în România în urma celui de-Al Doilea Război Mondial.

Cel care l-a succedat pe Justinian Marina în înalta funcție ierarhică, a fost Iustin Moisescu (1977–1986), intelectual de marcă, absolvent al Universităților din Atena și Strasbourg, autorul unei teze de doctorat în limba greacă consacrată vieții, scrierii și învățaturii lui Evagrie Ponticul (1937), profesor universitar (1942) al Universității din Varșovia⁵. Calinic Argatu, episcopul Argeșului și Muscelului, îl caracterizează în felul următor pe Justinian: „Acest om sobru și frământat, străin de satisfacțiile formale pe care le aduce uneori pompa chiriarhală, era un om

¹ *Ibidem.*

² A.N.R. M.C.A. Direcția Studii. 76/6, 3, 1961, 103 f.

³ B.O.R., 1973, nr. 1-2, ianuarie–februarie, pp. 5-9, 137-145.

⁴ CZESLAW, Milosz. *Gândirea captivă* /Trad. din polonă de Constantin GEAMBAȘUL. București: Humanitas, 2017, p. 203.

⁵ PĂCURARU, Mircea. *Dicționarul Teologilor Români*. București: Ed. Univers Enciclopedic, 1996, p. 146, 279.

drept și totodată unul care înțelegea neajunsurile și poticnirile naturii umane”¹. Patriarhul Iustin a continuat „apostolatul social”, fiind considerat un cadru pastoral național. A înțeles dimensiunea „misionară și socială a Bisericii în noua situație politică; de aceea, n-a creat expectative care să frustreze pe credincioși, nici n-a început proiecte sortite să rămână neterminate”². Al patrulea patriarh al B.O.R. s-a confruntat cu inițiativele megalomane (e vorba, în primul rând de politica de sistematizare, în urma căruia au fost anihilate mai multe lăcașe de cult, multe din care reprezentau veritabile monumente de istorie, artă și arhitectură) ale lui Nicolae Ceaușescu. La fel, ierarhul s-a confruntat cu acțiunile Departamentului de Culte, instituție care a luat inițiativa ca numărul de studenți de la București și Sibiu să fie mult mai mic, iar numărul tipăriturilor să scadă considerabil. Acest patriarh este autorul unei lucrări de referință referitoare la „ierarhia bisericească în epoca apostolică”³. Fiind un teolog erudit⁴ și politolog (cunoștea limbile latină, ebraică, elină veche și franceză), a promovat teologia activă bazată pe rugăciune și pe cunoaștere. A coordonat Inst. Biblic și de Misiune B.O.R. În timpul activității sale au fost traduse în limba română lucrări teologice, istorice, liturgice, inițiind colecție patristică „Părinți și scriitori bisericești” (proiectată în 90 de volume), colecția „Arta creștină în România” (6 volume), manuale pentru învățământul teologic superior (1979), noi ediții ale „Noului Testament” (1979), „Sfintei Scripturi” (1982) etc.⁵. A enunțat principiile ermeneutice biblice în interpretarea corectă a mesajului divin⁶.

Întâi stătătorul B.O.R. s-a implicat activ în viața politică a României. Din 1961, a fost deputat în M.A.N. în toate legislaturile. În zilele de 17–18 decembrie 1985, împreună cu mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei au participat, în calitate de deputați, la lucrările M.A.N.⁷. În revista „B.O.R.” (1986), aflate sub auspiciile Patriarhiei Române, se ofereau sfaturi referitoare la rolul preotului ortodox român în viața obștească. Potrivit acestor îndrumări, clericii trebuiau să fie cetățeni loiali statului. Loialitatea față de stat se manifestă prin îndeplinirea tuturor îndatoririlor care le revineau în calitate de cetățeni. Preoții urmau să-i îndrume și pe credincioșii săi la loialitate față de autoritatea laică, „îndemnându-i stăruitor la plata taxelor, a impozitelor, la

¹ ARGATU, Calinic. *Postfață*. În: Iustin [Patriarhul]. *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*. Vol. I. *Opera integrala* /Ed.: Liliana COMĂNESCU. București, Pitești: Ed. Argeșului și Muscelului; Ed. Anastasia, 2002, pp. 148-149.

² BRIA, Ion. In memoriam: Patriarhul Iustin al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1, p. 15.

³ IUSTIN [Patriarhul], *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*. Vol. I. *Opera integrala* /Ed.: Liliana COMĂNESCU, București, Pitești: Ed. Argeșului și Muscelului; Ed. Anastasia, 2002, 150 p.

⁴ MUNTEANU, Al. Armand. *Bibliografia Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin*. În: *M.O.*, 1980, an. XXXII, nr. 3-6, pp. 389-401.

⁵ DANIEL [Patriarhul B.O.R.], *Cuvânt-înainte*. În: *Patriarhul Iustin Moiescu. Un stâlp neclintit în vremuri potrivnice* /Ed.: Mihai HAU, Andrei HLANDAN, Constantin-Ciprian BLAGA, București: Basilica, 2019, p. 7.

⁶ CORNIȚESCU, Emilian. *Princii ermeneutice în scrierile în scrierile Prea Fericitului Iustin*. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1, pp. 95-102.

⁷ *Cronica*. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1, p. 58.

îndeplinirea serviciului militar, la respectarea tuturor legilor de stat, în vederea binelui obștesc”. În articol se menționa faptul că includerea B.O.R. la F.D.U.S. oferă posibilitate „preotului ortodox să se simtă mai puternic integrat în viața patriei”¹. Era o copie fidelă a poziției și acțiunilor realizate de către ierarhii B.O.R., tablou considerat firesc pentru comunitatea clericală.

Patriarhului Iustin i s-a reproșat că a avut o atitudine maleabilă în raport cu regimul comunist. Acest fapt se întrevede și în datele biografiei sale oficiale. Într-o notă aniversară din 1984 se menționa următoarele „Noi suntem în primul rând oameni ai Bisericii, dar ca cetățeni aparținem unei patrii”². În necrologul patriarhului Iustin se afirma că a activat „în climatul de deplină libertate religioasă garantat de Constituția și legile țării”³. Astfel, ierarhul „și-a dorit să poată evita soarta altor biserici aflate sub un regim ateu, cum s-a întâmplat cu Biserica Rusă”⁴.

Printr-o telegramă a Sfântului Sinod, N. Ceaușescu, președintele R.S.R., supranumit „ctitor al României moderne, erou între eroii neamului” a fost anunțat că în ședința Colegiului Electoral Bisericesc din 9 noiembrie 1986, titularul în scaunul vacant de arhiepiscop al Bucureștilor, mitropolit al Ungrovlahiei și patriarh al B.O.R. a fost ales Teoctist Arapașu, mitropolitul Moldovei și Sucevei⁵. La 12 noiembrie 1986, prin Decretul prezidențial nr. 212, Nicolae Ceaușescu, președintele R.S.R., l-a recunoscut pe mitropolitul Teoctist Arapașu în funcția de patriarh al B.O.R.⁶. Vineri, 14 noiembrie, președintele statului l-a primit în audiență pe noul ierarh. Patriarhul Teoctist a dat glas hotărârii B.O.R., a clerului de a depune eforturi „pentru edificarea României noi, independente și suverane, de a susține și promova în toate împrejurările politica de pace, înțelegere și colaborare a statului nostru”⁷. N. Ceaușescu a relevat că B.O.R., celorlalte culte religioase, le revine „misiunea de a participa, prin mijloace specifice, la apărarea păcii, la dezvoltarea colaborării, a înțelegerii între toate popoarele lumii”⁸. La recepția oficială au participat Manea Mănescu, vicepreședinte al Consiliului de Stat, și Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor. Au fost de față membrii Sinodului Permanent al B.O.R.: Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei și Nicolae Comeanu, mitropolitul Banatului. În spiritul terminologiei de epocă, cel de-al cincilea patriarh

¹ NECULA, Nicolae. Rolul preotului ortodox român în viața obștească. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 7-8, pp. 67-68.

² IONIȚĂ, Alexandru M. Aniversarea zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Dr. Iustin Moisescu al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1984, an. CII, nr. 3, p. 160.

³ *Funeraliile Patriarhului dr. Iustin Moisescu*. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1, p. 17.

⁴ MARINESCU, Sorin. Patriarhul Iustin Moisescu (1910–1986). Un ierarh care și-a pus „toată osârdia, priceperea osârdia, priceperea și râvna” în slujba B.O.R. În: *Teologie și Educație la Dunărea De Jos*, XVII, 2019, p. 148.

⁵ Telegramă. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 11-12, p. 5.

⁶ Decret prezidențial privind recunoașterea Mitropolitului Teoctist Arapașu în funcția de Patriarh al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 11-12, p. 7.

⁷ Primirea la domnul Nicolae Ceaușescu, președintele R.S.R. Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Festivitățile I.N.S.T. alării. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 11-12, p. 8.

⁸ *Ibidem*, p. 9.

era prezentat ca provenind din „sânul poporului, și anume dintr-o familie de ostenitori de glie, cu multe vlăstare, din pitorescul ținut românesc al Botoșanilor”¹. Decretul prezidențial a fost înmănat la 13 noiembrie, la palatul M.A.N. Din partea conducerii de stat, la festivitate au participat Manea Mănescu, vicepreședinte al Consiliului de Stat, Marin Ivașcu, vicepreședinte al M.A.N., Constantin Arseni, vicepreședinte al Consiliului Național al F.D.U.S. și Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor².

În zilele de 3–4 noiembrie 1987, la București, a avut loc Conferința interconfesională consacrată aniversării a patru decenii de la instaurarea republicii. La eveniment au participat reprezentanții tuturor cultelor, șefi de culte, ierarhi și profesori ai instituțiilor de învățământ teologic din țară. În numele prezidiului, Teoctist, patriarhul B.O.R. a transmis o telegramă pe numele lui N. Ceaușescu, președintele R.S.R., președintele F.D.U.S. Documentul oferea o imagine a loialității conducătorilor cultelor din România vizavi de regimul comunist și cultul personalității: „Însuflețiți de exemplu minunat al Excelenței Voastre, erou între eroii neamului, reprezentanții cultelor din R.S.R., împreună cu clerul și credincioșii noștri, bucurându-ne de reală și deplină libertate religioasă, Vă asigurăm, mult stimate și iubite Domnule președinte că, uniți în cuget și simțire cu întregul nostru popor, vom sprijini cu aceeași statornică dăruire și patriotism toate strădaniile care se depun la înflorirea patriei noastre scumpe”³. Patriarhul B.O.R. a vorbit despre relațiile armonioase dintre stat și cultele religioase, acestea fiind: „întemeiate în R.S.R. pe respect reciproc, pe neamestecul din partea statului în problemele vieții religioase interne și pe respectarea de către culte a legilor țării. Chestiunile curente sunt rezolvate întotdeauna prin discuții purtate într-un spirit de înțelegere, bună-credință și acord reciproc”⁴. Mai mult ca atât, erau scoase în evidență părțile pozitive ale statului din perspectivă financiară și de protecție a monumentelor ecleziastice: „Este demn de notat, ca o particularitate a vieții religioase din România, că statul plătește anual din bugetul său sume apreciabile pentru a acoperi aproximativ o treime din retribuiția fiecărui slujitor a majorității Cultelor. La aceasta se adaugă sumele substanțiale acordate de stat pentru reconstrucția, restaurarea și conservarea numeroaselor lăcașuri de cult, care prin valoarea lor, fac parte din patrimoniul cultural-național”⁵. În bilanțul vieții bisericești pentru anul 1988, patriarhul Teoctist a ținut să arate „recunoștință față de

¹ RADU, Dumitru. Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, noul patriarh al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 11-12, p. 11.

² Înmănarea decretului prezidențial pentru recunoașterea alegerii Î.P.S. mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei ca patriarh al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 11-12, p. 48.

³ Telegramă. În: *B.O.R.*, 1987, an. CV, nr. 11-12, p. 6.

⁴ IONIȚA, Alexandru M. Cultele din România la patru decenii de la proclamarea republicii. În: *B.O.R.*, 1987, an. CV, nr. 11-12, p. 21.

⁵ *Ibidem*, pp. 21-22.

Conducerea de Stat”, „dragoste și prețuirea noastră față de Conducerea de Stat, personal față de Domnul Președinte al României, Nicolae Ceaușescu, pentru cadru larg de libertate religioasă”¹.

În materiale Securității din 1988 era amintit patriarhul Teoctist și alți ierarhi ortodocși vizați de serviciile de spionaj străine, cercuri și organizații religioase din exterior, care prin corpul diplomatic (americani, austrieci, francezi, ș.a.) acreditat la București intenționau să formeze „breșe” sau disidențe din componența clerului superior. Drept urmare, Securitatea a întreprins acțiuni de supraveghere în cadrul Patriarhiei Române, ale centrelor eparhiale și administrativ-bisericești, în mănăstiri și schituri, instituții și seminare teologice, etc. Patriarhul era suspectat de faptul că în perioada 1986–1987 s-a deplasat de cinci ori în exterior, față de 1984–1985, când a realizat doar două călătorii².

În contextul evenimentelor revoluționare din decembrie 1989, B.O.R. și-a schimbat radical atitudinea în raport cu regimul comunist pe care l-a glorificat. În editorialul oficialului ecleziastic „B.O.R.”, publicat în ultimul număr din 1989, se vorbea despre faptul că „B.O.R., care de-a lungul secolelor a împărtășit soarta poporului român atât la dureri, cât și la bucurii, se află alături de el și în aceste momente cruciale și își exprimă întregul ei atașament față de programul și acțiunile F.S.N. menite să asigure triumful libertății și demnității tuturor fiilor patriei”³. La fel, se specifică faptul că „în condițiile de îngrădire a libertăților impuse de dictatură și teroare a întregului popor, Biserica noastră a fost supusă unor presiuni și limitări”⁴. De data aceasta lui N. Ceaușescu și acțiunilor sale i se atribuiău alte calificative: „suntem hotărâți să ne reconstruim sanctuarele istorice strămoșești, biserici și mănăstiri, victime ale buldozerelor tiranului Ceaușescu, să zidim noi biserici în atâtea și atâtea cartiere, de unde ele au dispărut, și unde nu ni s-a dat voie să le construim”⁵. Întrunit în ședință extraordinară, în zilele de 3–4 ianuarie 1990, Sfântul Sinod al B.O.R. și-a exprimat „bucuria pentru victoria revoluției care a eliberat poporul român de crunta dictatură ceaușistă, ce a adus Bisericii noastre strămoșești imense pagube spirituale și materiale. B.O.R. denunța fosta dictatură și își reafirma, în mod liber și sincer, prin cuvânt și faptă, atașamentul față de programul F.S.N., de renaștere spirituală și de refacere a vieții sociale a țării.”⁶. În premieră, Sfântul Sinod a anulat pedepsele aplicate prin constrângere de către dictatură unor slujitori ai Bisericii, pe motive politice. La 18 ianuarie 1990 a avut loc cea de-a doua ședință extraordinară a Sfântului Sinod al B.O.R., în prezența lui Nicolae Stoicescu, ministrul Cultelor. În cadrul lucrărilor, patriarhul Teoctist a depus o cererea

¹ TEOCTIST. Roade ale buneii organizări bisericești. În: *B.O.R.*, 1988, an. CVI, nr. 11-12, p. 33.

² PETCU, Adrian Nicolae; ENACHE, George; BUDEANCĂ, Denisa. *Op. cit.*, pp. 563-565.

³ Mesajul B.O.R. În: *B.O.R.*, 1989, an. CVII, nr. 11-12, p. 3.

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ Ședințele extraordinare ale Sfântului Sinod. În: *B.O.R.*, 1990, an. CVIII, nr. 1-2, p. 6.

de retragere din scaun, evocând motive de sănătate și vârstă înaintată. Cea mai înaltă autoritate a B.O.R. a luat act de această cerere și a decis constituirea unei locotenențe alcătuită din trei mitropoliți aflați în funcție: Antonie al Ardealului, Nestor al Olteniei și Nicolae al Banatului, completată cu episcopul eparhiot Timotei al Aradului și episcopul-vicar Roman Ialomițeanul, locotenența urmând să funcționeze potrivit rânduielilor canonice și bisericești până la alegerea noului patriarh¹. În comunicatul Sfântului Sinod se preciza că autoritatea „a simțit de mult timp nevoia unei reînnoiri privind numiri de noi ierarhi însă acest lucru a fost stagnat de vechiul regim dictatorial. În noile condiții de adevărată libertate religioasă, acest lucru, a început la această ședință prin alegerea P.C.Pr. conf. Ioan Mihăltăn de la Inst. Teologic Universitar din Sibiu ca arhieru-vicar la Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei, cu titlul de «Crișanul»”².

Prin urmare, am constatat traiectorii ale acțiunilor ierarhilor și clerului ortodox, marcate atât de sinuizități, cât și de colaborări strânse cu puterea politică. Dacă în perioada instaurării regimului comunist se observă tendințe ale ierarhilor B.O.R. de a-și impune anumite puncte de vedere, spre final, în „epoca Ceaușescu”, la nivel oficial, a dispărut orice formă de dezacord cu conducerea de stat. Mai mult ca atât, clericilor li se sugera loialitate deplină față de puterea laică.

2.3. Laicizarea învățământului religios

Religia, disciplină din cadrul trunchiului comun al sistemului de învățământ, are rolul de a forma și modela caracterul și spiritualitatea omului. În esență, omul este o ființă religioasă și, din această cauză, religia reprezintă legătura liberă, conștientă și personală a omului cu divinitatea. În cadrul sistemului de învățământ, religia reprezintă o disciplină care se bazează pe revelația divină și are drept scop conducerea învățăceilor, fără constrângere, spre cunoașterea lui Dumnezeu, întrucât numai prin El omul poate să ajungă la desăvârșire, scopul final al existenței umane. Datorită faptului că învățământul a pornit în tinda lăcașurilor de cult, se poate afirma că această disciplină ocupă un loc esențial în sistemul tradițional de învățământ românesc. Acest parcurs firesc al societății românești a fost însă întrerupt abuziv după cea de-a doua conflagrație mondială în urma includerii României în sfera de influență sovietică. Educația religioasă a intrat sub supravegherea atentă a politicii încă din 1945. Un organism guvernamental³ responsabil de chestiunile religioase exista din perioada precomunistă, acesta continuând să activeze intens,

¹ *Ibidem*, p. 7.

² *Ibidem*, p. 8.

³ Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Artelor a funcționat în perioada 1940–1945. Prin Legea nr. 188 din 24 martie 1945 a fost instituit Ministerul Cultelor, menținând această denumire până în 1957. În conformitate cu H.C.M. nr. 435 din 21 martie 1957 s-a înființat Departamentul Cultelor pe lângă Consiliul de Miniștri, sub conducerea unui secretar general, sub această titulatură structura administrativă a funcționat până la sfârșitul epocii comuniste. *Scânteia* (București), 1957, nr. 3861, vineri, 22 martie.

fiind, totodată, transformat într-o structură de stat care se ocupa de un control strict al problemelor religioase din țară, inclusiv din domeniul educațional.

În urma includerii României în orbita politico-ideologică a U.R.S.S., imixtiunea comunismului în sistemul de învățământ teologic din România a devenit tot mai acerbă. Ținând cont de noile realități, clerul ortodox a tins să identifice căi de mijloc. De exemplu, la 13 octombrie 1947 a avut loc o întrunire cu profesorii de la Academia Teologică de la Arad, sub președenția Episcopului Andrei Magieru, care a avut drept subiect de abordare marxismul, politica și viața religioasă. În final, s-a trasat concluzia că „teoretic nu putem colabora, practic – da”. În contextul deschiderii festive a cursurilor la Academia Teologică din Arad, din 14 octombrie 1947, Episcopul Andrei a vorbit despre noua etapă a instituției, „ca un al treilea templu în care intră Hristos”¹.

Prin Decretul nr. 175, emis de ministrul Învățământului public, privind Reforma învățământului și Decretul nr. 1383 din 2 august 1948² sistemul educațional a fost laicizat. Disciplina Religie și însemnele religioase au fost scoase în afara școlii³. Aceste schimbări legislative au rămas în vigoare, cu unele modificări ulterioare, până în 1968⁴. Astfel, a fost creat un suport legislativ ce a format bazele sistemului de învățământ liniar, sistem rupt în totalitate de tradițiile învățământului românesc: școala elementară cu două cicluri (I și II), școala medie (licee, școli tehnice și pedagogice) și ciclul superior, constituit din universitate, politehnici și institute de învățământ superior. Cele două legi care urmau în ordine cronologică (1968 și 1978) au încercat să revină la structurile tradiționale⁵, nu însă și în privința disciplinei de studiu Religia, care rămânea în continuare una interzisă nu doar ca obiect de studiu, ci și ca menționare a conceptului religios în cadrul altor discipline de studiu⁶.

Adoptarea legislației învățământului din 1948 a generat o restructurare, o reorientare și, în cea mai mare parte, a dus la desființarea învățământului teologic. Astfel, la 12 august 1948 la Arad s-a întrunit dr. Vasile Lăzărescu, mitropolitul Banatului, dr. Andrei Magieru, episcopul Aradului, și Veniamin Nistor, episcopul Caransebeșului. Prelații au decis să mențină pentru Mitropolia Banatului, Academia Teologică de la Arad, prin transformarea acesteia în Inst. Teologic. Această prevedere era în contradicție cu art. 49 din Legea Cultelor care fixa ca B.O.R. putea avea doar două institute teologice de gradăție universitară, menite să contribuie la

¹ IOJA, Cristinel. *Ilarion V. Felea (1903–1961), preotul, teologul, mărturisitorul*. Arad: Ed. Universității „Aurel Vlaicu”, 2022, p. 113.

² *Monitorul Oficial al României*. Partea I, 1948, nr. 177, 3 august.

³ PĂCURARIU, Mircea. *Istoria B.O.R.* Vol. III. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 1994, p. 109.

⁴ BĂRSĂNESCU, Ștefan ș.a. *Dicționar cronologic. Educația, Învățământul, Gândirea Pedagogică din România*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 146.

⁵ *Ibidem*.

⁶ DELETANT, Dennis. *România sub regimul comunist*. București: Fundația Academia Civică, 1997, pp. 69-70.

pregătirea clerului¹. Toate acestea derulau pe un fundal al „luptei” regimului comunist cu rămășițele „reacționare” ale trecutului. La Congresul intelectualilor români, ținut în capitala României în zilele de 29–31 martie 1949, Iosif Chișinevschi, secretar pentru propaganda și cultură al C.C. al P.M.R. (1948–1954; 1955–1957), a prezentat în culori sumbre învățământul interbelic, afirmând că este unul „antiștiințific, antipatriotic și antisocial, o armă în mâinile claselor exploatoare, școală de misticism și de ură șovinistă, caracterizată de falsificări grosolane ale istoriei în interesul clasei dominante”². Cu alte cuvinte, se anunța o nouă etapă, aflată în dihotomie cu cea anterioară și de unificare cu tendințele generale importate forțat din U.R.S.S.

Patriarhia Română a dispus ca în anul de studii 1948–1949 să fie activat Inst. Teologic Ortodox pentru cele trei eparhii din Mitropolia Banatului. O decizie a Sfântului Sinod din octombrie 1948 prevedea instituirea a patru institute teologice – la București, Iași, Sibiu și Arad. Din păcate, această decizie nu a fost pusă în aplicare, din cauza ingerinței factorului politico-ideologic. Astfel, s-a mers împotriva unei tradiții a învățământului teologic din aceste centre, dar și a susținerii financiare din partea autorităților ecleziastice. Sub influența nemijlocită a regimului comunist s-a inițiat un amplu proces de reorganizare a programelor analitice unitare, cum ar fi cel al Inst. Teologic București în 1949³, sau al Inst. Teologic Ortodox din Sibiu în 1950⁴. Procesul de laicizare al învățământului teologic a vizat, în primul rând dreptul de proprietate asupra seminariilor teologice ortodoxe, bunuri imobile avute în vizor prin Decretul nr. 266 din 1950 referitor la organizarea Ministerului Învățământului Public⁵. Sibiul și Cluj-Napoca au fost transformate în Inst. de Teologie Ortodoxă, cel din Cluj-Napoca funcționând doar până în anul 1952⁶. Inst. Teologic de grad Universitar din Cluj (1948–1952), constituit în baza Academiei Teologice (1925–1948), a avut 140 de licențiați în perioada 1949–1952, 18 licențiați în anii 1928–1936 nu au fost recunoscuți de autoritățile statului⁷. La Arad, până în anul 1952, au fost organizate cursuri preoțești, fiind îndrumați de către profesorul Petru Deleanu. Cursurile erau ținute de către profesori de teologie consacrați. Aceștia erau cadre didactice la cele două Inst. Teologice cu grad universitar din România: București și Sibiu⁸.

¹ *Învățământul teologic ortodox din Arad. Itinerar. Forme. Perspective.* Arad, 2022, p. 37.

² GUIDA, Francesco. *România în secolul XX* /Trad. din italiană de Dragoș Cojocaru. Chișinău: Cartier, 2019, p. 244.

³ A.N.R. M.C.A. Direcția Studii. 85/7, 10, 1949, 46 f.

⁴ *Ibidem*, 4, 1950, 18 f.

⁵ *Ibidem*, 5, 1950, 7 f.

⁶ *Învățământul teologic ortodox din Arad...*, pp. 39-40.

⁷ MORARU, Alexandru. *Învățământul teologic universitar ortodox roman din Cluj-Napoca.* Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2009, pp. 75-78.

⁸ *Învățământul teologic ortodox din Arad...*, p. 56.

Au urmat modificări ale regulamentului școlilor de învățământ teologic din 1952, înlocuit în 1956 cu Regulamentul de organizare și funcționare a Instituțiilor de învățământ ale Bisericii Ortodoxe Române, iar în 1966 a apărut noul Regulament al învățământului teologic¹. Presiunea asupra învățământului teologic, de lichidare a acestuia, a fost exercitată și prin intermediul cadrelor didactice. Mulți preoți profesori au fost arestați și condamnați la muncă silnică datorită credinței în Hristos. Un episod controversat ce ține de ingerința comunismului în viața învățământului teologic este cel al profesorului preot Ilarion V. Felea, ultimul rector al Academiei Teologice din Arad. Acesta a fost un antibolșevic convins, vorbind despre evenimentele din 22 iunie 1941 ca despre un „război sfânt împotriva boșevismului”. A semnat – prin șantaj și presiune – un angajament cu Securitatea, obținând și numele conspirativ „Horia”. Era descris de serviciile de securitate drept un „adept al concepțiilor filosofice, mistico-religioase” și că „nu colaborase cinstit cu organele noastre”, de aceea se solicita „reanchetarea” acestuia. A fost arestat și întemnițat la Aiud, unde în 1961 a murit ca martir². Securitatea a făcut presiuni asupra unor duhovnici, tinzând să-i coopteze de partea sa. O încercare eșuată a fost în cazul părintelui Ilie Cleopa, abandonat de Securitate „pentru deconspirare”. Cercetătorul Ad. N. Petcu a demonstrat, în baza documentelor de arhivă, că părintele Cleopa nu a furnizat nici o notă informativă structurilor represive din România³.

O caracteristică a B.O.R. a constituit-o practicarea, începând cu 1964, a *ecumenismului local*. Este vorba de o cooperare inițiată de patriarhul Justinian, ce îngloba organizarea unor conferințe comune ale profesorilor din cadrul institutelor teologice ortodoxe și protestante. Astfel, se organizau întruniri ecumenice interconfesionale în instituțiile universitare din România: la Inst. Teologic Ortodox din București, la Inst. Teologic Ortodox din Sibiu și la Inst. Teologic Protestant din Cluj-Napoca. Aceste manifestări aveau un conținut religios, dar și politic, urmând să consolideze politica ceaușistă în plan extern⁴. În primăvara anului 1968, Serviciul Studii și Învățământ al Administrației Patriarhale a anunțat concursul pentru ocuparea unui post de profesor la Catedra de omiletică și catehetică cu noțiuni de pedagogie, a lectoratului de limbile rusă și franceză și a lectoratului de limbile germană și engleză la Inst. Teologic de grad universitar din Sibiu. Printre documentele solicitate se prevedea prezentarea unui memoriu

¹ CANDEA, Spiridon. Viața religioasă a credincioșilor B.O.R. și integrarea lor în noile idealuri ale poporului român. În: *B.O.R.*, 1968, anul LXXXVI, nr. 6, p. 695.

² IOJA, Cristinel. *Op. cit.*, pp. 32, 317-338.

³ PETCU, Adrian Nicolae. Părintele Cleopa Ilie în documentele Securității. În: *B.O.R.*, 2011, nr. 1, pp. 238-266.

⁴ BANDI, István. Studenți ortodocși români din Ungaria „în atenția” securității ceaușiste. În: *Intelectualitatea română între ideologie, libertate academică și naționalism. Conferință națională cu participare internațională*. Ediția a 2-a, Chișinău, 14–16 octombrie 2021 /Coord.: Liliana ROTARU. Chișinău: Lexon-Prim, 2023, p. 278.

de activitate, împreună cu o listă de lucrări, dovada situației militare¹. Era o experiență venită pe filieră sovietică, cei care își satisfăceau serviciul militar erau considerați loiali sistemului. Pentru îndobândirea clerului, regimul comunist a inițiat cursuri de îndrumare spirituală, care aveau drept deziderat educația în spirit marxist a preoților. Patriarhul Justinian a dispus însă să se insiste mai puțin pe partea teoretică, una cu evidentă încărcătură marxistă, și să se facă mai multe slujbe ce nu erau afectate de componenta ideologică². De menționat faptul că, tinerii români care locuiau peste hotare și doreau să-și urmeze studiile în România aveau să se confrunte cu o gamă mare de dificultăți. Astfel, pe lângă diferențele generate de sistemele de învățământ, aceștia erau urmăriți de Securitate. Relevantă, în acest sens, este cercetarea realizată de István Bandi. Autorul a expus modalitățile de supraveghere operativă, executată de sistemul represiv asupra unor tineri ortodocși din cadrul comunității românești din Ungaria³. În 1973, premierul francez Jacques Chirac a venit la Iași unde a fost primit de mitropolitul Iustin și a participat la Sfânta Liturghie, acordând ulterior mai multe burse unor studenți teologi⁴. În contrast cu educația religioasă era cea laică, organizată pe baza unei infrastructuri moderne sub conducerea statului, a structurilor de partid, implicate intens în consolidarea sistemului de învățământ cu puternice pârghii politico-ideologice. Educația marxist-leninistă a membrilor de partid era considerată drept „una din condițiile esențiale ale victoriei în lupta pentru construirea socialismului”⁵.

Lupta ideologică a fost considerată o reflecție a luptei între clase. Printr-o hotărâre din iulie 1949 a Biroului Politic al CC. al P.M.R. s-a dispus transformarea Școlii de lectori „A.A. Jdanov” în Școală Superioară de Științe Sociale de pe lângă C.C. al P.M.R. cu durata de studii de doi ani. Scopul acestei decizii a fost de a pregăti cadre necesare Partidului în „lupta pe frontul ideologic”⁶. Școala a inclus două secții: una de propagandă și alta de presă. Încorporarea studenților se realiza din componența activiștilor de partid cu pregătire ideologică și culturală, preferindu-se absolvenții școlilor de partid. Se constată o majorare a numărului membrilor de partid ce frecventa învățământul de partid. Dacă în anul școlar 1948/1949 a fost frecventat de 100 406 persoane, atunci în următorul an școlar – 249 125 de persoane⁷. Metoda de bază de studiu în Școala Superioară o constituia lecțiile și lucrul individual al studenților de studiere „a

¹ Publicație. În: *B.O.R.*, 1968, nr. 3-5, p. 520.

² ENACHE, George; PETCU, Adrian Nicolae. *B.O.R. și Securitatea. Note de lectură*. În: *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă* /Coord. șt.: Gheorghe ONIȘORU. București: C.N.S.A.S., 2001, p. 120.

³ BANDI, István. *Op. cit.*, p. 271.

⁴ ARGATU, Calinic. Postfață. În: Iustin [Patriarhul]. *Ierarhia bisericească în epoca apostolică. Vol. I. Opera integrală* /Ed.: Liliana COMĂNESCU, București, Pitești: Ed. Argeșului și Muscelului, Ed. Anastasia, 2002, p. 148.

⁵ GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări (decembrie 1955 – iulie 1959)*. București: Ed. P.M.R., 1959, 139 p.

⁶ *Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R. (1948–1950)*, București: Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”, 1950, pp. 124-125.

⁷ *Ibidem*, p. 258.

operelor clasicilor marxism-leninismului, a documentelor Partidului și a manualelor”¹. Până în anul 1955, peste 48 000 de cadre de partid au absolvit cursuri de partid de trei luni, cca 12 000 – școli medii, peste 2 400 – școli și cursuri superioare de partid, cca 31 000 – școli și universități serale de marxism-leninism². În 1960, în învățământul de partid au studiat 670 000 de membri și membri supleanți de partid, precum și peste 350 000 de oameni fără de partid³. În instituțiile de învățământ au fost create organizații ce urmau platforma politico-ideologică a P.C.R. (șoimii patriei⁴, pionierii⁵, U.T.C.⁶). totodată, e necesar să constatăm și unele realizări tipice pentru regimurile totalitare, alfabetizarea în masă, fiind realizate campanii de educație pentru adulți (alfabetizarea cunoscând un procent ridicat), precum și apariția sau, mai bine spus, reintroducerea educației în limbile minorităților⁷. Această tendință ascendentă, de altfel, a fost inițiată încă în perioada interbelică. Astfel, evoluția numerică a populației înscrise la nivelul de școlarizare a avut o creștere considerabilă, începând cu 1938 și până în 1971⁸. Pe acest fundal însă se constată că se formau alte generații, rupte, în totalitate, de tradițiile învățaturii creștine.

În ceea ce privește rapoartele pe ramuri ale economiei naționale și totalul forței de muncă ocupate în economia națională, în perioada 1959–1989, s-a remarcat o creștere numerică, în schimb, evoluția ascendentă în efective și procente a populației ocupate în ramura învățământului, a culturii și artei, a fost menținută⁹. O problemă majoră a funcționării sistemului de învățământ în țara carpato-danubiană-pontică au reprezentat-o disfuncționalitățile înregistrate în aplicarea în practică a unora dintre prevederile legii învățământului din 1968; fluctuațiile cifrei de școlarizare, nerespectarea calendarului prevăzut pentru generalizarea deplină a școlii de cultură generală de 10 ani, creșterea procentului de abandon școlar după clasa a VIII-a, existând o intenție declarată a conducerii statului de a proceda la o majorare a controlului politico-ideologic asupra școlii românești, alterându-i, astfel, misiunile tradiționale formativ-educative, determinând o serie de perturbări și dificultăți în funcționarea unităților școlare, în anii 1970. Această realitate s-a agravat ulterior pe fundalul crizei economice, survenite în ultimii ani ai „epocii Ceaușescu” (1980–1989).

¹ *Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R. (1951–1953)*. Vol. II [Numai pentru uz intern], București: Casa Scânteii „I.V. Stalin”, 1954, p. 530.

² GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări (decembrie 1955 – iulie 1959)*. București: Ed. P.M.R., 1959, p. 121.

³ *Ibidem*, p. 98.

⁴ *Regulamentul Organizației Șoimii patriei*. București: Ed. Politică, 1977. 21 p.

⁵ *Statutul unităților și detașamentelor de pionieri din R.S.R.* București: Ed. Politică, 1967. 44 p.; *Plenara Consiliului Național al Organizației Pionierilor. 5 februarie 1977*. București: Ed. Politică, 1977. 62 p.

⁶ ANR. F. „C.C. al U.T.C.”. Inv. 1/1945, 8 f; Inv. 42/1949, 163 f; inv. 32/1955, 189 f. etc.

⁷ BOJUREANU, Ioan. *Colecțiune de legiurile României vechi și noi câte s-au promulgat până la finele anului 1870*. București, 1973, pp. 875-880.

⁸ RĂDULESCU, Dan Constantin. *Învățământul Românesc 1948–1989. Între derivă și recuperare instituțional-funcțională*. În: *Calitatea Vieții*, 2006, an. XVII, nr. 3-4, p. 312.

⁹ *Ibidem*, p. 314.

Referitor la cele relatate mai sus, completăm că multe lăcașe de cult au fost demolate, deoarece incomodau sau blocau procesul de dezvoltare materială, subminând astfel, dezvoltarea educației religioase. Odată cu schimbarea regimului politico-ideologic are loc o ingerință tot mai intensă a factorului decizional politic în activitatea internă a B.O.R. Pregătirea clerului în spiritul vechilor tradiții creștine era în contradicție cu noul curs politic. De aceea, se constată o marginalizare tot mai evidentă a învățământului teologic și înlocuirea acestuia cu unul profund ideologizat. În paralel, structurile represive au atacat și clerul român, care nu se conforma noilor cerințe socio-politice.

2.4. Represiunea și rezistența

Apologetii regimului comunist afirmau că „trecerea României de la capitalism la socialism” a fost realizată „pe o cale relativ pașnică”¹. În pofida acestei „realizări”, totuși, „burghezia și moșierimea română” nu au devenit mai „blânde” fiind indispușe „să cedeze pozițiilor ce le dețineau”². În unison cu aceste afirmații ideologice și propagandistice, exponentul P.C.R., N. Ceaușescu enunța: „revoluția și construcția socialistă s-au desfășurat în condițiile unei ascuțite lupte de clasă, în cursul căreia politica Partidului nostru s-a înfruntat cu politica forțelor reacționare, fiind învinsă pas cu pas opoziția claselor exploatatoare care urmăreau să-și mențină privilegiile, să împiedice realizarea aspirațiilor oamenilor muncii”³. Cei care se opuneau noului regim instaurat, au fost numiți depreciativ și trivial de către putere „bande teroriste și bandiți”, „jalnice scursuri sociale”, „apostolii urii, dezastrului și terorii”⁴. Cu alte cuvinte, suspiciunile de indentificare a „dușmanilor Partidului și statului” reali sau imaginari a fost o realitate crudă a societății românești postbelice. Din vizor nu a scăpat nici o categorie socială (țărani, intelectuali, politicieni, preoți) sau națională⁵.

Mai mult ca atât, lipsa de încredere a regimului comunist era și față de cei mai loiali adepți ai acestuia. În 1949 au fost interceptate convorbirile lui Gh. Gheorghiu-Dej. La fel, membrilor marcanți ai partidului, N. Ceaușescu, Al. Bârlădeanu, Șt. Voitec, ș.a. organele securității le-au

¹ TOMOȘ, Nicolae; TOMESCU, Vtalian. Bandele înarmate – expresie a luptei claselor exploatatoare împotriva revoluției socialiste. În: *Studii și documente*. Vol. III /C.S.S. Centrul de Triere-dispecerat, cercetare-documentare și arhivă, București, 1969, p. 124.

² *Ibidem*.

³ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste*. Vol. 1. București: Ed. Politică, 1968, p. 397.

⁴ TOMOȘ, Nicolae; TOMESCU, Vtalian. *Op. cit.*, p. 126, 140. (pp. 145-186); BRESTOIU, Horia; BOBOCESCU, Vasile. Aspecte din activitatea organelor de informații în perioada 1945–1947 (I). În: *Securitatea*. Buletin intern, nr. 1 (33), 1976, p. 72. (pp. 72-79); ROTUNDA, Elvira. *R.P.R. (1948–1965)*. București: Ed. Tradiție, 2015, p. 79.

⁵ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 4, f. 25.

instalat tehnici moderne de ascultare¹. În cazul procesului lui Lucrețiu Pătrășcanu, înaintea pronunțării sentinței a fost stabilită pedeapsa capitală, aceasta fiind „părerea conducerii”².

Istoriografia procomunistă considera că elementele principale ale acestor structuri de rezistență anticomunistă erau formate din moșieri, industriași și chiaburi, în realitate, componența socială a acestor mișcări social-politice era una cu mult mai diversificată incluzând toate categoriile sociale, inclusiv clericii. De exemplu, grupul de rezistență condus de colonelul Arsenescu era format din ofițeri (22,2%), foști funcționari (22,2%), industriași (15%), țărani (numiți impropriu, „chiaburi”) (15%), preoți (4,4%), alte categorii (22,2%)³. La fel, cei care sprijineau din exterior aceste mișcări de rezistență anticomunistă erau eterogeni din perspectivă socială. Grupul Arsenescu era sprijinit de țărani (25%), industriași (25%), ofițeri (20%), preoți (10%). Printre susținătorii grupului Dumitru Apostol, mai mult de un sfert erau preoții (28%)⁴.

Represiunea a lovit toate confesiunile religioase din România. Potrivit regimului comunist, practicile religioase erau în serviciul „reacțiunii și ale cercurilor anticomuniste”⁵. La 3 aprilie 1950, Gheorghe Pintilie, ministrul adjunct la Interne îi nominaliza „dușmani de clasă” pasibil de trimitere în colonii de muncă pe „toți acei care sub masca religioasă, fac prozelitism (diferite religii și secte). Adică speculează sentimentele religioase ale cetățenilor, pentru a-i determina la acțiuni ostile, dușmănoase regimului (minuni, prelegeri cu dedesubturi dușmănoase, șovine, etc.)”⁶. Demnitarul făcea precizări în privința clerului, „că atunci când autorii infrațiunilor enumerate sunt preoți ortodocși, să se dea o atenție specială întocmirii dosarelor cu probe suficiente și să se umble cu tact și prudență”⁷. Din perspectiva regimului comunist, B.O.R. avea două culpe: retorica antibolșevică interbelică și activitatea misionară promovată în anii 1941–1944 în Transnistria⁸. Autoritățile urmăreau cu atenție diseminarea informațiilor din domeniul religios. De exemplu, Miliția Bucureștiului la 12 ianuarie 1949, îl bănuia pe Gh. Ioan Ursu că predică, comercializează broșuri religioase, fără a avea autorizație⁹.

Mai mult decât B.O.R., celelalte culte religioase erau considerate a fi în conexiune cu lumea exterioară, antagonistă regimului politic instaurat în România. În 1957, monahiile ordinilor catolice Notre Dame și Saint Paule de Vicente ale cultului Greco-Catolic erau bănuite

¹ *Ibidem*, f. 4.

² *Ibidem*, f. 4.

³ TOMOȘ, Nicolae; TOMESCU, Vtalian. *Op. cit.*, p. 129.

⁴ *Ibidem*, p. 131.

⁵ BODIRLĂU, Nicolae. În ce credeau... credincioșii. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1981, nr. 3 (55), p. 68.

⁶ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 1, doc. 94, p. 287.

⁷ *Ibidem*. Vol. 1, doc. 94, p. 288.

⁸ PETCU, Adrian Nicolae. 1942–1943: Activitatea B.O.R. în Transnistria. În: *Studii și Materiale de Istorie Contemporană*, 2002, I, pp. 289-309; *Idem*, B.O.R. În: Liliana COROBICA (ed.). *Panorama comunismului în România*. Iași: Polirom, 2020, p. 498.

⁹ A.N.R. M.C.A. Direcția Studii. 85/9, 11, 1949, 3 f.

de Securitate că „deși lepădaseră rasele negre și adesea reveneau la serviciu îmbrăcate destul de elegant, ele duceau pe ascuns o activitate intensă de prozeletism”¹. Reprezentanții Bisericii Romano-Catolice figurau ca „emisari ai Vaticanului”². În 1981 se considera că cele 2 317 eparhii din toată lumea subordonate Papei de la Roma înregistrează „spionii «Sanctității Sale», prin care se scurgeau „râuri de informație” utilizate pentru intervențiile capului Bisericii Catolice în problemele complexe internaționale³. Organele de securitate românească considerau că prin intermediul cultului mozaic aveau loc acțiuni sub acoperire ale serviciului de spionaj israelian⁴. A fost promovată o campanie intensă de lichidare a sectelor religioase interzise „Martorii lui Iehova”⁵, „Advențiștii reformiști”⁶, „Penticostalii dizidenți”, aceștia fiind considerați „antistatale și socialmente dăunătoare” generatoare de „acțiuni dușmănoase și elemente fanatice sau ostile”⁷. Se desfășurau diverse acțiuni de depistare a canalelor de tranzitare a materialelor cu caracter religios, în mod special ale celor venite din exteriorul țării⁸. Pentru a lichida activitatea desfășurată de aceste culte, organele de securitate aplicau o gamă variată de măsuri, cum ar fi recrutarea, compromiterea, izolarea, demascarea, avertizarea trimiterea în justiție.

Represiunea a fost executată chiar prin încălcarea legislației regimului comunist, fapt atestat chiar de către Comisia de partid a Comitetului Executiv al Comitetului Central al P.C.R. În procesul din 1952 al ministrului de finanțe Vasile Luca (învinuit de „crimă de sabotare a

¹ De la practice monahale la spionaj. În: *Securitatea*. Buletin intern. Număr festiv [Strict secret], 1968, nr. 3, p. 66.

² DAVID, Mihai. Inculpați în sutană. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1970, nr. 4 (12), p. 43.

³ SCURTU, Ion. Spionii „Sanctității Sale”. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1981, nr. 4 (56), pp. 60-61.

⁴ BRATU, Gh.; ȘOVU, Ion. Acțiuni ale serviciului de spionaj israelian prin intermediul cultului mozaic. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1973, nr. 2 (22), pp. 53-57.

⁵ RISTACHE, C.; IONESCU, H.; TOMESCU, V. Periculozitatea social-politică a activității desfășurate de secta religioasă „Martorii lui Iehova”. În: *Studii și documente*. Vol. I /C.S.S. Centrul de triere-dispecerat și arhivă, 1969, pp. 145-166; DUMITRAȘCU, Necolai. Măsuri hotărâte împotriva tendinței de intensificare a activității iehoviste. În: *Securitatea*. Buletin intern pentru Aparatul Securității Statului, 1970, nr. 1 (9), pp. 61-67; OLARIU, Ioan. Compromiterea iehovistului „Aurelian”. În: *Securitatea*. Buletin intern. Număr festiv [Strict secret], 1970, nr. 2 (14), pp. 54-56; GHIȘA, Tudor. Identificarea unui centru de multiplicare iehovist. În: *Securitatea*. Buletin intern, nr. 2 (22), 1972, pp. 14-19; BRATU, Gh.; ȘOVU, Ion. Acțiuni ale serviciului de spionaj israelian prin intermediul cultului mozaic. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1974, nr. 3 (27), pp. 50-52; Delimitarea activității infracționale de activitate religioasă în cadrul sectei „Martorii lui Iehova” [Direcția cercetări Penale]. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1974, nr. 4 (28), pp. 68-73; DARLACZI, Francis; PANCESCU, Octavian. Din activitatea ilegală a sectei „Martorii lui Iehova” (scurtă istorie a unui eșec care putea fi prevenit). În: *Securitatea*. Buletin intern, 1976, nr. 4 (36), pp. 16-20; BAȚAGĂ, Tiberiu. Reorganizarea clandestină a iehovismului pe raza județului Mureș impune măsuri mai hotărâte de combatere a acestuia. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1976, nr. 4 (36), pp. 24-27; BRĂILĂ, I.J. Sectanții – o problemă ce presupune o tratare individuală... În: *Securitatea*. Buletin intern, 1981, nr. 1 (53), pp. 63-65; MOGA, Corneliu. Martori la destrămarea... „Martorilor lui Iehova”. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1987, nr. 1 (77), pp. 72-73; OGĂȘANU, Dumitru. Modul cum se acționează pentru prevenirea activităților dușmănoase desfășurate de elemente ostile sub acoperirea religiei. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1989, nr. 2 (86), pp. 34-36.

⁶ DĂIANU, Ion; TOMESCU, Vitalian. Activitatea dușmănoasă desfășurată de membrii sectei interzise „Advențiștii reformiști”. În: *Studii și documente*. Vol. VI /C.S.S. Centrul de evidență dispecerat și arhivă. București, 1970, pp. 114-132.

⁷ *Idem*, Activitatea dușmănoasă desfășurată de membrii sectei interzise „Penticostalii dezidenți”. În: *Studii și documente*. Vol. VII /C.S.S. Centrul de evidență dispecerat și arhivă, București, 1970, pp. 81, 96.

⁸ RANGU, C. Depistarea unor canale de tranzitare a materialelor cu caracter religios. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1972, nr. 4 (20), pp. 40-42.

propășirii economice”¹⁾ și a altor trei persoane, primul a fost condamnat la moarte, pedeapsă comutată ulterior în muncă silnică pe viață, și ceilalți trei, la diferite pedepse privative de libertate, pentru subminarea economiei naționale. Întreaga anchetă s-a desfășurat sub conducerea directă a lui Alexandru Drăghici. Pe parcursul anchetei, în urma constrângerilor fizice și morale, s-au smuls declarații atât inculpaților, cât și martorilor pentru a confirma unele documente de partid². În procesul privind unele persoane care au activat la Canalul Dunărea – Marea Neagră au fost condamnați: Aurel Rozei, Nicolae Vasilescu, Dumitru Nichita, Petre Cernătescu, Gheorghe Georgescu (Topazlau)- la moarte, primii trei fiind și executați, iar alți cinci inculpați au fost supuși la diferite pedepse privative de libertate. Faptele reținute în anchetă și în instanță s-au bazat exclusiv pe recunoașterea inculpaților obținute prin constrângeri fizice și morale³. Mai mult ca atât, Gheorghe Georgescu (Topazlau) nu doar că nu a sabotat, ci a și sesizat Direcția Generală a Canalului Dunărea – Marea Neagră „de anumite nereguli, arătând științific toate posibilitățile”⁴. În procesul unor membri ai P.S.-D. au fost condamnate 12 persoane: Constantin Titel Petrescu, fost președinte al P.S.-D., Adrian Dumitriu, fost secretar general al Partidului și Ion Flueraș, au fost condamnați, primii doi la muncă silnică pe viață, iar al treilea la 15 ani temniță grea, pentru trădare, complot și uneltire împotriva ordinii sociale. Restul lotului au fost condamnați la pedepse între 5 și 20 de ani. Persoanele implicate în acest proces nu au recunoscut la anchetă faptele, iar în instanță nu s-a audiat niciun martor⁵. Scriitorul de limbă maghiară din București Iosif Meliusz a fost arestat sub acuzarea de „titoist” și ținut la închisoare timp de șase ani fără a fi judecat. A fost arestată și soția sa, care s-a sinucis în arest, iar fiul acestuia ca urmare a prigonirilor a rămas bolnav mintal incurabil. Colonelul Teodor Baciu, în calitate de asesor popular în cazul procesului de la Canal a afirmat: „totul era dictat de sus și nu se putea interveni cu nimic pentru schimbarea hotărârilor formulate care erau trimise completului de judecată spre a putea fi semnate”⁶. S-au constatat situații de protejare a infractorilor de către conducerea de partid. Astfel, V. Tautu, făcând parte dintr-o comisie de control a contribuit la descoperirea unor fraude de miliarde de lei în domeniul livrărilor către Uniunea Sovietică. În urma intervenției lui Vasile Luca, mulți dintre principalii vinovați au fost apărați de pedeapsă, iar petiționarului și altor tovarăși li s-au înscenat procese de spionaj, fiind arestați și schingiuiți⁷. În procesul unor ofițeri, care au condus execuția lucrărilor genistice de apărare în Banat au fost condamnate 11

¹ A.C.N.S.A.S. Fondul Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității. D. 19, vol. 4, f. 84.

² *Ibidem*, f. 1.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, ff. 185, 199, 210.

⁵ *Ibidem*, f. 2.

⁶ *Ibidem*, f. 6

⁷ *Ibidem*.

persoane, printre care și fostul general-maior Grigore Ionescu, la pedepse între 7 și 20 de ani muncă silnică pentru sabotaj contrarevoluționar. De menționat faptul că vinovăția a fost stabilită pe baza unor recunoașteri, nu s-a coraborat cu alte probe, declarațiile la anchetă erau contradictorii, ulterior au fost retractate ca motivări plauzibile, nefiind verificate de organele de anchetă¹. În procesul unor ofițeri, care au condus execuția lucrărilor genistice de apărare în Banat au fost condamnate 11 persoane, printre care și fostul general-maior Gr. Ionescu, la pedepse între 7 și 20 de ani de muncă silnică pentru sabotaj contrarevoluționar. Potrivit hotărârilor C.C. al P.M.R., înscrierea țăranilor în formele socialiste ale agriculturii urma să fie executată pe baza liberului consimțământ. Un mare număr de țărani însă ce nu voiau să se înscrie în G.A.C., fiind apreciați ca instigatori sau nesupuși și internați administrativ, „aducându-se prin aceasta serioase prejudicii alianței dintre clasa muncitoare și țărnime”. Asemenea măsuri s-au luat, în special, în regiunile Oltenia (1095), Argeș (233), București (141), Galați (147), Dobrogea (111)². Numărul și gama nedreptăților produse atât cu prilejul exproprierii proprietăților, operată în baza Decretului-lege nr. 187/23 martie 1945, au fost numeroase, inclusiv pentru cler. De exemplu, în com. Dragomirești, jud. Neamț, preotul Onoriu Săndulescu, după ce i-a fost expropriată moșia, a răsculat sătenii din localitatea vecină, afirmând că ei au dreptul asupra terenului și nu cei pe a cărui comună era amplasat pământul³.

Sistemul de represiune a fost întreținut printr-o extinsă rețea de penitenciare la Gherla (aici în 1950 erau încarcerați 2 000 de legionari muncitori și țărani), Jilava, Ocnele Mari, Pitești (aici în 1949 se aflau grupați legionarii studenți)⁴, Suceava, Sighet, Oradea, ș.a. Condamnații au fost supuși la muncă la Canal sau în alte unități. De menționat faptul că, la Canal exista brigada nr. 34 de preoți⁵. În cadrul unor penitenciare, în mod special la Pitești și la Suceava, în 1950, în scopul reeducării prin spălarea creierului și a edificării „noului om” s-au desfășurat „așa zise acțiuni de demascare și reeducare a deținuților contrarevoluționari, prin intermediul unor elemente cu înclinații către sadism și bestialitate din rândul acestora, și îndeosebi ale legionarilor”⁶. Angajații penitenciarilor, cu aprobarea M.A.I.⁷, au organizat și patronat acțiuni bestiale, de aplicare a sistemului de „demascare” și „reeducare” (dornici de a se reabilita) care se reducea la instigarea torturării între deținuți. Deținuților li se aplicau diverse forme punitive cum era bătaia și schingiuirile, expunerea îndelungată cu ochii la bec, bătaia cu diferite obiecte, punerea de multă

¹ *Ibidem*, f. 2.

² DOBRE, Florica (coord.). *op. cit.* Vol. 2, doc. 138, p. 273.

³ IONESCU, Melania; IONESCU, Nicolae. *Reforma agrară...*, p. 275.

⁴ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 1, ff. 132-133.

⁵ ROSKE, Octavian. *Mecanisme represive în România (1945-1989). Dicționar biografic*. Litera M. București: Ed. I.N.S.T., 2005, p. 201.

⁶ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 1, f. 136.

⁷ *Ibidem*, vol. 2, f. 45.

sare în mâncare și interzicerea de a li se da apă, oferirea alimentației fierbinți, erau ținuti într-un picior cu bagaje de 20-40 kg în spate, strivirea degetelor, legarea de mâini și de picioare și apoi bătuți, li se punea căluș la gură¹. Atunci când administrația penitenciarelor a fost informată de către subalterni despre „reglările de conturi” între condamnați răspunsul a fost dat în felul următor: „Da, foarte bine lasă-i să se bată între ei, numai voi să nu-i bateți, voi să nu vă amestecați între ei, lăsați să se frece ei unii pe alții, că aceștia au ascuns multe de securitatea anchetei și au multe de spus”². Ca urmare a acestor acțiuni de tortură la Pitești și Gherla au fost uciși 30 de legionari, torturați prin schinguire câteva sute, alții s-au sinucis³. Eșecul reeducării din penitenciare și luptele intestinale politice au fost puse de regimul politic pe seama unei conspirații legionare cu comandă din exil. Între colocatarii de la Jilava erau preoți ortodocși și catolici, care adunau în jurul lor deținuții disperați și aflați în căutarea unei susțineri morale, se oficiau liturghii scurte dimineața, deseori întrerupte de gardian. Printre deținuți era și părintele Sârbu de la Biserica din Bariera Vergului din București. Acesta a fost învinuit de atitudine dușmănoasă împotriva „regimului democratic popular”, fiind „turnat” de un coleg preot⁴.

În anii 1949–1953 în Dobrogea au fost create mai multe colonii de muncă („Salcia”, „Cernavodă”, „Capul-Midia”) în scopul „reeducării prin muncă a deținuților”⁵. Fără a li se crea condiții corespunzătoare, au fost trimiși deținuți cu condamnare penală sau administrativă, mulți fiind bolnavi, istoviți, inapți de muncă. În urma tratamentului inuman la care erau supuși deținuții, doar la Colonia de muncă „Salcia” între iunie 1952 și martie 1953 au murit 63 de deținuți, un mare număr au fost răniți, iar alții s-au ales cu infirmități pentru toată viața, urmare a aplicării metodelor extreme⁶. La „Salcia” era loc doar pentru 2 000 de deținuți, fiind însă trimiși 4 000 de persoane⁷. Deținutul Șt. Weiss referindu-se la metodele bestiale aplicate la „Salcia” a afirmat: „Eu care am fost în lagărul de la Auschwitz apreciez că tratamentul de la «Salcia» nu era departe”⁸. Deținuții de la „Cernavodă” erau bătuți, electrocuțați⁹. Locuitorii din proximitate aflând despre atrocitățile comise în colonii „au refuzat să permită îngroparea celor decedați în cimitirul comun, iar femeile mergeau noaptea pe furiș și aprindeau lumânări la mormintele celor

¹ *Ibidem*, vol. 1, ff. 137-139; vol. 6, f. 2.

² *Ibidem*, vol. 1, f. 137.

³ *Ibidem*, vol. 2, f. 46.

⁴ CHISELEF, Nicolai. *Spovedania unui trecător prin lume* /Ed.: Cosmin BUDEANCĂ, București: Ed. Fundației Culturale „Memoria”, 2024, p. 80.

⁵ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 4, f. 7.

⁶ *Ibidem*, vol. 4, f. 202.

⁷ *Ibidem*, vol. 6, f. 8.

⁸ *Ibidem*, f. 30.

⁹ *Ibidem*, f. 20.

morți, dezaprobând cu indignare toate crimele comise de inculpate”¹. Localnicii au manifestat simpatie față de deținuții maltratați și urau cadrele militare ce conduceau colonia.

În coloniile de muncă puteau fi internați „toți acei care, sub masca religioasă, fac prozelitism (diferite religii și secte), speculând sentimentele religioase ale cetățenilor pentru a-i determina la atitudini ostile, dușmănoase regimului (minuni), prelegeri cu substrat dușmănos, șovin, etc.”². La 11 martie 1954 prin H.C.M. nr. 337 a fost abrogat H.C.M. nr. 1554/1952, prevăzându-se desființarea coloniilor de muncă, punerea în libertate a persoanelor care s-au reeducat și nu mai prezentau pericol deosebit pentru securitatea statului, fixarea de domiciliu obligatoriu pentru cele nere educate și deferirea organelor de urmărire penală a acelor persoane ale căror fapte întruneau elementele constitutive ale unei infracțiuni³.

La mijlocul anilor 1950 se constată o tendință de majorare a numărului de persoane judecate de tribunalele militare teritoriale. Totodată, constatăm că numărul de pedepse grave s-a micșorat. Astfel, dacă în 1954 au fost judecați 8 549 de cetățeni, fiind condamnați 5 086 de persoane, pedepsele aplicate fiind de condamnare până 2 ani (2 047), 2-5 ani (1 151), 5-10 ani (702), peste 10 ani (289), măsuri soluționate (26), pedeapsa capitală (42), alte pedepse (829). Pentru comparație, în 1955 au fost judecați 9 275 de persoane, fiind condamnați 4 794 de oameni, pedepsele aplicate fiind de condamnare până 2 ani (4 794), 2-5 ani (2 345), 5-10 ani (902), peste 10 ani (264), măsuri soluționate (21), pedeapsa capitală (5), alte pedepse (829)⁴. După o aparentă relaxare (1954-1955) marcată, în mod special prin eliberarea din închisori, în contextul admiterii României în O.N.U. (14 decembrie 1955), pe fundalul Revoluției din Ungaria (1956) se declanșează noi represii. În 1957, organele securității statului au arestat o serie de monahi, preoți de mir și persoane din anturajul acestora, fiind învinuiți de colaborare cu mișcarea legionară. Printre aceștia au figurat gruparea condusă de preotul Dumitru Popovici; preotul Toma Gherasimescu, legionar din 1935, care a editat și răspândit afișe și materiale legionare elaborate în tipografia sa din orașul Bălți, iar în timpul regimului antonescian a desfășurat o intensă propagandă anticomunistă; Atanase Vasilescu, legionar din 1940 și colaborator apropiat al lui Dumitru Popovici, membru al Asociației „Oastea Domnului”; Eugen Rizescu, „element dușmănos regimului democrat”, ș.a.⁵. Drept capete de acuzare se aducea faptul că în 1952, Dm. Popovici, A. Vasilescu și E. Rizescu au transformat Biserica Domnița Bălașa în punct de întâlniri subversive, constituind „Partidul Creștin Român” pe care voiau să-l extindă prin recrutări din

¹ *Ibidem*, f. 22.

² DOBRE, Florica (coord.). *op. cit.* Vol. 2, doc. 138, p. 270.

³ *Ibidem*, p. 271.

⁴ C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 6, ff. 115-116.

⁵ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 1, doc. 118, p. 463.

rândul clericilor și credincioșilor¹. Duhovnicul Toma Gherasimescu, în predicile sale a diseminat ideea „inevitabilității unui nou război mondial și distrugerea comunismului de către americani cu bomba atomică”². Preotul îndemna credincioșii la nesupunere față de acțiunile Partidului și ale guvernului, iar țărani erau sfătuiți să nu susțină cooperativizarea agriculturii.

La ședința de analiză a muncii informativ-operative desfășurată în zilele de 2–3 decembrie 1957 la M.A.I. cu participarea directorilor din aparatul central și din regiuni, a șefilor de servicii și raioane de securitate s-a atenționat asupra faptului că „nu totdeauna se acordă în unele direcții regionale atenția cuvenită pregătirii corespunzătoare a muncii informative în rândul clerului ortodox. De aceea, agentura existentă pe această linie este slabă, iar acțiuni cu perspective aproape că nu există. Trebuie să înțelegem că fără o agentură de calitate, noi nu vom putea ridica nivelul muncii în această problemă”³. Drept urmare, erau propuse acțiuni concrete pentru soluționarea acestei probleme, cum ar fi necesitatea de „recrutare a unor elemente ce se bucură de autoritate în mediul religios, pentru a cunoaște la timp intențiile conducătorilor diferitelor culte”⁴. Erau aduse critici unor direcții regionale, care nu au reușit să ia măsuri pentru recrutarea de agenți din rândul monahilor și monahiilor din mănăstiri, unde erau semnați „fugari și alte elemente dușmănoase”. Pentru exemplificare se menționa faptul că din cele 27 de mănăstiri și schituri din regiunea Bacău, doar în opt activa câte un agent. În regiunea Pitești existau 33 de mănăstiri, dar agentură exista doar în 13, iar în cele șapte așezări monahale din regiunea Constanța „agentura lipsește cu desăvârșire”⁵.

„Problema elementelor dușmănoase din rândul cultelor” a fost abordată și în Referatul ministrului de Interne Al. Drăghici din 16 septembrie 1958. Se atenționa asupra faptului că mulți clerici proveneau din rândul „claselor exploatare”, în trecut făcând parte din organele de conducere ale legionarilor și partidelor politice istorice. Pentru a-și disemina propriile concepții aceștia utilizau amvonul bisericilor, desfășurând „agitație dușmănoasă, destul de bine camuflată, împotriva măsurilor Partidului și guvernului, răspândesc fel de fel de născociri calomnioase despre un război, chipurile, inevitabil între țările imperialiste și socialiste, se pronunță împotriva colectivizării gospodăriilor țărănești”⁶. Demnitarul atrăgea atenția că unii clerici tindeau să-și procure arme în vederea luptei împotriva regimului politic, mobilizând, în acest sens organizații clandestine având drept mobil să răstoarne cu violență regimul existent. Lărgirea propagandei spirituale era considerată ca fiind realizată prin majorarea numărului de biserici, așezăminte

¹ *Ibidem*, doc. 118, pp. 463-464.

² *Ibidem*, p. 464.

³ *Ibidem*, doc. 116, p. 450.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, doc. 119, p. 487.

monahale. Legionarii erau apreciați ca acționând sub „masca” cultului ortodox. De aceea se atenționa asupra necesității intensificării muncii informative în instituțiile teologice și vetrele monahale, această activitate fiind estimată ca fiind practic inexistentă. Drept urmare, se prezentau acțiuni concrete de anihilare a vieții religioase din țară prin evidențierea cazurilor de comportare imorală, abaterile de la canoane a unor „reprezentanți ai cultelor și alte materiale compromițătoare, astfel ca măsurile întreprinse de noi să fie îndreptate spre slăbirea influenței bisericii. Trebuie să organizăm măsuri operative în vederea descompunerii rândurilor călugărilor și călugărițelor, pentru ca ei să părăsească mănăstirile”¹.

În primii ani postbelici se menținea un control riguros al monahismul ortodox în paralel cu cel catolic, fiind semnalate activități anticomuniste. Autoritățile monitorizau riguros viața monahală, se realizau studii privitoare la organizarea monahismului, era menținută evidența strictă a așezămintelor monahale². Drept urmare a presiunilor exercitate de autorități, în 1950 se constată o majorare a cazurilor de demiteri din rândul clerului³. La 6 octombrie 1958, ministru Alexandru Drăghici a semnat un referat despre activitatea contrarevoluționară din cadrul așezămintelor monahale pe parcursul anului în cauză. Se menționa faptul că „elemente dezorientate și bigote din rândurile țărănimii s-au îndreptat spre mănăstiri”⁴. Mai mult de atât, pentru slujitorii așezămintelor monahale au fost create în cadrul mănăstirilor școli elementare de șapte ani, „școli în care predomină educația mistică. Ceea ce este interesant, este faptul că, cultivarea intensă a acestei „armate negre” a călugărilor și călugărițelor – nu este făcută și nici utilizată pentru combaterea sectelor (cum ar fi fost firesc)”⁵.

În 1960, în România funcționau 103 vetre monahale (în 1957 numărul lor era de 204) și cca 2 000 de nevoitori⁶. Totuși, în comparație cu alte spații marcate de campaniile ateismului militant era o cifră mare. La 1 aprilie 1949, în U.R.S.S. funcționau doar 80 de mănăstiri (36 de călugări și 44 de călugărițe), cele mai multe vetre monahale erau în R.S.S. Ucraineană (49), R.S.S. Moldovenească (21), urmate de R.S.S. Belarusă (3), R.S.F.S. Rusă (3), R.S.S. Lituania (2), R.S.S. Letonia (1), R.S.S. Estonia (1). În Moldova sovietică a funcționat neîntrerupt doar o singură mănăstire, cea de la Japca, aflată pe malul drept al Nistrului⁷. Lupta cu „armata neagră”

¹ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 1, doc. 119, p. 487.

² A.N.R. F. „M.C.A. Direcția Studii”, 85/11, 13, 1948, 10 f.; 85/5, 8, 1949, 259 f.

³ *Ibidem*, 85/3, 29, 1950, 13 f.

⁴ PĂIUȘAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *Op. cit.*, p. 322.

⁵ *Ibidem*, p. 323.

⁶ PETCU, Adrian Nicolae. *B.O.R.*, pp. 508-509.

⁷ XENOFONTOV, Ion Valer. *Complexul monahal Japca: istorie și spiritualitate*. Ediția a II-a revăzută și adăugită /Cons. șt.: Octavian MOȘIN, red. șt.: Constantin MANOLACHE, ed.: Eduard POTĂNGĂ. Chișinău, Lexon-Prim, 2020, p. 46, 140; *Idem*, The Situation of Monastic in Soviet Moldova. În: URSU, Dragoș (ed.). *Churches and Political Power unde Communism in Central and Eastern Europe. Individual Biographies and Institutional Mechansim*. LIT, 2024, pp. 93-106.

din mănăstiri a fost extinsă și în anii 1970. Astfel, în 1973, organele securității au „demascat elemente ostile” în așezămintele monahale. Se urmăreau persoanele care aveau un trecut legat de mișcarea legionară sau erau în contact cu străinătatea. Aceștia erau considerați mistici, consumatori de literatură interzisă, „cu un vădit caracter de propagandă anticomunistă”¹.

La 25 octombrie 1960, Direcția I a M.A.I., cu parafa „strict secret” a fost abordat subiectul privind activitatea organizației „Adunarea Națiunilor Europene Captive” – Filiala din Anglia. Această organizație internațională constituită la 20 septembrie 1954 era formată din reprezentanți democrați ai Albaniei, Bulgariei, Cehoslovaciei, Estoniei, Lituaniei, Letoniei, Poloniei, României și Ungariei aservite de către Uniunea Sovietică și supuse dictaturii comuniste. La sesiunea a IV-a din aprilie 1958 la Strasbourg, au fost aleși din partea emigrației române în organele de conducere Romulus Boilă, Vladimir Ionescu, Iancu Rațiu, Virgil Veniamin. Printre acțiunile întreprinse de Adunarea Națiunilor era și subiectul referitor la stuația bisericii în țările Europei Centrale și Răsăritene². În anii 1960 constatăm o „internaționalizare” a problemei profesionale în România. La sfârșitul anului 1963 – prima jumătate a anului 1964, au fost puși în libertate 10 014 condamnați. Se estima că dacă majoritatea dintre aceștia s-au integrat sau își manifestau intenția de a participa la viața socială, atunci alții au adoptat o poziție de expectativă și izolare, evitând a mai veni în contact cu persoane suspecte și a purta discuții cu caracter politic din teama de a nu atrage atenția organelor securității. Totodată, autoritățile constatau faptul că 1 028 de persoane grațiate „au continuat să se situeze și după ieșirea din închisoare, pe o poziție ostilă orânduirii noastre”³. Printre elementele ostile regimului comunist au fost considerați majoritatea preoților romano-catolici, care îndată după ieșirea din închisori au restabilit legături organizatorice și au obținut instrucțiuni și îndemn la rezistență, față de regimul comunist⁴.

La 11 noiembrie 1963, Vasile Negrea, adjunctul ministrului de Interne, menționa că prin grațierea lui Nichifor Crainic, a preotului Borșa și a lui Budișteanu, s-au scris articole la „Glasul Patriei”, materiale care au ajuns în posesia legionarilor din emigrație care, „n-au privit cu ochi buni – nici chiar Horia Sima – tot ce a scris părintele Borșa, unul dintre legionarii fruntași din țara noastră”⁵. Astfel, instituțiile de represiune mizau pe instigarea luptelor interne între cei aflați în țară și cei din exterior.

¹ MIHALCEA, Aurel. Doi „studenți” și confesiunile unui călugăr. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1973, nr. 2 (22), p. 20.

² DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 1, doc. 123, pp. 549, 551.

³ *Ibidem*, doc. 146, p. 658.

⁴ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 1, doc. 146, p. 662.

⁵ *Ibidem*, doc. 141, p. 603.

La mijlocul anilor 1960, P.M.R. era încă antrenat în cuceriri revoluționare menite în transformarea socialistă a societății¹. La 30 septembrie 1964, în România erau deschise 1 943 de dosare informative și 437 de dosare de verificare prin care se urmăreau foștii condamnați. Cele mai puține dosare erau semnalate în direcțiile regionale M.A.I. Hunedoara (7), Maramureș (16), Mureș-Autonomă Maghiară (32), Argeș (46), Crișana (53), Cluj (58), Iași (59). Cca 4% din aceste acțiuni nu erau încadrate informativ, iar în peste 18% se prevede dirijarea a câte unui fost condamnat. Cele mai multe acțiuni neîncadrate sau încadrate cu un singur agent se aflau în evidența direcțiilor regionale M.A.I. Oltenia, Brașov, Dobrogea². Cei mai mulți, aflați în evidență pentru antecedente politice erau foștii legionari. În 1964, la Curtea de Argeș, într-o adunare publică de 800 cetățeni, „a fost demascat protoiereul raionului”, care a adunat în jurul său susținători ce se manifestau critic față de politica internă și externă a României³. La 27 martie 1965, M.A.I. a luat notă referitoare la „măsurile de influențare obștească” în cazul celor care au avut „activitate dușmănoasă”, precum și a unor condamnați grațiați în ultimii ani. În vizor a fost luat și preotul Gheorghe Constantinescu din regiunea Bacău, fost legionar șef de garnizoană, condamnat în 1952, pentru uneltire contra statului, după ce a ieșit din închisoare, s-a manifestat dușmănos vizavi de regimul politic, de aceea în mai 1963 a fost avertizat. Totuși, atitudinile ostile contra regimului au continuat. La 25 februarie 1965, într-un cerc intim a afirmat: „sunt fericit că toate cultele religioase își strâng rândurile, sunt la datorie și își spun cuvântul în congrese și mari adunări... comunismul a pierdut frâna... nu mai este în stare să se impună în lume, pentru că în sânul lui există neînțelegeri”⁴.

Prin Hotărârea Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. din 27 iulie 1967 se prevedea „sprijin permanent organelor de Securitate și de Miliție în aplicarea hotărârilor de partid și de stat”⁵. La 18 martie 1968, C.S.S. a emis documentul „strict secret de importanță deosebită” referitor la internarea unor persoane, prin măsuri administrative, în unități de muncă, colonii de muncă, locuri de muncă obligatorie și stabilirea domiciliului obligatoriu⁶. În decembrie 1968, organele Securității constatau faptul că în cursul anului, în componența turiștilor au fost identificați și luați în lucru trimișii speciali ai Vaticanului, „pentru îndeplinirea unor misiuni informative sau pentru a determina – în mod indirect – conducerea B.O.R. să sprijine realizarea

¹ *Declarație cu privire la poziția P.M.R. în problema mișcării comuniste și muncitorești internaționale adoptate la Plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din aprilie 1964*, București: Ed. Politică, 1964, p. 50.

² DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 1, doc. 144, p. 630.

³ *Ibidem*, doc. 144, p. 622.

⁴ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 1, doc. 146, p. 656.

⁵ *Ibidem*. Vol. 2, doc. 135, p. 252.

⁶ *Ibidem*, doc. 138, p. 269-279.

planurilor Vaticanului față de R.S.R.”¹. Organele de represiune încă îi suspectau pe foștii condamnați, aceștia fiind în continuare numiți „bandiți” (foști) sau favorizatori, iar întoarcerea la domiciliu implica „discernământ, selectarea lor în baza de lucru”². Activitatea acestor era apreciată ca fiind una „antistatală”, dornică „să reîntoarcă rânduiețile trecutului”, de aceea se recomanda curmarea ei rapidă „pentru a demonstra tuturor că nimeni, niciodată nu va putea lovi în statul nostru socialist”³.

În raportul susținut la Conferința Națională a P.C.R. din 19 iulie 1972, Nicolae Ceaușescu vorbea patetic despre „națiunea socialistă”, această fiind consolidată, în timp, „de înfrățire în lupta comună a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor, fără deosebire de naționalitate, împotriva asupririi feudale și burghezo-moșierești pentru dreptate socială și națională”⁴.

Apelul intitulat „Către bisericile creștine din toată lumea” semnat în vara anului 1972 de un grup de nouă cetățeni din România a scandalizat regimul politic. În preambulul documentului se făcea referință la informarea opiniei publice mondiale, că statul român, „țara sutelor de mii de credincioși, puțina libertate de a se închina lui Dumnezeu este din nou violată în modul cel mai flagrant”⁵. În Nota Ministerului de Interne din 20 iunie 1972 cu privire la apel s-a specificat că documentul „are un accentuat conținut dușmănos la adresa regimului nostru”⁶. La 27 septembrie 1972 a fost pus în aplicare planul de măsuri „pentru prevenirea și curmarea unor acțiuni ce contravin politicii Partidului și statului nostru” (acțiunea „Antidotul”). Ministerul de Interne, în colaborare cu Departamentul Cultelor la bibliotecile parohiilor, protopopiatelor și mănăstirilor erau prevăzute organizarea până la data de 31 martie 1973 a unor acțiuni „pentru descoperirea locurilor unde mai erau depozitate materiale legionaro-fasciste reacționare”, materialele descoperite urmând a fi ridicate și predate filialelor Arhivelor Statului din județul respectiv⁷.

În anii 1970, Departamentul Cultelor în vederea limitării activității B.O.R. a permis extinderea cultelor neoprotestante. De exemplu, în 1975 a fost oferită o autorizație de funcționare a unor case de rugăciuni în proximitatea unor structuri economice (industriale) sau instituții de învățământ superior (Facultatea de Medicină), „pentru a atrage cât mai mulți adepți din aceste medii”⁸. În scopul contracarării intențiilor de emigrare ale cetățenilor români, la 17 noiembrie

¹ *Ibidem*, doc. 149, p. 368.

² TOMOȘ, Nicolae; TOMESCU, Vtalian. *Op. cit.*, p. 150.

³ *Ibidem*, p. 150.

⁴ CEAUȘESCU, Nicolae. *Raport la Conferința Națională a P.C.R., 19–21 iulie 1972*. București: Ed. Politică, 1972, pp. 95-97.

⁵ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 2, doc. 155, p. 411.

⁶ *Ibidem*, doc. 155, p. 410.

⁷ *Ibidem*, doc. 155, p. 414-415.

⁸ PETCU, Adrian Nicolae; ENACHE, George; BUDEANĂ, Denisa. *Op. cit.*, pp. 560-561.

1977, Teodor Coman, ministru de Interne, a semnat Raportul privind acțiunea „Riposta II”¹. Planul prevedea invitarea în țară a unor oameni de știință și cultură, ziariști străini de prestigiu și reprezentanți ai unor culte, „pentru a cunoaște nemijlocit realitățile cu privire la drepturile și libertățile cetățenești, religioase și ale naționalităților conlocuitoare, în vederea publicării unor materiale pe această temă”².

La 6 noiembrie 1978, D.S.S. estima situația foștilor condamnați pentru „infrațiuni contra securității statului” în felul următor: numărul condamnaților era de 14 463, dintre care 151 au fost „conducători de bande și organizații subversiv-teroriste”. După vârstă, 3 026 aveau până la 50 de ani, 2 910 între 50 și 55 de ani, 2 625 între 55 și 60 de ani și 8 561 peste 60 de ani. Cca 6 000 de foști condamnați se aflau încă în activitate. Dintre aceștia, lucrau în instituții economice 83%, în domeniul sănătății 3,5%, culte-secte 3,1%, învățământ 2,7%, cercetare-proiectare 1,9%, artă-cultură 0,9%³. În aprilie 1980, organele securității raportau faptul că încarcerarea deținuților fără antecedente politice la un loc cu foști politicieni (P.N.Ț., P.N.L., legionari), „a constituit prilej de încercare de îndoctrinare a lor, reacționară din partea unor elemente fanatice”⁴. S-a preconizat, totodată, să se adopte ca ideologie de la legionari principiile creștinismului și supremația elitelor⁵.

Situația cultelor religioase din România era monitorizată cu atenție și de emigranții din străinătate. Astfel, la 22 martie 1979, Radu Câmpeanu, în numele „Asociației de la Paris”, a transmis la postul de radio „Europa Liberă” nota de protest împotriva arestării preotului Gheorghe Calciu, menționând faptul că va informa despre acest caz guverne, organe de presă, sindicate și organizații internaționale, solicitând susținerea lor în eliberarea acestuia. Atitudine, vizavi de acest caz, au luat foștii condamnați, aflați în R.F.G., S.U.A. și Anglia⁶.

În anii 1980, metodele represive asupra clerului au fost mai moderate însă aceștia, la fel, erau strict supravegheați de organele represive. Cercetările operative demonstau faptul că unii preoți audiau „știri de veninoasă propagandă reacționară transmise de postul de radio «Europa Liberă»”⁷. Fobia autorităților era cu atât mai mare, deoarece se temeau de impactul pe care îl poate avea fețele bisericești în fața enoriașilor. Or, discuțiile despre drepturile și libertățile religioase deranja factorul politico-ideologic, fiind considerate „pericole sociale... cu consecințe

¹ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 2, doc. 164, pp. 449-454.

² *Ibidem*, p. 453.

³ *Ibidem*, doc. 169, p. 471.

⁴ *Ibidem*, doc. 173, p. 491.

⁵ *Ibidem*, p. 492.

⁶ *Ibidem*, doc. 175, p. 505.

⁷ SĂVOIU, Vasile. „Cucernicia sa” se înrolase în... Oastea Domnului. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1981, nr. 3 (55), p. 63.

dăunătoare”¹. De aceea, în jurul preoților suspectați de organele securității se aflau în permanență către trei-patru informatori. Acest fapt se întâmpla chiar și în cazul în care se confirma comportamentul corespunzător al preoților, rămânând „însă în atenția organelor de securitate”². Programul de măsuri al D.S.S. din cadrul Ministerului de Interne pe anul 1982 referitoare la sarcinile de securitate în problemele legionare și culte – secte prevedea acordarea unei atenții sporite măsurilor de asigurare informativă a mediilor cultice și sectante, în scopul „cunoașterii și neutralizării acțiunilor de proliferare a concepțiilor mistico-religioase” pentru a perturba „climatul politic din țara noastră”³. Organele de securitate erau îngrijorate de faptul că unele posturi de radio occidentale „Monte Carlo”, „Vocea Speranței”, „Vaticanul”, și, în mod special „Europa Liberă”, preluau în emisiunile lor informații „cu privire la pretinsa lipsă de drepturi și libertăți religioase în țara noastră, instigând în mod curent la emigrare, la acțiuni protestare și cu caracter ostil”⁴. Ca urmare a instigărilor – venite în mod speciali din exterior –, se constata faptul că s-a produs o activizare a elementelor fanatice din rândul cultelor și sectelor din țara noastră”⁵. Ori, aceste transformări au vizat nu doar cultele neoprotestante, ci chiar în cadrul cultului ortodox, marcate de prezența tineretului. Mai mult ca atât, nu s-a putut preveni faptul ca unii preoți ortodocși tineri din județele Caraș-Severin, Timiș și Hunedoara au reușit să transmită memorii, informații, etc., unor organizații „religioase reacționare”, precum și postului de radio „Europa Liberă” în scopul utilizării acestor materiale „în propagandă antiromânească”⁶.

La 1 iunie 1982, la plenara lărgită a C.C. al P.C.R., Nicolae Ceaușescu nu a renunțat la instituțiile represive. Ori, în aplicarea fermă a legalităților socialiste și normelor de conviețuire sociale, se miza pe organele Ministerului de Interne, pe Securitate și Miliție. Aceste instituții, „în strânsă conlucrare cu organismele democratice ale oamenilor muncii, cu masele populare, ele trebuie să asigure apărarea proprietăți obștești, să acționeze neabătut asupra oricăror încălcări ale legislației socialiste, a oricăror manifestări ce lovesc în interesele oamenilor muncii, ale societății, ale dezvoltării socialiste, ale ordinii și liniștei publice”⁷.

La mijlocul anilor 1980 (1984) autoritățile supravegheau activitatea a 2 781 de foști condamnați, din care 2 415 în obiective economice aflate în răspunderea compartimentelor de

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem*, p. 64.

³ BORDEA, Aron. Eficacitatea măsurilor întreprinse pentru executarea prevederilor Programului de măsuri al Departamentului securității statului pe anul 1982 referitoare la sarcinile de securitate în problemele legionare și culte-secte. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1982, nr. 3 (59), p. 8.

⁴ *Ibidem*, p. 9.

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem*, pp. 10-11.

⁷ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iunie – decembrie 1982)*. Vol. 24. București: Ed. Politică, 1983, p. 37.

contrainformații economice, 88 în artă-cultură, 169 – sănătate și 109 – învățământ. Cu alte cuvinte, constatăm o micșorare sau chiar o lipsă din această statistică a clericilor. Din totalul acestei categorii de persoane, 40% aveau studii superioare. În categoria activităților dușmănoase erau trecute comentariile pe fondul colportării știrilor emise de postul de radio „Europa Liberă”, „calomniile și injurii la adresa orânduirii noastre socialiste”; sub acoperirea unor deplasări în interes de serviciu în alte localități din țară sau cu ocazia diferitelor comemorări, se realizau contactarea de elemente fost condamnate; redactarea de lucrări memorialistice sau încercarea de publicare a unor materiale în conținutul cărora erau strecurate idei tendențioase, în special din rândul foștilor condamnați, amplificarea stării de spirit nefavorabile la locurile lor de muncă; intenții de stabilire a relațiilor cu unii cetățeni străini veniți în țară ca turiști; grupări subversive cu caracter naționalist-iredentist (în mod special, în Transilvania)¹. În Raportul din decembrie 1984, întocmit de Direcția I privind situația persoanelor care au „inițiat sau condus bande” erau trecute 334 de persoane din această categorie, dispersate în aproape toate județele țării. După profesii, 17 erau ingineri, 20 de profesori, 25 de juriști, 8 medici, 8 preoți, 52 de funcționari, 136 de muncitori și tehnicieni, 68 de țărani, iar din punctul de vedere al vârstei, 29 avea sub 50 de ani, 89 între 51 și 60 ani, 126 între 61 și 70 ani, iar 90 aveau peste 70 ani². Într-o notă a Securității din 1985 era prezentată nemulțumirea regimului comunist față de clericii ortodocși ce făceau parte din organizații internaționale, cele mai valoroase biserici și mănăstiri urmau să fie închise și transformate în instituții muzeistice, preoții ortodocși, în special cei tineri, urmau să fie mai bine educați și formați etc.³.

În contextul unor critici ale Occidentului aduse la adresa Bucureștiului potrivit cărora cultele religioase erau afectate de regimul opresiv, au fost acceptate delegații din politicieni americani sau reprezentanți ai unor instituții religioase internaționale în România. Unul din cele mai răsunătoare cazuri a fost vizita lui William (Billy) Graham din septembrie 1985, menționat în documentele Securității drept „Acțiunea Evanghelistului”⁴. La sfârșitul anilor 1980, regimul era sfidat de cazuri extreme de autoincendiere motivate politic. La 2 martie 1989, la Brașov, în semn de protest față de regimul comunist, și-a dat foc muncitorul și pictorul Liviu Babeș. Torța vie a murit în aceeași zi la spital⁵. Era un semnal clar dat de către muncitori – categorie socială pe care miza sistemul – că regimul comunist își trăia ultimele clipe.

¹ DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 2, doc. 193, pp. 641-645.

² *Ibidem*, doc. 197, p. 666.

³ PETCU, Adrian Nicolae; ENACHE, George; BUDEANĂ, Denisa. *Op. cit.*, p. 560.

⁴ BODEANU, Denisa; VASILEA, Valentin (ed.). *Afacerea „Evanghelistul”. Vizita lui Billy Graham în România (1985)*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2010. 353 p.

⁵ BLAŽEK, Petr. *Torțe vii în blocul sovietic. Cazuri de autoincendiere motivate politic în anii 1966–1989* /ed.: Cosmin BUDEANĂ, București: Ed. Fundației Culturale „Memoria”, 2023, p. 38.

2.5. Concluzii la *Capitolul 2*

Materialul cercetat și analizat de noi în baza surselor documentare și a literaturii de specialitate referitoare la impactul regimului comunist asupra B.O.R. ne permite să tragem următoarele concluzii:

1. Schimbarea regimului politic în România după 23 august 1944 și includerea țării în sfera de influență a Uniunii Sovietice a avut un impact nefast asupra tuturor sferelor sociale și instituționale, inclusiv asupra B.O.R. România aflată din perspectivă geografică și a mentalității colective în arealul european a fost înglobată în spațiul oriental condus de către imperiul sovietic.

2. Mesajul B.O.R. promovat cu intensitate în perioada interbelică și în anii celui de-Al Doilea Război Mondial contra bolșevismului și al ateismului militant generat de către Uniunea Sovietică a fost unul din factorii culpabilizatori la adresa celei mai mari instituții ecleziastice din România.

3. Regimul comunist impus României de U.R.S.S. a pretins că în țară decurge transformări revoluționare aplicând în acest sens metode violente și propagandistice cu urmări directe în domeniul vieții religioase. Este necesar să accentuăm faptul că, totuși, în România, campaniile ateismului militant nu a cunoscut dimensiunile uriașe aplicate cu inginerii violente în Uniunea Sovietică. Kremlinul, prin intermediul Patriarhiei Ruse constituite de Stalin 1943, s-a implicat în mod direct în alegerea ierarhilor B.O.R., de încălcare a principiului de autocefalie, în promovarea politicilor antioccidentale purtate sub lozinca „luptei pentru pace”.

4. Prin implicarea clerului în activități politice s-a urmărit formarea unor loialități în raport cu factorul politic și de discreditare a acestui segment social, considerat anterior drept unul cu înalt prestigiu social și moral în societatea românească.

5. Ierarhii B.O.R. în linii generale au colaborat cu regimul comunist, deși, pe anumite segmente au întreprins acțiuni ce nu rezonau cu cel al factorului politic.

6. A avut loc un intens proces de laicizare a învățământului religios și de intensificare a învățământului laic, unul puternic ideologizat, de promovare a concepțiilor comuniste. În felul acesta, s-a mizat pe crearea unor noi generații de cetățeni loiali regimului de guvernare.

7. La fel ca și alte categorii sociale, considerate „reacționare” din perspectiva regimului comunist, preoții au fost supuși represiunilor din partea instituțiilor statului. Cel mai des clerul a fost învinuit de activitate legionară, aflată în conexiune cu lumea exterioară. S-a mizat pe închiderea lăcașurilor de cult sau pe supraveghere strictă a acestora, spații considerate a fi ostile regimului comunist.

3. VIAȚA RELIGIOASĂ ORTODOXĂ ÎN ANII REGIMULUI COMUNIST ÎN OLTENIA (JUDEȚELE OLT ȘI ROMANAȚI)

O privire generală din punctul de vedere al proiecțiilor politice, economice, sociale, a Olteniei în timpul regimului comunist relevă particularități generale și specifice ale acestui spațiu în istoria României. Materialul prezentat în capitolul de față reflectă abordări de la „centru” (București) spre „periferie” (Oltenia) și viceversa pe dimensiune politică, ideologică, religioasă. Dacă în anumite situații aceste relații se încadrau din perspectivă administrativă pe orizontală, atunci, de cele mai multe ori ele erau create pe bază de directivă, pe verticală. Ori, această situație a creat fie momente tensionate, fie de loialitate.

3.1. Cadrul istorico-politic și economic local

În continuare vom prezenta schimbările majore prin care a trecut Oltenia în perioada postbelică, transformări, care în opinia noastră, au marcat în profunzime viața religioasă din provincia românească. Ori, ținta pe care au fixat-o regimul comunist în spațiul vizat a fost ca într-un timp scurt să-i îndepărteze pe creștinii ortodocși de autenticele valori spirituale, formate pe parcursul a mai multor secole.

Suspiciunea că inima Olteniei, Craiova, nu este pregătită din punct de vedere politic și ideologic pentru a face față noilor realități a persistat până în aprilie 1953, atunci când, printr-o hotărâre a C.C. al P.M.R. o serie de comitete de partid regionale, inclusiv cele din Craiova, erau menționate că nu se preocupă sistematic de agitația politică, la fel, nu ofereau un caracter combativ, instruiau agitatorii în mod artificial și la un nivel scăzut¹. Interesul pentru Craiova nu era unul aleatoric. Așadar, aici, liberalul Gheorghe Tătărescu a ținut un discurs în august 1947, prin care făcea o ultimă încercare disperată de a atenționa opinia publică că în timp ce România este legată de politica externă a U.R.S.S., totuși, prin cadrul geografic, aceasta era mai apropiată „de puterile occidentale” prin care „ne leagă îndelungate tradiții și simpatii”². Toate acestea derulau în contextul instituirii mitului de formare a unei puternice organizații comuniste în Oltenia. Istoria mișcării comuniste ilegale din Oltenia era apreciată ca fiind una demnă de cea a țării. Militanți din Oltenia au luat parte în 1921 la formarea P.C.R. Au existat organizații revoluționare în aproape toate județele provinciei³. La 26 februarie 1922, Secția Turnu-Severin al

¹ *Rezoluții și hotărâri ale Comitetului Central al P.M.R. (1951–1953)*. Vol. II [Numai pentru uz intern]. București: Casa Scânteii „I.V. Stalin”, 1954, pp. 374-376.

² Apud: GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări*. București: Ed. P.M.R., 1951, p. 97.

³ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole (iulie 1965 – septembrie 1966)*. București: Ed. Politică, 1968, p. 474.

Partidului Socialist-Comunist convoca populația la o întrunire politică¹. În martie 1940, Siguranța a descoperit o grupare comunistă și materiale propagandistice ale unei organizații de partid din Craiova². Într-o scrisoare din ianuarie 1944, intitulată „Dragi tovarăși”, înaintată de Secretariatul Regional din Oltenia, un colectiv de deținuți politici, cunoscuți sub denumirea de „Comitetul Antihitlerist”, solicitau eliberarea acestora³. Un raport din 14 martie 1944 semnat cu numele conspirativ „Petrică” făcea referire la activitatea desfășurată de organizația de partid din Oltenia. Într-o scrisoare din 1944, semnată „Mîrcea”, se prezintă situația organizatorică din regiunea P.C.R. Oltenia și se critica stilul de muncă al C.C.⁴. La 1 septembrie 1944, apare gazeta P.C.R., secția Brăila, „România muncitoare” care din 13 septembrie 1944, continuă sub denumirea „Înainte”⁵. În aprilie 1946, organizația P.C.R. Gorj a lansat manifestul „Femei!” prin care femeile erau chemate să adere la P.C.R.⁶. Aceeași organizație disemina și fluturașe cu următorul conținut: „Plugare! Vremea robiei tale a trecut!”⁷; „Ține minte!”, care cer să fie demascate elementele reacționare⁸; „Înțelege vremea în care trăiești și vei trăi!”⁹.

Dacă în perioada de conducere a României de către Gh. Gheorghiu-Dej erau aduse critici din perspectivă organizatorică organelor de partid din Oltenia, care țineau multe ședințe și de aceea le rămânea puțin timp pentru activitatea nemijlocit politico-organizatorică, atunci, în „epoca Ceaușescu”, până la sfârșitul anilor 1970 regiunea era prezentată ca fiind una exemplară. În 1960, Gh. Gheorghiu-Dej semnala faptul că biroul și secretariatul Comitetului Regional de Partid Craiova au ținut pe parcursul lunii septembrie 1960 un număr de 18 ședințe, în plină campanie agricolă. La aceste întruniri au participat nu doar membrii organelor de partid, fiind, totodată „mobilizați pentru pregătirea materialelor mulți lucrători din aparatul de partid, ci au fost invitate să participe și numeroase cadre de partid și de stat din conducerea regiunii și raioanelor”¹⁰. Drept urmare, se concluziona că „datorită acestui fel de a munci, o perioadă importantă de timp, le-au scăpat din mână o serie de probleme importante ale muncii de partid, de stat și economice din regiune”¹¹. Aflați în plină cursă a întrecerii socialiste pentru dezvoltarea secolului agrar, slujitorii bisericii erau opriți pentru a oficia sărbătorile creștine în timpul

¹ A.N.R. F. „Comitetul Regional Oltenia al P.C.R.”, inv. 1. d. 1/1922, ff. 1-3.

² *Ibidem*, d. 31/1940, ff. 321-325.

³ *Ibidem*, inv. 3260, d. 59/1944, f. 1.

⁴ *Ibidem*, d. 62/1944, ff. 1-3.

⁵ VOLCU, Ion. Aspecte privind cenzura la Brăila în documente de arhivă. 1938–1944. În: *Oltenia. Studii și comunicări. Arheologie – Istorie*. Craiova: Muzeul Olteniei, 2019, Vol. XXVI, p. 404.

⁶ A.N.R. F. „Comitetul Regional Oltenia al P.C.R.”, inv. 1, d. 37/1946.

⁷ *Ibidem*, d. 38/1946.

⁸ *Ibidem*, d. 39/1946.

⁹ *Ibidem*, d. 40/1946.

¹⁰ GHEORGIU-DEJ, Gh. *Raport la cel de-al III-lea Congres al P.M.R.* București: Ed. Politică, 1960, p. 92.

¹¹ *Ibidem*, p. 92.

campaniilor de recoltare. Astfel, preotului Gh. Delureanu din Slatina i-a fost interzisă sfințirea bisericii parohiale pe 14 octombrie, de hram, „autoritățile locale nu l-au lăsat să o facă pentru că era campanie agricolă și a făcut-o după încheierea campaniei”¹. În presa românească s-au publicat mai multe materiale în care se făcea referință la cuvântarea lui Gheorghiu-Dej, ținută în februarie 1964, la conferința Comitetului Orășenesc de Partid București. Materialul semnat de Constantin Drăgan, prim-secretar al Comitetului Regional de Partid Oltenia arăta că „un îndreptar prețios ne sunt indicațiile cuprinse în cuvântarea tovarășului Gheorghe-Dej”². La cel de-al IX-lea Congres al P.C.R. desfășurat între 19 și 24 iulie 1965 la București, în marea sală a Palatului Republicii, eveniment la care au participat reprezentanți a 57 de partide comuniste și muncitorești din lume, fiind aprobată modificarea denumirii Partidului, din P.M.R., în cea de P.C.R.³. La 20 iunie, în ședința de dimineață a congresului, a luat cuvântul Ion Stănescu, delegatul organizației regionale de partid Oltenia. Demnitarul a făcut referință la trecutul, dar și la prezentul regiunii pe care o prezenta astfel: „Odinioară, oamenii care locuiau între Dunăre și maiestșii munți ai Parângului și Vulcanului trăiau într-o totală sărăcie. Oltenia de astăzi, renăscută în anii biruitori ai socialismului, cunoaște un ritm de viață și de muncă ne mai întâlnit”⁴. La acest congres, a fost scos în evidență Comitetul Regional de Partid Craiova, care a reușit să îmbunătățească munca cu scrisorile, urmărindu-se aplicarea hotărârilor și directivelor Secretariatului⁵. Cu alte cuvinte, constatăm intensificarea propagandei politice în detrimentul activităților tradiționale ale populației din Oltenia.

La ședința din dimineața zilei de 21 iulie 1972, a luat cuvântul Constantin Sandu, prim-secretar al Comitetului Județean Olt al P.C.R., organizație ce întrunea 47 000 de membri de partid, care a ținut să specifice că datorită politicii consecvente a Partidului și statului de industrializare a transformat jud. Olt „într-o unitate administrativ-economică și social-culturală în care pulsează o viață nouă, dinamică, proprie societății noastre”⁶. În spiritul epocii, mai marele comuniștilor din județ a ținut să accentueze că: „din aceste meleaguri, doresc să exprim conducerii de partid și de stat, personal tovarășului Nicolae Ceaușescu, cele mai sincere și calde mulțumiri”⁷. Drept urmare, la manifestările oficiale se evidenția „politica consecventă a

¹ Anexa 5. Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu preotul Daniel Augustin DELUREANU, 10 august 2024.

² DRĂGAN, Constantin. Munca de partid pe marile șantiere. În: *Scânteia*, nr. 6202, 20 martie 1964, p. 1; PLEȘA, Elis. *Gheorghe Gheorghiu-Dej. Cultul personalității (1945–1965)*. Târgovește: Ed. Cetatea de Scaun, 2015, p. 247.

³ *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, pp. 15-16.

⁴ *Ibidem*, p. 215.

⁵ *Ibidem*, p. 110.

⁶ *Conferința Națională a P.C.R., 19–22 iulie 1972*. București: Ed. Politică, 1972, p. 396.

⁷ *Ibidem*, p. 398.

Partidului și statului [...] de a transforma și jud. Olt într-o unitate administrativ-economică și social-culturală în care pulsează o viață nouă, dinamică, proprie societății noastre”¹.

Secretarul general al P.C.R. Nicolae Ceaușescu, născut la 26 ianuarie 1918 la Scornicești, jud. Olt, profund atașat de spațiul natal², afirma cu mândrie că în anii 1935–1936 a lucrat în regiune pe linie de partid și de tineret, de aceea știa situația organizației de partid „nu din auzite”³. Mai mult de atât, după 23 august 1944 a lucrat în calitate de secretar de partid al regiunii⁴. În zilele de 13–14 iunie 1966, N. Ceaușescu a vizitat câteva raioane din Oltenia, câteva mari întreprinderi, cooperative de producție agricole, viitoarea Universitate Craiova, a avut o întâlnire cu activistul de partid din regiune, muncitori, țărani, intelectuali. Conducătorul statului a „apreciat entuziasmul și priceperea cu care oamenii muncii din Oltenia înfăptuiesc hotărârile Partidului”⁵. Încrederea față de politica P.C.R. a fost justificată de N. Ceaușescu, ca fiind „rezultatul faptului că în anii socialismului s-au obținut succese remarcabile în dezvoltarea industriei, agriculturii, științei, culturii, în creșterea nivelului de viață a tuturor oamenilor muncii”⁶. Ceaușescu a tins să menționeze faptul că, organizația de partid regională era una puternică, subliniind faptul că, activistul de partid și de stat a obținut „experiență, pricepere și care a dovedit că atunci când se apucă serios de treabă poate rezolva orice problemă care i se pune”⁷. La 25 iunie 1970, cu prilejul vizitei efectuate în comuna natală, Scornicești, N. Ceaușescu a ținut un discurs în care a lăudat organizația de partid județeană și pe conducătorul acesteia, „ea are ca prim-secretar și președinte de Consiliu popular județean un vechi activist de partid, din ilegalitate – și face totul pentru a înfăptui directivele C.C. ale Partidului”⁸. Peste patru ani, N. Ceaușescu a vizitat din nou localitatea natală (2 octombrie 1974) și a lăudat sătenii cu obținerea Medaliei de Aur și a titlului de Erou al Muncii pentru recolta de grâu, specificând faptul că titlul de Erou al Muncii presupune acordarea a 6 500 kg. de porumb pe ha, obținându-se pe unele suprafețe peste 10 000 kg⁹. Prezența lui Ceaușescu în jud. Olt a fost sesizată și la 15 septembrie 1975, atunci când a ținut o alocuțiune la Marea Adunare Populară din mun. Craiova

¹ *Ibidem*, p. 396.

² CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (septembrie 1987 – septembrie 1988)*. Vol. 31. București: Ed. Politică, 1989, p. 297.

³ *Idem*, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie 1969 – iunie 1970)*. Vol. 4. București: Ed. Politică, 1970, p. 977.

⁴ *Idem*, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (martie – septembrie 1979)*. Vol. 18. București: Ed. Politică, 1979, p. 505.

⁵ *Idem*, *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole (iulie 1965 – septembrie 1966)*. București: Ed. Politică, 1968, p. 468.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, p. 472.

⁸ *Idem*, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie 1969 – iunie 1970)*. Vol. 4. București: Ed. Politică, 1970, p. 978.

⁹ *Idem*, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (28 martie 1974 – 20 noiembrie 1974)*. Vol. 10. București: Ed. Politică, 1974, p. 776.

cu prilejul jubileului localității și al deschiderii noului an de învățământ. Orașul a fost distins cu Ordinul „Erou al Muncii Socialiste”, clasa I¹. La 23 mai 1976 a adresat un mesaj de felicitare cadrelor didactice și elevilor Liceului „Nicolae Bălcescu” cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la înființarea instituției de învățământ². În august 1979, conducătorul statului aducea critici craiovenilor și locuitorilor jud. Dolj în privința inflexibilității la anumite acțiuni și-i îndemna să se angajeze ferm în întrecerile socialiste „între județele patriei noastre, pentru a ocupa un loc de frunte și – dacă se poate – chiar primul loc”³. Același discurs al dojenitor, va fi expus și la 24 mai 1985, la Marea Adunare Populară din mun. Craiova, enunțând ideea că „oamenii muncii din toate unitățile din Craiova și din Dolj, precum și din jud. Olt – de altfel, am convingerea că oamenii muncii din întreaga țară – vor face totul pentru ca, în cel mai scurt timp, să recuperăm toate rămănerile în urmă și să mergem hotărât înainte, nu numai în ce privește realizările planului, ba chiar pentru a încheia acest an cu o depășire a planului”⁴. Oltenii, de altfel, prin Vasile Bărbulescu, delegatul organizației județene de partid la Congresul al XIII-lea al P.C.R. la 20 noiembrie 1984, exprima „sentimentele și voința comuniștilor, ale tuturor locuitorilor jud. Olt, ca tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit și stimat fiu al națiunii noastre, să fie reales în funcția supremă de secretar general al P.C.R.”⁵. Vorbitorul făcea apel la istorie pentru a coagula unitatea cu conducătorul statului român, „împreună cu întregul popor, toți cei ce trăim și muncim în străvechea vatră a jud. Olt [...]”⁶.

Din perspectivă economică, Oltenia, Moldova, Dobrogea erau considerate regiuni rămase în urmă, de aceea s-a afirmat că prin construirea unor puternice complexuri economice se va modifica harta economică a țării⁷. În comparație cu perioada anterioară – „a regimului burghezo-moșieresc” –, orașele din aceste regiuni erau considerate monotone, lipsite de viață, iar industria se afla într-o stare rudimentară⁸. Sub noul regim comunist, Oltenia, alături de Muntenia, Moldova și Transilvania, a fost apreciată ca zonă cu noi terenuri petrolifere, depășind media nivelului producției industriale în țară, fapt semnalat la cel de-al II-lea Congres al P.M.R. (23–25

¹ *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (noiembrie 1974 – septembrie 1975)*. Vol. 11. București: Ed. Politică, 1975, pp. 1107-1122.

² *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (octombrie 1975 – mai 1976)*. Vol. 12, București: Ed. Politică, 1976, pp. 670-671.

³ *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (martie – septembrie 1979)*. Vol. 18, București: Ed. Politică, 1979, p. 511.

⁴ *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (noiembrie 1984 – iulie 1985)*. Vol. 28, București: Ed. Politică, 1985, pp. 502-503.

⁵ *Congresul al XIII-lea al P.C.R. (19–22 noiembrie 1984)*. București: Ed. Politică, 1985, p. 256.

⁶ *Ibidem*, pp. 256-257.

⁷ GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări (august 1959 – mai 1961)*. București: Ed. Politică, 1961, p. 445; *Idem, 40 de ani de luptă a Partidului*. București: Ed. Politică, 1961, p. 26.

⁸ *Idem, Articole și cuvântări (decembrie 1955 – iulie 1959)*. București: Ed. P.M.R., 1959, pp. 47-48.

decembrie 1955)¹. În Oltenia, Dobrogea, Moldova, Regiunea Autonomă Maghiară și în nord-vestul țării au fost construite 52 de fabrici și uzine ale industriei grele, dintre care 24 de importanță republicană, 19 mine, 33 de întreprinderi ale industriei ușoare și alimentare, nouă centrale electrice². A fost planificată redarea pentru producția agricolă a sărăturilor pe o întindere de cca 150 000 ha, cât și suprafețe ocupate de nisipuri în Oltenia (regiunea Craiova), din vestul țării, Bărăgan, sudul Moldovei și Delta Dunării, în acest fel se preconizau economii de cca 230 mil. lei³. Secțiile de mașini și tractoare din reg. Oltenia dispuneau de 5 520 de tractoare cu o încărcătură de tractor fizic de 124 ha⁴.

Recoltele de orz și de grâu de cca 3 000 kg. la ha obținute în gospodăria agricolă de la Stoicânești și de la Stațiunea Experimentală din Caracal erau prezentate ca fiind un rezultat excelent⁵. Uzinele constructoare de mașini agricole „7 Noiembrie” Craiova erau menționate, în 1959, ca fiind fruntașe în privința depășirii volumului producției cu 21%⁶. În cadrul Conferinței Naționale a P.C.R. din 20 iulie 1972, Ion Vârja, secretarul Comitetului de partid al Uzinei „7 Noiembrie” s-a pronunțat pentru necesitatea pregătirii la locul de muncă, atât din perspectivă profesională, cât și teoretică⁷. Uzina „Electroputere” Craiova era considerată „o puternică citadelă a industriei electrotehnice”⁸ și o „mândrie a electrotehnicii României socialiste”⁹, având angajați 11 000 de oameni (1975)¹⁰. Au fost puse în funcțiune fabrici de uree, amoniac și azotat de amoniu la combinatele de la Craiova și Turnu Măgurele¹¹. Pe parcurs, au fost puse în funcțiune noi obiective industriale, ca fabrica de osii și boghiuri Balș, Uzina de prelucrare a aluminiului și Fabrica de produse carbunoase Slatina, Fabrica de conserve Caracal, Fabrica de zahăr și tăbăcărie minerală Corabia, fabricile de produse lactate din Slatina și Caracal. Jud. Olt era unicul producător în țară de aluminiu, osii montate cu roți monobloc pentru căi ferate, unele sortimente

¹ *Congresul al II-lea al P.M.R. (23–25 decembrie 1955)*. București: Ed. de Stat pentru Literatură Politică, 1956, p. 54.

² GHEORGIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări (decembrie 1955 – iulie 1959)*. București: Ed. P.M.R., 1959, p. 48.

³ *Congresul al II-lea al P.M.R. (23–25 decembrie 1955)*. București: Ed. de Stat pentru Literatură Politică, 1956, p. 118; GHEORGIU-DEJ, Gh. *Expunere făcută la ședința plenară a C.C. al P.M.R. din 26–28 noiembrie 1958*. București: Ed. Politică, 1958, p. 39.

⁴ *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, p. 455.

⁵ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (aprilie 1969 – iunie 1970)*. Vol. 4. București: Ed. Politică, 1970, pp. 975-976.

⁶ GHEORGIU-DEJ, Gh. *Expunere făcută la ședința plenară a C.C. al P.M.R. din 26–28 noiembrie 1958*. București: Ed. Politică, 1958, p. 71.

⁷ *Conferința Națională a P.C.R., 19–22 iulie 1972*. București: Ed. Politică, 1972, p. 267.

⁸ *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, p. 723.

⁹ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole (iulie 1965 – septembrie 1966)*. București: Ed. Politică, 1968, p. 469.

¹⁰ *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (noiembrie 1974 – septembrie 1975)*. Vol. 11. București: Ed. Politică, 1975, p. 1108.

¹¹ *Comunicat cu privire la îndeplinirea planului de dezvoltare economico-socială a R.S.R. în perioada 1966–1970*. București: Ed. Politică, 1971, p. 32.

de produse cărbunoase și laminate de aluminiu¹. Pe lângă rezultatele bune înregistrate la aceste întreprinderi erau enunțate și anumite lipsuri. De exemplu, producția de la Uzina de aluminiu era apreciată ca fiind necalitativă, la unele secții de prelucrare se solicita dublarea producției, era risipă de spațiu². La 20 iunie 1960, la cel de-al III-lea Congres al P.M.R. Gh. Gheorghiu-Dej a anunțat audiența despre necesitatea dezvoltării extracției de cărbuni la o capacitate de 11,5–12,5 mil. t., inclusiv 6 mil. t. huilă. Nivelul de producție urma să fie realizat în urma exploatarea minelor existente, dar și a edificării de noi mine în Valea Jiului și deschiderea unui baze de lignit în Oltenia, mizându-se pe tehnicile moderne, cu un înalt grad de mecanizare³. De altfel, în Oltenia se afla cca 90% din rezervele industriale de lignit cunoscute în acea perioadă. În vederea concentrării producției în unități mari, considerate a fi mai avantajoase din perspectivă economică pentru anii 1966–1975, s-a planificat construirea de centrale termoelectrice dotate cu agregate de puteri mari unitare. Centrala electrică de termoficare Craiova era preconizată pentru o capacitate de 1 000 MW, utilizând drept combustibil principal lignitul⁴. A început în ritm accelerat construcția sistemului hidroenergetic și de navigație „Porțile de Fier”, cel mai important obiectiv hidroenergetic al României, constituind unul din principalele obiective ale planului de electrificare, îmbunătățind, totodată, navigația pe una din principalele artere fluviale europene⁵. Obiectivul strategic a fost edificat în colaborare cu iugoslavii. Sau, așa cum afirma N. Ceaușescu, acest sistem energetic și de navigație reprezenta „dovadă a relațiilor prietenești dintre noi, dintre conducătorii partidelor și statelor noastre”⁶. Hidrocentrala instalată pe un lac cu o suprafață de 170 km², cu o putere de 2 050 MW, având o producție medie anuală de 10,4 mld. kW/h, a fost inaugurat la 16 mai 1972, ocazie cu care lui Iosip Broz Tito, președintelui Republicii Socialiste Federative Iugoslavia, i s-a acordat titlul de „Erou al R.S.R.” și Ordinul „Victoria socialismului”⁷. În 1977, hidrocentrala a produs peste 250 mil. KW/h, cu 50 mil. mai mult față de angajamentul anual⁸.

¹ *Conferința Națională a P.C.R., 19–22 iulie 1972*. București: Ed. Politică, 1972, p. 396.

² *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (28 martie 1974 – 20 noiembrie 1974)*. Vol. 10. București: Ed. Politică, 1974, pp. 326-327.

³ GHEORGIU-DEJ, Gh. *Raport la cel de-al III-lea Congres al P.M.R.*, București, Ed. Politică, 1960, pp. 28-29; *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, p. 280.

⁴ *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, pp. 275-277.

⁵ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole (iulie 1965 – septembrie 1966)*. Vol. 1. București: Ed. Politică, 1968, p. 328; *Idem, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (septembrie 1966 – decembrie 1967)*. Vol. 2, București: Ed. Politică, 1968, p. 427; *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie 1969 – iunie 1970)*. Vol. 4. București: Ed. Politică, 1970, pp. 420-422.

⁶ *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie 1969 – iunie 1970)*. Vol. 4. București: Ed. Politică, 1970, p. 421.

⁷ *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (martie 1972 – decembrie 1972)*. Vol. 7. București: Ed. Politică, 1973, pp. 316-318.

⁸ *Conferința Națională a P.C.R. (7–9 decembrie 1977)*. București: Ed. Politică, 1978, p. 98.

Pulsul infrastructurii economice urma să fie dat de liniile 110 kV Craiova-Caracal¹. În a doua jumătate a anilor 1960, a fost electrificată linia Craiova-Caransebeș². O altă direcție trasată era majorarea producției de îngrășăminte prin sporirea capacităților fabricilor existente, precum și prin construirea a două combinate de îngrășăminte azot, la Craiova și Târgu-Mureș³. Aplicarea îngrășămintelor chimice era apreciată ca fiind una indispensabilă regiunilor Oltenia, Maramureș, Crișana, Banat, Argeș ș.a., unde solurile podzolice aveau o productivitate scăzută, ocupând cca 3 mil. ha. Se aduceau critici referitoare la tergiversarea începerii lucrărilor la marile construcții chimice din Craiova, Turnu Măgurele, etc. Suplimentările financiare la Combinatul chimic din Craiova au depășit suma de 600 mil. de lei⁴. Deoarece era preconizată extinderea suprafeței arabile a țării cu 10,2 mil. ha până în anul 1965, s-a vizat utilizarea unor suprafețe mari de terenuri din lunca inundabilă a Oltului, Dunării, Jiului, Siretului, Mureșului și altor râuri. De menționat faptul că cele mai fertile terenuri ale României erau amplasate în sudul Olteniei⁵, Bărăgan, Dobrogea, în contrast, acestea fiind și zonele cele mai secetoase ale României și cu temperaturile cele mai mari pe parcursul verii. Era preconizată utilizarea unei suprafețe de cca 800 000 ha irigate în reg. Oltenia, Dobrogea, București și Galați, prin utilizarea apei din Dunăre. Cele trei gospodării colective din com. Dăbuleni, Oltenia, erau prezentate ca fiind exemplare în țară în domeniul sericiculturii, obținând în 1960 câte 300 000 de lei fiecare din valorificarea gogoșilor de mătase⁶. La mijlocul anilor 1960, ritmul mediu anual de creștere globală industrială în Oltenia era de 18%, fiind unul superior celui mediu pe țară (13%)⁷, iar în 1972 – 27%⁸. Producția industrială pe cap de locuitor a fost dublă în 1970, în comparație cu 1965⁹. În 1984, producția industrială a jud. Olt constituia 32,6 mld. lei¹⁰. În regiune activau 232 000 de salariați (1965), cu cca 55% mai mulți decât în 1959. În 1965 se vorbea despre Oltenia industrială, ca fiind echivalentă cu 26 de Oltenii din 1938¹¹. În 1972 s-a finalizat procesul de electrificare a

¹ GHEORGIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări (august 1959 – mai 1961)*. București: Ed. Politică, 1961, p. 274.

² *Comunicat cu privire la îndeplinirea planului de dezvoltare economico-socială a R.S.R. în perioada 1966–1970*. București: Ed. Politică, 1971, p. 28.

³ GHEORGIU-DEJ, Gh. *Raport la cel de-al III-lea Congres al P.M.R.* București: Ed. Politică, 1960, p. 40.

⁴ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (septembrie 1966 – decembrie 1967)*. Vol. II. București: Ed. Politică, 1968, p. 357.

⁵ Deoarece Oltenia era considerată o zonă agrară existau discuții referitoare la desființarea Facultății de Îmbunătățiri Funciare de la Craiova și transferarea ei în alte regiuni mai puțin fertile. Vezi: *Stenogramele ședințelor Biroului Politic al C.C. al P.M.R.* Vol. I / Studiu introductiv de Ioan SCURTU. București: I.N.S.T., 2002, pp. 254, 286, 287.

⁶ GHEORGIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări (iunie 1961 – decembrie 1962)*. București: Ed. Politică, 1962, pp. 25-29, 45.

⁷ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iulie 1970 – mai 1971)*. Vol. 5. București: Ed. Politică, 1971, p. 873.

⁸ *Conferința Națională a P.C.R., 19–22 iulie 1972*. București: Ed. Politică, 1972, p. 396.

⁹ *Comunicat cu privire la îndeplinirea planului de dezvoltare economico-socială a R.S.R. în perioada 1966–1970*. București: Ed. Politică, 1971, p. 41.

¹⁰ *Congresul al XIII-lea al P.C.R. (19–22 noiembrie 1984)*. București: Ed. Politică, 1985, p. 257.

¹¹ *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, p. 216.

localităților rurale din județ, iar pentru 1974 era preconizată construirea băilor populare în toate comunele¹. Pe parcursul anilor 1971–1975, în jud. Olt s-au făcut investiții de peste 10 mld. lei mizându-se, evident, pe un înalt salt economic². În 1967, în jud. Olt, Buzău, Botoșani, Ialomița, Neamț la 1 000 de locuitori le revenea între 12 și 17 elevi, față de 26–32 de elevi în județele Brașov, Hunedoara și Constanța. În jud. Olt, Sălaj, Teleorman, Buzău, ș.a., unui medic îi revenea între 1 400 și 1 700 de locuitori³. La 16 mai 1968, România a fost vizitată de președintele Republicii Franceze, generalul Charles des Gaulles, care a rostit un discurs în Adunarea Populară de la Craiova. Șeful statului francez a vizitat trei întreprinderi-model din Craiova⁴. Vila (Casa) Jianu din Craiova, edificiu construit în 1965, în stilul cubist al epocii, care a servit drept casă de protocol până în 2010, l-a găzduit pe Charles de Gaulle (15–16 mai 1968), N. Ceaușescu, ș.a.⁵.

Din 1966, în Oltenia a început să activeze o secție a Academiei Române. Din perspectiva autorităților politice, monumentele din Oltenia reflectau tradiții glorioase de luptă pentru formarea națiunii române, libertatea națională și socială⁶.

În linii generale, Oltenia era estimată în epocă ca fiind un spațiu al „luptei revoluționare a clasei muncitoare, a P.C.R.” ce trebuiau puse în valoare, ca „un tot unic, pentru că de fapt nu se poate despărți lupta comuniștilor, a mișcării revoluționare muncitorești”⁷. Transformările radicale în viața socială și economică avea drept deziderat îndepărtarea regiunii de valorile tradiționale ale poporului român. Era un teren impropriu activității firești a vieții religioase sau B.O.R. din Oltenia a fost nevoită să coabiteze cu un regim care mai mult o tolera, decât o accepta în esență. Transformările sociopolitice și economice din Oltenia postbelică erau în contrasens cu trăirea spirituală a creștinilor ortodocși din spațiul în cauză.

¹ Conferința Națională a P.C.R., 19–22 iulie 1972. București: Ed. Politică, 1972, p. 398.

² *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (28 martie 1974 – 20 noiembrie 1974)*. Vol. 10. București: Ed. Politică, 1974, p. 327.

³ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (ianuarie 1968 – martie 1969)*. Vol. 3. București: Ed. Politică, 1969, pp. 15-16.

⁴ *Idem, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (ianuarie 1968 – martie 1969)*. Vol. III, București: Ed. Politică, 1969, p. 219.

⁵ MARINESCU, Mirela; BRÂNDUȘOIU, Tiberiu. Fostele case de protocol din Craiova. În: *Gazeta de Sud*, 18 iulie 2013. Disponibil: <https://www.gds.ro/Actualitate/2013-07-18/Fostele-case-de-protocol-din-Craiova/> (accesat: 24.02.2023).

⁶ CEAUȘESCU, Nicolae. *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole (iulie 1965 – septembrie 1966)*. București: Ed. Politică, 1968, p. 472.

⁷ *Idem, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole (iulie 1965 – septembrie 1966)*. București: Ed. Politică, 1968, p. 474.

3.2. Desființarea, reactivarea și evoluția Mitropoliei Olteniei

La sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX, au existat mai multe propuneri de înființare a unei mitropolii la Craiova¹. Acest lucru era pe deplin justificat. În perioada interbelică, dacă Transilvania avea cei mai puțin creștini ortodocși (27,7%), atunci Oltenia avea cea mai numeroasă populație ortodoxă (99,0)² din țară. Conceptul de instituționalizare bisericească a fost materializat la 7 noiembrie 1939, prin crearea Mitropoliei ortodoxe-române a Olteniei, Râmnicului și Severinului, prin decret regal, cu ocazia serbării centenarului nașterii primului rege al României Carol I (1839–1914)³. În referatul lui Constantin Argetoianu, președintele Consiliului de Miniștri, prin care se cerea înființarea M.O. se menționa faptul că „frunzașii vieții sociale, culturale și economice ai Olteniei solicită înființarea M.O. întemeiați pe motive de ordin istoric [...], cum și pe necesitatea unui deosebit prestigiu, pe care-l merită Biserica olteană, reprezentând peste 1 500 000 credincioși”⁴. Tot, Constantin Argetoianu, în „Însemnările zilnice” nota că, la 7 octombrie 1939 s-a înțeles cu patriarhul Nicodim Munteanu „pe chestiunea Mitropoliei din Craiova și mi-a promis tot concursul ca să vindecăm pe popi de politică”⁵.

Drept sufragane ale noii instituții ecleziastice erau Arhiepiscopia Craiovei (creată tot atunci), cu extindere peste toate jud. Olteniei – Vâlcea, Romanați, Dolj, Gorj și Mehedinți – dar și Episcopia Argeșului (mănăstirea Argeșului care a funcționat până atunci ca și Catedrală Episcopală, urmând a fi cripta familiei suveranilor României). La fel, urma să aibă un arhieru vicar cu titlul de „Râmniceanul”, arhiepiscopul Craiovei era și mitropolit al Olteniei, cu reședința la Craiova, iar Biserica Sf. Dumitru era Catedrală Arhiepiscopală⁶. La 30 noiembrie 1939 în calitate de mitropolit titular al Olteniei a fost ales episcopul de Huși, Nifon Criveanu (născut la 20 februarie 1889 în Slătioara, jud. Romanați), înscăunat la 21 decembrie 1939 în Catedrala „Sf. Dumitru” din Craiova, de acum Catedrală Mitropolitană, în cadrul unui fastuos eveniment⁷. În

¹ VORNICESCU, Nestor. Propuneri simultane pentru înființarea Patriarhatului la București și a unei Mitropolii la Craiova, între anii 1882–1924. În: *M.O.*, noiembrie – decembrie 1975, nr. 11-12, pp. 821-851; ȘERBĂNESCU, Niculae. Ierarhii plaiurilor oltene în prima sută de ani de autocefalie a B.O.R., 1885 – 25 aprilie 1985. În: *M.O.*, mai–iunie 1985, nr. 5-6, pp. 334-336.

² SCURTU, Ioan. *Viața cotidiană a românilor în perioada interbelică*. București: Ed. RAO, 2001, p. 218.

³ Nifon, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, Râmnicului și Severinului. M.O. În: *B.O.R.*, 1940, an. LVIII, 5-6, pp. 289-293; *Viața bisericească în Oltenia. Anuarul M.O.* Craiova: Tipografia Sfintei Mitropolii a Olteniei, Râmnicului și Severinului, 1941, p. 113.

⁴ *Viața bisericească în Oltenia...*, p. 115.

⁵ ARGENTOIANU, Constantin. *Însemnările zilnice. Vol. VII (1 iulie – 22 noiembrie 1939)*. București: Ed. Machiavelli, 2003, p. 174.

⁶ *Viața bisericească în Oltenia...*, 1941, p. 113.

⁷ POPOESCU-CILIENI, O. În amintirea unei sărbători (Înscăunarea Î.P.S. Nifon Criveanu Mitropolitul Olteniei). În: *Renașterea*. Revistă de cultură creștină și viață bisericească ortodoxă – Organul societății preoțești Renașterea din M.O., număr festiv, 1940, an XIX, nr. 1, pp. 40-43, 145; IONESCU, Ion. Lista cronologică a ierarhilor eparhiilor M.O. În: *M.O.*, 1976, XXVIII, nr. 3-4, p. 269; PĂUNOIU, Diana-Mihaela. Nifon Criveanu – primul mitropolit al Olteniei, Râmnicului și Severinului. În: *Mehedinți – istorie, cultură și spiritualitate*. Ed. Didahia Severin, 2010, nr.

1941, preotul Ioan Marina, parohul Bisericii Sf. Gheorghe din Râmnicu Vâlcea din cadrul Arhiepiscopiei Craiovei a fondat prima „bancă populară cooperatistă” din România¹. Având sprijin politic, fiind membru al P.N.Ț. și un apropiat al lui Ion Mihalache, preotul Marina a ajuns arhiereu-vicar, inițial la Craiova, apoi episcop eparhial la Curtea de Argeș în 1944, sufragană M.O.². Era un parcurs favorabil, venit din Oltenia, pentru viitorul patriarh al României. O particularitate a eparhiei Olteniei păstorită de Nifon Criveanu rezidă în faptul că a găzduit cel mai mare număr de clerici refugiați din Basarabia, nordul Bucovinei, Cadrilater, în urma raporturilor teritoriale din vara-toamna anului 1940³. În Oltenia au obținut loc de muncă 134 de preoți, diaconi și cântăreți din Basarabia, 25 de slujitori ai Bisericii din Bucovina, 14 din nordul Transilvaniei și șapte din Cadrilater⁴. La fel, Oltenia a găzduit mulți basarabeni în urma reanexării Basarabiei de către U.R.S.S. în anul 1944. Printre aceștia au fost și Vladimir Potlog, viitorul decan (1983–1989) al Facultății de Istorie a Universității de Stat din Chișinău⁵.

În pofida realizărilor administrative, chiar de la începuturile activității M.O. s-au conturat tendințe acerbe de desființare a acesteia. La 24 octombrie 1941 și 2 decembrie 1942, patriarhul Nicodim a solicitat în Sfântul Sinod desființarea M.O. A urmat un protest al clericilor și mirenilor, membri ai Adunării eparhiale a Olteniei, inclusiv a lui Gh. Tătărăscu, viitorul ministru al Afacerilor Străine și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, împotriva cererii Sfântului Sinod de a desființa M.O. În susținerea acestei clauze a fost tipărită o broșură la subiectul scandalului declanșat⁶. Planul de desființare reală a M.O. a fost pus în aplicare după evenimentele din 23 august 1944 survenit în modificărilor radicale din viața politică din România. Astfel, potrivit Decretului-lege nr. 305 din 20 aprilie 1945⁷ M.O. a fost desființată. Potrivit cercetătoarei Ana-Maria Rădulescu, M.O. reprezintă „prima eparhie românească ce a căzut victimă unei practice devenită curentă în perioada comunistă, și anume desființarea eparhiilor cu scopul îndepărtării ierarhilor neagreați de către autorități și înlocuirea lor cu ierarhi

3, pp. 253-255; DINDIRICĂ, Lucian. O filă de istorie ecleziastică românească: Mitropolitul Nifon Criveanu. În: *Misiunea*, 2015, nr. 2, p. 77.

¹ *Vieța bisericească în Oltenia...*, pp. 78-80.

² GABOR, Adrian; PETCU, Adrian Nicolae. B.O.R. și puterea comunistă. În: *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității București*, 2002, II, pp. 93-154.

³ PĂUNOIU, Diana-Mihaela. Funcționari publici basarabeni refugiați în Oltenia anului 1940. În: *Congresul Național al Istoricilor Români. Rezumate ale comunicărilor /Ediția a IV-a /2024*. Chișinău – Suceava. 27–31 august 2024, Chișinău: S.n., p. 234; MITU, Narcisa Maria. Integrarea comercianților basarabi în viața economică a Craiovei în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. În: *Congresul Național al Istoricilor Români. Rezumate ale comunicărilor /Ediția a IV-a /2024*. Chișinău – Suceava. 27–31 august 2024, Chișinău: S.n., pp. 234-235.

⁴ *Vieța bisericească în Oltenia...*, p. 126, 128.

⁵ XENOFONTOV, Ion Valer; PRISAC, Lidia. *Profesorul Vladimir Potlog (1927–2022): Povestea vieții. Studiu de istorie orală /red. șt.: Liliana ROTARU*. Chișinău: Lexon-Prim, 2022, pp. 90-93, 190.

⁶ *S-a propus desființarea M.O.? Craiova*: Tipografia Sfintei Mitropolii a Olteniei, Râmnicului și Severinului, 1942. 24 p.

⁷ Decretul-Lege nr. 305 pentru desființarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Olteniei, Râmnicului și Severinului. În: *Monitorul Oficial. Partea I*, 1945, nr. 42, 20 aprilie.

obedienți”¹. Mitropolitul Nifon Criveanu, pus în fața faptului împlinit, a fost informat de subprefectul Râmnicu-Vâlcea că trebuie să părăsească orașul pe parcursul a două zile, deoarece urma să fie numit arhiereului Atanasie (Dincă) Bârlădeanul, în scaunul de locțiitor de episcop.

Într-o discuție susținută la 29 mai 1945 de Dudu Velico, un bun cunoscător a vieții interioare a B.O.R., cu mitropolitul Nifon Criveanu, fost al Olteniei, ultimul „plin de amărăciune, și-a exprimat toată indignarea față de patriarhul Nicodim Munteanu, pe care-l credea sigur ca autor al acestui act”². O altă cauză pentru care mitropolitul Olteniei a fost demis, rezidă în activitatea sa desfășurată în anii celui de-Al Doilea Război Mondial în Transnistria, publicând și rapoarte ale preoților care au fost în regiune³. Într-adevăr, mareșalul Ion Antonescu, conducătorul statului român, în ședința Consiliului de Miniștri din 13 martie 1942 afirma că hotarele „noastre trebuie întărite cu români aduși de prin Oltenia, din Teleorman, din Gorj, să fie români din acei care sunt dârji și rezistenți în lupta cu greutățile vieții”⁴. Aceeași linie de subiect a fost abordată la 27 ianuarie 1944 în cadrul Consiliului de Miniștri cu guvernatorii referitor la evacuarea populației, hrana necesară populației care rămâne și întreprinderile industriale ce trebuiau lăsate în funcțiune, dacă va fi nevoie să fie părăsite Basarabia și Bucovina⁵. Totodată, Oltenia și Transilvania figurau ca provincii în care urmau să fie evacuate familiile de transnistrieni⁶. Nifon Criveanu a fost unul din cei mai implicați arhierei români în renașterea credinței ortodoxe în spațiul de la est de Nistru spre Bugul de Sud. A trimis 150 de preoți și ieromonahi din Oltenia, care au activat în Transnistria pe parcursul a 56 de luni, contribuind la ridicarea lăcașurilor de cult. Clericii olteni au dus cu ei 26 de rânduri de odăjdii, 87 de antimise, alte obiecte de cult, distribuind 11 565 de cărți de rugăciuni și 8 860 de cărți religioase, mii de cruciulițe și calendare⁷. Noul regim comunist instaurat în România nu putea trece cu vederea această „pată” din biografia mitropolitului Olteniei. Nifon Criveanu era un nonconformist, fiind „împotriva faptului ca preoții să facă politică militantă: să manifesteze pe străzi sau să apară pe tribune; ei să fie îndrumători, sfătuitoari ai poporului; aceasta, da!”⁸. Emil Bodnăraș, secretar general la președinția Consiliului de Miniștri, vedea necesitatea reactivării M.O. „pentru

¹ RĂDULESCU, Ana-Maria. *Slujitori ai Bisericii din Olt și Romanați, prizoniți în timpul regimului comunist*. Slatina: Ed. Episcopiei Slatinei și Romanaților, 2013, p. 157.

² VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I.*, p. 5, 8.

³ *Ibidem*, p. 140.

⁴ GUZUN, Vadim. *Problema transnistreană: trecerea Nistrului și repatrierea românilor din Uniunea Sovietică. Documente de politică internă și externă (1941–1944)*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2015, doc. 121, p. 274.

⁵ *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri: Guvernarea Ion Antonescu, vol. X (ianuarie–aprilie 1944)* / Ediție îngrijită de M.D. CIUCĂ, M. IGNAT. București: A.N.R., 2007, doc. 3, p.75.

⁶ GUZUN, Vadim. *Op. cit.*, doc. 252, p. 557.

⁷ RĂDULESCU, Ana-Maria. Nifon Criveanu, episcop al Hușilor (1933–1939) și mitropolit al Olteniei (1939–1945). În: *Acta Moldaviae Meridionalis*, 2010, XXXI, p. 164.

⁸ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I.*, p. 152.

afirmarea oltenilor”. Demnitarul era adeptul consolidării poziției B.O.R., „făcând ca românii uniți să nu mai depindă de Papă, așa cum au făcut ucrainenii din Galiția”¹.

Mitropolitul Nifon Criveanu a protestat vizavi de desființarea M.O. întocmind un memoriu pe care l-a prezentat regelui Mihai I, dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri și lui Gh. Tătărescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Externe. Suveranul și-a exprimat regretul față de situația creată și a afirmat: „Îmi pare rău că s-a lovit în Biserică desființându-se M.O.”². Nifon Criveanu i-a vizitat și pe P. Groza și Gh. Tătărescu însă a plecat cu impresia că aceștia nu pot soluționa problema în mod pozitiv. Singurii în stare să rezolve cazul M.O. era „grupul moscovit” constituit din Em. Bodnăraș, secretar general la președinția Consiliului de Miniștri, împreună cu Ana Pauker și V. Luca. Ulterior, regele Mihai I s-a adresat preotului C. Burducea, ministrul Cultelor, și patriarhului Nicodim, ambii negând implicarea în actul desființării M.O. La ședința Sfântului Sinod din 30 iulie 1945 s-a confirmat desființarea M.O., fără ca mitropolitul Nifon Criveanu să fi fost invitat la ședința în cauză. S-a decis să i se acorde salariu mai departe și să i se facă în același timp formele de pensionare³. Sinodalii au decis reînființarea Episcopiei Râmnicului-Noului Severin, cu reședința la Râmnicu-Vâlcea și s-a numit un locotenent de episcop⁴. În mediul clerical, dar și în anturajul Casei Regale, „mitropolitul fără mitropolie” Nifon Criveanu al Olteniei era apreciat ca cea mai favorabilă candidatură pentru a-l înlocui pe patriarhul Nicodim. În referatul preotului Dolea, președintele U.P.D.R., filiala Oltenia, a fost exprimat regretul că a fost desființată M.O.⁵.

După alungarea din scaun, Nifon Criveanu s-a retras în comuna natală, apoi a slujit la Biserica Sf. Antim din București. La 22 mai 1949, în biserica Amzei din capitală, fostul mitropolit al Olteniei a oficiat o slujbă și a ținut o predică anticomunistă, afirmând că: „azi oamenii zilelor vorbesc de progres când în realitate avem o decădere morală și socială cum nu s-a mai văzut la noi și apoi în loc de liberate și iubire avem teroare și lagăre, cu o ură sălbatecă față de oameni și nicăieri nu se vede decât ură și distrugere”⁶. În a doua jumătate a anului 1966, Nifon Criveanu, i-a adresat un Memoriu lui Nicolae Ceaușescu, președintelui Consiliului de Stat

¹ *Ibidem*, pp. 151-152.

² *Ibidem*, p. 7.

³ Există mărturii că mitropolitului Nifon Criveanu, era vizitat de emisarii Papei, care îi propuneau unirea cu Roma. VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I...*, p. 41, 43.

⁴ MANOLACHE, Teodor N. Reînființarea Sfintei Episcopii a Râmnicului Noul-Severin. În: *B.O.R.*, 1945, an. LXIII, nr. 7-8, pp. 404-405.

⁵ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I...*, p. 21, 26, 59, 98, 223.

⁶ RĂDULESCU, Ana-Maria. Nifon Criveanu, episcop al Hușilor (1933–1939) și mitropolit al Olteniei (1939–1945). În: *Acta Moldaviae Meridionalis*, 2010, XXXI, p. 167, 172.

al R.S.R., prin care ruga „să înlăture ilegalitatea comisă” și să i se facă „dreptate măcar acum după 21 de ani de suferință morală și materială”¹.

Scaunul de mitropolit al Olteniei, funcție reactivată peste doi ani, a fost disputată între Justinian Marina, vicar la Iași și Atanasie Dincă, locotenent de Episcop la Râmnicu-Vâlcea. Cu toate acestea, Dudu Velico constata faptul că, atitudinea credincioșilor olteni față de arhiepiscopul Marina, era una ostilă, „ca și a însăși [sic!] comuniștilor de seamă din Craiova”². Radu Roșculeț, ministrul Cultelor, l-a îndemnat pe prietenul său, arhiepiscopul Galaction Gordun să candideze la Scaunul de mitropolit al Olteniei, asigurându-l de susținerea lui Gh. Tătărescu, ministrul Afacerilor Străine. Galaction Gordun însă „a răspuns că nu poate candida, atâta vreme cât are contracandidați ca arhiepiscopii: Atanasie Dincă, «omul» Patriarhului și Justinian Marina Vasluiianul, «omul» Guvernului”³. Mai erau și alte cauze pentru care Gordun a refuzat acest post, fiind vorba de un trecut marcat de imoralitate, iar „oltenii îi cunoșteau foarte bine acest trecut”⁴.

La 5 februarie 1947, o delegație de clerici olteni, conduși de pretendentul la scaunul de mitropolit al Olteniei, Atanasie Dincă Bârlădeanul, s-a prezentat în audiență la ministrul Cultelor, pentru solicitări în noul buget 1947–1948. La 29 iunie 1947 a fost instalat la Craiova, ca locotenent de Arhiepiscop, arhiepiscopul Eugen Laiu. Candidatura arhimandritului profesor Firmilian Marin în calitate de arhiepiscop al Olteniei era sprijinită de Guvern. Totodată, Gh. Tătărescu îl susținea pe mitropolitul Nifon Criveanu, omul lui, la scaunul de arhiepiscop al Craiovei, pentru a contracara viitoarea acțiune a lui Firmilian. În noiembrie 1947, arhimandritul Craiovei Firmilian Marin, candidat la M.O. „avea dosar”, fiind și „singurul [care] era susținut de Guvern cu hotărâre”⁵. Diaconul N. Nicolaescu în tendința de a fi ales episcop la Râmnicu-Vâlcea era sfătuit de entourage să renunțe la această perspectivă, deoarece avea înclinații mai mult spre cele lumești, decât spre cele bisericești. Arhiepiscopul Justinian Marina s-a exprimat, ca prieten al lui, că „nu calcă a popă, nici decum a episcop”⁶.

În primăvara anului 1948, șapte clerici din Turnu-Severin, câțiva din Caracal, împreună cu un grup de cântăreți bisericești au fondat Sindicatul clerului și cântăreților bisericești din Arhiepiscopia Olteniei. În rezoluția luată s-a hotărât să-i facă cunoscută hotărârea și arhiepiscopului Firmilian, menționând și următoarele cuvinte: „chemăm la ordine pe Î.P.S. Arhiepiscopul Firmilian”. Cel vizat i-a demis pe semnatari din posturile lor. Se afirma că această reticiență a fost generată de prefectul județului, arhiepiscopul Atanasie Dincă, locotenent de episcop

¹ *Ibidem*, p. 192.

² VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I.*, p. 196.

³ *Ibidem*, p. 205.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, pp. 209, 257-258, 280, 287-288.

⁶ *Ibidem*, p. 258.

la Râmnic și anturajul lor, deoarece arhiepiscopul Firmilian venea ca exponent al Guvernului Petru Groza, împotriva voinței Olteniei¹. La 25 martie 1949, patriarhul Justinian a sosit la Craiova, unde l-a instalat în scaunul de arhiepiscop pe Firmilian Marin, menționat, de altfel, și printre candidați la postul de mitropolit al Moldovei². La 28 martie 1949, în călătoria lui la Craiova, patriarhul Justinian a fost cu mașina condusă de șoferul Meca, fiind însoțit de arhiepiscopul Sebastian Rusan al Sucevei, diaconul N. Nicolaescu, rectorul Inst. Teologic București, preotul consilier Pașoi Velican, agentul și încă două persoane. La solemnitate au mai participat St. Stoian, ministrul Cultelor, și prof. Ion Nistor, secretar general la Culte. „Masa a fost copioasă: pește, țuică, vin, fructe. Toasturi de asemenea bogate. La Râmnicu-Vâlcea, n-a mai participat și St. Stoian, ci numai secretarul general I. Nistor. Masa n-a fost copioasă ca la Craiova”³. În ajunul alegerii de arhiepiscop, Firmilian Marin al Olteniei „a tras o beție strașnică”⁴. De altfel, Dudu Velico, îl descrie pe Firmilian Marin ca fiind „leneș; nu se mișcă din Craiova. Inteligent; se ține de beții, cu toate ale ei. Nu știe decât damigeana”⁵.

Instalarea arhiepiscopului Firmilian Marin al Craiovei a generat discuții în rândurile clerului. Noul arhiepiscop nu era simpatizat de populația olteană și de către autorități, dovadă fiind reticiența cu care a fost întâmpinat în capitala Olteniei. Invitații speciali ai arhiepiscopului, arhimandritul Valerian Zaharia, arhidiaconul Tuță Nica, slujitor la Catedrala patriarhală, diaconul Enăchescu, secretarul Seminarului Central și Cenușă, n-au putut însă participa la banchetul oferit de autorități, deoarece li s-a spus că nu sunt locuri pentru ei, cu toată intervenția arhiepiscopului Firmilian. Oaspeții au fost deci nevoiți să dejeneze în oraș, la un restaurant⁶. Printre adversarii noului mitropolit era și vechiul mitropolit Nifon Criveanu, „denigrându-l ori de câte ori avea ocazia și îndemnându-i pe subalterni să întocmească memorii prin care să solicite înlăturarea acestuia”⁷. Dacă arhiepiscopul Firmilian Marin nu prea era „văzut” în eparhia pe care o păstora, atunci avea „trecere” la centru. Stanciu Stoian, ministrul Cultelor, aprecia originea socială a mitropolitului Olteniei: „Garanția pentru noi, în această privință, o reprezintă mai întâi

¹ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în anii regimului comunist. Însemnări zilnice II.*, p. 43.

² Aspecte de la desfășurarea festivităților înălțării Arhiepiscopiei Craiovei la rangul de Mitropolie a Olteniei. În: *M.O.*, aprilie–mai 1949, nr. 45, pp. 4-7; BALĂ, Nicolae. *Înființarea Eparhiei Râmnicului și Argeșului și ridicarea Arhiepiscopiei Craiovei la treapta de Mitropolie*. În: *M.O.*, noiembrie–decembrie 1972, nr. 11-12, pp. 859-864; LUPȘOR, Stelian. Aniversarea a 40 de ani de la reînființarea M.O. 1949 – 25 martie 1989. Slujba arhierescă la Catedrala Mitropolitană „Sfântul Dumitru” din Craiova. În: *M.O.*, martie – aprilie 1989, nr. 2, pp. 88-99.

³ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în anii regimului comunist. Însemnări zilnice II.*, p. 149.

⁴ *Ibidem*, p. 163.

⁵ *Ibidem*, p. 239.

⁶ *Ibidem*, p. 1.

⁷ RĂDULESCU, Ana-Maria. Nifon Criveanu, episcop al Hușilor (1933–1939) și mitropolit al Olteniei (1939–1945). În: *Acta Moldaviae Meridionalis*, 2010, XXXI, p. 167. (pp. 159-195).

originea sa țărănească. Este fiu ales al poporului, fapt care-l ține legat de el”¹. A fost avansat în calitate de membru al comisiei de examinare pentru clericii Centrului de îndrumare la Inst. Teologic din București². Patriarhul a dispus să se întreprindă acțiuni de comemorare a 100 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sf. Ierarh Calinic de la Cernica, deoarece în Oltenia sfântul a fost episcop și ctitor³. Firmilian, mitropolitul Olteniei, era un apropiat al patriarhului Justinian, căruia i-a și dedicat o pagină aniversară în buletinul oficial al Patriarhiei Române. A scos în evidență contribuția socială a întăistătorului B.O.R.: „Întâiul pas al celui de-al treilea Patriarh a fost izbăvirea Bisericii de mireneștile griji ale averilor: pământuri, păduri, imobile, etc., împreună cu avutul parohiilor, mănăstirilor și feluritelor ctitorii, le dăruiește Statului, contribuind astfel la înzestrarea țării și sporirea avutului național. Cu această covârșitoare pildă răspunde Biserica Română generoaselor reforme sociale ale Republicii populare”⁴.

Prin alegerea lui Firmilian Marin, Arhiepiscopia Craiovei a fost ridicată la rangul de Mitropolie, având ca sufragană Episcopia nou-organizată a Râmnicului și Argeșului. La ședința Sfântului Sinod din 21 februarie 1968 la care au participat toți membrii sinodali, Dumitru Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor, s-a decis ca Arhiepiscopia Craiovei să cuprindă jud. Dolj, Gorj și Mehedinți, iar Episcopia Râmnicului și Argeșului să includă jud. Vâlcea, Olt și Argeș, cu excepția protoieriei Câmpulung⁵. Prin Ordinul nr. 438/c/1968 al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri s-a aprobat delimitarea teritorială a eparhiilor B.O.R.⁶. Despre prestigiul de care se bucură Episcopia Râmnicului și Argeșului ne vorbește faptul că în toamna anului 1972, această eparhie a fost vizitată de întăistătorii Bisericilor Ortodoxe Rusă și Română⁷. În urma decesului lui Firmilian, arhiepiscopul Craiovei și mitropolitul Olteniei⁸, la 28 ianuarie 1973, după slujba Doxologiei, care a avut loc în paraclisul Palatului Patriarhal, Colegiul Electoral pentru alegerea episcopilor și arhiepiscopilor mitropoliți (prezenți 82 de votanți din 92 de membri) s-au întrunit în sala festivă a Adunării Naționale Bisericești. La ședință au participat patriarhul Justinian, Stanciu Stoian, delegatul Marii Adunări

¹ STOIAN, Stanciu. Discurs la ridicarea în rang de Mitropolit a Î.P.S. Firmilian. În: *Buletinul M.O.*, 1949, nr. 4-5, p. 15.

² VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în anii regimului comunist. Însemnări zilnice II.*, p. 150.

³ Sfântul Sinod al B.O.R. Sesiunea ordinară a anului 1968. Spicuirii din sumarul ședinței de la 17 aprilie 1968. În: *B.O.R.*, nr. 3-5, 1968, p. 516 (511-519).

⁴ Firmilian. Pagină aniversară. În: *B.O.R.*, 1968, an. LXXXVI, nr. 6, pp. 527-528.

⁵ Ședința de consfătuire a membrilor Sfântului Sinod din 21 februarie 1968. În: *B.O.R.*, 1968, an. LXXXVI, nr. 1-2, pp. 229-230.

⁶ Aprobarea noii delimitări teritoriale a eparhiilor bisericii ortodoxe române. În: *B.O.R.*, 1968, anul LXXXVI, nr. 1-2, p. 232.

⁷ DAVID, Petru I. Episcopia Râmnicului și Argeșului. Întăistătorii B.O.R. – oaspeți ai Eparhiei Râmnicului și Argeșului. În: *M.O.*, septembrie – octombrie 1972, nr. 9-10, pp. 808-814.

⁸ MOISESCU, Gheorghe I. O lacrimă la mormântul Mitropolitului Firmilian al Olteniei. (Omagii postume). În: *M.O.*, septembrie–octombrie 1974, nr. 9-10, pp. 899-901.

Naționale a R.S.R., Dumitru Dogaru, președintele Departamentului Cultelor. Drept urmare a numărării buletinului de vot s-a constatat că din totalul de 82 de voturi, episcopul Teoctist al Aradului a fost obținut 81 de voturi, fiind astfel ales în scaunul de arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei¹. În toamna anului 1974, Craiova a fost vizitată de Elias al IV-lea, patriarhul Antiohiei și al întregului Orient, împreună cu patriarhul Justinian al B.O.R.². Peste un an, Craiova a fost vizitată de mitropolitul Hrisantos de Lineassol³. Astfel are loc consolidarea „grupului oltean” în sfera de influență bucureșteană. Ori, Teoctist va ajunge patriarh al României în 1986. În 1987, din componența Sfântului Sinod făceau parte și reprezentanții Olteniei: Nestor, Mitropolitul Olteniei și Damaschin Severineanu, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei.

Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei în anii 1978–2000, s-a evidențiat ca un mare cărturar susținând teza de doctorat cu tema „Scrieri patristice în B.O.R. până în sec. XVII”⁴. A fost președintele Comisiei Române de Istorie Ecclesiastică Comparată. Cea de-a XVI-a sesiune de lucru, întrunită la 14 decembrie 1985 la Inst. Teologic Universitar din București, a fost prezidată de ierarhul Olteniei. Scopul Comisiei era „acela de a contribui la punerea în lumină a unității de monolit, spirituale și naționale a poporului roman”⁵. Cea de-a XX-a întrunire a Comisiei Române de Istorie Ecclesiastică Comparată a avut loc la 18 februarie 1988 la București⁶. Mitropolitul Nestor Vornicescu a făcut parte din structura ecumenică a Conferinței Creștine pentru Pace, participând la numeroasele întruniri cu caracter ecumenic ce au avut pe agendă promovarea păcii între oamenii ce aparțin diferitelor confesiuni și religii⁷, publicând și lucrări în acest sens⁸.

¹ Procesul-verbal din 28 ianuarie 1973 al Colegiului Electoral Bisericesc asupra alegerii I. P. S. Teoctist ca Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei. În: *B.O.R.*, 1973, an. XCI, nr. 1-2, pp. 251-252.

² BRĂTAN, Ilie D. Vizita Sanctității Sale Elias al IV-lea, Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian al B.O.R., la Craiova. În: *M.O.*, septembrie – octombrie 1974, nr. 9-10, pp. 788-806.

³ *Idem*. Vizita Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Hrisantos de Lineassol, din Cipru, la Craiova. În: *M.O.*, 1975, nr. 11-12, pp. 917-923.

⁴ Nestor [Vornicescu]. Arhiepiscop și Mitropolit. *Scrieri patristice în B.O.R. până în sec. XVII. (I). Teză de doctorat*. În: *M.O.*, 1983, nr. 1-2, pp. 21-134; (II), 1983, nr. 3-4, pp. 155-262; (III), 1983, nr. 5-6, pp. 285-456.

⁵ IONIȚĂ, Viorel. Cea de a XVI-a întrunire a Comisiei române de istorie ecclesiastică comparată. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1-2, p. 56.

⁶ *Idem*. A XX-a întrunire a Comisiei Române de Istorie Ecclesiastică Comparată. București, 18 februarie 1988. În: *M.O.*, martie–aprilie 1988, nr. 2, pp. 117-119.

⁷ PĂTULEANU, Constantin. Mitropolitul Nestor Vornicescu și mișcarea ecumenică. În: Vlădica Nestor. *Păstorul oltenilor*. Craiova: Ed. M.O., 2007, pp. 145-152.

⁸ VORNICESCU, Nestor. Mișcarea ecumenică. În: *M.O.*, ianuarie – februarie 1974, nr. 1-2, p. 168; *Idem*, Ghid ortodox ecumenic. În: *M.O.*, mai–iunie 1974, nr. 5-6, p. 496; *Idem*, La aniversarea celui de-al XVI-lea centenar al Sinodului II ecumenic. În: *M.O.*, octombrie – decembrie 1981, nr. 10-12, pp. 569-583; *Idem*, *Pace pe pământ*. Craiova: Ed. M.O., 1986.

Ca și alte instituții administrative ale B.O.R., și M.O. transmitea omagii conducătorului statului român¹. În zilele de 3 și 4 noiembrie 1987, reprezentanții tuturor cultelor din R.S.R., șefi de culte, ierarhi și profesori ai instituțiilor de învățământ teologic, au participat la Conferința interconfesională festivă, consacrată aniversării a patru decenii de la instaurarea Republicii. Evenimentul a fost găzduit de Inst. Teologic de grad Universitar din București. În cadrul manifestării a luat cuvântul și mitropolitul Nestor al Olteniei, care a ținut să noteze, în limbajul de lemn specific „epocii ceaușiste”: „Alături de întregul popor român și împreună cu celelalte Culte din țara noastră – clerici și credincioși –, Sfânta noastră B.O.R. omagiază aniversarea unuia dintre cele mai importante evenimente din existența Patriei, după actul revoluționar al Eliberării sociale și naționale de la 23 August 1944, Proclamarea Republicii, la 30 Decembrie 1947, ambele constituindu-se ca date fundamentale în istoria contemporană a țării noastre”². Ierarhul făcea referință și la importanța reînființării M.O.: „în primii ani de istorice realizate din viața Republicii noastre, s-a tradus în fapt și dezideratul formulat de multă vreme de preoții și dreptmătorii creștini din Oltenia, înființarea Mitropoliei noastre, cu sediul la Craiova”³. S-a accentuat faptul că pe parcursul a patru decenii alături de celelalte mitropolii din cadrul B.O.R., „și M.O. a depus neîncetate strădanii de a călăuzi, prin ierarhii săi, întreaga preoțime și pe toți enoriașii spre o atitudine de devotament și dăruire, pentru a depune muncă stăruitoare întru zidirea vieții noi în patria noastră, o zidire trainică pe temelii cu adevărat democratice, chemând în același timp la continua edificare și înnoire lăuntrică”⁴.

3.3. Instituționalizarea opresiunii în Oltenia: preoții între „conciliere” cu statul, represiune și rezistență

Reconfigurarea sistemului politic și ideologic a lăsat o amprentă directă asupra slujitorilor din Oltenia, implicit jud. Olt și Romanați. În urma instituirii unui sistem dur de opresiune, slujitorii B.O.R. au fost ținta unor acțiuni restrictive, ceea ce, evident, și-a lăsat amprentă asupra întregii lor activități. Din această perspectivă, clerul alb și cel negru a fost presat de o serie de factori ca să acționeze împotriva menirii lor sociale. Astfel, constatăm un ansamblu de acțiuni dihotomice ale preoților din spațiul vizat.

¹ La un deceniu de la alegerea Excelenței Sale, Domnul Nicolae CEAUȘESCU, Președinte al R.S.R. În: *M.O.*, mart.–apr. 1984, nr. 3-4, pp. 147-150; Slăviri omagiale la a 70-a aniversare a Președintelui României Socialiste, Excelența Sa, Domnul Nicolae CEAUȘESCU. În: *M.O.*, ianuarie–februarie 1988, nr. 1, pp. 3-8.

² IONIȚĂ, Alexandru M. Cultele din România la patru decenii de la proclamarea republicii. În: *B.O.R. Buletin oficial al Patriarhiei Române*, 1987, an. CV, nr. 11-12, pp. 34-37.

³ *Ibidem*, p. 35.

⁴ *Ibidem*.

În continuare vom aborda subiectul creării și activității instituției opresiunii în Oltenia, instrument violent de punere în acțiune a directivelor politice, inclusiv în domeniul vieții religioase. O prezentare generală relevă faptul că, toate categoriile sociale au fost ținta ansamblului de acțiuni ce au oprimat populația atât din punct de vedere fizic, cât și spiritual. A fost pus în aplicare principiul obsesiv stalinist: „avem dușmani interni, avem dușmani externi”. Acesta reprezintă fundalul socio-represiv, în care au avut de suferit și slujitorii B.O.R. Pentru a-și pune în aplicare deciziile politice, ghidați de demersuri ideologice s-au creat instituțiile de represiune. La 1 septembrie 1948 a fost înființată și organizată D.G.S.P., fiind stabilite competențele de a instrumenta cauze pentru ofițerii de securitate¹. Cu câteva zile mai înainte (28 august), M.A.N. a R.P.R. l-a numit pe generalul-locotenent Gh. Pintilie, începând din 15 august (*sic!*) în funcția de director general al D.G.S.P., fiindu-i stabilit salariul lunar de 55 000 lei. La fel, se acordau alocații pentru drepturile de vechime, calcularea a 10% de fiecare clasă din salariul de bază, ajutor de familie (1 000 lei de copil), lemne și echipament conform alocațiilor ce se acorda Secretariatului General pentru Trupe. Prin Decretul din 14 septembrie 1948 al Prezidiului M.A.N. a R.P.R., Gh. Pintilie a fost numit ministru adjunct la M.A.I. Uniforma D.G.S.P. era identică cu cea a trupelor Ministerului de Interne cu petlițe și epoleți bleu jandarm². Serviciul IV (culte și secte) al D.G.S.P. lupta contra activității politice subversive promova activitatea de depistare și lichidare a grupurilor și elementelor dușmănoase „de subminare împotriva regimului democrat din R.P.R. sub masca cultelor și sectelor”. Biroul 1 avea în vizor urmărirea informativă a „elementelor dușmănoase din cadrul cultului ortodox, a institutelor de învățământ teologic, precum și din cadrul Ministerului Cultelor”³. Potrivit cercetării recente, Securitatea avea inclus în fiecare departament special câte un colaborator care se ocupa de supravegherea vieții religioase. Acesta avea rolul de a monitoriza problemele ce se iveau în cadrul cultelor, în mod special ale grupurilor religioase și ale persoanelor ostile regimului⁴.

Organul exterior-teritorial al Direcției Generale a Securității Statului era reprezentat de direcția regională. La 1 septembrie 1948 a fost instituită Direcția Regională de Securitate în orașul Craiova pentru jud. Dolj, Vâlcea, Gerj, Mehedinț și Romanați⁵. Structura respectivă avea în subordine organe speciale și organe exterioare. În componența Secției I informative intra Biroul Culte și Secte. Direcția Regională erau condusă de un director adjunct (maiorul de securitate

¹ A.C.N.S.A.S. F. 3 „M.A.I. Direcția Management Resurse Umane”, inv. 7346, d. 1/1948, ff. 7-8; vol. 3, ff. 96-97.

² *Ibidem*, d. 1/1948, ff. 6, 11; d. 3/1948, f. 256; DOBRE, Florica (coord.). *Op. cit.* Vol. 1, doc. 8, p. 19.

³ *Ibidem*, doc. 48, p. 149.

⁴ PETCU, Nicolae Adrian; ENACHE, George; BUDEANĂ, Denisa. Ministerul/Departamentul Cultelor. În: BANU, Florin; ȚĂRANU, Liviu (coord.), *Securitatea (1948–1989)*. Monografie. Vol. I. Ediția a II-a. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2023, pp. 557-565.

⁵ A.C.N.S.A.S. F. 3 „M.A.I. Direcția Management Resurse Umane”, inv. 7346, d. 3/1948, f. 258.

Ioan Vasilescu) și un subdirector. Au fost stabilite gradele militare de securitate, a patru maiori patru căpitani, șapte locotenenți, zece sublocotenenți cu funcția de șef de Birou, trei sublocotenenți cu funcția de subșef de Birou, doi sublocotenenți cu funcția de șef de problemă, doi sublocotenenți cu funcția de funcționari operativi, patru plutonieri majori cu funcția de subșef de Birou, opt plutonieri majori șefi de securitate cu funcția de funcționari operativi, optsprezece plutonieri majori cu funcția de funcționari operativi, patru plutonieri cu funcția de funcționari operativi¹. Direcția Regională avea mai multe sarcini, inclusiv de „demascare în vederea lichidării, activității antidemocratice organizate de clerul reacționar, precum și de către elementele naționaliste și șovine”². Secția politici subversive din cadrul Direcției Regionale avea cinci birouri, inclusiv Biroul 4, care urmărea „activitatea cultului ortodox, a clerului reacționar și a elementelor reacționare din Ministerul Cultelor”³. Direcția Regională făcea propuneri Direcției Generale a Securității Poporului, pentru arestarea și trimiterea în unități de muncă a celor ce se încadrau în lupta împotriva „dușmanului de clasă” (trimiterea în colonii de muncă)⁴. În 1950, Direcția Regională a Securității Poporului Craiova a elaborat dosare pe numele persoanelor „cu trecut politic reacționar”, aceștia fiind propuși pentru a fi internați la C.M. Craiova–Pitești⁵. În categoria aceasta intra și slujitorii B.O.R.

În vizor au fost luate chiar elementele sociale considerate baza regimului politic – țărănimea, care reprezenta elementul de bază a creștinilor ortodocși din Oltenia. Astfel, agricultorul Dm. Ristea născut la 16 iunie 1899 în com. Studina, rn. Caracal, reg. Craiova a fost condamnat în noiembrie 1951 și închis la Penitenciarul Caracal, fiind pedepsit la șase luni închisoare corecțională⁶. Țăranul C. Olaru născut la 20 mai 1926 în com. Logrești, rn. Gilard, reg. Craiova în 1954 a fost încarcerat în Penitenciarul Craiova în baza mandatului preventiv emis de Procuratura Militară Craiova⁷. Agricultorul I. Patruiescu născut la 13 mai 1908 în com. Ticleni, reg. Craiova a fost condamnat la șase luni de închisoare corecțională pentru neglijență în serviciu prin sentința penală nr. 514c/1952 mandatul nr. 5 242/1952 emis de Tribunalul Craiova⁸.

La ședința de lucru din 11 februarie 1953 cu directorii regionali pentru analiza modului în care a fost aplicat ordinul cu privire la agentura informativă și Hotărârea C.C. al P.M.R. cu privire la arestările abuzive, Al. Drăghici, ministrul Securității Statului, a abordat

¹ *Ibidem*, d. 3/1948, vol. 8, ff. 220-223, 243, 280-282.

² DOBRE, Florica (coord.). *Securitatea: structuri-cadre: obiective și metode...*, Vol. 1, doc. 10, pp. 21-22.

³ *Ibidem*, doc. 11, p. 32.

⁴ *Ibidem*, doc. 94, p. 288.

⁵ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ministerul de Interne. Fondul documentar referitor la persoane cu trecut politic reacționar, foști exploratori, propuși a fi internați la C.M. Craiova–Pitești”, 1950, d. 11646.

⁶ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 6, f. 397.

⁷ *Ibidem*, f. 424.

⁸ *Ibidem*, f. 437.

subiectul parașutaților la Ploșșoru, Oltenia. A criticat faptul că aceștia nu au fost căutați la Craiova, fiind trimisă o echipă centrală ca să ajute reg. Craiova la descoperirea insurgenților. Echipa a fost condusă de Vl. Mazuru, născut în 1915 la Chișinău, absolvent de șase clase gimnaziale și o școală tehnică de meserii. A fost criticat de Al. Drăghici că a activat atât de prost, încât acest fapt a dus la „scăparea bandiților”. În continuare, ministrul Securității Statului a vorbit despre o dublură de nereușite în regiune, fiind recrutați „toți bețivanii și derbedeii, care nu se preocupau de munca lor, lucru care a făcut să scape bandiții, cu toate că am avut forțe armate pentru această treabă acolo și s-ar fi putut realiza ceva”¹. În Darea de seamă „strict secretă” asupra activității Direcției a 8-a a M.A.I în perioada 1 ianuarie – 31 august 1954 se atenționa asupra lipsurilor în munca regiunilor generate de nerespectarea legalității în ceea ce privește arestările fără o verificare a materialului informativ și în unele cazuri fără cel mai elementar spirit de orientare. Astfel de arestări nejustificate au avut loc în special în Regionalele Craiova, Baia Mare, Constanța și Oradea. În Regionala Craiova un anchetator a bătut anchetații din 1950 și până în martie 1954, atunci când a fost descoperit. În cadrul Regionalei Craiova s-au mai depistat cazuri în care arestații erau predați de către serviciile informative, serviciului de cercetări, fără forme legale, iar în administrarea probelor pentru justiție existau lipsuri². Un alt abuz semnalat de autorități în Oltenia au fost omorârea, „din greșeală”, a trei țărani muncitori³.

În procesul «Salcia» constituit din elemente foste cadre ale M.A.I., prin sentința nr. 1082/1955 a Tribunalului Militar pentru unitățile M.A.I., printre cei 11 condamnați figurau T. Prunescu, născut la 24 ianuarie 1925 în com. Urechești Craiova, născut la 23 octombrie 1923 în Craiova⁴. Raportul din 14 noiembrie 1955 referitor la urmărirea informativ-operativă a „elementelor din fostele partide istorice” din reg. Craiova atenționa asupra unor elemente țărăniste și liberale, ce tindeau să reorganizeze P.N.L., P.N.Ț. și P.S.D.I. Din cei 6 647 de membri ai P.N.Ț. identificați în reg. Craiova erau supravegheați 411 (fiind folosiți în acest scop 44 de informatori calificați și 96 de informatori necalificați), în total, deci, 140 de informatori), din cei 5 958 P.N.L. doar 376, iar din cei 276 P.S.D.I. – 53. În vizor erau elementele conducătoare. Reprezentanții acestor categorii erau suspecți de promovarea acțiunilor de sabotare la locurile de producție⁵. La 2 martie 1956, maiorul M. Socol a fost confirmat de M.A.I. în funcția de șef al Direcției Regionale a M.A.I. (Securitate) Craiova, fiind de profesie de bază

¹ DOBRE, Florica (coord.). *Securitatea: structuri-cadre: obiective și metode*. Vol. 1, doc. 97, pp. 310-311, 701-702.

² *Ibidem*, doc. 103, pp. 357-358.

³ *Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului C.C. al P.M.R.*, vol. IV (partea a II-a) /Studiu introductiv de Ioan SCURTU. București: I.N.S.T., 2007, p. 315.

⁴ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 6, ff. 120-121, 127.

⁵ DOBRE, Florica (coord.). *Securitatea: structuri-cadre: obiective și metode*. Vol. 1, doc. 110, pp. 402-403.

strungar în fier. Era prezentat ca fiind membru de partid de 10 ani, având legături cu U.T.C. din 1942. În mai 1953 a fost avansat căpitan și la 23 august 1954 maior, la excepțional. A urmat cursul de specializare de un an la Moscova (ianuarie 1955 – ianuarie 1956). Era prezentat ca o persoană activă „la diferite acțiuni a dovedit hotărâre, perseverență și curaj în lupta cu dușmanul de clasă”¹. Profilul profesional al șefului securității Craiova era completat prin următoarea informație: „Este un tovarăș combativ, cu spirit de inițiativă și intransigent față de lipsuri. Se preocupă de ridicarea nivelului său politic și profesional, datorită acestui fapt la cursul de specializare din U.R.S.S. s-a situat printre elevii fruntași la învățătură”². Potrivit structurii organizatorice din 4 mai 1956, punctul radiogoniometric din Craiova al Serviciului „B” – Contrainformații Radio executa măsurători radiogoniometrice la comanda dispecerului de la București și paralel cu aceasta și comenzile transmise de către dispecerii Serviciilor de Contrainformații Radio din U.R.S.S., Polonia, Cehoslovaci, Ungaria, Albania, Bulgaria. Direcția regională M.A.I. Craiova a fost implicată în 1957, în înlăturarea grupului de tineret „Frăția Nouă” condus de studentul A. Gulea de la Inst. de Medicină, sub influența profesorului de istorie Petre Bălănescu. Membrii grupului luptau „împotriva regimului democrat popular, comunismului și Uniunii Sovietice”, pregătind manifeste pe care intenționau să le difuzeze la 23 august. În această acțiune au fost arestate șapte persoane³.

Pe parcursul anului 1957, organele securității din Direcția Regională M.A.I. Craiova au trimis în judecată „pentru uneltire contra ordinii sociale” grupul anticomunist condus de avocatul M. Paveliu, candidat din partea P.N.L. – Brătianu în alegerile din 1946; avocatul Gh. Popescu, fost guvernator al Băncii din Odesa, fost primar al orașului Craiova în timpul guvernării antonesciene, membru în comitetul de conducere al P.N.Ț. Maniu până la dizolvare; I. Turcu, membru în conducerea organizației P.N.Ț. – Maniu; profesorul C. Mititelu, deputat P.N.Ț. – Maniu; Gh. Rădulescu (Livezi), fost deputat din partea partidului averescan, iar după 1944 președintele organizației P.S.D.I. – Titel Petrescu pe Regionala Oltenia; avocatul Gh. Tudor, legionar, iar după 1944 înscris în P.N.L. – Brătianu; fostul ofițer și moșier Șt. Ionescu (Bălcești); fostul ofițer C. Singureanu. Începând din 1955, acest grup anticomunist a ținut ședințe în cadrul cărora au întocmit documentul „Programul minimal” ce viza schimbarea regimului politic din țară, fie pe calea presiunilor din afară a țărilor capitaliste și în urma acestor presiuni P.M.R. urma să facă concesii partidelor istorice pentru a participa la guvernare, fie pe cale violentă, în urma declanșării unei conflagrații mondiale. Completul de judecată prezidat de maiorul V. Semeniuc

¹ *Ibidem*, doc. 24, p. 72.

² *Ibidem*, doc. 24, pp. 72-74.

³ *Ibidem*, doc. 37, p. 121, doc. 116, p. 448.

de la Tribunalul Militar Craiova a pronunțat pedepse cuprinse între șase luni și un an și jumătate. Aceste forme punitive au fost apreciate ca fiind „blânde” chiar și de cei condamnați, care „și-au făcut cruce afirmând că se așteptau la pedepse de peste 15 ani muncă silnică”¹.

În 1958, Tribunalul Militar din Craiova a condamnat la 5–10 ani de închisoare corecționară, cinci persoane învinuite de răspândirea manifestelor subversive. În 1963, ca urmare a recursului la Tribunalul Suprem, aceste persoane au fost achitate, deoarece la dosar nu erau probe din care să rezulte că ar fi săvârșit faptele imputate. Astfel, învinuiții au fost arestați, fără temei, pe parcursul a peste 5 ani². La 17 noiembrie 1964, Al. Drăghici, ministrul Afacerilor Interne, referindu-se la munca organelor de securitate cu prilejul ședinței organizată la minister cu toate cadrele de conducere din aparatul central și regional M.A.I., menționa că, în urma unei activități „mai calificate dusă cu unii agenți, cât și prin recrutarea unor persoane care se bucură în mod real de încrederea foștilor legionari pe lângă care au fost dirijați, direcțiile regionale M.A.I. Argeș, Bacău, Oltenia, Ploiești și Suceava, posedă în prezent mai multe materiale importante”³. Totodată, erau aduse critici Direcției Regionale M.A.I. Oltenia deoarece nu deținea nici un fel de materiale despre poziția prezentă a 33% din totalul celor eliberați din detenție între 1962 și 1964⁴. Ion Stănescu, președintelui C.S.S. a emis Ordinul nr. 1 546 din 18 februarie 1968 „strict secret” privind constituirea colectivului de conducere al Inspectoratului de Securitate Județean Olt în următoarea componență: maior Gh. Gheorghe Diță, inspector-șef; maior I. Sandu Stănculescu, adjunctul inspectorului-șef; locotenent-colonel S. Ștefan Szabo, adjunctul inspectorului-șef și șef al Secției a III-a; maiorul E. Gheorghe Rațiu, adjunct șef serviciu tip I la Serviciul I informații interne; maior Gh. Aurică Enache, șef secție tip I la Secția a II-a contrasabotaj⁵. La 19 septembrie 1968, C.S.S. a dispus ca până la 31 decembrie 1968 să se completeze rețeaua informativă cu informatori capabili, în următoarele obiective (cu prioritate în acele sectoare care constituie puncte vulnerabile) la posturile de radio și redacțiile publicațiilor literare din Craiova, Cluj, Târgu Mureș, Iași și Timișoara⁶. S-a activizat supravegherea informativă generală a străinilor care au vizitat România. În unitatea teritorială Olt au fost identificate 14 elemente în atenție, inclusiv șase elemente venite în țară în 1968 și anunțate la unitate, șapte străini cu care au intrat în contact pentru prima dată în 1968, fiind acumulate 17 materiale din supravegherea informatorilor trimise la triere⁷.

¹ *Ibidem*, doc. 118, pp. 466-467.

² A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 4, f. 9.

³ DOBRE, Florica (coord.). *Securitatea: structuri-cadre: obiective și metode*. Vol. 1, doc. 144, p. 618.

⁴ *Ibidem*, doc. 144, p. 629.

⁵ *Ibidem*, doc. 23, p. 52.

⁶ *Ibidem*, doc. 146, p. 361.

⁷ *Ibidem*, doc. 149, pp. 371-372.

Comisia C.C. al P.C.R. pentru problemele de cadre de partid și de stat a înaintat la 4 septembrie 1979, Secretariatului C.C. al P.C.R. propuneri privind eliberarea colonelului Gr. Gheorghe Isac din funcția de șef al Inspectoratului Județean Olt al M.A.I. și înlocuirea acestuia cu colonelul V. Gheorghe Lungu, anterior șef al Securității Maramureș¹. În lucrarea informativă a foștilor condamnați din sectoarele artă, cultură, sănătate, justiție, s-au obținut date referitoare la preocuparea unor intelectuali de a permanentiza legăturile cu cetățeni străini. De exemplu, „Niki”, medic la Spitalul Clinic Craiova, fost condamnat pentru „propagandă dușmănoasă”, fiind luat în lucru în decembrie 1980. S-a stabilit însă că avea concepții dușmănoase, fiind preocupat de a menține relații prin corespondență cu diferiți cetățeni străini pe care i-a cunoscut ca turiști în România, precum și cu studenți de peste hotare de la Facultatea de Medicină din Craiova². În Raportul din 22 decembrie 1984, întocmit de Direcția I privind situația persoanelor care au „inițiat sau condus bande, organizații și grupări subversive” pentru jud. Olt erau trecute 18 persoane, inclusiv 16 legionari, doi fără antecedente penale, trei preoți, șase țărani. În vizorul organelor securității se afla economistul Raul Volcinski, în vârstă de 60 de ani, care a inițiat și condus organizația subversiv-teroristă „Stânca de granit”, fost condamnat „pentru infracțiuni contra securității statului și de drept comun, cu ultimul domiciliu la Craiova”³.

Oltenia a furnizat o serie de resurse umane pentru activitatea instituțiilor opresive. De exemplu, la 28 aprilie 1961, Ion Silaghi, născut la 6 ianuarie 1929, în com. Gherceștii Noi, reg. Oltenia, profesia de bază frezor, era șeful colectivului de instructori pentru M.A.I. din Direcția Organizatorică a C.C. al P.M.R. Colonelul Gr. Răduică, născut la 22 august 1926 în satul Băluț, com. Ponoarele, reg. Oltenia, a fost propus în calitate de instructor în cadrul Grupului de instructori pentru controlul muncii de partid în M.F.A., M.A.I. din Direcția organizatorică a C.C. al P.M.R. Locotenent-colonelul Ioan Constantin, născut la 25 octombrie 1926, în com. Carpen, reg. Oltenia, a fost propus în funcția de șef al Direcției regionale M.A.I. Cluj. Locotenent-colonelului Vlad Iulian, șeful Direcției învățământ din C.S.S. născut la 23 februarie 1931, în com. Gogoșu, reg. Oltenia, absolvind patru clase la Liceul Comercial din Craiova, numit în 1983 adjunct al ministrului de Interne. Locotenent-colonelul N. Florea, născut la 23 februarie 1932, în com. Milcov, jud. Olt, a fost inspector șef al Inspectoratului Județean de Securitate Dâmbovița. Locotenent-colonelul T. Popescu, născut la 1 aprilie 1923, în com. Perieți, jud. Olt, șef al Inspectoratului de Securitate al Județului Mehedinți. Locotenent-colonelul Constantin Dumitru Dumitrescu, născut la 26 octombrie 1926 în Slatina, jud. Olt, a fost adjunct inspector șef

¹ *Ibidem*, doc. 128, p. 230.

² DOBRE, Florica (coord.). *Securitatea: structuri-cadre: obiective și metode*. Vol. 2, doc. 179, p. 542.

³ *Ibidem*, doc. 90, pp. 262-263.

la Inspectoratul de Securitate Județean Cluj. Colonelul A. Stamatoiu, născut la 6 octombrie 1929, în com. Scoarța, jud. Olt, a fost propus la 29 decembrie 1972 în funcția de șef al Direcției a III-a din Direcția generală de contraspionaj. Colonelul Grigore Petcu, născut în 1928 în or. Caracal, jud. Olt, a fost propus la 4 septembrie 1979 în calitate de secretar adjunct al Consiliului politic al Ministerului de Interne. Maiorul Ilie Ioan Vlădescu, născut la 30 septembrie 1930, în comuna Verguleasa, jud. Olt, a fost numit șef al Biroului 2 din Serviciul 7 – Direcția a III-a¹.

Viața cultelor din România comunistă, inclusiv din jud. Olt și Romanați, era atent monitorizată de Ministerul Cultelor. În anul 1954, M.O., a fost vizitată în câteva rânduri de către ministrul Cultelor². „Ochiul de veghe” din Ministerul Cultelor³ era împuternicitul/inspectorii teritorialii⁴, funcție creată după modelul sovietic⁵. Era vorba de funcționari implicați în sustragerea și obținerea de informații, considerent ce a semnalat prima fisură cu trecutul și instaurarea noului regim în raportul său cu Biserica. Inițial, din lipsă de cadre comuniste, au fost utilizați în cadrul aparatului împuterniciților unele resurse umane aflate în legătură directă cu cultele, foști preoți, studenți de la teologie, preoți caterisiți. Acest lucru a îngăduit cultelor religioase să-și formeze un mecanism de negociere și de control asupra reprezentantului statului. După ce autoritățile s-au folosit de funcționarii pe care îi moșteniseră de la vechiul regim, s-a produs schimbarea acestora cu cadre comuniste, puternic ideologizate. Se face, astfel, trecerea de la un funcționar care administra autoritatea ministerială la unul care exercita autoritatea politică și ideologică. Mecanismele dezvoltate de cultele religioase până la acel moment fac ca această trecere să-i găsească pregătiți în a folosi negocierea, pentru a ocoli directivele ce loveau direct în activitatea lor. P.C.R. nu a fost niciodată deschis negocierilor, iar din această cauză, reprezentanții Bisericii s-au confruntat cu ideile ateiste ale acestui regim.

După 1960 are loc o reconfigurare a relațiilor dintre Biserică și stat. Factorul politic se impune tot mai insistent prin exponentul său, Departamentul Cultelor. Dacă după al Doilea Război Mondial, episcopul putea numi preoți în parohii, ca mai apoi să solicite recunoașterea Ministerului Cultelor, atunci din deceniul șapte lucrurile s-a modificat. Reîncadrarea preotului

¹ DOBRE, Florica (coord.). *Securitatea: structuri-cadre: obiective și metode*. Vol. 2, doc. 4, pp. 21-22, doc. 48, pp. 220-222, doc. 55, pp. 87-88, doc. 60, pp. 95-96, doc. 86, pp. 145-147, doc. 104, p. 230, doc. 197, p. 670.

² [Cronicar]. Din cuprinsul Mitropoliei Olteniei. Vizita domnului Ministru al Cultelor. În: *M.O.*, iulie – august 1954, nr. 7-8, pp. 396-397. NEDELICU, Emil; NICOLAESCU, N. Vizita Domnului Ministru al Cultelor în Oltenia. În: *M.O.*, 1954, nr. 11-12, pp. 648-651.

³ PETCU, Adrian Nicolae; ENACHE, George; BUDEANCĂ, Denisa. *Op. cit.*, p. 552.

⁴ PETCU, Adrian Nicolae. Împuternicitul de culte între conformism și asigurarea libertății religioase. În: *Caietele C.N.S.A.S.*, 2013, an. VI, nr. 1-2 (11-12), pp. 7-82.

⁵ XENOFONTOV, Ion. Activitatea împuterniciților în problemele Bisericii Ortodoxe de pe lângă Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. pentru R.S.S. Moldovenească. În: *Evoluții instituționale și impact social*. Lucrări prezentate la Simpozionul Internațional Stalinizare și destalinizare. Făgăraș-Sâmbăta de Sus, 22–25 iulie 2013. Iași: Polirom, 2014, pp. 311-322.

eliberat solicita o recomandare din partea penitenciarului, apoi recomandarea Departamentului Cultelor, fiind înregistrată la secretariatul centrul eparhial după o redactare minuțioasă, în cele mai multe cazuri cu acordul împuternicitului teritorial de culte. Urma trecerea solicitării prin Permanența Consiliului Eparhial, cererea fiind apoi vizată de împuternicitul de culte. Decizia finală, cea chiriarhală de numire la parohie, era realizată după acceptul Departamentului de Culte și viza autorităților locale¹. Acest mecanism dificil creat de către autoritățile comuniste reprezenta un filtru de încadrare a clerului în viața religioasă, una strict monitorizată de stat.

Istoricul Ad. N. Petcu a abordat subiectul împuterniciților, ca unul intermediar dintre factorul politic și instituția religioasă². Același autor a studiat conducerea Departamentului Cultelor între 1970 și 1989, constatând, surprinzător (!), faptul că toți erau originari din Oltenia³. Cu alte cuvinte, studierea biografiilor unor persoane implicate în viața religioasă este una importantă pentru a înțelege influența factorului subiectiv în activitatea B.O.R. O privire generală asupra instituției de opresiune în Oltenia demonstrează faptul că aceasta a ținut sub control strict „dușmanii poporului”, sintagmă punitivă aplicată tuturor categoriilor sociale. Datele biografice ale cadrelor angajate în serviciul de securitate relevă că aceștia nu aveau o înaltă pregătire intelectuală, de aceea s-au efectuat multe erori, chiar din perspectiva internă a acestor instituții. Alături de instituirea mecanismelor de opresiune (forma violentă, „hard”), regimul comunist a creat acțiuni și metode „soft” de „prelucrare” a slujitorilor B.O.R. În continuare vom aborda atât subiectul „concilierii” clerului cu statul, cât și formele de represiune și rezistență la care au fost supuși. Încă din toamna anului 1944, se constată tendința regimului comunist de a include clerul din Oltenia în viața politică. Propaganda comunistă etala faptul că la 8 octombrie 1944, în com. Cetatea-Dolj, Oltenia, regimul antonescian „a fost înlăturat datorită preotului George Mitrică”⁴. La fel, în Oltenia, Regionala P.C.R. remarca faptul că, mai mulți preoți și învățători simpatizau P.N.Ț., inclusiv preotul Ioan Marina, paroh în Râmnicu-Vâlcea. Conducerea comunistă locală dorea să-i atragă pe preoți în partidul lor sau să formeze o opoziție în cadrul P.N.Ț.⁵.

În vara anului 1945, Ion Bălan, redactor la ziarul comunist „Scânteia” a condus o caravană cinematografică aflată sub egida Ministerului Propagandei (ministru fiind prof. Constantinescu-Iași) prin Oltenia și sudul Munteniei. Jurnalistul a raportat instanțelor că un

¹ PETCU, Adrian Nicolae. *Preoți vâlceni...*, pp. 19-20.

² PETCU, Adrian Nicolae. Împuternicitul de culte între apărarea legalității socialiste și asigurarea libertății religioase. În: *Caietele C.N.S.A.S.*, 2013, an. VI, 1-2 (11-12), pp. 7-82.

³ PETCU, Adrian Nicolae. Activitatea Departamentului Cultelor în atenția Securității (1970–1989). În: *Caietele C.N.S.A.S.* Revistă semestrială editată de C.N.S.A.S., 2009, an. II, nr. 2(4), pp. 73-78.

⁴ *Scânteia*. Organ al C.C. al P.C.R., an. 1, 14 octombrie 1944, p. 4.

⁵ GEORGESCU, Bogdan. *B.O.R. și puterea comunistă (1945–1964)*. București: Eikon, 2015, p. 24.

număr de peste zece preoți nu i-au dat acces în localitățile unde păstoresc. Preotul C. Burducea, ministrului Cultelor, a dispus o rezoluție prin care toți preoții vizați erau invitați la București, telefonic, pentru ziua de 5 iulie 1945 spre cercetare¹. Pentru acelaș an, mai constatăm situații în jud. Olt în care preoții țineau predici în biserică, făcând „propagandă politică spunând că nu este departe ceasul când vom scăpa de tot ce apasă, făcând aluzii la guvern și prezența trupelor sovietice”. Mai mult ca atât, slujitorii bisericii afirmau „că țara a încăput pe mâna unor criminali”². La 27 septembrie 1947, Inspectoratul de Jandarmi Craiova semnala faptul că preotul Gheorghe Cazacu din com. Comanca, jud. Romanați lansa „svonuri alarmiste” contra autorităților politice, amenințând „cu moartea, împușcarea și jupuirea de vii a membrilor P.C.R., propagandă contra actualului regim. Atitudine revoluționară contra Guvernului, critici asupra acțiunilor luate de Guvern. Propagandă fățișă de la om la om contra Guvernului”³.

Securitatea semnala la 11 decembrie 1948, că „Firmilian Marin al Craiovei a trimis în toată Oltenia preoți și misionari pentru a difuza și vinde calendarul religios pe 1949 cu scopul de a «ține trează flacăra credinței românești»”⁴. Dintr-o altă notă informativă, din 30 august 1949, aflăm că Firmilian „duce o intensă propagandă contra actualului regim, exprimându-se pretutindeni că astăzi avem în țară un regim de teroare comunistă”⁵.

O strategie abilă de identificare a clerului loial patriarhiei a fost organizarea în 1949 la Seminarul Central a unui curs de două luni și jumătate pentru preoții din Oltenia, Muntenia și Moldova. La curs urmau să participe 400 de preoți, înainte de Paști și alții 400 – după sărbătorile pascale. Două luni se țineau prelegeri, în număr de peste 80, de către profesorii Facultății de Teologie, iar o jumătate de lună durau examenele. Subiectele prelegerilor fixate de corpul profesoral și aprobate de patriarhul Justinian erau „din domeniul Teologiei, nu doctrină marxistă, cum crede clerul, care s-a sesizat de aceasta”⁶. Clerul era nemulțumit de faptul că s-au fixat taxe mari pentru curs. Cei din provincie urmau să achite câte 8 000 de lei, plus alimente, iar cei de la București – 3 000 de lei, plus alimente (2 kg de untură, 1 kg de săpun, etc.)⁷. Promovarea în aprilie 1949 a peste 20 de preoți din Oltenia, care au obținut media generală de „10” la examenele susținute la Centrul de îndrumare de la Inst. Teologic (membru al Comisiei era și arhiepiscopul Firmilian Marin al Craiovei) a fost apreciată ca fiind făcută la dorința patriarhului Justinian pentru ca să-i poată astfel transfera în capitală în locul altora care nu au obținut mediile

¹ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I.*, p. 15.

² A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Poliția or. Slatina”, d. 100 4708, f. 1.

³ *Ibidem*, F. „Ministerul de Război. Tribunalul Craiova”, d. 0128601/1, vol. I, f. 9.

⁴ PĂIUNAȘ, Cristina; CIUCEANU, Radu. *B.O.R. sub regimul comunist: 1945–1958. Vol. 1 /Colecția „Documente”*. București: I.N.S.T., 2001, p. 101.

⁵ *Ibidem*, p. 145.

⁶ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în anii regimului comunist. Însemnări zilnice II.*, p. 126.

⁷ *Ibidem*, p. 127.

necesare rămânerii lor la posturile pe care le dețin în prezent. În București, urma să rămână 150 preoți din 300, și doar oameni devotați regimului. În audiența pe care clericii cursanți olteni au avut-o în dimineața zilei de duminică 3 aprilie 1949 la conducătorul B.O.R., acesta le-a arătat toată sollicitudinea față de situația lor în viitor, ca un rezultat al mediilor obținute la examen¹.

La sfârșitul anului 1949, în rândurile clerului au început să se manifeste cazuri ce au produs îngrijorare în rândurile B.O.R. Este vorba de ieșirea din Biserică a unui număr de preoți: 24 în Oltenia, doi în jud. Prahova. Ei au spus că-și pun de acum serviciile în slujba democrației. Un preot de pe Valea Prahovei a lăsat vestimentația preoțească în fața altarului, afirmând enoriașilor „că ceea ce le-a predicat până în prezent a fost o minciună”².

În categoria clerului îndepărtat de cele bisericesti era inclus preotul prof. Gheorghe Moiescu, care se ocupă cu problemele de tipar ale M.O., la București. Acesta era apreciat ca fiind „foarte neomenos” și avar de bani. „Când tipărește de exemplu calendare pentru Oltenia, scoate în loc de atâtea câte cere Mitropolitul Firmilian, încă 5 000–10 000 de exemplare; câte 4 lei exemplarul”³. Totodată, este necesar să scoatem în evidență faptul că Oltenia, prin cadrul său geografic, mărginită spre nord și nord-vest de masivul Carpaților Meridionali, de două treimi de cursuri de apă, Dunăre și Olt, a creat premisele necesare în declanșarea mișcării naționale de rezistență împotriva regimului comunist. Lăcașurile monahale din nordul Olteniei au fost considerate centre de rezistență și realiere împotriva forțelor anticomuniste⁴. Preoții au fost portvocea mișcării anticomuniste și menținerii valorilor creștine. Discursul religios, în esență, este unul militant și mobilizator pentru credincioși. De exemplu, în noaptea de 7/8 aprilie 1950, preotul Mircea Bădescu din com. Cezieni, jud. Romanați, cu ocazia predicii ținute în biserică a afirmat: „Acei care s-au îndepărtat de Hristos, trebuie aspru pedepsiți și această pedeapsă va veni în curând și acei care zic că nu este Dumnezeu, să le ia Dumnezeu gura”⁵.

La începutul anilor 1950, se intensifică acțiunea de represiune contra clerului. Pentru exemplificare, dacă în 1944 în eparhia Râmnicului au fost arestați 11 preoți, atunci în 1952 – 37,

¹ *Ibidem*, p. 153.

² *Ibidem*, p. 196.

³ *Ibidem*, pp. 243-244.

⁴ GRIGORE, Monica. Grupul Arnota, un episod a rezistenței anticomuniste românești din nordul Olteniei. În: *Mișcarea de rezistență armată anticomunistă din România. 1944–1962*. București, Ed. Kullusys, 2003, pp. 102-103; DOBRINCU, Dorin. Un grup de rezistență armată anticomunistă din Oltenia Montană (1949). În: IVĂNESCU, Dumitru; CHELCU, Marius (ed.). *Istorie și societate în spațial est-carpatic (secolele XIII–XX). Omagiu prof. Alexandru Zub*. Iași: Ed. Junimea, 2005, pp. 431-451; CIUCEANU, Radu; BUHOICI, Puica. *Mișcarea națională de rezistență din Oltenia. Vol. V (1948–1952)*. București: I.N.S.T., 2007, pp. 25-26; GORUN, Gheorghe; GORUN, Hadrian. Mișcarea Națională de rezistență din Oltenia. Rolul Mănăstirii Tismana. În: *Anuarul Inst. de Istorie Orală*. Vol. XI, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2011, pp. 29-63.

⁵ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 1 014 3984, vol. I, f. 5.

iar în 1959 – 46¹. Primele cazuri de întemnițare a preoților au fost fixate în octombrie 1944, avându-i în vizor pe foștii preoți legionari² cu antecedente penale, din perioada conducerii statului de către Ion Antonescu. De menționat faptul că în anul 1937, în tabelul militanților Partidului „Totul pentru Țară” din jud. Olt și Romanați făceau parte, respectiv 163 și 237 de persoane, inclusiv, cinci și patru preoți³. În 1944, preoții au fost internați în lagărul amenajat ad-hoc la Olănești, ulterior la penitenciarul din Lugoj. Printre cei condamnați pentru participarea la rebeliunea legionară a fost M. Bădescu, născut în 1920 în com. Slătioara, jud. Romanați, elev la Seminarul Nifon⁴. În materialele de arhivă se găsesc informații inedite despre faptul că, în anumite cazuri, enoriașii i-au luat apărarea preotului paroh. De exemplu, în primăvara anului 1945, 53 de locuitori ai com. Bărăștii de Verde, jud. Olt, au solicitat autorităților eliberarea preotului Fl. N. Ionescu, arestat ca legionar⁵. O altă categorie de preoți, care printre primii au avut de suferit în urma instaurării regimului comunist, au fost basarabienii⁶. În timpul anexării Basarabiei de către Uniunea Sovietică, în vara anului 1940, în provincia românească activau funcționari și agricultori din Oltenia, care împreună cu basarabienii din diferite categorii sociale, inclusiv slujitori ai B.O.R., în contextul situației tensionate create, au fost nevoiți să se repatrieze în țară, în Oltenia⁷. De specificat faptul că, guvernarea Ion Antonescu a fixat Oltenia și Banatul drept provincii românești destinate celor evacuați, cu excepția celor care aveau rude apropiate în alte părți ale României⁸. Securitatea românească pe deplin aservită Uniunii Sovietice a executat cu promptitudine toate solicitările statului expansionist. Este și cazul clerului basarabean, refugiat în Oltenia în timpul ocupației Basarabiei de către U.R.S.S. (1940, 1944). Dintr-un total de 368 de clerici refugiați, în Arhiepiscopia Olteniei au fost repartizați 44 de persoane⁹. La 30

¹ PETCU, Adrian Nicolae. *Preoți vâlceni...*, p. 14.

² Potrivit paradigmei de epocă, a fi legionar se echivala cu a fi teolog, iar a fi teolog simboliza anticomunismul, or a fi anticomunist semnifica a fi legionar. Vezi: ENACHE, George; PETCU, Adrian Nicolae. B.O.R. și Securitatea. Note de lectură. În: ONIȘORU, Gheorghe. *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*. București, 2001, p. 112, nota 8.

³ SANDU, Traian. *Istoria Gărzii de fier. Un fascism românesc* /trad. din franceză de Simona MODREANU. Chișinău: Cartier, 2019, pp. 449-450.

⁴ A.C.N.S.A.S.F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 10499112, ff. 1-5

⁵ Ibidem, F. „M.A.I. Direcția Generală a Poliției”, d. 0012742, ff. 1-4, 6.

⁶ Despre soarta preoților din R(A)SS Moldovenească a se vedea: XENOFONTOV, Ion Valer. Atrocitățile bolșevice comise împotriva clerului ortodox din R(A)SS Moldovenească. În: C. MANOLACHE (ed.). *Arhivele memoriei: Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească: Memorii. Documente. Studii de caz, vol. III: Cercetări realizate în localitățile din sudul Republicii Moldova*. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2019, pp. 276-298.

⁷ GRIBINCEA, Mihai. Refugiații basarabeni în România (1940-1941). În: *Patrimoniu* (Chișinău), nr.1, 1993, pp. 145-152; TAȘCĂ, Mihai; NIESS, Wolfram. *Dezmembrarea României. Anexarea de către URSS a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța*. Chișinău: Ed. Serebia, 2015, doc. 2, p. 215, doc. 12, p. 236, doc. 13 etc.

⁸ CIUCĂ, M.D. (ed.). *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri: Guvernarea Ion Antonescu*. Vol. X (ianuarie – aprilie 1944). București: Arhivele Naționale ale României, 2007, p. 74.

⁹ PETCU, Adrian Nicolae. Ortodoxia basarabeană în timpul Guvernării Antonesciene (1941–1944). În: *Studia Universitatis Moldaviae*. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2023, nr. 4 (174), p. 33.

decembrie 1944, Comisia de Epurație de pe lângă fosta Arhiepiscopie a Chișinăului din or. Craiova, solicita de urgență semnalarea confidențială a preoților și cântăreților cu atitudine abuzivă, ori o ținută nedemnă de executarea serviciului și s-au opus intereselor străine națiunii române¹, completându-se un chestionar în acest sens². De menționat faptul că, după 1948, situația preoților basarabeni s-a îngreunat cu mult și în cadrul administrației ecleziastice. În acest sens, menționăm relatarea preotului Paul Mihail referitor la rezervele întâmpinate din partea mitropolitului Nifon al Olteniei, în problema includerii clericilor refugiați în oficierea serviciului divîn: „Dimineața am mers la reședința mitropolitului Nifon al Olteniei. Ne-am adunat vreo 15 preoți evacuați. A stat de vorbă cu noi toți afară, la intrare, plimbându-se. Am raportat cine sunt, rog utilizare la o biserică, corul școlii cu 16 elevi refugiați să cânte la catedrală. A pronunțat următoarele cuvinte: «Nu mă poate ajuta cu nimic, corul școlii să nu cânte și bună ziua». Da, acestea sunt cuvintele ierarhului”³. Cercetătoarea Ana-Maria Iancu (Rădulescu) menționează faptul că, „pentru preoții refugiați din Basarabia și Bucovina nu s-au făcut de la început prea multe eforturi pentru a fi readuși în localitățile de unde fuseseră transferați, considerându-se că ei, ca refugiați, oricum nu aveau rădăcini în zonă (case, rude, etc.)⁴. Preoții basarabeni și bucovineni au avut de suferit în mod direct în urma ocupației de către U.R.S.S., unii au trecut prin temnițele comuniste din România, iar alții au fost ridicați și deportați în Siberia. În acest context se înscriu și preoții Nicolae Goanță (Goță) (1908–1944) și Theodor Petcu (1897–1957).

Nicolae Goanță (Goță) a absolvit Seminarul Teologic din Chișinău (1927)⁵, fiind al doilea din 35 cei de colegi, urmând și Facultatea de Teologie din Chișinău a Universității din Iași (1928)⁶. A activat la parohia Volcineț din 1928 și până în iunie 1940. În vara anului 1941, după eliberarea Basarabiei de armatele române, a devenit preot la parohia Călărași Sat. În timpul războiului, a vizitat lagărele de prizonieri sovietici, pe care îi ajuta cu alimente și îmbrăcăminte. În aprilie 1944, preotul Nicolae Goță s-a refugiat la Craiova. La 23 noiembrie 1944 a fost înjunghiat mortal pe str. Unirii din oraș de către militarii sovietici. A decedat la 26 noiembrie 1944, fiind înmormântat la Cimitirul Sineasca din Craiova, iar la 20 octombrie 1984, a fost

¹ A.N.A. F. 1135 „Episcopia Chișinăului”, inv. 2, d. 3456, f. 125.

² *Idem*, d. 3454, f. 10.

³ MIHAIL, Paul. *Reconstituiri. Jurnal. Corespondență* /ed. îngrijită de Zamfira MIHAIL, Mihai PAPUC. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2018, pp. 305-306.

⁴ IANCU, Ana-Maria. Efectele conflictului sovieto-iugoslav (1948–1956) asupra relațiilor B.O.R. cu statul. Studiu de caz: M.O. În: BUDEANĂ, Cosmin; OLTEANU, Florentin. *După 25 de ani. Evaluări și reevaluări istoriografice privind comunismul*. Iași: Polirom, 2017, p. 306.

⁵ Despre Seminarul de Teologie din Chișinău, vezi: XENOFONTOV, Ion Valer. Activitatea Seminarului Teologic din Chișinău în perioada interbelică. În: *Latinitate, Romanitate, Românităte*, conferință științifică internațională (6; 2022; Chișinău). Chișinău: Lexon-Prim, 2022, pp. 344-353.

⁶ XENOFONTOV, Ion Valer. Învățământul superior în Basarabia interbelică: constituire, instituționalizare și evoluție. În: *În oglinda istoriei: de la medieval la contemporan: In honorem profesor Valentin Tomuleț* /Coord.: Liliana ROTARU. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2022, pp. 639-653.

reînhumat în cimitirul Mărcuța din București, alături de soția și fiica sa. Slujba reînhumării a fost oficiată de preoții basarabeni Vasile Țepordei, Teodor Gotcă (preot la Biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena” Obedeanu – Craiova) și Nicolae Pretorian¹. Preotul Theodor Petcu născut la 17 februarie 1897 la Chiperceni, jud. Orhei, după absolvirea Seminarului Teologic din Chișinău (1919) a fost primul basarabean trimis să fie hirotonit preot la Iași, la Catedrala „Trei Ierarhi”², pe seama parohiei Stohnaia, jud. Orhei (cu 140 de credincioși), aflată pe malul drept al fluviului Nistrului³. La Stohnaia, părintele Theodor Petcu a salvat și a găzduit refugiați din gulagul sovietic care reușeau să supraviețuiască după trecerea Nistrului. Ulterior aceste contribuții au fost decisive la arestarea sa la recomandarea N.K.V.D.-lui și apoi la deportarea în Siberia. În urma anexării Basarabiei în vara anului 1940, s-a refugiat peste Prut, fiind încadrat în septembrie 1940 la filia Gaia din parohia Murgăși – Dolj⁴. După 22 iunie 1941, când România a intrat în război, părintele s-a reîntors la baștină. În octombrie 1941, părintele revine la parohia Stohnaia, iar două luni mai târziu s-a transferat la parohia Țireni, jud. Orhei unde a rămas până în primăvara anului 1944. Ca rezultat al înaintării trupelor sovietice, în martie 1944, a fost nevoit să revină în Oltenia, fiind din nou numit preot la parohia Murgăși. La 20 februarie 1949 a fost ridicat de milițianul de sector, fiind îmbrăcat sumar în vestimentație preoțească și dus la Craiova. De aici, sub escorta Securității, a fost transportat la București și Constanța, iar de acolo a fost transferat la Chișinău. I-a fost înscenat un proces unde martorii, doi foști servitori ai săi, au fost obligați să depună mărturie, fiind acuzat de trădarea „patriei sale” U.R.S.S. și condamnat la șapte ani muncă forțată în Siberia. În 1955, ca urmare a destinderii după moartea lui Stalin cetățenii străini din lagăr au fost transferați în lagărul nr. 37 unde părintele Theodor Petcu s-a întâlnit cu Pan Halippa și colonelul Bădărău din Iași. A fost eliberat din lagăr în decembrie 1955, iar în România a ajuns cu trenul abia la 28 mai 1956, la Iași. Autoritățile române, ca și în cazul altor foști deportați, l-au transferat în detenție la penitenciarul de la Gherla, unde părintele Theodor Petcu, la 12 martie 1957, a trecut la cele veșnice. Familia a fost informată de moarte abia în iunie, iar certificatul de deces a fost eliberat abia la 13 decembrie același an, cu diagnosticul „cancer al prostatei și insuficiență cardiacă”⁵. Referitor la destinul tragic al preotului basarabean este semnificativă

¹ IANCU, Ana-Maria. Clerici basarabeni, refugiați în Arhiepiscopia Craiovei, victime ale regimului totalitar comunist:preoții martiri Nicolae Goanță (Gonță) (1908–1944) și Theodor Petcu (1897–1957). În: *M.O.*, an LXX, nr. 5-8, 2018, p. 115-116.

² DRĂGUȚĂ, Sergiu; GUZUN, Lilian. Să-ți cunoști înaintașii... În: *Lyceum*. Publicație a Liceului Teoretic Orhei, 1995, nr. 3, p. 2.

³ *Anuarul Eparhiei Chișinăului și Hotinului (Basarabia)*. Ediției oficială. Chișinău: Tipografia eparhială, 1922, p. 159.

⁴ *Anuarul Mitropoliei Olteniei Râmnicului și Severinului pe anul 1940*. Craiova, 1941, p. 801.

⁵ BRIȘCĂ, Adrian. Theodor Petcu (1897–1957). În: *Arhivele Totalitarismului*, an. VI, 1998, nr. 1 (18), pp. 237-238; IANCU, Ana-Maria. File din suferința preoților basarabeni în secolul al XX-lea. Viața părintelui Theodor Petcu (1897–1957). În: *Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*. Deva: Ed. „Reîntregirea” a Arhiepiscopiei Alba

constatarea fiicei sale Eleonora Drăgan-Petcu: „Este un caz, așa zis «strigător la cer». Un preot român (*s.t.*) este judecat de ruși, (*s.t.*) apoi este eliberat și trimis în țara lui unde este trimis la închisoare și moare, oare ce fapte grele a săvârșit el? A fost un mare naționalist. Și-a iubit Țara. A educat copiii și generații întregi de tineri din Basarabia unde s-a născut și din Oltenia unde și-a găsit refugiu într-un spirit de înaltă valoare morală și națională”¹. Nu trecem cu vederea nici cazul preoților din Oltenia, care în anii celui de-Al Doilea Război Mondial au slujit în Basarabia. Arhimandritul Efrem Enăchescu, fostul exarh al mănăstirilor din Oltenia², fost Arhiepiscop al Chișinăului, și-a transferat reședința în toamna anului 1944 la Muzeul Regional din Craiova³, ulterior ierarhul fiind pensionat de regimul comunist⁴.

Preotul Floricel I. Cristide, născut la 10 ianuarie 1916 în com. Strejeștii de Sus, jud. Olt, în perioada martie 1942 – 22 martie 1944 a fost numit preot paroh pe seama noii parohii înființate la Breanova, jud. Orhei. Ulterior, a funcționat la parohia Strejestii de Sus, rn. Drăgășani, reg. Argeș, până la 1 iunie 1949. Apoi, a fost transferat la parohia Lungești, pe postul de preot secund, unde a activat până la 27 septembrie 1959, atunci când a fost arestat și condamnat pentru delictul de uneltire la 4 ani închisoare corecțională și 3 ani de interdicție corecțională. A executat această pedeapsă și de la 26 septembrie 1963 a fost pus în libertate⁵.

Au fost și preoți condamnați din Oltenia, absolvenți ai Facultății de Teologie din Chișinău, cum a fost preotul parohiei în rn. Vedea, Ion Popescu, condamnat la 5 ani de închisoare corecțională prin sentința nr. 154 din 24 martie 1960 a Tribunalului Militar Craiova, pentru uneltire contra ordinii sociale, fiind eliberat din închisoare la 27 iunie 1964⁶. Din vizorul autoritățile nu au scăpat nici preoții din Oltenia, care s-au aflat în misiune în anii celei de-a doua conflagrații mondiale în Transnistria. Printre preoții misionari în Transnistria în anii 1942–1943 a fost Florian Stănescu de la parohia Urzica Romanați, detașat la parohia Pogrebi, jud. Dubăsari, „unde a dus o intensă propagandă împotriva comunismului”⁷. Ion Rădulescu (Corcău) născut la 1 ianuarie 1910, în com. Spineni, jud. Olt, fost legionar, a fost trimis preot misionar în Transnistria

Iuliei; Alba Iulia, Ed. Episcopiei Deveii și Hunedoarei, 2015, pp. 307-328; *Idem*, Clerici basarabeni, refugiați în Arhiepiscopia Craiovei, victime ale regimului totalitar comunist: preoții martiri Nicolae Goanță (Gonță) (1908–1944) și Theodor Petcu (1897–1957). În: *M.O.*, 2018, an. LXX, nr. 5-8, pp. 117-121.

¹ IANCU, Ana-Maria. Clerici basarabeni, refugiați în Arhiepiscopia Craiovei, victime ale regimului totalitar comunist: preoții martiri Nicolae Goanță (Gonță) (1908–1944) și Theodor Petcu (1897–1957). În: *M.O.*, 2018, an. LXX, nr. 5-8, p. 122.

² Veniamin, Monahul. Galeria călugărilor noștri. În: *Viață Monahală*, 1939, II, nr. 3, pp. 81-88.

³ ANA, F. 1135 „Episcopia Chișinăului, 1918-1948”, inv. 2, d. 3198, ff. 17-18.

⁴ CIORBĂ, Veaceslav. Unele aspecte privind Biserica Ortodoxă din Basarabia în anii celui de-Al Doilea Război Mondial (1941–1944). În: *Studia Universitatis*. Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova, nr. 10 (30), 2009, pp. 22-28.

⁵ A.E.R. Episcopia Râmnicului și Argeșului, d. 1925, f. 86; *Idem*, Consistoriul Central Bisericesc, nr. 16/10.12.1963, ff. 87-90.

⁶ A.C.N.S.A.S.F. „M.A.I. Direcția Teritorială M. A. I. Pitești”, d. 161 680, vol. I, f. 3.

⁷ *Ibidem*, F. „M.A.I. Arhiva operativă. Secția «C»”, d. 0073442, f. 9v.

în vara anului 1943, fiind slujitor la parohia Pescianca, Râbnița. Preotul Ion Rădulescu a fost arestat la 18 noiembrie 1950, iar expirarea pedepsei a avut loc la 18 noiembrie 1952¹. Un alt preot misionar din Oltenia, a fost St. Smărăndescu de la parohia Dumitrașcova.

Organele de securitate urmăreau discret anturajul preoților, iar legăturile cu persoane „dubioase” din perspectiva autorităților constituiau motive reale pentru urmărire și chiar condamnare². De exemplu, pe numele preotului Vasile Stănescu din com. Vârtop, fost cuzist și chiabur, s-au adunat un număr de 488 de note informative de la mai mulți agenți³. S-a mizat pe discreditarea slujitorilor bisericii afirmându-se, despre unii, în mod declarativ, că sunt bețivi, afemeiați, „caută să țină poporul în misticism, prin așa-zisele farmece ce le fac în biserică”⁴. Autoritățile au tins să atragă slujitori ai bisericii care să le explice credincioșilor unele fenomene din punct de vedere laic. De exemplu, în aprilie 1956, preotul Marin Cocoru din com. Șopârlița, rn. Balș, cu ocazia eclipsei de soare a spovedit credincioșii veniți din alte parohii, „unde preoții respectivi au căutat să le explice acest fenomen natural din punct de vedere științific”⁵.

În 1947, în valul de arestări al membrilor marcanți ai partidelor istorice au fost incluși și preoți. Aceștia nu se remarcaseră în mod special ca adepți ai unor partide, ci s-au opus abuzurilor din alegerile legislative din 1946. În anii 1948–1950 și 1958–1960, Securitatea a aplicat instrumente juridice utilizate în timpul lui Carol al II-lea și guvernarea antonesciană de „uneltire contra ordinii sociale” și de „instigare publică”. Drept urmare, în urma unor discursuri antiregim sau ale predicilor cu dublu sens în privința perspectivelor politice ale țării, au căzut victime mai mulți preoți⁶. Evident, acest context turbulent a creat o stare tristă în rândurile slujitorilor bisericii. De exemplu, la 28 decembrie 1950, la conferința pastorală ce a avut loc în sediul protoieriei din Râmnicul Vâlcea, preotul Florian Stănescu s-a exprimat în fața a 60 de clerici că vin „timpuri grele și o să fim dați afară din serviciu întrucât nu mai are nevoie de noi, această stare de lucruri a stârnit o demoralizare în rândurile preoților așteptându-se din zi în zi la o epurare”⁷.

La 6 decembrie 1949, Tribunalul Militar Craiova a judecat-o la detenție pe călugărița ortodoxă Monica Pâciu de la Mănăstirea Bistrița, deoarece împreună cu alte monahii au acordat ajutor unor fugari din grupul de rezistență armată anticomunistă Arnota. Monica Pâciu a fost

¹ *Ibidem*, F. „M.A.I. Direcția Reg. Pitești”, d. 136 499, f. 3.

² *Ibidem*, F. „Direcția Reg. de Securitate Craiova”, d. 100 5246, ff. 2-3.

³ *Ibidem*, F. „M.A.I. Direcția Reg. Oltenia”, d. 154 390, vol. 1, f. 2.

⁴ *Ibidem*, d. 1014 2800, f. 5.

⁵ *Ibidem*, d. 1 014 7382, f. 2.

⁶ PETCU, Adrian Nicolae. *Preoți vâlceeni...*, pp. 15-16.

⁷ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Arhiva operativă. Secția «C»”, d. 0073442, f. 9v.

maltrată grav de Securitatea din Craiova¹. Preotul Florian Ionescu născut la 16 martie 1912 în com. Bărăștii de Vede, jud. Olt, fost membru în mișcarea legionară (a fost o perioadă secretarul lui Horia Sima), de care, după asasinarea lui Nicolae Iorga s-a dezis public, a fost arestat la 23 martie 1950 de locotenentul de sector Vespasian Vâlciu și dus însoțit de alți patru inși cu pistoale în mână la sediul Securității Raionale Slatina. În momentul arestării cei cinci inși au timorat enoriașii adunați să-și apere păstorul sufletesc. În beciurile Securității a fost bătut, în urma loviturilor a suferit continuu dureri de stomac și ficat, fiind diagnosticat cu ciroză hepatică atrohică și ulcer. La 5 mai 1950 a fost transferat la Securitatea Regională Pitești, unde a fost anchetat timp de trei săptămâni de locotenentul major Nicolae Dumitrescu, fiind „maltratat de căpitanul Iordache, care l-a bătut cu bastonul de cauciuc peste cap, mâini și picioare până i-a luxat maxilarul inferior și i-a zdrobit fiecare mușchi. Datorită luxării maxilarului n-a mai putut să se hrănească o bună perioadă de timp și era aproape să decedeze prin inaniție (a putut să se hrănească doar cu ceai și zeamă)”². Ulterior, a fost transferat și anchetat la București la sediul M.A.I. de locotenentul major Nic. Dumitrescu, fiind bătut crunt de către acesta. Aici a fost „scuiat în față și înfometat pentru că nu declara cum au vrut anchetatorii, procesul se finaliza cu greu, după scenariul stabilit de Securitate. Bătut cu un ciomag peste tot corpul și apoi cu ranga de fier la picioare de un oarecare poreclit Tarzan, originar din Teleorman. Pentru a mărturisi ceea ce doreau aceștia era amenințat cu violarea soției în fața sa și a copilului său, și au simulat că aceștia ar fi acolo”³. A urmat transferarea la Penitenciarul Jilava, retrimis în judecata Tribunalului Militar București, unde a fost condamnat la 15 ani muncă silnică pentru „crimă de înaltă trădare”, confiscarea totală a averii personale, pierderea drepturilor civice după eliberare, timp de 5 ani, și 5 000 lei cheltuieli de judecată. Procesul a avut loc fără apărare în prezența anchetatorului Nicolae Dumitrescu. Din capitală, în iunie 1952, preotul Florian Ionescu a fost transferat la Penitenciarul Aiud și repartizat la lucru în fabrica închisorii, la secția tâmplărie. La 1 august 1964 a fost grațiat de restul pedepsei, cu șapte luni înainte de expirarea termenului de 15 ani condamnare. A fost reîncadrat la parohia Oteștii de Sus – Olt. A existat o încercare a Securității de a-l include, în mod nereușit, ca informator, deoarece: „de acest legionar nu se poate apropia nici un agent din cei existenți în com. Otești, din cauza prudenței exagerate de care dă dovadă și a nepotrivirii în ceea ce privește pregătirea culturală, agenții fiind mult sub nivelul

¹ CARAVIA, Paul; CONSTANTINESCU, Virgiliu; STĂNESCU, Flori. *Biserica întemnițată. România, 1944–1989*. București: Ed.: I.N.S.T., 1998, p. 329; ROSKE, Octavian. *Mecanisme represive în România (1945–1989). Dicționar biografic*. Vol. 6 (P). București: Ed.: I.N.S.T., 2001, pp. 62-63.

² RĂDULESCU, Toma. Preotul Florian N. Ionescu (1912–1994), din jud. Olt, mărturisitor pentru Hristos în închisorile comuniste. În: *M.O.*, an LXX, nr. 5-8, 2018, doc. 1, pp. 96-98.

³ *Ibidem*, doc. 1, p. 98.

acestui”¹. De menționat și soarta familiei preotului, care a avut numai de suferit din partea autorităților locale din com. Otești, Olt. Preoteasa a muncit în colectiv, iar fiul nu a fost acceptat la studiile liceale. Preoteasa a fost obligată să dea cantități mari de carne și de cereale pentru cele 3 ha de teren ce le posedă, până în 1962, când i-a fost înstrăinat pământul cu forța și a devenit membră în C.A.P., unde a lucrat între 1962 și 1972, însă pensie de C.A.P. nu i s-a dat².

Procesul de colectivizare a agriculturii a generat noi arestări ale clericilor ortodocși pe motivul nepredării cotelor agricole sau refuzul de a presta muncă în „folosul obștesc”, acțiuni incriminate de autoritățile comuniste ca fiind infrațiuni de „sabotaj economic”. Pentru „sabotaj”, la cinci luni (25 martie 1950 – 14 noiembrie 1950) închisoare corecțională, a fost judecat preotul Ilie Anghel născut la data de 9 septembrie 1894 în com. Pleșoiu, rm. Slatina³. În 1950, în lista foștilor exploatareți figurau mai mulți preoți, catalogați ca fiind de origine socială chiaburi. Astfel, preotul Marin Neamțu, domiciliat la Craiova, str. Cuza Vodă, nr. 96, fost liberal, era propus să fie încadrat la U.M, timp de doi ani, fiind învinuit că „a avut răspunderea mișcării misionare din Transnistria. Dușman al Uniunii Sovietice [...], a ținut materiale interzise în biblioteca sa. Ține legături cu elemente dușmănoase regimului. Afirmă credincioșilor să nu se lase atrași de comunism. Difuzează zvonuri mistice, căutând să corupă țărani cu care discută de a nu se înscrie în colectiv”⁴. Preotul Alexandru Ruicănescu, cu trecut politic Goga-cuzist, propus de încadrat în U.M. pe parcursul unui an, era învinuit că „la 8 Martie 1950 a bătut clopotul la biserică pentru ca femeile să se ducă la biserică și nu la sărbătoarea Zilei Femeii. S-a manifestat ostil în toate cazurile regimului și U.R.S.S., arătând că pieirea bolșevismului este inevitabilă. Este dușman înverșunat al colectivizării”⁵. Preotul Constantin N. Geana, din Bâla de Jos, Mehedinți, cu apartinență politică la P.N.L.-Brătianu, era propus la încadrare în U.M. timp de 1 an, deoarece „se împotrivesc colectărilor și se manifestă fățiș, afirmând că cine șade astăzi în pușcărie, mâine va fi ministru și când vor veni ai lui, îi vor jupui de vii pe tâlharii din P.M.R.”⁶. Preotul Sabin Chiricescu, originar din Topești-Gorj, fost membru al Partidului Radical, era propus la încadrare în U.M. timp de doi ani, deoarece „amenință membrii de Partid și insultă organele administrative. A menținut portretul fostului rege în biserică, chiar după ce i s-a pus în vedere. Caută să intimideze membrii de Partid. Nu primește în biserică lumânări cumpărate de la

¹ *Ibidem*, doc. 1, pp. 98-100.

² *Ibidem*, doc. 2, p. 114.

³ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar”, d. 13 6360, Vol. III, f. 6; d. 37 5030, Vol. II.

⁴ *Ibidem*, F. „M.A.I. Documentar. Fondul documentar referitor la persoane cu trecut politic reactionar, foști exploratori, propuși a fi internați la C.M. Craiova-Pitești”, 1950, d. 11646, f. 3.

⁵ *Ibidem*, f. 15.

⁶ *Ibidem*, f. 15.

cooperativă”¹. Preotul Iancu F. Popa, domiciliat în com. Izimșa-Mehedinți, fost simpatizant P.N.L.–Brătianu, neîncadrat, exclus din P.M.R., era învinuit că instigă contra colectivizării, sabotând campania de însămânțare, lansând zvonuri, creând dificultăți organelor locale². În lista elementelor reacționare era trecut și cantorul bisericesc Dan Gr. Alexandru, din Braloștița, Dolj, născut în această localitate la 22 mai 1910, fost membru al P.N.Ț.-Maniu, propus la încadrare în U.M. timp de 1 ani, deoarece „instiga locuitorii de a nu se asocia să-și lucreze pământul cu tractoarele și a nu se înscrie în colectiv. Spirit răzvrătit, făcând greutăți organelor administrative”³. Călugărul Constantin Sachelarie de la mănăstirea Cozia-Vâlcea, de origine socială țăran mijlociu, fost legionar, era învinuit că menține legături și e dispus să adăpostească fugari politici. Îndemna populația la misticism și crea „neîncredere în actualul regim”⁴.

Preoții internați în anii 1948–1951 pentru participare la revolte sau organizații anticomuniste, de cele mai multe ori, au fost condamnați până la 5 ani de închisoare, acțiune suspendată prin Decretul nr. 421 din 24 septembrie 1955 pentru grațierea unor pedepse și amnistierea unor infracțiuni⁵. Unii dintre preoți au ajuns însă sub domiciliu obligatoriu, parte din care au fost eliberați abia în 1964. Pe parcursul lunilor aprilie, iulie și august 1952, Securitatea a întocmit liste a celor care au făcut parte din comitetele județene ale partidelor istorice, P.N.C., și din mișcarea legionară. Printre aceștia erau și preoți ortodocși. În scopul justificării acestor acțiuni de reținere, preoții au fost supuși unor anchete dure, fiind constatate mai multe „inscripționări” cu informații false. Pentru clerici, a fost semnificativă arestarea lor în noaptea Adormirii Maicii Domnului (15/16 august 1952). Preoții reținuți în această perioadă au cunoscut regimul de detenție administrativă, de trimitere în colonii de muncă la Canal, de la Galeșu, Valea Neagră, Peninsula, Capul Midia și Poarta Albă. După închiderea șantierului de la Canal, cei epuizați fizic au fost repartizați la centrul de triere, apoi, după „refacere” au fost trecuți prin verificările comisiei M.A.I., cei mai mulți fiind eliberați în 1953⁶.

Preotul Gheorghe Ionescu a fost arestat 2 aprilie 1952, deus la Penitenciarul Pitești și pus în libertate la 30 mai 1954. În Penitenciar, în timpul detenției acesta nu a exercitat nici o muncă deoarece era bolnav de tuberculoză. În urma bolilor de care suferea, preotul Gheorghe a trecut la cele veșnice la 7 mai 1960⁷. Constantin Boștinescu, preot pe seama parohiei Filie „Sf.

¹ *Ibidem*, f. 17.

² *Ibidem*, f. 37.

³ *Ibidem*, f. 7.

⁴ *Ibidem*, f. 25.

⁵ Decret nr. 421 din 24 septembrie 1955 pentru grațierea unor pedepse și amnistierea unor infracțiuni. În: *Buletinul Oficial*, nr. 27 din 24 septembrie 1955.

⁶ PETCU, Adrian Nicolae. *Preoți vâlceeni*., pp. 16-17.

⁷ SIMIONESCU, Gheorghe I.; SIMIONESCU, Petre I. Bisericile din satul Urși-Olt și slujitorii ei. În: *M.O.*, serie nouă, 1995, an. XLVII, nr. 3-6, p. 107.

Împărați Constantin și mama sa Elena”, fost membru al Partidului „Totul pentru Țară”, a fost arestat în noaptea de 18–19 iulie 1952 de către organele de securitate¹. Problemele cu organele statului nu au încetat, deoarece la 18 septembrie 1959 a fost ridicat din nou de către organele de stat². Preotul Stănescu Florian a fost arestat la 16 august 1952, dosarul acestuia fiind depus la Penitenciarul Pitești³. Părintele Ilie Căpățâneanu a fost arestat la 16 august 1952. Era deținătorul unei averi de 8,5 ha, o casă, iar averea soției Elisabeta Ionescu era de 4,5 ha de pământ. Acesta a mai fost întemnițat la Penitenciarul Pitești în 1947–1948⁴. În ianuarie 1953, preotul Stănescu Nicolae de la parohia Teiuș a fost arestat pentru nepredarea cotelor, parohia acestuia fiind suplinită de către preotul Florea Călin⁵.

În vizorul Securității s-a aflat și Nestor Vornicescu, viitorul mitropolitul al Olteniei. Urmărit fiind călugărul Gr. Cobzaru de la mănăstirea Podul Coșnei pentru „manifestările dușmănoase ale acestuia”, informatorul a reușit să descopere, în 1953, că acest călugăr „primește vizite din partea lui Nestor Vornicescu, student al Inst. Teologic din București, element suspect pentru Securitate”, așa cum se menționează în „Referatul privind mănăstirile și schiturile ortodoxe de pe teritoriul R.P.R. și starea muncii informativ-operative în aceste obiective”, întocmit de M.A.I.⁶. Ion M. Mihăilescu născut la 8 iunie 1911, în com. Verguleasa, jud. Olt, după absolvirea cursurilor în teologie, a fost hirotonit preot la parohia Valea lui Alb (1935), iar în 1939, s-a transferat la parohia Verguleasa. Ca și în celelalte cazuri de preoți, nesimpatizanți ai regimului, a fost arestat la 12 mai 1950, fiind învinuit că nu a plătit cotele impuse de regim, dar a fost eliberat la 1 iulie 1950. După o perioadă, și anume la 14 aprilie 1952, a fost iarăși arestat și deținut până la 1 mai 1954. După această detenție, s-a prezentat la parohia Verguleasa, pentru ca mai târziu, în 1959, să fie arestat pentru a treia oară și condamnat, pe baza sentinței Tribunalului Militar Craiova nr. 498 din 10 aprilie 1959, la 10 ani de închisoare, pentru uneltire contra ordinii sociale. La proces au fost plătiți martori mincinoși care să afirme falsuri legate de viața, activitatea și misiunea acestuia. După o lungă perioadă de detenție, a fost eliberat de la Aiud, la 31 iulie 1964, fiind reîncadrat la parohia Dumbravești-Olt, parohie de la care s-a pensionat la 1 mai 1976. A trecut la cele veșnice la 19 decembrie 1982⁷.

¹ CALAFETEANU, Ion. *Slujitori ai Bisericii din Olt și Romanați, prizoniți în timpul regimului comunist*. Slatina: Ed. Episcopiei Slatinei și Romanaților, 2013, p. 100.

² A.E.R. d. 41 (Dosarul personal Constantin Boștinescu), f. 159.

³ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Direcția Reg. Pitești”, d. 137423, ff. 2-3.

⁴ *Ibidem*, d. 0136466/1959, f. 3.

⁵ A.E.R. F. „Episcopia Râmnicului și Argeșului, Protoieria Slatina”, d 1225/1953, f. 33.

⁶ PĂIUȘAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *B.O.R. sub regimul comunist: 1945–1958*. Vol. 1 /Colecția „Documente”. București: I.N.S.T., 2001, p. 300.

⁷ RĂDULEACU, Ana Maria. *Slujitori ai Bisericii din Olt și Romanați, prizoniți în timpul regimului comunist*. Slatina: Ed. Episcopiei Slatinei și Romanaților, 2013, p. 213.

Evenimentele revoluționare din Ungaria din toamna anului 1956 au găsit rezonanță și în mediul clerical din Oltenia. În timpul desfășurării evenimentelor din țara vecină, cât și după aceea, Ion Stănculescu, preot la parohia Bălțați, a scos în evidență acest eveniment, afirmând că și în R.P.R. se vor petrece aceleași evenimente, iar măsurile luate de P.M.R. și guvern în vederea ridicării nivelului de trai al celor ce muncesc au fost puse în legătură cu schimbările produse în Ungaria. Drept urmare, se concluzionează faptul că, preotul Ion Stănculescu „a desfășurat activitate dușmănoasă împotriva regimului democrat popular din R.P.R., de a comenta în mod dușmănos privitor la transformarea socialistă a agriculturii, de a preamării contrarevoluția din Ungaria, de a propaga ideea izbucnirii unui nou război mondial, și de a preconiza răsturnarea regimului democrat popular din R.P.R.”¹. Preotul Constantin Diaconescu născut la 1 ianuarie 1910, în com. Scornicești, satul Teiuș, rn. Potcoava, jud. Olt, la 4 noiembrie 1956, a mers la sediul G.A.C. „Steaua Roșie” din satul Șuica, com. Tătulești, rn. Vedea, „unde a început să aducă diferite injurii și amenințând colectiviștii, spunându-le să plece din sediul G.A.C.-ului, căci acolo este proprietatea sa, că i-a venit și lui timpul să intre la stăpânire, precum și faptul că, la noi în țară se vor întâmpla asemenea evenimente ca în Ungaria, și că dacă nu vor părăsi sediul G.A.C. îi va da foc, iar la intrarea în sediu a bruscat mai mulți colectiviști”². A fost învinuit de infracțiune de agitație publică. În timpul evenimentelor din Ungaria, preotul Petre Milcu născut 7 iunie 1898 în com. Grojdibod, rn. Corabia, și-a manifestat bucuria față de acțiunile întreprinse de elementele revoluționare, sperând că acest lucru se va petrece și în România³.

În august 1958, mitropolitul Firmilian Marin al Olteniei a fost cercetat pentru legionarism, fapt pe care nu l-a declarat în autobiografie la episcopat⁴. Raportul ministrului Al. Drăghici, din 6 octombrie 1958, consemnează că Firmilian a oferit sume importante pentru ajutorul legionar și că „a avut cunoștință de faptul că în mănăstirile de pe raza Mitropoliei sale sunt găzduiți ilegal fugari și sprijiniți material”⁵. În toată această ecuație trebuie să-l menționăm pe patriahul Justinian care l-a sprijinit în acțiunile sale pe mitropolitul Firmilian al Olteniei. Tot în prezența lui Firmilian, patriahul Justinian a luat atitudine în privința situației Bisericii ortodoxe din R.S.S. Moldovenească, de deznaționalizare a românilor din acest spațiu⁶.

¹ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. U. M. 0336 Pitești”, d. 136 418, vol. I, ff. 35-36.

² A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I.”, d. 136 523, f. 5.

³ *Ibidem*, d. 136 555, vol. I, f. 37.

⁴ VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în anii regimului comunist. Însemnări zilnice II.*, p. 246.

⁵ PĂIUȘAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *B.O.R. sub regimul comunist: 1945–1958*. Vol. 1 /Colecția „Documente”. București: I.N.S.T., 2001, p. 328.

⁶ ENACHE, George; PETCU, Adrian Nicolae. *B.O.R. și Securitatea. Note de lectură*. În: *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă* /Coord. șt.: Gheorghe ONIȘORU. București: C.N.S.A.S., 2001, p. 120, 134.

Cazul mitropolitului Firmilian, învinuit de legionarism, nu era unul unic pentru acei ani în care regimul comunist ducea o nouă luptă contra foștilor membri ai mișcării social-politice de extremă dreaptă. Organele securității statului, au arestat în aprilie 1957 un grup din șase membri, în frunte cu preotul Dumitru Popovici, participant la Congresul Studenților Legionari ținut la Craiova în 1937¹. Securitatea urmărea cu interes activitatea lui Visarion Puiu, care se folosea de nunțiul papal de la București pentru a menține legătura cu Eugeniu Suceveanu Laiu, fost locotenent de arhiepiscop de Craiova, și diaconul Ionescu, de la catedrala din Craiova². Este și exemplul lui Ion Iscru, care a activat în organizația legionară nr. 3 „Vlad Țepeș” din com. Traian, jud. Olt, fiind exclus din partid în 1957, apoi condamnat și internat la „locul de muncă” în perioada 20 iulie 1959 – 8 iunie 1960³. Printre legionarii reținuți de organele de securitate ale regiunii M.A.I. Oltenia a fost Petru Samarandescu, cercetat timp de un an și două luni, pierzându-și astfel continuitatea în câmpul muncii și gradul de ofițer de securitate⁴.

Preotul Dumitru Dulgheru, născut la 25 ianuarie 1906 în com. Costavăț, rn. Caracal, considerat „deosebit de periculos pentru securitatea statului”, i s-a fixat loc de muncă pentru 36 de luni (30 iunie 1959 – 30 iunie 1962) pe baza Decretului Lege nr. 89/1958 și în conformitate cu Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 282/1958 cu privire la fixarea locului de muncă condamnaților contrarevoluționari care și-au ispășit pedeapsa și a altor categorii de elemente dușmănoase regimului democrat-popular din R.P.R.⁵. Într-o notă „strict secretă” a Secției raionale Gura Jiului a M.A.I. din august 1958, era investigat cazul preotului Florin Stănescu din com. Ghera, rn. Gura Jiului, reg. Craiova, care în 1938 a scris un articol anticomunist. Slujitorul bisericii, fost membru în comitetul județean al P.N.L.⁶ și misionar în Transnistria în anii celei de-a doua conflagrații mondiale⁷, era acuzat că menține legături cu elemente dușmănoase, cu persoane care au făcut politică legionară⁸. Prin sentința nr. 480 din 23 iunie 1959, preotul Nicolae Stănescu a fost condamnat de Tribunalul Militar Craiova la opt ani la închisoare corecțională deoarece „până la arestare a întreținut legături cu elemente ostile regimului nostru, cu care purta discuții dușmănoase preconizând o intervenție armată a imperialiștilor împotriva țării noastre și instaurarea unui regim burghezo-moșieresc”⁹.

¹ DOBRE, Florica (coord.). *Securitatea: structuri-cadre: obiective și metode*. Vol. 1, doc. 118, p. 463.

² ENACHE, George; PETCU, Adrian Nicolae. B.O.R. și Securitatea. Note de lectură. În: *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă* /Coord. șt.: Gheorghe ONIȘORU. București: C.N.S.A.S., 2001, p. 127.

³ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 1, ff. 299-308.

⁴ *Ibidem*, vol. 3, f. 11.

⁵ *Ibidem*, F. „M.A.I. Arhiva operativă”, d. 017353, f. 4.

⁶ *Ibidem*, F. „M.A.I. Direcția Craiova”, d. 100 4524, vol. II, f. 1.

⁷ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Direcția Dolj”, d. 100 4524, vol. I, f. 5.

⁸ *Ibidem*, F. „M.A.I. Reg. Craiova”, d. 100 4523, vol. I, f. 7.

⁹ *Ibidem*, F. „M.A.I. Direcția Argeș”, d. 100 4765, f. 3

Agenții „Manea și Radu Tudor” informau la 27 iunie 1959 că, Taras Popa, născut în s. Fălticeni, Basarabia în 1910, preot în com. Ciupercenii Vechi, rn. Calafat, milita contra măsurilor luate de Partid și Guvern, având „manifestări dușmănoase privind sectorul socialist al agriculturii, în slujbele ce le ține în cadrul bisericii lansează zvonuri cu caracter războinic”¹. La 24 septembrie 1959, preotul Octavian Cepariu, născut cu domiciliu în s. Cepari, com. Cârlogani a fost arestat și acuzat, că anii 1958–1959, a creat o organizație subversivă cu caracter legionar în com. Cârlogani. Slujitorul B.O.R. era semnalat de agentură „ca un element mistic și cu manifestări dușmănoase la adresa regimului democrat-popular”². Prin sentința din 28 iulie 1960 a Tribunalului Militar Craiova a fost condamnat la patru ani de închisoare corecțională³.

În mai 1962, Biroul Raional Drăgănești-Olt, printr-o hotărâre „strict secretă” a decis deschiderea dosarului de verificare a preotului Victor Voiculescu din com. Izvoarele, rn. Drăgănești-Olt. În perioada interbelică, V. Voiculescu a făcut parte din P.N.Ț., iar în 1936, împreună cu preotul Radu Predel a înființat Asociația „Oastea Domnului” atrăgând cca 15 membri. Din materialele informative rezulta că, preotul Victor Voiculescu menținea legături curente cu elemente ce în trecut au avut „manifestări dușmănoase, spunând printre cetățeni că actualul regim nu va mai dura mult, precizând că acest lucru îl cunoaște din cărțile lui”⁴.

La 9 mai 1963, preotul Ilie Tinca din com. Oporelu, rn. Saltina, a fost luat în vizorul securității deoarece avea „manifestări dușmănoase la adresa regimului democratic”. La 25 aprilie 1963, agentul „Birsăățeanu Stan” a constatat că Ilie Tinca a afirmat că, nu se mai abonează la ziarul „România Liberă”, deoarece nu se publică toate articolele și se abonează mai curând la „Scânteia”, „deși spun «minciuni» ambele publicații”. La fel, Ilie Tinca „în discuțiile sale purtate față de unii membrii colectiviști, ironizează în mod dușmănos rezultatele obținute de membrii colectiviști”⁵.

La părăsirea penitenciarelor, foștii deținuți semnau un document confidențial prin care erau anunțați că au luat cunoștință de faptul că nu au dreptul să divulge nimănui nimic din cele văzute și auzite în legătură cu locurile de deținere pe unde a trecut și nici despre persoanele încarcerate⁶. Bătrâni, bolnavi și neputincioși, foștii preoți condamnați de regimul comunist erau atenți monitorizați de instituțiile represive, după eliberarea acestora din închisori. Preotului Floricel I. Cristide, după ce în septembrie 1963 a fost pus în libertate, i se făcea o caracteristică favorabilă că din momentul eliberării „s-a încadrat cu drag în rândul oamenilor cinstiți care

¹ *Ibidem*, „M.A.I. Regiunea Craiova”, d. P101709, f. 2.

² A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Direcția Argeș”, d. P0102111, f. 3.

³ *Ibidem*, F. „M.A.I. Serviciul rn. Brăila”, d. 11086479, f. 3.

⁴ *Ibidem*, d. 1 014 3262, vol. I, ff. 1-3.

⁵ *Ibidem*, d. 100 4768, ff. 8-9.

⁶ *Ibidem*, d. 136 555, vol. III, f. 63.

muncesc pentru construirea socialismului și pentru Pace. A fost membru colectivist împreună cu soția și copilul lor, fiind în relații bune cu «organele Statului»¹. În urma verificărilor din 1973 a lui Ilie Anghel din com. Cârlogani, jud. Olt, preot în satul Văleni, com. Brâncoveni, în discuțiile pe care le purta cu enoriașii, atât în lăcașul de cult, cât și la domiciliu, acesta nu mai declara nimic negativ la adresa conducerii de partid sau de stat². În 1973, preotul Ion Popescu, suferind de ulcer, a fost verificat de organele de securitate, iar în urma verificărilor a reieșit faptul că avea un comportament corespunzător, nefiind semnalat cu manifestări dușmănoase și nici cu legături în rândul foștilor legionari³.

Preotul Preda Piele născut la 7 decembrie 1909, în com. Gura Padinii, rn. Corabia, reg. Slatina, arestat în 1959, fiindu-i fixat locul de muncă pentru 36 de luni⁴, în 1965, le spunea oamenilor că acest partid nu o să mai cadă vreodată de la putere deoarece s-a întărit și este iubit de toți muncitorii deoarece le-a făcut case și blocuri, ceea ce nu au visat ei vreodată. Peste un an, preotul Pele Preda le-a spus oamenilor în fața bisericii din Hotaru că a văzut pe tovarășul N. Ceaușescu vizitând un complex monahal și l-a întrebat pe preot dacă are nevoie de ceva, întrebare la care preotul i-a răspuns că nu are nevoie de nimic, lucru din care reiese că lumea vorbește multe, dar el crede că acesta nu are de gând să dărâme bisericile și să construiască în locul acestora magazine, ba chiar crede că, o să se introducă predarea religiei în școli⁵.

În 1962, preotul Ilie Căpățineanu, în urma întocmirii a trei note informative, a fost trecut în evidența Ministerului Afacerilor Interne deoarece în anul 1925 a fost președintele organizației P.N.Ț. a jud. Olt, activitatea căruia „consta în participarea și organizarea de întruniri, nota plății cotizațiilor etc.”⁶. Într-o notă informativă din 2 octombrie 1968 se afirma că Ilie Căpățineanu locuia în com. Spineni, jud. Olt. Referitor la situația internă „spunea că Tov. Ceaușescu a dus și duce o politică foarte bună atrăgând toate masele oamenilor muncii și țărănimii pentru a fi cât mai apropiați de conducerea țării”, iar în privința „situației internaționale spunea că prin prietenia cu Tito țara noastră este văzută rău de celelalte țări socialiste, dar conducerea țării noastre a știut cum să se descurce căci altfel poate avea situația Cehoslovaciei”⁷. În acest fel, clerul era chestionat în privința aflării stării de spirit din țară generate de „primăvara de la Praga”. Monitorizarea clerului a fost trenată până la senectutea acestuia. La 6 septembrie 1975, la vârsta de aproape 90 de ani, Ilie Căpățineanu susținea că „nu mai poate merge și ar vrea să se ducă și el

¹ A.E.R. F. „Episcopia Râmnicului și Argeșului”, d. 1925, f. 86.

² A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Inspectoratul Județean de Securitate Vâlcea”, d. 375 030, vol. I, f. 2.

³ *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Teritorială M. A. I. Pitești”, d. 161 680, vol. III, f. 3.

⁴ *Ibidem*, f. 21

⁵ *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 161 688, vol. I, f. 3, 54.

⁶ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Direcția Argeș”, d. 100 4345, vol. I, f. 1.

⁷ *Ibidem*, f. 5.

la Biserică, dar nu mai poate... și că nu este vizitat de nimeni. Și că ar vrea să moară, dar nu a venit ceasul”¹.

Unii din foștii slujitori ai bisericii pentru a-și câștiga surse de existență au fost nevoiți să activeze în domenii laice. La 25 martie 1967, Direcția Regională Oltenia a M.A.I. era informată că fostul preot Marin Cuconu, activa în calitate de contabil la G.A.S. Deveselu, rn. Caracal². În iarna anului 1968, Direcția Regională de Securitate Oltenia îl monitoriza pe preotul Vasile C. Stănescu din com. Vișina Veche, rn. Corabia, ca fost președinte al organizației Partidului Național Creștin Goga-Cuza din com. Vârtop, fiind „lucrat de către noi prin acțiune informativă individuală având manifestări dușmănoase”³. O parte din foștii preoți deținuți însă, nu-și pierduseră spiritul militant împotriva regimului. După ce preotul Ion Rădulescu (Corcău) în 1969, menționa faptul că lucrurile s-au dezvoltat foarte mult, dar încă nu se poate trăi încă bine, în special din cauza nepriceperii unor conducători de C.A.P., țăranii neavând venituri suficiente pentru a trăi. Preotul afirma că P.C.R. o să le ofere generațiilor viitoare un trai foarte bun, generația actuală fiind una de sacrificiu⁴. Dezamăgit de realitățile dure ale vieții cotidiene, la 8 iulie 1975, preotul Ion Rădulescu s-a manifestat ostil la adresa politicii P.C.R. afirmând că, în prezent sunt nelegiuiri că tineretul nu observă greutățile și nu-și dau seama de primejdie. În august 1975 spunea că, așa s-a mințit pe parcursul a trei decenii fără nicio rușine și totuși se vorbește despre omenie, de etică socialistă, dar vai de omenia pe care au adus-o comuniștii poporului român, i-a adus minciuna și mizeria. Drept urmare, s-a concluzionat că preotul Ion Rădulescu, legionar, are o poziție ostilă, se menține pe idei legionare și are intenția de a trece la îndoctrinarea tineretului cu idei fasciste⁵. Au existat și tendințe de-ale Securității de a include preoții, foști deținuți, în rețeaua de informatori. Astfel, la 15 septembrie 1974, preotul Gheorghe Simionescu (cu numele conspirativ Teodor Iosifescu), de la parohia Leleasca, a fost propus pentru recrutare ca informator deoarece se bucura de un mare prestigiu social în cadrul comunității⁶. În vederea recrutării, la 25 decembrie 1974, candidatul Simionescu s-a prezentat în orașul Slatina, și a fost dus la sediul Asociației „Dinamo”, unde s-a făcut recrutarea. Discuțiile au început asupra motivului de chemare, după care în mod treptat s-a discutat despre programul Partidului în etapa actuală, despre importanța organelor de securitate, privind măsurile ce le întreprind pentru prevenirea, descoperirea și lichidarea infracțiunilor îndreptate împotriva securității statului. A fost trasă concluzia că respectivul candidat corespunde pentru a fi recrutat

¹ *Ibidem*, vol. 2, f. 5.

² A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Direcția Reg. Oltenia”, d. 1 014 7382, f. 12.

³ *Ibidem*, F. „M.A.I. Direcția Argeș”, d. 100 4774, vol. I, f. 12.

⁴ *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Pitești”, d. 136 499, f. 3.

⁵ *Idem*, F. „Direcția reg. Oltenia”, d. 161 688, vol. II, ff. 10-11.

⁶ *Idem*, F. „M.A.I. Inspectoratul jud. Olt”, d. R., 325 085, vol. I, f. 4.

ca informator și i s-a făcut propunerea să ajute organele de securitate ale statului, în mod secret și organizat prin culegerea de informații și furnizarea lor la timp prin formele de legătură ce vor fi stabilite. În urma celor specificate, Simionescu a fost de acord, cerând explicații în acest sens, afirmând că își va da tot interesul să ajute organele statului în culegerea și transmiterea datelor care îi interesează¹. În 1976, preotul informator supraveghea persoanele din partidele istorice². La fel, ținem să menționăm și anturajul „informativ” al preoților. De exemplu, la 9 mai 1964, cântărețul bisericii din s. Ursoaia, rn. Potcoava l-a auzit preotul Radu Popescu vorbind „singur în altar în auzul altor bărbați și femei: la 1877 și 78 au fost turcii păgâni la putere, iar azi sunt la putere hoții, țigani, străinii”³. În 1967, agentul „Ilie Papianu”, și-a „angajat” nepotul său ca să stabilească ce spune preotul Gheorghe Ochea din com. Fălcoiu, jud. Olt, „atunci când se duc la biserică sau la el acasă”.

În anii 1973–1974, înalților ierarhi și unor slujitori bisericești din M.O. li s-au înmănat cu mare fast ordine și medalii cu prilejul aniversării jubiliare ale proclamării R.P.R. (30 decembrie)⁴ sau a schimbării macazului politico-ideologic al României (23 august)⁵. La sfârșitul anilor 1970 – începutul anilor 1980, slujitorii bisericii erau încă sub „ochiul” de veghe al organelor de stat. Unora dintre preoți doar în urma decesului le era clasat dosarul de urmărire informativă. Este cazul preotului Ion Stănculescu, domiciliat în com. Scornicești, s. Mărgineni, jud. Olt, care în anii 1931–1941 a activat în garnizoana legionară din s. Mărgineni ca șef de garnizoană. Materialul i-a fost clasat doar în urma schimbării survenite din cauza hipertensiunii survenite la 18 septembrie 1977⁶. Deși aflați la o vârstă înaintată, preoților cu viziuni de extremă dreapta, în perioada interbelică erau în continuare monitorizați. Astfel, la 25 iulie 1981, Securitatea jud. Olt a dispus începerea urmăririi informative asupra preotului Victor Birlanescu din com. Bucinișu, „fost șef de club legionar și condamnat pentru activitate contrarevoluționară, întrucât [...] a fost semnalat că în discuțiile pe care le poartă interpretează tendințele măsurilor luate de Partidul și statul nostru și unele evenimente politice care au loc pe plan internațional”⁷.

Materialul analizat ne permite să constatăm o serie de acțiuni moderate sau violente promovate de autoritățile politice în raport cu clerul din Oltenia, implicit jud. Olt și Romanați.

¹ *Ibidem*, f. 6.

² *Ibidem*, f. 23.

³ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Direcția Reg. Pitești”, d. 1014 2800, f. 3.

⁴ VASILIU, Cezar. Festivitatea decernării medaliei jubiliare «a XXV-a aniversare a proclamării Republicii» unor reprezentanți ai B.O.R. În: *M.O.*, martie–aprilie 1973, nr. 3-4, p. 339.

⁵ I/oanicescu/, Ioan. Înmânări de ordine și medalii înalților ierarhi și unor slujitori bisericești din M.O., cu prilejul aniversării jubiliare 23 August 1974. În: *M.O.*, iulie–august 1974, nr. 7-8, pp. 677-679; *Idem*, Înmânarea medaliei jubiliare unor slujitori bisericești din Arhiepiscopia Craiovei. În: *M.O.*, septembrie–octombrie 1974, nr. 9-10, p. 891.

⁶ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Direcția Reg. Oltenia”, d. 16 1747, vol. II.

⁷ *Ibidem*, d. 1016 1689, vol. III, f. 106.

Din perspectiva regimului comunist, slujitorii bisericii au fost considerați o categorie socială nelioială, una turbulentă pentru stat și partid, de aceea a fost în permanență strict monitorizată de către autoritățile laice.

3.4. Starea lăcașurilor de cult

B.O.R. a fost impusă să cedeze mai multe bunuri imobile diferitelor instituții publice¹. Autoritățile monitorizau monumentele istorice, inclusiv cele cu caracter religios, care puteau fi vizitate de către turiștii din străinătate². A fost o practică aplicată și în alte spații aflate sub regim comunist, cum a fost, de exemplu, în R.S.S. Moldovenească³. O formă temperată de menținere a lăcașurilor de cult a fost organizarea în incinta acestora a muzeelor de artă religioasă⁴. Deteriorarea monumentelor ecleziastice sub impactul intemperiilor și a răuvoitorilor a generat lucrări de restaurare și de conservare în complexurile monahale din Oltenia⁵.

Sub lozinca că lăcașurilor de cult constituie „bunuri ale poporului care, în cursul generațiilor, și-au marcat în ele amprentele luptelor politice și sociale”, patriarhul Justinian Marina a reușit să coordoneze activitățile de reparare, restaurare și construire a 70 de biserici și mănăstiri din țară în anii 1951–1952⁶, inclusiv în jud. Olt. În 1960 au fost lansate o serie de instrucțiuni referitoare la sistematizarea clădirilor; demolărilor de capele, picturi bisericești⁷. Devenea tot mai dificil de obținut avizele favorabile pentru construcția de biserici, capele, case parohiale⁸, numărul de solicitări cu avize nefavorabile pentru construcții și reparații de lăcașe de cult, solicitări de teren pentru construcții, era net superior celor cu aviz favorabil⁹. Cooperativelor de producție din cuprinsul unor eparhii ortodoxe li se transferau repartizări de materiale de construcție¹⁰. O amprentă aparte asupra stării lăcașurilor sfinte din jud. Olt a avut-o Elena Bărbulescu (supranumită „Doamna”), inspector școlar general în jud. Olt, sora dictatorului Nicolae Ceaușescu, cea care a condus cu „mână de fier” întregul județ. Multe lăcașe de cult din regiune au dispărut după ce sora președintelui R.S.R. a dat ordin pentru demolare. A existat însă

¹ A.N.R. F. „M.C.A. Direcția Studii”, 85/6, 17, 1951, 4 f.

² *Ibidem*, 85/12, 28, 1953, 25 f.

³ XENOFONTOV, Ion Valer. *The Situation of Monastic in Soviet Moldova...*, pp. 93-106.

⁴ A.N.R. F. „M.C.A. Direcția Studii”, 105/1, 152, 1956, 19 f.; 146 bis, 1957, 50 f.

⁵ MANOLACHE, T.N. Restaurarea și conservarea monumentelor religioase. În: *G.B.*, 1953, XII, nr. 5-7, pp. 421-425; *S/tan/, L/iviu/*. Grijă pentru biserici și alte monumentele religioase. În: *M.O.*, mai–iunie 1955, nr. 5-6, pp. 331-332.

⁶ Instrucțiuni privitoare la inventarierea bunurilor parohiale. Alte Instrucțiuni de inventar. Bazarul eparhial. În: *M.O.*, mai 1951, nr. 5, pp. 54-63; Bartolomeu, Diacul. Monumentele noastre de artă religioasă. În: *B.O.R.*, LXXI, 1953, nr. 4, pp. 346-361.

⁷ A.N.R. F. „M.C.A. Direcția Studii”, 102/1, 141, 1960, 502 f.

⁸ *Ibidem*, 102/1, 149, 1956, 379 f.

⁹ *Ibidem*, 102/2, 150, 1956, 624 f.

¹⁰ *Ibidem*, 105/2, 146, 1957, 23 f.

și unele excepții. De exemplu, Biserica Brâncoveni, aflată de 20 km de Slatina, atestată documentar din timpul domnitorului Mircea cel Bătrân (1386–1418) a fost salvată de la demolare și renovată datorită intervenției „Doamnei”¹, împreună cu Episcopul Gherasim². „Doamna” se comporta ca o adevărată voievodină locală și monitoriza cu strictețe viața slujitorilor bisericii din jud. Olt, inclusiv a preteselor. Daniel Augustin Delureanu, născut la 15 aprilie 1977, în mun. Slatina în familia preotului Gheorghe Delureanu și a Minodorei Floarea, profesor de limba română, își amintește: „În fața blocului în care locuiam în Slatina era o creșă, și când venea tovarășa Bărbulescu în vizită, vedeam de la geam, venea Miliția și mișca din parcare toate mașinile pe o rază de 30 m, ca să aibă mașinile ei loc. Asta cu o oră înainte de venirea ei. Mama mea, profesoară, nu a putut să-și ia titulatura în Olt, o avea la Botoșani, pentru că îi spunea tov. Bărbulescu, care era inspector general, că e soție de popă, are din ce trăi, să mai aștepte și într-un final îi dădea ore pe unde mai rămâneau!”³.

În contextul în care s-a sesizat un dezinteres al statului de a întreține vechile lăcașuri de cult, au existat inițiative locale, ale parohilor de a le menține și chiar de a le moderniza. Au existat și cataclisme naturale care au lăsat o amprentă nefastă asupra lăcașurilor de cult. Astfel, Biserica cu hramul „Sf. Nicolae” din satul Ungurei, a fost reparată grație credincioșilor și inițiativei preotului Ioan Popescu în anii 1959 și 1977, iar între 1986 și 1988 pictura a fost realizată de către maestrul Ion Drejoi din Potcoava⁴. După cutremurul din 4 martie 1977, la Biserica „Sfântul Dumitru” din Balș, cea mai veche din oraș (1753), s-au făcut reparații capitale, în mod deosebit la cele două turlle ale bisericii⁵. La biserica filiei Gaia din parohia Murgași – Dolj, părintele basarabean Theodor Petcu a reușește să termine construcția și pictura noii biserici cu hramul „Sf. Mare Mucenic Dimitrie”, începute în 1932, biserică sfințită la 26 octombrie 1945 de către episcopul locotenent Athanasie Dincă-Bârlădeanu⁶. Preotul basarabean Florian Ionescu din Oteștii de Sus – Olt a electrificat biserica parohială, iar în 1965 a participat la Congresul Apimondia, organizat în capitală, deoarece era printre cei mai cunoscuți apicultori din România.

¹ MUGUREL, Manca. Elena BĂRBULESCU, sora dictatorului Nicolae Ceaușescu, femeia în fața căruia tremura un județ întreg. Disponibil: <https://adevarul.ro/stiri-locale/slatina/elena-barbulescu-sora-dictatorului-nicolae-1420550.html> (accesat: 12.03.2023).

² *Anexa 5*. Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu preotul Daniel Augustin DELUREANU, 10 august 2024.

³ *Ibidem*.

⁴ IOAN, Ion; IOAN, Alin. Aspecte inedite din istoricul bisericii din Titulești. În: *Muzeul Oltului*, 2011, t. 1, p. 205.

⁵ BĂNICĂ, Paula; BUICĂ, Adriana; VASILE, Elisabeta-Luminița. *Monografia orașului Balș*. Balș, 2013, pp. 156-157.

⁶ FIRESCU, Alexandru-Toma; PĂTULARU, Ionuț-Adrian. *Biserici și așezări doljene – file de istorie*. Ed. Mitropoliei Olteniei, p. 190; RĂDULESCU, Toma. Preotul Florian N. IONESCU (1912–1994), din județul Olt, mărturisitor pentru Hristos în închisorile comuniste. În: *M.O.*, an LXX, nr. 5-8, 2018, pp. 119-120.

Pe pisania noii biserici din Ibănești – Olt, sfințită la 4 noiembrie 1979, părintele Florian Ionescu figurează în calitate de pictor¹.

Preot al biserici de mir de la schitul Măinești, în 1941 a fost numit preotul Pavel Mateevici, refugiat din Basarabia. Acesta a făcut unele reparații, astupând crăpăturile din ziduri, dar după puțini ani părăsește locul și biserica s-a ruinat. După mai multe intervenții ale preotului Smarandache Ochișor, în 1959, se fac forme pentru renovarea ei însă părintele părăsește parohia după 5 ani, care este preluată de un alt preot de la parohia Bârza, jud. Olt, total dezinteresat de soarta lăcașului de cult care continua să se ruineze. În 1966, pe baza unui ordin al Mitropoliei Olteniei, biserica a fost închisă. În 1977, sub egida Patrimoniului Național și al Episcopiei Râmnicului și Argeșului s-au început lucrări de conservare și consolidare a lăcașului de cult. Biserica a fost legată în fier, fiind acoperită cu scândură de brad și carton gudronat, fiind reparată tencuiala în câteva locuri în pridvor și în exterior și i s-a turnat o centură de beton la arhitravă². În 1925, istoricul Nicolae Iorga nota: „Știu că Oltul e sărac în mănăstiri. Dar ce are să păstreze cu îngrijire. Să nu se arunce la dărâmare vechilor bisericuțe ca să facă halele acelea mari cu turnuri de tinichea ce dezonzorează”³. În 1946 se mai vedeau ruinele schitul oltean Ștevioara din sec. al XIX-lea, inițiator fiind călugărul Dosoftei care a fost omorât de tâlhari⁴. O contribuție esențială la renașterea vieții mănăstirești din Oltenia îi este atribuită arhimandritului Theofil Nicolaescu (1913–1977), călugărit la Episcopia din Râmnic. Ca stareț la Mănăstirea Bucovățul Vechi (1934–1936), a pus accent pe rugăciune și muncă. După 1936, când arhimandritul s-a retras din stăreție, vatra monahală a intrat în declin și s-a desființat, fiind redeschisă în 1940. În Eparhia Hușilor și-a desăvârșit viața duhovnicească, dar în 1941 a fost rechemat în Oltenia, ca dirijor al Mănăstirii Bistrița, pe care a salvat-o de la desființare. A avut preocupări de restaurarea monumentelor istorice și de ajutorarea așezămintelor monahale sărace⁵. În epocă, Oltenia era prezentată cu fiind bogată în pictura ei votivă⁶. Cercetătorii Aurelia Mincă și Mihail Butoi menționau în anul 1984 că, fondul documentar care a aparținut mănăstirilor din Olt este constituit din 1 315 documente, „fără a mai menționa faptul că multe dintre acestea au fost distruse de vicisitudinile timpurilor, între care invaziile și incendiile au fost cele mai

¹ *Ibidem*, pp. 99-100.

² BĂNICĂ, Paula; BUICĂ, Adriana; VASILE, Elisabeta-Luminița. *Monografia orașului Balș*. Balș, 2013, p. 175.

³ IORGA, Nicolae. O lipsă de suplinit. În: *Anuarul jud. Olt. 1925*. Pitești: Tip. Liga Poporului S.A, 1925, pp. 8-10

⁴ BĂLAȘA, D. Schituri Oltenie. În: *M.O.*, XVII, 1965, nr. 3-4, pp. 280-285.

⁵ GEORGESCU, Caliope. Despre viața bisericească din Sfintele Mănăstiri și Schituri. Exarhii în acești 40 de ani de la reînființarea M.O. În: *M.O.*, martie–aprilie 1989, nr. 2, pp. 110-112; MICLE, V. Arhimandritul Theofil S. Niculescu și renașterea vieții monahale în mănăstirile din Oltenia. În: *M.O.*, LIII 2001, nr. 5-6, pp. 77-106.

⁶ BUCEVSCHI, O. Pictura votivă din nordul Olteniei. În: *G.B.*, XXVII, 1968, 9-10, pp. 1082-1085.

distrugătoare”¹. În continuare, vom aborda evoluția generală a așezămintelor monahale din jud. Olt și Romanați sub regim comunist. În acest fel, vom putea face o prezentare generală a stării vetrelor monahale la nivel local.

Seaca-Mușetești, ctitoria lui Manea Perșanul, atestată documentar în 1519, este cea mai veche mănăstire din jud. Olt. La mijlocul anilor 1980 i se mai vedeau zidurile de cărămidă ale fostei fortificații și construcțiile anexe. Din complexul monahal inițial se mai păstra doar mica biserică (în exterior măsoară 14,30 x 4,50 m), ctitorie domnească, și fântâna vetrei monahale².

Mănăstirea Brâncoveni este plasată la jumătatea distanței dintre Slatina și Caracal, fiind un monument de arhitectură de mare valoare dedicat ctitorilor acesteia, al celor care au luptat pentru clădirea țării și susținerea credinței ortodoxe, familia Brâncoveanu³. Mănăstirea a fost reparată în perioada interbelică⁴. În anii celui de-Al Doilea Război Mondial, așezământul monahal a trecut prin diverse distrugerii, inclusiv cele generate de militarii sovietici. La 1 decembrie 1944, stareț al mănăstirii a fost numit ieromonahul Varlaam Ciochină, refugiat de la Mănăstirea Harjauca, jud. Lăpușna. În anii 1944–1945 au fost întreprinse diverse lucrări de reabilitare a mănăstirii de către M.O. și Comisiunea Cultelor Istorice. În 1951, mănăstirea trece sub jurisdicția canonică a Arhiepiscopiei Craiovei. În anii 1951–1953 au loc o serie de lucrări de reparații, fiind întreprinse săpături în vederea clasificării a două aspecte: etapele de construcție ale componentelor ansamblului și identificarea elementelor planimetrice și de elevație de interes în vederea reconstruirii caselor egumenești⁵. Paraclisul curții mănăstirii a devenit biserica satului.

Informații prețioase despre Mănăstirea Brâncoveni se regăsesc în lucrarea „Cerurile Oltului” realizată de Valeriu (Bartolomeu) Anania, viitorul mitropolit al Ardealului. Această lucrare este realizată sub forma unui dialog dintre Val și Bart. În ceea ce privește Mănăstirea Brâncoveni, Val, la vizualizarea fotografiilor legate de această mănăstire, afirmă că, în istoria acesteia stau foarte strânși Matei Basarab și Constantin Brâncoveanu, chiar dacă lăcașul primului s-a ruinat de mult, iar al ultimului, ca urmare a cutremurului din 1838, a suferit numeroase prefaceri. Colegul de dialog, Bart, susține afirmația că este foarte greu de despărțit cele două

¹ MINCĂ, Aurelia; BUTOI, Mihail. *Monumente istorice și artă din județul Olt*. București: Ed. Meridiane, 1984, p. 43.

² *Ibidem*, pp. 32-33.

³ GRECEANU, Radu. *Viața lui Constantin Vodă Brâncoveanu de Radu logofăt Greceanu*. București, 1906, p. 60; SACERDOȚEANU, Aurelian. Constantin Brâncoveanu și ctitoriile sale din Oltenia. În: *M.O.*, XVI, 1964, 9-10, pp. 708-727; BULAT, T. G. Știri noi cu privire la fundațiunile brâncovenești oltene (Brâncoveni, Mamul, Hurezi). În: *M.O.*, XVI, 1964, nr. 9-10, pp. 746-757; VINTILESCU, Petre. Clopotnițe. În: *B.O.R.* Buletinul Oficial al Patriarhiei Române. 1968, an. LXXXVI, nr. 1-2, p. 207.

⁴ OPRÎȘ, Ioan. Restaurări la monumentele istorice din Oltenia, 1850–1950. În: *M.O.*, XL, 1988, nr. 4, pp. 10-33.

⁵ MANOLACHE, T. N. Restaurarea și conservarea monumentelor religioase. În: *G.B.*, XII, 1953, nr. 5-7, pp. 421-425; ATHĂNĂSESCU, I. L. Mănăstirea Brâncoveni. În: *M.O.*, VI, 1954, nr. 1-3, pp. 47-51.

⁵ BRĂTULESCU, Victor. Ctitoria de la Brâncoveni – descrierea bisericii mari. În: *M.O.*, 1964, XVII, nr. 9-10, pp. 728-743.

mari personalități ale Țării Românești. În continuarea dialogului, Val afirmă că atunci când a ajuns la mănăstire, aceasta era în curs de prenoire, biserica cea mare abia se vedea din hora schelelor, așa încât s-a mulțumit cu o vedere generală a acesteia. Acesta nu s-a putut opri de a fotografia splendidului chenar de piatră de la ușa de la intrare, una din cele mai mari opere de sculptură pe care le avem din vremea lui Brâncoveanu. Cât despre biserica-bolniță, ea fiind cea originală, de curând restaurată și cu pictura în stare destul de bună. În hotarul comunei Brâncoveni, există vatra uneia dintre cele mai vechi și vestite familii boierești din Țara Românească, alături de a Basarabilor și a Craioveștilor, cu care, de astfel, era înrudită. Din această rădăcină foarte veche și nobilă, avem doi mucenici, pe mitropolitul Sava Brancovici și domnitorul Constantin Brâncoveanu¹.

Prin Decretul 410/1959, sfântul așezământ a fost pustiit. Mănăstire deținea un cămin, azil transferat la Cizieni, iar crescătoria de porcine care se afla la mănăstire, a fost transferată la cooperativa de consum. În 1972 a fost luată o decizie de către Direcția Monumentelor Istorice care prevedea repararea celor două ansambluri: biserica paraclis a curții domnești și Mănăstirea Brâncoveni. Aceste lucrări au fost întreprinse până în 1977, atunci când a fost desființată această instituție, lucrările fiind continuate din fondurile Episcopiei Râmnicului și Argeșului, dar și din partea credincioșilor. Sfânta Mănăstire Brâncoveni a fost deschisă în 1985 ca mănăstire de maici. În acest sens, monahia Filofteia (Cristina Grigoraș) își amintește: „părintele Gheorghe Mardare mi-a spus că, atunci când va veni momentul să plec, să trec întâi pe la dânsul [...]. El m-a convins să aștept la parohie redeschiderea mănăstirii Brâncoveni, ceea ce a durat aproape un an de zile. Îmi aduc aminte de data la care am plecat la mănăstirea Clocociov, 3 ianuarie 1985, an cu o iarnă foarte grea. Părintele Visarion și-a dorit să rămân la Clocociov, dar am refuzat deoarece venisem pentru mănăstirea Brâncoveni”². Starea așezământului monahal era una precară, lipsind practic funcționalitatea unei infrastructuri necesare bunului mers al ofierii serviciului divin: „Când am ajuns după Paști la Brâncoveni împreună cu părintele Gheorghe, biserica, clopotnița, dar și zidurile, erau într-un stadiu foarte avansat de degradare. Curtea mănăstirii era un adevărat depozit de materiale de construcții, foarte multă scândură, foarte multă cărămidă. După amenajarea singurei camere de locuit, eu și sora care mai era cu mine la mănăstire am început să ducem o viață monahală atât cât s-a putut. Referitor la slujbe acestea nu se făceau zilnic deoarece era șantier și aveam mult de lucru, liturghia se ținea doar duminica, însă noi ne făceam canonul

¹ ANANIA, Valeriu. *Cerurile Oltului, Școlile Arhimandritului Bartolomeu la imaginile fotografice ale lui Dumitru F. Dumitru, din inițiativa, cu Bindecuvântarea și Predoslovia Preasfințitului Gherasim Episcopul Râmnicului și Argeșului*. Râmnicul Vâlcea: Editată de Episcopia Râmnicului și Argeșului, 1990, pp. 120, 122.

² *Anexa 2*. Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu monahia Filofteia (Cristina GRIGORAȘ) la 10 februarie 2024.

în fiecare zi”¹. Mănăstirea a fost restricționată referitor la numărul de viețuitoare. Până în 1990 nu au putut fi mai mult de 12 maici. A existat chiar un ajutor din partea autorităților: „am fost chiar foarte mult ajutați de doamna Elena Bărbulescu, care era foarte modestă și populară cu noi. De la ferma Partidului care era lângă mănăstire ni se dădea și pâine pe cartelă pentru muncitori”². În această perioadă, Mănăstirea Brâncoveni era sub oblăduirea părintelui Gherasim, episcop Vicar fiind Calinic, în cele din urmă fiind numit episcop al Argeșului, după împărțirea Episcopiei³.

Mănăstirea Căluu sau Cepturoaica (Cepturoaia) este amplasată „într-o văiuță ce dă în valea Oltețului, între Oboga și Bălcești”⁴. La această vatră monahală, ctitoria fraților Buzești (Radu, Preda și Stroe)⁵, se găsește primul portret al lui Mihai Viteazul⁶. Cel mai vechi document despre această mănăstire datează din iulie 1516⁷.

În perioada 1959–1989, Mănăstirea Căluu a fost greu încercată, au avut loc întreruperi de prezențe ale monahilor. În 1960, mănăstirea a fost desființată, iar călugării au fost trimiși la alte așezăminte monahale. Despre acei ani, profesorul Ion Vladu narează: „Îmi amintesc printre alții de părintele Artenie care, văzând că trebuie să plece a renunțat la haina monahală și s-a stabilit în com. Căluu. De asemenea, cel mai cunoscut ete părintele Ambrozie care a mers la Mănăstirea Polovragi și a stat acolo până la sfârșitul vieții”⁸. La mănăstire a funcționat școala satului, până în anul 1970, când s-a construit o instituție de învățământ în localitate, iar din acest an chiliile mănăstirii au fost părăsite și s-au degradat. În urma unui interviu cu părintele Ilie Popescu, preot paroh la Căluu, am aflat mai multe detalii despre această mănăstire, începând cu anul 1976, an în care a fost numit preot la parohia Căluu. La vizitarea lăcașului de cult, părintele a afirmat că a găsit un șantier în lucru, șantier care după o scurtă perioadă i-a fost dat să îl coordoneze. Preotul Ilie a afirmat ca din spusele locuitorilor din parohia sa, mănăstirea a fost închisă din motive politice. La închiderea mănăstirii, au fost izgoniți trei călugări: Ilarion, s-a refugiat la Craiova; Ambrozie, s-a refugiat la Mănăstirea Polovragi și Artemie, a fost caterisit și

¹ *Ibidem*.

² *Ibidem*.

³ PETCU, Adrian Nicolae. Destinul Mănăstirii Brâncoveni-Olt în comunism. Disponibil: <https://ziarullumina.ro/societate/historica/destinul-manastirii-brancoveni-olt-in-comunism-92776.html> (accesat: 12.01.2024).

⁴ ANANIA, Valeriu. *Cerurile Oltului, Școlile Arhimandritului Bartolomeu la imaginile fotografice ale lui Dumitru F. Dumitru, din inițiativa, cu Binecuvântarea și Predoslovie Preasfințitului Gherasim Episcopul Râmnicului și Argeșului*. Râmnicul Vâlcea: Episcopia Râmnicului și Argeșului, 1990, p. 153.

⁵ BULAT, T.G. Buzeștii și ctitoriile lor oltene. În: *M.O.*, 1977, XXIX, nr. 1-3, pp. 110-118; CĂPĂȚARU, Doru. Mănăstirea Căluu. În: *Muzeul Oltului*, 2011, t. 1, p. 161.

⁶ BRĂTULESCU, Victor. Zugrăvi de biserică în Oltenia în veacul al XVI-lea. În: *M.O.*, XV, 1963, nr. 3-4, pp. 197-206.

⁷ BĂLAȘA, D. Mănăstirea Căluu sau Cepturoaica (jud. Olt). În: *M.O.*, XXIII, 1971, nr. 7-8, pp. 513-535.

⁸ *Anexa 4*. Interviul realizat de Ionuț I. ENACHE cu profesorul Ion VLADU, la 11 februarie 2024.

silit să se căsătorească, să-și cumpere o locuință lângă biserica parohială Călui unde a slujit drept cântăreț până la moarte, fiind înmormântat în cimitirul Călui. Din spusele părintelui Ilie, resfințirea Mănăstirii a avut loc în 1984, slujba fiind oficiată de Preasfințitul Calinic Argeșeanul, Vicar al Episcopiei Râmnicului și Argeșului. După resfințirea mănăstirii, la aceasta au fost aduse două maici, una dintre ele se chema Rodica, iar cealaltă Antonia. Odată cu venirea celor două călugărițe la Mănăstirea Căluu, acestea neavând preot care să săvârșească sfintele slujbe, Episcopia Râmnicului și Argeșului, a decis ca preoții vecini să săvârșească slujbele prin rotație. De la resfințirea mănăstirii și venirea celor două măicuțe, nu a durat mult deoarece regimul comunist a adus la lumină faptul ca una dintre călugărițe a fost căsătorită, și anume monahia Antonia, având apartament la Brașov, iar cealaltă măicuță Rodica a fost transferată la o altă mănăstire¹. Activitatea obișnuită a așezământului monahal a început în 1986, odată cu venirea părintelui Corneliu care a fost stareț până la sfârșitul vieții lui (august 2014). În timpul păstoririi lui s-a construit o nouă Biserică cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”².

Mănăstirea Clocociov cu hramul „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” din orașul Slatina, ctitoria lui Mihai Viteazul (prima mărturie documentară datează din anii 1593–1594)³, se află în lista celor mai vechi sfinte așezăminte din țară.

În toamna anului 1940, în urma unui cutremur turlile bisericii s-au prăbușit, pictura s-a desprins de pe zidurile mănăstirii, rămânând în picioare numai peretele vechii stăreții. Abia în 1942 au fost aprobate fonduri de la Ministerul Culturii în vederea întreprinderii de reparații și reconstrucție. La 21 iunie 1945 Sinodului Permanent al B.O.R. a abordat probleme interne ale Mănăstirii Clocociov⁴. Până în 1956 au fost făcute mai multe serii de solicitări pentru a se primii fonduri pentru reparații. Abia în 1958, în timpul stareței Teodata Mocanu, cu ajutorul unui șantier al Ministerului Culturii, pe baza unui proiect din 1955, autorizat la 1 august 1956, s-au construit trei încăperi cu sobe și verandă prevăzută cu patru arce, situate în partea de nord a turnului clopotniță, dar și acoperirea clădirilor împrejmuitoare cu tablă galvanizată⁵. Datorită terenului foarte alunecos, s-a renunțat repararea turelor, iar restul Bisericii făcându-se prin subzidire⁶.

¹ Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu preot Ilie POPESCU la 23 septembrie 2021. Vezi și: ENACHE, Ionuț. Mănăstirea Căluu – prezentare generală și viața acesteia în timpul regimului comunist. În: *Latinitate, Romanitate, Românităte. Ediția 7. Conferință, Chișinău, Moldova, 2–4 noiembrie 2023*. Chișinău: Lexon-Prim, 2023, pp. 578-579.

² Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu profesorul Ion VLADU, la 11 februarie 2024.

³ ȘERBĂNESCU, Nicolae. Mănăstiri și biserici ctitorite de Mihai Viteazul. În: *Mitropolia Banatului*, 1977, XXVII, nr. 10-12, pp. 692-703.

⁴ VINTILESCU, Gh. Sinodul Permanent de la 21 iunie 1945. În: *B.O.R.*, 1945, LXIII, nr. 6, pp. 272-273.

⁵ TEODORESCU, Dorin. *Carte veche românească-secolul al XVIII-lea jud. Olt*. Slatina, 2001, p. 17.

⁶ DINEAȚĂ, Ghermano. Înnoiri în viața Sfintei Episcopii a Râmnicului și Argeșului (în ultimii 15 ani). În: *M.O.*, an. XV (1963), nr. 11-12, pp. 898-899.

Sub incidența Decretului nr. 410 din 1959 s-a aflat și această mănăstire, călugărițele de aici fiind alungate, rămânând numai două, una mai în vârstă și alta de 35 de ani, care deseori veneau pe la Slatina pentru a se interesa de situația mănăstirii. În anii 1960, mănăstirea Clocociov s-a bucurat de susținerea și sprijinul deosebit din partea Elenei Bărbulescu¹. Acest monument arhitectural era bine îngrijit, în urma restaurării căpătând un aspect proxim de sec. al XVII-lea². La 18 iulie 1960, schitul Strehareț cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, amplasat în pădurile din partea de nord a orașului Slatina, cu vedere spre lunca Oltului, a fost transformat în metoc al Sf. Episcopii a Râmnicului și Argeșului și declarat monument istoric. Ulterior, schitul a fost afiliat mănăstirii Clocociov³. După o perioadă de întrerupere a vieții monahale la această mănăstire, stareța Teodota Mocanu, a continuat lucrările de renovare a bisericii, începând cu 1966, an în care a fortificat gardul împrejmuitor din partea de sud, urmând ca în anii următori să facă lucrări ample la acoperiș, acesta fiind acoperit cu tablă zincată⁴. O serie de lucrări de renovare semnificative au avut loc după 1976, sub îndrumarea maicii Mihaela Tamaș, care a venit prin transfer de la Mănăstirea Sucevița din Bucovina. Printre nevoitoarele nou-venite a fost și monahia Iulia (Iuliana Băgăcean, care își amintește următoarele: „noi am trăit 13 ani de comunism în jud. Olt, însă nu am avut probleme cu autoritățile vremii. Au observat că ne vedem de treaba noastră și ne-au lăsat în pace. O singură dată, cu câteva zile înainte de revoluție, au venit doi domni, nu le rețin numele, dorind o listă cu personalul monahal și vârsta noastră, ceea ce ne-a dus cu gândul că s-ar putea repeta un decret ca cel din 1959. Nu a mai fost cazul, pentru că la câteva zile a început Revoluția”⁵). Alături de maici a venit și părintele Visarion Coman, mare trăitor, care căuta să își găsească chemarea la una dintre mănăstirile sărace. Această venire a preotului Visarion Coman se datorează episcopului Iosif Gafton, episcop al Râmnicului și Argeșului. La venirea părintelui Visarion la această mănăstire se mai găseau doar trei măicuțe în etate aflate într-o situație limită deoarece toate viețuitoarele care veneau, plecau din cauza situației precare în care se afla mănăstirea. Prin venirea Părintelui Visarion, într-o perioadă dificilă, perioada comunistă în care foarte puțini membrii ai bisericii se încumetau să întreprindă reparații sau lucrări de reconstrucție, prin pășirea pe porțile mănăstirii voievodale, a remarcat faptul că aceasta se afla într-o mlaștină, plină de șerpi și alte viețuitoare specifice mlaștinilor.

¹ NEAGU, Doru. Monumentele Slatinei: Mănăstirea Clocociov. În: *Oltul Cultural* (Slatina), martie 2007, nr. 1(36), p. 18.

² NICOLAE, Veniamin. *Ctitoriile lui Matei Basarab*. București, 1982, p. 203.

³ *Eparhia Râmnicului și Argeșului. Monografie*. Râmnicu Vâlcea, 1976, pp. 210-211; GUȚICĂ-FLORESCU, Denissa-Liliana. Schitul Strehareț. Schiță istorică. În: *Muzeul Oltului*, 2011, t. 1, p. 198.

⁴ TEODORESCU, Dorin. *Op. cit.*, p. 18.

⁵ *Anexa 3*. Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu monahia Iulia (Iuliana BĂGĂCEAN), la 10 februarie 2024.

Părintele Visarion s-a făcut remarcat prin viața de rugăciune, a atras o serie de viețuitoare la Sfânta Mănăstire, dar și o serie de fonduri prin care s-au realizat o serie de lucrări¹. Grație părintelui Visarion, numărul viețuitorilor a crescut semnificativ. Dacă până la mijlocul anilor 1970, existau trei – patru viețuitori, după 1976, numărul acestora s-a majorat consistent, astfel încât la sfârșitul anilor 1980, numărul acestora era de peste 40. Au fost necesară întreprinderea unor lucrări ample de ridicare a chiliilor unde obștea să-și ducă existența și viața dedicată lui Dumnezeu. Chiliile cele noi au fost înzestrate cu acoperiș din tablă galvanizată. În urma cutremurului din 4 martie 1977, a avut de suferit zidul de cca 40 m din partea de sud și turnul clopotniței care a fost grav fisurat. Lucrările au fost reluate în 1978, fiind refăcute stricăciunile produse de cutremur și construcția anumitor încăperi, precum trapeza și stăreția, o altă clădire cu etaj, în afara incintei, cu atelier și chilii, diverse construcții necesare unei buni orânduiri monahale. După realizarea lucrărilor mai sus menționate, în 1979, s-au întreprins lucrări la clădirile din jurul mănăstirii, construcții folosite pe post de magazii și depozite. De asemenea, au fost realizate lucrări la consolidarea clopotniței, lucrări care au fost destul de costisitoare. Suma lucrărilor mai sus menționate, a fost de 17 000 mii lei, afară de 8 100 mii lei puși la deviz de către mănăstire. Au fost realizate devize de construcție de către inginerul Mircea Sporea și Marian Angelescu, care au întocmit un deviz mare pentru locul unde se mai aflau decât puține ruine, încercând să ridice în locul acestora un etaj la o clădire, pivniță, o sală mare pentru muzeul mănăstirii². Lucrările de restaurare a acestui valoros monument istoric s-au prelungit și în 1988.

În mănăstirea Clocociov se utilizau cărți vechi în limba română, majoritatea fiind aduse de monahii sau primite de la alte maici ca ajutor pentru săvârșirea slujbelor. „O bibliotecă a mănăstirii a apărut foarte târziu, ea cuprinzând foarte multe cărți din diverse domenii. A nu se confunda cu depozitul de carte veche, deschis în 1983, unde erau adăpostite cărți de cult din întreaga Episcopie, de la biserici de mir care nu aveau spații adecvate de depozitare”³.

Starea lăcașurilor de cult din jud. Olt și Romanați sub regim comunist o vedem plină de sinuozități. A existat perioade incerte, în care așezămintele religioase practic au fost abandonate însă constatăm și intervale de revigurare. Este o reflexie panoramică a vieții politice din România, dar și a stării de spirit general de epocă.

¹ *Părintele Visarion, Duhovnicul de la Mănăstirea Clocociov*. Craiova: Ed. Evanghelistos, 2007, pp. 6-17.

² TEODORESCU, Dorin. Un interviu cu un martor al istoriei: dr. Șerban MILCOVEANU. În: *Oltul Cultural* (Slatina), 2005, nr. 3 (30), p. 19.

³ *Anexa 3*. Interviul realizat de Ionuț I. ENACHE cu monahia Iulia (Iuliana BĂGĂCEAN), Mănăstirea Clocociov, 11 februarie 2024.

3.5. Concluzii la *Capitolul 3*

Materialul analizat în capitolul de față ne permite să tragem următoarele concluzii:

1) Oltenia a constituit un cadru politico-administrativ specific pentru România. Pe de o parte aici s-au manifestat tendințe de „conservare” a realităților geopolitice ale statului, iar pe de altă parte a existat o mișcare subversivă comunistă cu rădăcini din perioada interbelică.

2) Dacă până la mijlocul anilor 1960, se aduceau critici organizatorice la adresa jud. Olt, treptat discursul se schimbă, considerent generat de faptul că Nicolae Ceaușescu era născut în acest județ, fiind luat sub „protecția” secretarului general al P.C.R.

3) În Oltenia s-a investit din punct de vedere economic, în mod special industrial, mizându-se pe un înalt salt economic. Memoria istorică din Oltenia era una speculativă având în vizor trecutul istoric și libertatea socială, marginalizând din acest tablou viața religioasă.

4) M.O. a fost desființată (1945) din considerente subiective, dar fiind și o formă punitivă, fiind pedepsit clerul din Oltenia, implicat activ în misiunea religioasă din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial în Transnistria. Reactivarea Mitropoliei în 1949 a fost posibilă datorită susținerii din „centru” atât al autorităților ecleziastice, cât și a celor laice, fiind însă una mai slab apreciată la nivel local.

5) În profilul instituirii regimului comunist au fost create instituții ale opresiunii: Direcția Regională de Securitate în or. Craiova, împuternicitului/inspectorilor teritoriali din cadrul Ministerului /Departamentului Cultelor. În anii 1970–1989, conducerea Departamentului Cultelor era formată din cadre originare din Oltenia.

6) În contextul instaurării regimului comunist, unul represiv în esență, clerul ortodox a fost nevoit să „coabiteze” cu noul regim, totodată, fiind supus diferitor forme de intimidare, condamnare, urmărire. Nu a lipsit însă din tabloul descris nici lupta de rezistență în fața regimului ateist.

7) Starea mănăstirilor, schiturilor și bisericilor a rămas la atitudinea instituțiilor centrale de conservare a patrimoniului, a autorităților locale, dar și a unor inițiative private, venite inclusiv pe filiera slujitorilor B.O.R.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Perioada în care B.O.R. și slujitorii săi a activat sub regim comunist a fost cea mai dificilă din istoria vieții religioase din România. Cercetarea științifică a raporturilor dintre Biserică și stat este una necesară pentru a aduce în mediul academic și spațiul public argumente relevante privind impactul generat de factorul geopolitic, politic, ideologic asupra unei structuri ecleziastice create pe parcursul unei perioade identificate, implicit, cu istoria poporului român. Pornind de la formularea scopului și obiectivelor tezei de doctorat cu titlul *Regimul comunist în Oltenia. Impactul acestui regim asupra bisericii și slujitorilor ei în județul Olt în perioada 1944–1989*, spre finalul demersului științific tragem următoare **concluzii generale**:

1. Studiarea și analiza minuțioasă a gradului de cercetare a temei, ne-au permis să identificăm următoarele spații și perioade istoriografice: istoriografia românească sub regim comunist; istoriografia occidentală; istoriografia românească din exil; istoriografia românească postcomunistă. Dacă istoriografia românească sub regim comunist a fost una total aservită factorului politic (evitând în mod deliberat deranjarea autorităților laice), fiind axată mai mult pe prezentarea oficială a vieții religioase interne, atunci istoriografia postrevoluționară a evoluat de la una cu abordări emoționale (cu abordarea critică a trecutului proxim, secundând însă coraborarea surselor istorice), la una cu deschideri problematice (conlucrarea ierarhilor B.O.R. cu statul, opresiunea, rezistența), structurări teoretico-metodologice, deschidere interdisciplinară și spre surse istorice inedite. Demersul istoriografic occidental a abordat subiectul prin prisma confruntărilor generate de Războiul Rece care a divizat lumea în dimensiuni antagoniste, punând accentul, în mod special, pe factorul ideologic și pe cooperarea B.O.R. cu statul. Istoriografia românească din exil a atenționat asupra imixtiunii directe a statului în viața instituției ecleziastice românești. Dacă la nivelul național, a impactului regimului comunist asupra B.O.R. și a slujitorilor ei există o gamă variată de lucrări științifice, acest aspect nu este atât de extins la nivel regional. În privința Olteniei, implicit, jud. Olt și Romanați, cu excepția unor cercetări segmentare realizate de Mircea Păcurariu, Ana-Maria Rădulescu, Adrian Nicolae Petcu constatăm un nivel precar de studiere a vieții religioase în spațiul vizat. Literatura de specialitate ne-a permis să realizăm o cercetare axată pe relația instituțională stat-biserică generată de centru în raport cu periferia, cu nivelul local și inversarea acestora, pornind de la local, regional și țintind centrul. Ori, anume acest tip de abordare a fost eclipsat în discursul istoriografic recent.

2. În vederea elaborării demersului științific am pus accentul pe utilizarea unui set complex de surse istorice. În acest sens am apelat la izvoare istorice inedite (identificate în trei arhive din România și una din Republica Moldova) și documente editate (culegeri de legi, memorii, surse iconografice, interviuri, etc.). În lucrare am apelat și la sursele orale, intervievând

martori direcți, care ne-au furnizat informații valoroase referitoare la evenimentele și faptele istorice abordate. Am ținut cont și de faptul că, în perioada regimului comunist a existat o cenzură dură a mijloacelor de informare (accentuând, astfel, doza de subiectivitate), fapt reflectat și în izvoarele istorice, de aceea am pus accentul pe coraborarea a cât mai multe surse documentare, cu literatura de specialitate, enunțând, inclusiv, propriile judecăți de valoare.

3. Odată cu schimbarea direcției geopolitice după 23 august 1944 și inaugurarea regimului comunist are loc o turnură a vieții religioase în România. Noul regim a avut o atitudine duplicitară în raport cu B.O.R. și slujitorii ei. Pe de o parte, s-a încercat atragerea celei mai mari instituții ecleziastice din țară în viața politică, pe de altă parte, atitudinea și acțiunea antibolșevică a B.O.R. în perioada interbelică și asocierea unor clerici cu mișcarea de extremă dreapta a generat diferite forme punitive, inclusiv detenția, munca în colonii, marginalizarea, compromiterea, intimidarea. Lăcașurile de cult, considerate a fi ostile regimului comunist au fost strict supravegheate de organele represive. Încălcând principiului de autocefalie, prin intermediul Patriarhiei Ruse, Moscova s-a implicat în mod direct în alegerea ierarhilor B.O.R., direcționând-o spre promovarea politicilor antioccidentale. În pofida faptului că România a fost inclusă în sfera de influență a U.R.S.S., stat ce promova în mod intens ateismul militant, totuși, este necesar să menționăm că în România nu s-au aplicat acțiunile extreme utilizate cu exces de zel în statul sovietic. Ierarhii B.O.R. au colaborat cu regimul comunist, deși, pe anumite segmente au întreprins și acțiuni ce nu rezonau cu cel al factorului politic. Prin procesul de laicizare a învățământului religios și de intensificare a învățământului laic s-a tins pe crearea unor generații de cetățeni loiali regimului comunist și detașat de valorile spiritual-creștine.

4. În lucrarea de doctorat ne-am focusat atenția asupra Olteniei, implicit a jud. Olt și Romanați. Aici am constatat o dualitate politico-administrativă: o tendința de „conservare” a realităților geopolitice ale statului, înăbușită însă de noile realități, și existența unei mișcări subversive comuniste generate între cele două conflagrații mondiale. Odată cu venirea la conducerea statului a lui Nicolae Ceaușescu se constată faptul că jud. Olt, spațiul nativ al secretarului general al P.C.R., a fost „protejat” de acesta și apropiații săi. S-a pus accentul pe dezvoltarea economică, în special, cea industrială, a Olteniei. Din perspectivă ideologică s-a speculat pe realitățile istorice, pe egalitate și imaginar social, iar dimensiunea religioasă a fost una eclipsată din discursul politico-ideologic. Având în vedere faptul că ierarhii și clerul din Oltenia au fost implicați activ în activitatea misionară din Transnistria pe parcursul celui de-Al Doilea Război Mondial, provincia fiind și un spațiu al refugiaților din Basarabia, coraborând, totodată, cu factorul subiectiv constatăm faptul că s-a mers la o acțiune extremă, cea de lichidare în anul 1945 a Mitropoliei Olteniei. Reactivarea instituției administrative a avut loc prin

înlocuirea ierarhului, unul susținut de autoritățile centrale laice și ecleziastice. Oltenia a fost una din zonele importante ale mișcării naționale de rezistență din România, care a inclus și clerul. Pedepsirea slujitorilor B.O.R. a avut loc prin filiera unor instituții ale opresiunii. În acest sens, am analizat activitatea Direcției Regionale de Securitate în or. Craiova, a împuternicitului/inspectorilor teritoriali din cadrul Ministerului /Departamentului Cultelor. De menționat faptul că în perioada 1970–1989, conducerea Departamentului Cultelor era formată, în exclusivitate, din cadre originare din Oltenia. Analiza izvoarelor istorice și a literaturii de specialitate ne permite să constatăm faptul că în privința clerului din Oltenia evidențiem un tablou nuanțat: unii din preoți au colaborat deschis cu regimul comunist, alții au încercat să „coabiteze”, însă o parte din slujitorii bisericii au avut de suferit în urma instituirii opresiunii prin maltratări, condamnări, intimidări. A existat și un segment al clerului care s-au opus autorităților politice. Menținerea lăcașurilor de cult (biserici, mănăstiri și schituri) a fost determinată de legislația de epocă, dar și de inițiative ale slujitorilor B.O.R.

Studierea interdisciplinară, din perspectivă istorică, susținută de o bogată literatură de specialitate și multitudine de surse documentare ne-a permis să analizăm în complexitate regimul comunist în Oltenia și al impactului acestuia asupra B.O.R. și clerului din jud. Olt în perioada 1944–1989. Cercetările realizate scot în evidență importanța temei abordate de noi pentru Istoria Românilor în Epoca Contemporană și din acest punct de vedere *recomandăm* următoarele:

1. Continuarea cercetării impactului regimului comunist asupra altor județe din România creându-se în acest fel o imagine generală și particulară a istoriei B.O.R., și slujitorilor săi.
2. Organizarea manifestărilor științifice naționale și internaționale consacrate impactului regimului comunist asupra diverselor județe din România cu includerea pleneră a specialiștilor din domeniile istoriei, teologiei, educației, antropologiei, ale patrimoniului cultural, muzeistic, arhivistic, relațiilor internaționale, mentalităților colective. La aceste întruniri vor participa atât autorități laice, cât și ecleziastice ce vor tine cont de sugestiile și recomandărilor specialiștilor din domeniile aferente în vederea elaborării unor politici și acțiuni practice.
3. Diseminarea rezultatelor științifice în sistemul de învățământ laic și teologic, în instituții de cercetări științifice, de promovare a patrimoniului cultural, în mass-media.
4. Elaborarea unei sinteze interdisciplinare cu tematica de cercetare referitoare la istoria B.O.R. sub regim comunist din perspectivă națională (generală) și locală (specifică).
5. Crearea unui itinerar turistic istorico-spiritual cu genericul „Preoți basarabeni în Oltenia și preoți olteni în Basarabia/Republica Moldova”.

BIBLIOGRAFIE

1. Surse istorice

1.1. Surse de arhivă

1. **A.C.N.S.A.S.** F. „M.A.I. Arhiva operativă”, d. 017353.
2. *Idem*, F. „C.C. al P.C.R. Secția Cancelaria”, d. 76/1989.
3. *Idem*, F. „Documentar”, d. 136 360, vol. I, vol. III; d. 375 030, vol. II.
4. *Idem*, F. „Documentar. Ancheta P.C.R. din 1968 privind abuzurile securității”, d. 19, vol. 1, vol. 2, vol. 3, vol. 4, vol. 5, vol. 6; d. 19, vol. 4.
5. *Idem*, F. „M.A.I.”, d. 136 523; d. 136 555, vol. I, vol. III.
6. *Idem*, F. „M.A.I. Arhiva operativă. Secția «C»”, d. 0073442.
7. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Argeș”, 100 4345, vol. I-II.
8. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Argeș”, d. 100 4765.
9. *Idem*, „M.A.I. Direcția Argeș”, d. 100 4768.
10. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Argeș”, d. 100 4774, vol. I.
11. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Argeș”, d. 1 014 3262, vol. I.
12. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Argeș”, d. 1 143 776.
13. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Argeș”, d. P0102111.
14. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Craiova ”, d. 100 4524, vol. II, f. 1.
15. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Dolj”, d. 100 4524, vol. I.
16. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Generală a Penitenciarelor. Unitatea de Muncă Formațiunea 0893 Constanța”, d. 3088.
17. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Generală a Poliției”, d. 0012742.
18. *Idem*, F. „Direcția reg. de Securitate Craiova”, d. 100 5246, f. 3.
19. *Idem*, F. „M.A.I. Poliția or. Slatina”, d. 100 4708.
20. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 1 014 3984, vol. I.
21. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 1 014 7382.
22. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 154 390, vol. 1.
23. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 1016 1689, vol. III.
24. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 161 688. vol. I, vol. II.
25. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 16 1747, vol. II.
26. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 10499112.
27. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Pitești”, d. 0161679, vol. I, vol. II, vol. III, Vol. IV; d. 136 499.
28. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Pitești”, d. 101 4 2800.
29. *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Teritorială M. A. I. Pitești”, d. 013 6466/1959; d. 016 1679, Vol. I; d. 136 360, vol. I; d. 136 418, vol. I, Vol. III; d. 136 499; d. 136 523; d. 136 555, vol. I, vol. III; 136 360; d. 137 423; d. 161 680, vol. I. Vol. III; d. 161 700.
30. *Idem*, F. 3 „M.A.I. Direcția Management Resurse Umane”, inv. 7346, d. 1/1948, d. 3/1948, vol. 8, 16; d. 3/1948,
31. *Idem*, F. „M.A.I. Documentar. Fondul documentar referitor la persoane cu trecut politic reacionar, foști exploataitori, propuși a fi internați la C.M. Craiova–Pitești”, 1950. d. 11 646.
32. *Idem*, F. „M.A.I. Inspectoratul jud. Olt”, d. R., 325 085, vol. I.
33. *Idem*, F. „M.A.I. Inspectoratul Județean de Securitate Vâlcea”, d. 375 030, vol. I.
34. *Idem*, F. „M.A.I. Reg. Craiova”, d. 100 4523, vol. 1.
35. *Idem*, F. „M.A.I. Reg. Craiova”, d. P101709.
36. *Idem*, F. „M.A.I. Secția rn. Corabia”, d. P0100454.
37. *Idem*, F. „M.A.I. Serviciul rn. Brăila”, d. 11086479.
38. *Idem*, F. „Ministerul de Război. Tribunalul Craiova”, d. 0128601/1, vol. I.

39. *Idem*, F. „Ministerul Public. Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție”, d. 136 360, vol. IV.
40. *Idem*, F. „Tribunalul Militar Craiova”, d. 199/1952; d. 448/1962; d. 1145.
41. *Idem*, F. „Tribunalul Popular al rn. Drăgănești, reg. București”, d. 5124/1953.
42. *Idem*, F. „Tribunalul Militar Teritorial București”, d. 136611, vol. I.
43. **A.E.R.** d. 41 (Dosarul personal Constantin Boștinescu).
44. *Idem*, d. 1458 (Dosarul Nicolae T. Popa).
45. *Idem*, F. „Adresă Protoierie către Sfânta Episcopie”, d. 3157.
46. *Idem*, F. „Arhiepiscopia Craiovei. Secția Administrativ Bisericesc”, d. 55066/02.11.1943.
47. *Idem*, F. „Consistoriul Central Bisericesc”, nr. 16/10.12.1963.
48. *Idem*, F. „Curtea Craiova. Secția Penală”, d. 79/1951.
49. *Idem*, F. „Episcopia Râmnicului și Argeșului”, d. 1925, d. 11 888, d. 14 113,
50. *Idem*, F. „Episcopia Râmnicului și Argeșului, Protoieria Slatina”, d. 1225 /04.02.1953; d. 3190.
51. *Idem*, F. „Episcopia Râmnicului și Argeșului. Sectorul Administrativ”, d. 3149.
52. *Idem*, F. „Judecătoria de Pace Rurală Drăgănești jud. Olt”, d. 807/1931.
53. *Idem*, F. „Ministerul Cultelor. Inspectoratul Cultelor către Sfânta Episcopie a Argeșului”, d. 4559/19.05.1952.
54. *Idem*, F. „Protoieria rn. Băbeni Bistrița”, d. 5968.
55. *Idem*, F. „Protopopiatul Vedea-Olt, com. Păroși, jud. Olt”, d. 1054.
56. *Idem*, F. „Sectorul Administrativ”, d. 1086.
57. *Idem*, F. „Sfânta Episcopie a Râmnicului Nouului Severin”, d. 48/1951.
58. **A.N.A.** F. 1135 „Episcopia Chișinăului”, inv. 2, d. 3198, d. 3454, d. 3456.
59. *Idem*, ANA. F.R-2529 „Împuternicitul pe problemele religiei”, inv. 1, d. 11.
60. **A.N.R.** F. „C.C. al U.T.C”, inv. 1/1945; inv. 42/1949; inv. 32/1955.
61. *Idem*, F. „Comitetul Regional Oltenia al P.C.R.”, inv. 1, d. 1/1922, d. 31/1940, d. 37/1946, d. 38/1946, d. 39/1946, d. 40/1946; inv. 3260, d. 59/1944, d. 62/1944.
62. *Idem*, F. „M.C.A. Direcția Studii”. 85/11, 13, 1948, 85/5, 8, 1949; 85/7, 10, 1949; 85/9, 11, 1949; 4, 1950; 5, 1950; 85/6, 17, 1951; 85/12, 28, 1953; 85/2A, 18, 1955.; 85/2B, 19, 1955; 105/1, 152, 1956; 146 bis, 1957; 76/6, 5 bis 1, 1957; 76/6, 5 bis 2, 1957; 85/6, 9, 1949; 29, 85/3, 102/1, 102/2, 149, 150, 1956; 105/2, 146, 1957; 85/10, 20, 1951; 20 bis, 1951; 83/13, 9, 1952; 85/10, 20, 1952; 85/14A, 3, 1953; 85/11, 32 bis, 1954; 85/10-6, 29, 1955; 85/10-8, 31, 1955; 85/10/1, 18, 1958; 85/10/2, 19, 1958; 85/10/3, 20, 1958; 85/10/4, 21, 1958; 85/13/1, 24, 1958; 85/13, 28 bis, 1960; 102/1, 141, 1960; 76/6, 3, 1961; 85/13, 24 bis, 1962.
63. **Arhiva curentă a Mănăstirii Clocociov.** F. „Surse iconografice”.

1.2. Surse orale

64. Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu monahia Filofteia (Cristina GRIGORAȘ) la 10 februarie 2024.
65. Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu monahia Iulia (Iuliana BĂGĂCEAN) la 10 februarie 2024.
66. Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu preotul Daniel Augustin DELUREANU, 10 august 2024.
67. Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu preotul Ilie POPESCU la 23 septembrie 2021.
68. Interviu realizat de Ionuț I. ENACHE cu profesorul Ion VLADU la 11 februarie 2024.

1.3. Documente editate

69. Apelul Consiliului Mondial al Păcii. În: *G.B.*, 1951, nr. 1-2, p. 15.
70. APOSTOL, Gheorghe. *Raport cu privire la proiectul Statului P.C.R. 21 iulie 1965.* București: Ed. Politică, 1965. 30 p.

71. B.O.R. îndeamnă preoțimea și credincioșii săi, să semneze Apelul Consiliului Mondial al Păcii. În: *G.B.*, 1951, nr. 3-4, p. 20.
72. CIUCĂ, M.D. (ed.). *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri: Guvernarea Ion Antonescu. Vol. X (ianuarie – aprilie 1944)*. București: A.N.R., 2007. 572 p.
73. CIUCEANU, Radu. *Mișcarea națională de rezistență din Oltenia. Vol. I: 1947–1949*. București: I.N.S.T., 2001. 497 p. ISBN: 973-85454-7-1.
74. CIUCEANU, Radu; BUHOICI, Puica. *Mișcarea națională de rezistență din Oltenia. Vol. V (1948–1952)*. București: I.N.S.T., 2007. 288 p. ISBN 978-85454-7-1.
75. *Comunicat cu privire la îndeplinirea planului de dezvoltare economico-socială a R.S.R. în perioada 1966–1970*. București, Ed. Politică, 1971. 56 p.
76. *Congresul al II-lea al P.M.R. (23–25 decembrie 1955)*. București: Ed. de Stat pentru Literatură Politică, 1956. 161 p.
77. *Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965. 863 p.
78. *Congresul al X-lea al P.M.R. (6–12 august 1969)*. București: Ed. Politică, 1969. 781 p.
79. *Congresul al XIII-lea al P.C.R. (19–22 noiembrie 1984)*. București: Ed. Politică, 1985, 767 p.
80. *Conferința Națională a P.C.R., 19–22 iulie 1972*. București: Ed. Politică, 1972. 555 p.
81. *Conferința Națională a P.C.R. 7–9 decembrie 1977*. București: Ed. Politică, 1978. 494 p.
82. Constituția R.P.R. din 1948. În: *Monitorul Oficial*, nr. 87 bis/13 aprilie 1948. Disponibil: https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=1574 (accesat: 12.01.2023).
83. Constituția R.S.R. În: *Buletinul Oficial al R.S.R.*, 1965, nr. 1, 21 august.
84. *Declarație cu privire la poziția P.M.R. în problema mișcării comuniste și muncitorești internaționale adoptate la Plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din aprilie 1964*. București: Ed. Politică, 1964. 61 p.
85. Decretul nr. 177 din 4 august 1948 pentru regimul general al cultelor religioase. În: *Monitorul Oficial*, 1948, nr. 178, 4 august.
86. Decretul-Lege nr. 305 pentru desființarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Olteniei, Râmnicului și Severinului. În: *Monitorul Oficial. Partea I*, 1945, nr. 42, 20 aprilie.
87. Decret nr. 421 din 24 septembrie 1955 pentru grațierea unor pedepse și amnistierea unor infracțiuni. În: *Buletinul Oficial*, nr. 27 din 24 septembrie 1955.
88. DIMISIANU, Georgeta (coord.). *Evoluția legislației cu privire la culte: 1928 – prezent. Dezbateri parlamentare: B.O.R. și cultele minoritare*. București: Historia, 2007. 135 p.
89. *Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976–1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981–1990*. București: Ed. Politică, 1974. 93 p.
90. DOBRE, Florica (coord.). *Securitatea: structuri-cadre: obiective și metode*. București: Ed. Enciclopedică, 2006, vol. 1 (1948–1967), 153 doc., 727 p. ISBN 973-45-0540-8; Vol. 2 (1967–1989), 207 doc., 791 p. ISBN 973-45-0542-4.
91. *Îndrumar al activității organelor și organizațiilor de partid din întreprinderi, instituții și unități agricole* [Pentru uz intern]. București, 1988. 151 p.
92. GALERIU, Constantin N. *Misiunea noastră. Uniunea Preoților Democrați. Secția Prahova*. București, 1945. 32 p.
93. GUZUN, Vadim. *Problema transnistreană: trecerea Nistrului și repatrierea românilor din Uniunea Sovietică. Documente de politică internă și externă (1941–1944)*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2015. 890 p. ISBN: 978-973-109-564-6.
94. Hotărârea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din februarie 1982. În: *Munca de partid*, nr. 3/1982, pp. 6-11.
95. Î.P. Patriarh Justinian a împlinit vârsta de 50 de ani. În: *G.B.*, nr. 1-2, 1951, pp. 3-4.
96. *Îndrumar al activității organelor și organizațiilor de partid din întreprinderi, instituții și unități agricole* [Pentru uz intern]. București, 1988.

97. MURGESCU, Bogdan; CAZAN, Marius (coord.). *Documente privind reglementările referitoare la admiterea în învățământul superior din România (1948–1968)*. București: Ed. Universității din București, 2013. 178 p. ISBN 978-606-16-0327-5.
98. PĂIUȘAN, C.; CIUCEANU, R. *B.O.R. sub regimul comunist (1945–1958)*. Vol. I. București: I.N.S.T., 2001. 363 p. ISBN 9738545455.
99. PETCU, Adrian Nicolae; LUCHIAN, Nicolae Cătălin (ed.). *Episcopul Grigorie Leu în vârtoarea istoriei. Documente (1924–1949)*. Iași: Ed. Doxologia, 2019. 848 p. ISBN 978-606-666-791-3.
100. *Plenara Consiliului Național al Organizației Pionierilor. 5 februarie 1977*, București: Ed. Politică, 1977. 62 p.
101. *Principiile de bază adoptate la plenara C.C al P.C.R. din 5–6 octombrie 1978 cu privire la îmbunătățirea organizării administrative-teritoriale a României și sistematizarea loclițășilor rurale [Proiect]*. București: Ed. Politică, 1967. 29 p.
102. *Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. București: Ed. Politică, 1975. 221 p.
103. *Regulamentul Organizației Șoimii patriei*. București: Ed. Politică, 1977. 21 p.
104. *Rezoluția ședinței plenare a C.C. al P.M.R. din 3–5 martie 1949 asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianței clasei muncitoare și pentru transformarea socialist a agriculturii*. București: Ed. P.M.R., 1949. 47 p.
105. *Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R. (1948–1950)*. București, Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”, 1950. 311 p.
106. *Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R. (1951–1953), Vol. II [Numai pentru uz intern]*. București: Casa Scânteii „I.V. Stalin”, 1954. 558 p.
107. SCURTU, Ioan (coord.). *România: viața politică în documente*. București: Ed. „Arhivele Statului din România” 1994. 318 p. ISBN 973-95711-5-8.
108. Sfântul Sinod al B.O.R. Sesiunea ordinară a anului 1968. Spicuiuri din sumarul ședinței de la 17 aprilie 1968. În: *B.O.R.*, 1968, nr. 3-5, pp. 511-519.
109. *Statutul P.C.R.* București: Ed. P.C.R., 1945. 31 p.
110. *Statutul P.C.R. În: Congresul al IX-lea al P.M.R. (19–24 iulie 1965)*. București: Ed. Politică, 1965, pp. 797-818.
111. *Statutul P.M.R.* București, 1948. 63 p.
112. *Statutul pentru organizarea și funcționarea B.O.R.* În: *B.O.R.*, LXVII, 1949, nr. 1-2, pp. 1-48 (supliment).
113. *Statutul unităților și detașamentelor de pionieri din R.S.R.* București: Ed. Politică, 1967. 44 p.
114. *Stenogramele ședințelor Biroului Politic al Comitetului Central al P.M.R.* Vol. I /Studiu introductiv de Ioan Scurtu. București: I.N.S.T., 2002. 432 p. ISBN 973-8308-05-4.
115. *Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al P.M.R.* Vol. II /Studiu introductiv de Ioan SCURTU. București: I.N.S.T., 2003. 642 p. ISBN 973-8308 -09-7.
116. *Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al P.M.R.* Vol. IV (partea a II-a) /Studiu introductiv de Ioan SCURTU. București: I.N.S.T., 2007. 606 p. ISBN 973-8308-29-1.
117. *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri: Guvernarea Ion Antonescu, vol. X (ianuarie–aprilie 1944)* /Ed. îngrijită de M.D. CIUCĂ, M. IGNAT. București: Arhivele Naționale ale României, 2007. 574 p. ISBN (13) 978-973-8308-32-9.
118. *Statutul pentru organizarea și funcționarea B.O.R.* În: *B.O.R.*, 1949, LXVII, nr. 1-2, pp. 1-48 (supliment).
119. TAȘCĂ, Mihai; NIESS, Wolfram. *Dezmembrarea României. Anexarea de către URSS a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța*. Chișinău: Ed. Serebia, 2015. 1044 p.

120. *Teze pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R.* București: Ed. Politică, 1989. 63 p.
121. *Власть и Церковь в Восточной Европе: 1944–1953 гг. Документы российских архивов. В 2 т. /Сост. Т.В. ВОЛОКИТИНА, Г.П. МУРАШКО, А.Ф. НОСКОВА. Т. 1 (1944–1948).* Москва, 2009, док. 163, 888 с. ISBN 978-58243-0964-5.
122. *Власть и Церковь в Восточной Европе: 1944–1953 гг. Документы российских архивов. В 2 т. /Сост. Т.В. ВОЛОКИТИНА, Г.П. МУРАШКО, А.Ф. НОСКОВА. Т. 2 (1948–1953).* Москва: РОССПЭН, 2009, 1223 с. ISBN 978-58243-1241-6.
123. Впечатления о церковных торжествах Святейшего Патриарха Румынии Юстиниана. În: *Журнал Московской патриархии*, 1948, № 8, август, с. 29.
124. Меморандум патриархов Московского Алексия, Александрийского Христофора, Антиохийского Александра, Иерусалимского Тимофея об отношении к Русской Зарубежной Церкви. În: КОСТРЮКОВ, А.А. *Русская Зарубежная Церковь в 1939–1964 гг. Административное устройство и отношения с Церковью в Отечестве.* Москва, 2018, с. 373-374. ISBN 978-5-7429-1168-5.
125. *Православие в Молдавии. Власть, церковь, верующие, 1940–1953.* Том 1 /Отв. Ред.: Валерий ПАСАТ. Москва, РОССПЭН, 2009. 823 с. ISBN: 978-5-8243-1047-4
- Резолюция Совещания предстоятелей и представителей Православных автокефальных Церквей в Москве 1948 года по вопросу «Экуменическое движение и Православная Церковь». În: *Журнал Московской Патриархии*. Специальный номер. Москва, 1948, с. 26-27.
126. Хроника празднования 500-летия автокефалии Русской Православной Церкви в Москве. În: *Журнал Московской патриархии*, № 8, август 1948, с. 3-5.

1.4. Cuvântări ale conducătorilor politici

127. CEAUȘESCU, Nicolae. *Expunere cu privire la consfătuirile din 4–7 iulie 1966 ținute la București.* București: Ed. Politică, 1966. 32 p.
128. *Idem, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole (iulie 1965 – septembrie 1966).* Vol. 1, București, Ed. Politică, 1968. 622 p.
129. *Idem, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (septembrie 1966 – decembrie 1967).* Vol. 1, București, Ed. Politică, 1968, 614 p.
130. *Idem, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste (ianuarie 1968 – martie 1969).* Vol. 3. București: Ed. Politică, 1969. 949 p.
131. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie 1969 – iunie 1970).* Vol. 4. București: Ed. Politică, 1970. 997 p.
132. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iulie 1970 – mai 1971).* Vol. 5. București: Ed. Politică, 1971. 943 p.
133. *Idem, Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii. 6 iulie 1971. Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative.* București: Ed. Politică, 1971. 87 p.
134. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (mai 1971 – februarie 1972).* Vol. 6. București: Ed. Politică, 1972. 974 p.
135. *Idem, Raport la Conferința Națională a P.C.R., 19–21 iulie 1972.* București: Ed. Politică, 1972. 143 p.
136. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (martie 1972 – decembrie 1972).* Vol. 7, București, Ed. Politică, 1973, 1023 p.
137. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (ianuarie 1973 – iulie 1973).* Vol. 8. București: Ed. Politică, 1973. 813 p.
138. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie 1973 – martie 1974).* Vol. 9. București: Ed. Politică, 1974. 1159 p.

139. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (28 martie 1974 – 20 noiembrie 1974)*. Vol. 10. București: Ed. Politică, 1974. 988 p.
140. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (noiembrie 1974 – septembrie 1975)*. Vol. 11, București: Ed. Politică, 1975. 1191 p.
141. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (octombrie 1975 – mai 1976)*. Vol. 12, București: Ed. Politică, 1976. 679 p.
142. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (mai 1976 – decembrie 1976)*. Vol. 13. București: Ed. Politică, 1977. 731 p.
143. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (ianuarie – septembrie 1977)*. Vol. 14, București, Ed. Politică, 1977, 731 p.
144. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (17 septembrie 1977 – martie 1978)*. Vol. 15. București: Ed. Politică, 1978. 671 p.
145. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie – august 1978)*. Vol. 16, București: Ed. Politică, 1979. 614 p.
146. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (septembrie 1978 – martie 1979)*. Vol. 17, București: Ed. Politică, 1979. 598 p.
147. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (martie – septembrie 1979)*. Vol. 18. București: Ed. Politică, 1979. 715 p.
148. *Idem, Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale Partidului – 19 noiembrie 1979*. București: Ed. Politică, 1979, 126 p.
149. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (septembrie 1979 – martie 1980)*. Vol. 19. București: Ed. Politică, 1980. 565 p
150. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (aprilie – octombrie 1980)*. Vol. 20, București: Ed. Politică, 1981. 544 p.
151. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (octombrie 1980 – mai 1981)*. Vol. 21, București: Ed. Politică, 1981. 567 p.
152. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (mai – noiembrie 1981)*. Vol. 22. București: Ed. Politică, 1982. 606 p.
153. *Idem, Raport la conferința națională a P.C.R. (16–18 decembrie 1982)*. București: Ed. Politică, 1982. 95 p.
154. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (noiembrie 1981 – mai 1982)*. Vol. 23. București: Ed. Politică, 1983. 573 p.
155. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iunie – decembrie 1982)*. Vol. 24. București: Ed. Politică, 1983. 531 p.
156. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (decembrie 1982 – mai 1983)*. Vol. 25. București: Ed. Politică, 1983. 630 p.
157. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iunie – decembrie 1983)*. Vol. 26. București: Ed. Politică, 1984. 630 p.
158. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (ianuarie – octombrie 1984)*. Vol. 27. București: Ed. Politică, 1984. 581 p.
159. *Idem, Raport la cel de-al XIII-lea Congres al P.C.R. – 19 noiembrie 1984*. București: Ed. Politică, 1984. 93 p.
160. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (noiembrie 1984 – iulie 1985)*. Vol. 28. București: Ed. Politică, 1985. 687 p.
161. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (iulie 1985 – septembrie 1986)*. Vol. 29. București: Ed. Politică, 1986. 760 p.
162. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (septembrie 1986 – septembrie 1987)*. Vol. 30, București: Ed. Politică, 1988. 774 p.

163. *Idem, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate (septembrie 1987 – septembrie 1988)*. Vol. 31. București: Ed. Politică, 1989. 798 p.
164. *Idem, Cuvântare la Plenara C.C. al P.C.R. 14 aprilie 1989*. București: Ed. Politică, 1989. 48 p.
165. GHEORGHIU-DEJ, Gh. *Articole și cuvântări*. București: Ed. P.M.R., 1951. 452 p.
166. *Idem, Expunere făcută la ședința plenară a C.C. al P.M.R. din 26–28 noiembrie 1958*. București: Ed. Politică, 1958. 78 p.
167. *Idem, Articole și cuvântări (decembrie 1955 – iulie 1959)*. București: Ed. P.M.R., 1959. 679 p.:
168. *Idem, Raport la cel de-al III-lea Congres al P.M.R.* București: Ed. Politică, 1960. 127 p.
169. *Idem, Articole și cuvântări (august 1959 – mai 1961)*. București: Ed. Politică 1961. 467 p.
170. *Idem, 40 de ani de luptă a Partidului*. București, Ed. Politică, 1961. 47 p.
171. *Idem, Articole și cuvântări (iunie 1961 – decembrie 1961)*. București: Ed. Politică, 1962. 472 p.

1.5. Corespondență

172. IANCU, Dorin-Demostene. Mitropolitul Nestor – corespondență inedită. În: *M.O. Revista Arhiepiscopiei Craiovei, Arhiepiscopiei Râmnicului Episcopiei Severinului și Strehaiei, Episcopiei Slatinei și Romanașilor și a Facultății de Teologie*. Craiova, 2015, an. LXVII (793-796), nr. 1-4, ianuarie-aprilie, pp. 270-280.
173. MARINA, Justinian. *Corespondență inedită*. Ediție, studiu introductiv și note de pr. dr. Dorin-Demostene Iancu. București: Basilica, 2018. 301 p.
174. *Zece scrisori inedite ale lui Ioan Ianolide*. Disponibil: <https://mail.editurachristiana.ro/cuvantul-christiane/26-cuvantul-christiane/106-zece-scrisori-inedite-ale-lui-ioan-ianolide> (accesat: 12.02.2024).

1.6. Interviu

175. ANTOCI, Siluan. *Monahii ortodoxe purtătoare de lumină în întunericul comunist*. Vol. 1, Iași: Doxologia, 2010. 340 p.; ISBN 978-606-8117-45-4. Vol. 2, 2012. 156 p. ISBN 978-606-811-745-4.
176. BĂCIUȚ, Nicolae. Pr. Filaret GĂMĂLĂU: „Știam că le taie lanțurile, iar seara se duceau și-i executau”. În: *Vatra* (Târgu-Mureș), 1992, nr. 3, p. 4.
177. BUZILĂ, Boris. Gulagul românesc și Biserica [interview cu Radu CIUCEANU]. În: *România liberă*, 1992, nr. 589, 15–16 februarie, p. 5.
178. GHERASIM, Putneanul; HREHOR, Constantin. *Tămâie și exil. Dialoguri despre pribegia fraților*. București: Ed. Gee, 2003. 267 p. ISBN 973-8233-28-3.
179. NEGREȘ, George. Un preot ortodox mărturisește. Dialog cu părintele Pavel GLĂVAN. În: *Gazeta de Vest* (Timișoara), 1991, nr. 67, noiembrie, p. 6.
180. POPA, Maricel. Dialog cu Înalt Prea Sfințitul Pimen Suceveanul. În: *Vestitorul Ortodoxiei Românești*, 1992, an. IV, nr. 67, 1-15 martie, p. 4.
181. SCORȚEA, Bogdan. Părintele BUDA Gheorghe: Uneltire împotriva orânduirii comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 168, 15-30 noiembrie, p. 2.
182. SCORȚEA, Bogdan. Pr. Vasile ȚEPORDEI: Din toate relele pe care le-am întâlnit, cel mai teribil a fost gulagul sovietic. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1997, an. IX, nr. 174, 15-28 februarie, p. 2.
183. TEODORESCU, Dorin. Un interviu cu un martor al istoriei: dr. Șerban MILCOVEANU. În: *Oltul Cultural* (Slatina), 2005, nr. 3 (30), p. 19.

1.7. Memorii

184. ANANIA, Valeriu. *Cerurile Oltului*. Școlile Arhimandritului Bartolomeu la imaginile fotografice ale lui Dumitru F. Dumitru, din inițiativa, cu Binecuvântarea și Predoslovia Preasfințitului Gherasim Episcopul Râmnicului și Argeșului. Râmnicul Vâlcea: Editată de Episcopia Râmnicului și Argeșului, 1990. ISBN 973-9130-09-7.
185. ANDREICA, Gheorghe. De la Cluj la Satu Mare. Amintiri din închisorile comuniste. Ploiești: Ed. Printeuro, 2001. 226 p.
186. ARGATU, Alexandru. *Viața arhimandritului Ilarion Argatul*. Bacău: Ed. Plumb, 2000. 140 p. ISBN: 973-9362-49-6.
187. ARGETOIANU, Constantin. Însemnările zilnice. Vol. VII (1 iulie – 22 noiembrie 1939). București: Ed. Machiavelli, 2003. 320 p. ISBN: 9786306588411.
188. BARTOLOMEU, Anania. Amintiri despre Patriarhul Justinian. În: *B.O.R.*, 1998, an. CXVI, nr. 1-6, pp. 110-130; *Renașterea*, 1998, an. VIII, nr. 10, pp. 1, 6-7; nr. 11, pp. 1, 6-7.
189. BORDEIANU, Dumitru. Mărturisiri din mlaștina disperării. Ed. Scara, 2022. 490 p. ISBN: 978-606-94011-0-1.
190. BEJAN, Dimitrie. *Bucuriile suferinței. Evocări din trecut*. Vol. I-II. Chișinău: Cartea Moldovei, 1995. Vol. I. 190 p., Vol. II. 200 p.
191. BRÂNZUȘ, Liviu. *Raza din catedrală*. București: Ed. Scara, 2001. 184 p.
192. CARAVIA, Paul; ILOAIE, Ștefan; CONSTANTINESCU, Virgiliu. *Mărturisitori de după gratii. Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste*. Cluj-Napoca, 1995. 85 p.
193. *Idem*, CONSTANTINESCU, Virgiliu; STĂNESCU, Flori. *Biserica întemnițată în România 1944–1989*. Vol. I. București: I.N.S.T., 1998. 463 p. ISBN973-000-5796.
194. CHISELEF, Niculai. Spovedania unui trecător prin lume /Ed.: Cosmin BUDEANCĂ, București: Ed. Fundației Culturale „Memoria”, 2024.125 p. ISBN 978-606-8285-57-3.
195. CIPRIAN. Voicilă (coord.). *Adrian Făgețeanu, Viața mea. Mărturia mea. Interviu de Andrei DĂRLĂU*. București: Ed. Areopag/Meditații, 2011. 192 p. ISBN 978-606-92998-2-1
196. DOBZEU, Mina. *Am fost duhovnicul lui CEAUȘESCU* / Ediție îngrijită și cuvânt-înainte de Fabian Anton, Cluj-Napoca: Ed. Dacia, [2002]. 102 p. ISBN 973-3515-469.
197. GOIA, Aurel. *Amintirile unui anonim (Preotul ortodox Aurel GAIA, 1908–1978)*. În: *Crisia*, 2000, 30, pp. 419-442.
198. GOMA, Paul. „Culoarea Curcubeului ’77. Cod „Bărbosul” (din dosarele Securității). Iași: Ed. Polirom, 2005. 537 p. ISBN 973-6818-330.
199. GREBENEA, Nicolae. *Amintiri din întuneric*. Iași: Ed. Agora, 1999. 707 p.
200. GURĂU, Mariana; EFREMOVA, Pașa. *Un martor al Canalului: Părintele Leon Leonida DUMITRĂCHESCU*. În: *Vestitorul*, 1993, an. V, nr. 94, 15 mai, p. 3.
201. IANOLIDE, Ioan. *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă, ediție îngrijită de Mănăstirea Diaconești*. București: Ed. Christiana, 2006. 535 p.
202. ILOAIE, Ștefan. *Mărturisitori după gratii: slujitorii Bisericii în temnițele comuniste*. Cluj-Napoca: Ed. Arhiediecezană, 1995. 84 p.
203. IONESCU, Florian N. Anchetat în clădirea schingiuirilor și a morții. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1997, an. IX, nr. 183-184, iulie, p. 2; 1997, nr. 185-186, august, p. 2.
204. IONESCU, I. În beciurile securității de la Pitești. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1997, nr. 177-178, aprilie, p. 3.
205. IRINEU, Slătineanu; RĂDULESCU, Mihai. *Preoți în cătușe*. București: Ed. Ramida, 1997. 151 p. ISBN 973-9748-082.
206. JUSTINIAN, Patriarhul B.O.R. *Amintiri. Ediție, studiu introductiv și note de Remus RUS și Dorin-Demostene IANCU*. București: Enciclopedică, 2011. 144 p. ISBN 978-973-45-0650-7.
207. *Lacrimă și har. Preotul martir Constantin SÂRBU*. Ediție îngrijită de mănăstirea Diaconești, Ed. Bonifaciu, 2010. 216 p. ISBN: 978-973-88575-7-5.
208. MANEA, Vasile. *Preoți ortodocși în închisorile comuniste*. Ediția a II-a revizuită și adăugată, București, Ed. Patmos, 2001. 344 p. ISBN 978-973-1799-22-3.

209. *Idem*; IONIȚOIU, Cicerone. *Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România (1948–1989)*. Biserica Ortodoxă, Ed. Patmos, 1998. 219 p. ISBN 973-96911-3-7.
210. MANOLACHE, Dumitru. Golgota mea s-a numit Siberia. În: *Tineretul Liber*, an. III, nr. 526, 528, 529, 530, 533-535, 1, 5-7, 12 noiembrie 1991, pp. 1, 5.
211. *Martiri pentru Hristos din România, în perioada regimului comunist* /Studiu introductiv de Adrian Nicolae PETCU, București: Eibmbor, 2007. 804 p. ISBN 978-973-616-092-9.
212. MIHAIL, Paul. Reconstituiri. Jurnal. Corespondență /ed. îngrijită de Zamfira MIHAIL, Mihai PAPUC. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2018. 412 p. ISBN: 978-9975-85-128-2.
213. MILITARU, Vasiliță. *Biserica din temniță: mărturisire și jertfa creștină în închisorile comuniste: România 1948–1964*. Bacău: Vicovia, 2008. 260 p. ISBN 978-973-85459-7-7.
214. MIRONESCU, Alexandru. *Admirabila tăcere. Jurnal (2 iulie 1967 – 29 septembrie 1968)*. Ediție îngrijită și prefațată de Marius VASILEANU. București: Umanitas, 2019. 408 p. ISBN 978-973-50-6378-8.
215. MITOIU, Dumitru. Crimele inchiiziției comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 158, 16-30 iunie, p. 2.
216. P., I. Zece zile în podul Securității. În: *Credința Neamului*. Foaie religioasă bilunară în Sfânta mănăstire Bistrița-Neamț, an. I, nr. 1, 1990, p. 2.
217. PANDREA, Petre. *Călugărul alb* /Ediție de Nadia Marcu PANDREA. București: Ed. Vremea, 2020. 353 p. ISBN: 978-973-645-998-6.
218. PĂRĂIAN, Teofil. *Amintiri despre duhovnicii pe care i-am cunoscut*. Cluj-Napoca: Ed. Teognost, 2003. 180 p. ISBN 973-85376-8-1.
219. POPESCU-VĂLCEA, Gheorghe. *Cuvinte din temniță*. București: Ed. Ibmbor, 1993. 116 p.
220. RĂDULESCU, Mihai. *Rugul Aprins*. București: Ed. Ramida, 1993. 264 p. ISBN 973-95742-7-0.
221. *Idem*, *Mărturisitori de după gratii. Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste*. Supliment al Revistei Renașterea, Cluj-Napoca, 1995. 88 p.
222. ROȘCA, Sergiu C. În închisorile comuniste pentru Basarabia. În: *Magazin Istoric*, 1996, an. XXX, nr. 3 (348), pp. 16-18.
223. SCORȚEA, Bogdan. Mărturii. Pătimirea Bisericii în închisorile comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 151, 15-29 februarie, pp. 5, 7.
224. STEINHARDT, Nicolae. Dialogul polifonic. În: *Renașterea*, supliment, 1990, nr. 4, p. 1.
225. ȚEPORDEI, Vasile. *Amintiri din Gulag* /Prefață de Victor CRÎCIUN. București: Casa editorială pentru Turism și Cultură „Abeona”, 1992. 176 p. ISBN 973-48-0074-4.
226. *Un iconar de suflete-Părintele Sofian BOGHIU. Mărturii*. Ediție îngrijită de arhimandrit Mihail STANCIU și protosinghel Veniamin GOREANU, București: Ed. Basilica a Patriarhiei Române, 2009. 111 p. ISBN 978-606-92109-6-3.
227. VASILACHE, Vasile. *Another world. Memories from communist prisons*. New York, [1987]. 94 p.
228. VELICU, Dudu. *B.O.R. în timpul regimului comunist. Însemnări zilnice*, vol. 1 (1945–1947). Ediție îngrijită de Alina PAVELESCU, București: A.N.R., 2004. 315 p. ISBN: 973-8308-15-1
229. *Idem*. *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice*, vol. II: 1948–1959. Ediție îngrijită de Alina TUDOR-PAVELESCU și Șerban MARIN; studiu introductiv /Note: Alina TUDOR-PAVELESCU; redactor: Șerban MARIN), București, 2005. 285 p. ISBN 973-8308-20-8.
225. VINTILESCU, Gh. Sinodul Permanent de la 21 iunie 1945. În: *B.O.R.*, LXIII, 1945, nr. 6, pp. 272-273.
230. VOICESCU, Constantin. Viața religioasă în închisoarea Târgul Ocna. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 154, 16-30 aprilie, p. 2.

231. WURMBRAND, Richard. *Cu Dumnezeu în subterană*. București: Ed. „Casa Școalelor”, 1993. 269 p.; ed. a II-a, București: Ed. Stephanus, 2001.
232. ZOSIM, Oancea. *Datoria de a mărturisi. Închisorile unui preot ortodox*. București: Ed. Harisma, 1995. 159 p. ISBN, 9739749208; ed. a II-a. București: Ed. Christiana, 2004. 244 p. ISBN 973-812-551-0.

1.8. Ediții oficiale ale B.O.R.

233. *Anuarul Eparhiei Argeșului pe anul 1934*. Curtea de Argeș: Ed. Consiliului Eparhial, 1934. 188 p.
234. *Anuarul Eparhiei Chișinăului și Hotinului (Basarabia). Ediției oficială*. Chișinău: Tipografia eparhială, 1922. 272 p.
235. *Anuarul Mitropoliei Olteniei Râmnicului și Severinului pe anul 1940*. Craiova, 1941. 906 p.
236. Aprobarea noii delimitări teritoriale a eparhiilor bisericii ortodoxe române. În: *B.O.R.*, 1968, an. LXXXVI, nr. 1-2, pp. 100-106.
237. BALĂ, Nicolae. Înființarea Eparhiei Râmnicului și Argeșului și ridicarea Arhiepiscopiei Craiovei la treapta de Mitropolie. În: *M.O.*, noiembrie–decembrie 1972, nr. 11-12, pp. 859-864.
238. *B.O.R. Centenarul Autocefaliei B.O.R.* București: Inst. Biblic și de Misiune a B.O.R., 1987. 539 p.
239. CORNIȚESCU, Emilian. Princii ermineutice în scriirile Prea Fericitului Iustin. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1, pp. 95-102.
240. Cronica. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1, p. 58.
241. [Cronicar]. Din cuprinsul Mitropoliei Olteniei. Vizita domnului Ministru al Cultelor. În: *M.O.*, iulie–august 1954, nr. 7-8, pp. 396-397.
242. Decret prezidențial privind recunoașterea Mitropolitului Teoctist ARAPAȘU în funcția de Patriarh al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 11-12, p. 7.
243. DINEAȚĂ, Ghermano. Înnoiri în viața Sfintei Episcopii a Râmnicului și Argeșului (în ultimii 15 ani). În: *M.O.*, 1963, an. XV, nr. 11-12, pp. 898-899.
244. *Douăzeci de ani din viața B.O.R., 1948–1968*. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 1968. 642 p.
245. *Eparhia Râmnicului și Argeșului. Monografie*. Vol. 1. Râmnicu Vâlcea, 1976, 502 p.
246. *Eparhia Râmnicului și Argeșului. Monografie*. Vol. 2. Râmnicu Vâlcea, 1976, 1141 p.
247. FIRMILIAN. Pagină aniversară. În: *B.O.R.*, 1968, an. LXXXVI, nr. 6, pp. 527-528.
248. Funeraliile Patriarhului dr. Iustin MOISESCU. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1, pp. 16-18.
249. Instrucțiuni privitoare la inventarierea bunurilor parohiale. Alte instrucțiuni de inventar. Bazarul eparhial. În: *M.O.*, mai 1951, nr. 5, pp. 54-63.
250. IONIȚĂ, Alexandru M. Aniversarea zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Dr. Iustin MOISESCU al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1984, an. CII, nr. 3, pp. 159-160.
251. Înmânarea decretului prezidențial pentru recunoașterea alegerii I.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei ca patriarh al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 11-12, pp. 48-52.
252. La un deceniu de la alegerea Excelenței Sale, Domnul Nicolae CEAUȘESCU, Președinte al R.S.R. În: *M.O.*, martie–aprilie 1984, nr. 3-4, pp. 147-150.
253. LUPȘOR, Stelian. Aniversarea a 40 de ani de la reînființarea M.O. 1949 – 25 martie 1989. Slujba arhierescă la Catedrala Mitropolitană „Sfântul Dumitru” din Craiova. În: *M.O.*, martie – aprilie 1989, nr. 2, pp. 88-99.
254. Mesajul B.O.R. În: *B.O.R.*, 1989, an. CVII, nr. 11-12, p. 3.
255. MLADIN, Nicolae. *Când frații sunt împreună*. Sibiu, 1956. XIV, 316 p. (revăzută și reeditată sub titlul B.O.R., una și aceeași în toate timpurile. Sibiu, 1968. 309 p.).
256. NICODIM [patriarhul], *Pastorală pentru R.P.R.*, București, 1948.

257. NIFON, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, Râmnicului și Severinului. M.O. În: B.O.R., 1940, an. LVIII, 5-6, pp. 289-293.
258. Pastorală Î.P.S. Justinian. În: *Foaia Diecezeană*. Organul oficial al eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului, an. LXIII, 21 martie 1948, pp. 3-4.
259. POPESCU-CILIEI, O. În amintirea unei sărbători (Înscăunarea Î.P.S. Nifon CRIVEANUL Mitropolitul Olteniei). În: *Renașterea*. Revistă de cultură creștină și viață bisericească ortodoxă – Organul societății preoțești Renașterea din M.O., număr festiv, 1940, an XIX, nr. 1, pp. 40-43, 145.
260. Primirea la domnul Nicolae CEAUȘESCU, președintele R.S.R. Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST. Festivitățile instalării. În: B.O.R., 1986, an. CIV, nr. 11-12, p. 8.
261. Procesul-verbal din 28 ianuarie 1973 al Colegiului Electoral Bisericesc asupra alegerii I. P. S. Teoctist ca Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei. În: B.O.R., 1973, an. XCI, nr. 1-2, pp. 251-252.
262. Publicație. În: B.O.R., 1968, nr. 3-5, p. 520.
263. RADU, Dumitru. Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, noul patriarh al B.O.R. În: B.O.R., 1986, an. CIV, nr. 11-12, p. 11.
264. Regulamentul pentru organizarea și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor. În: B.O.R., 1953, an. LXXI, nr. 4.
265. *S-a propus desființarea M.O.? Craiova: Tipografia Sfintei M.O., 1942, 24 p.*
266. Sfântul Sinod al B.O.R. Sesiunea ordinară a anului 1968. Spicuri din sumarul ședinței de la 17 aprilie 1968. În: B.O.R., nr. 3-5, 1968, pp. 511-519.
267. Slăviri omagiale la a 70-a aniversare a Președintelui României Socialiste, Excelența Sa, Domnul Nicolae CEAUȘESCU. În: M.O., ianuarie-februarie 1988, nr. 1, pp. 3-8.
268. Ședința de consfătuire a membrilor Sfântului Sinod din 21 februarie 1968. În: B.O.R., 1968, an. LXXXVI, nr. 1-2, pp. 229-230.
269. Ședințele extraordinare ale Sfântului Sinod. În: B.O.R., 1990, an. CVIII, nr. 1-2, pp. 6-9.
270. Telegramă. În: B.O.R., 1986, an. CIV, nr. 11-12, pp. 5-6.
271. Telegramă. În: B.O.R., 1987, an. CV, nr. 11-12, pp. 6-7.
272. TEOCTIST. Roade ale bunei organizări bisericești. În: B.O.R., 1988, an. CVI, nr. 11-12, pp. 30-33.
273. *The Rumanian Orthodox Church*. Bucarest: The Bible and Orthodox Missionary Institute, 1962. 96 p.
274. Viața monahală în ultimii 10 ani. În: B.O.R., 1958, an. LXXVI, nr. 5-6.
275. Vieța bisericească în Oltenia. Anuarul M.O. Craiova: Tipografia Sfintei Mitropolii a Olteniei, Râmnicului și Severinului, 1941. 906 p. + 5 hărți.

1.9. Lucrări teologice

276. CLEOPA, Ilie. *Despre credința ortodoxă*. Ediția a doua. București, 1985. 302 p.
277. IUSTIN [Patriarhul]. *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*. Vol. I. Opera integrală /Ed.: Liliana COMĂNESCU. București, Pitești: Ed. Argeșului și Muscelului, Ed. Anastasia, 2002. 150 p.
278. JUSTINIAN, *Apostolat social. Pilde și Îndemnuri pentru cler*, I-II. București, 1948.
279. *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri în lupta pentru pace*, IV. București, 1952.
280. *Idem, Apostolat social: pentru pacea a toată lumea. Pilde și îndemnuri pentru cler*, V. București, 1955.
281. *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru ea*, VI. București. 1958.
282. *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru cler*, VII. București, 1962.
283. *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru cler*, VIII. București, 1966.
284. *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru cler*, X. București, 1968.
285. *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru cler*, XI. București, 1971.

286. *Idem, Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru cler*, XII. București, 1977.
287. STĂNILOAIE, Dumitru. *Teologie dogmatică ortodoxă*. Vol. I. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1978.
288. VISARION, *Duhovnicul de la Mănăstirea Clocociov*. Craiova: Ed. Evanghelistos, 2007. 230 p. ISBN 978-973-7812-90-2.
289. VORNICESCU, Nestor. Mișcarea ecumenică. În: *M.O.*, ianuarie – februarie 1974, nr. 1-2, p. 168.
290. *Idem*, Ghid ortodox ecumenic. În: *M.O.*, mai–iunie 1974, nr. 5-6, p. 496.
291. *Idem*, La aniversarea celui de-al XVI-lea centenar al Sinodului II ecumenic. În: *M.O.*, octombrie – decembrie 1981, nr. 10-12, pp. 569-583.
292. *Idem, Pace pe pământ*. Craiova: Ed. M.O., 1986.

1.10. Presa

293. *B.O.R.* 1944–1989.
294. *M.O.* 1948–1989.
295. *Monitorul Oficial*. Partea 1, 1945, 23 martie, pp. 2205-2208.
296. *Monitorul Oficial*. Partea I-a, 1945, an. CXIII, nr. 102, vineri, 4 mai, pp. 3701-3702.
297. *Monitorul Oficial al României*. Partea I, 1948, nr. 177, 3 august.
298. *Ortodoxia*. Revista Patriarhiei Române, 1949, an. I, nr. 2-3, aprilie–septembrie.
299. Scânteia. Organ al C.C. al P.C.R., an. 1, 14 octombrie 1944, p. 4.
300. Scânteia (București), nr. 3861, vineri, 22 martie 1957.

2. Instrumente de lucru (enciclopedii, dicționare, bibliografii)

301. ARION, Aurora; BEDECEAN, Mihaela; BIRȚ, Mircea. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 11 (2004–2006), XVI. București: Ed. Academiei Române, 2007. 520 p. ISBN 987-973-27-1570-3.
302. BĂRSĂNESCU, Ștefan ș.a. *Dicționar cronologic. Educația, Învățământul, Gândirea Pedagogică din România*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 146.
303. BEDECEAN, Mihaela; BIRȚ, Mircea; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 12. Partea 1 (2007–2008). București: Ed. Academiei Române, 2009. XVI. 361 p. ISBN 978-973-27-1865-0.
304. BEDECEAN, Mihaela; BIRȚ, Mircea; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 12. Partea 2 (2007–2008). București: Ed. Academiei Române: Argonaut, 2010. pp. 361-873. ISBN 973-271-922-2.
305. BEDECEAN, Mihaela; BIRȚ, Mircea; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 13 (2009–2010). București: Ed. Academiei Române; Cluj-Napoca: Argonaut, 2011. XV. 798 p. ISBN 978-973-272-155-1.
306. BOCOȘ, Andreea; CIRA, Călin Emilian; CONSTANTINESCU-MATIȚA, Maria-Stela ș.a., *Anuarul istoriografic al României. Bibliografie selectivă*. III. 2013. Cluj-Napoca: Argonaut, 2016. 452 p.
307. *B.O.R. Monografie album*. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 1987. 365 p.
308. CRĂCIUN, Ioachim; HRISTODOL, Gheorghe; ȘTIRBAN, Gheorghe ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 1 (1944–1969). București: Ed. Academiei R.S.R., 1970. XL, 386 p.
309. GROSSU, Sergiu. Biserica Tăcerii și pilda luptei sale antimarxiste. În: *Memoria. Revista gândirii arestate*, Editată de Fundația Culturală Memoria sub egida Uniunii Scriitorilor din România, 2007, nr. 58-59.
310. *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc*. Vol. II (D – K) /Coord.: Victor SPINEI, Dorina N. RUSU, Suceava: Ed. Karl A. Romstofer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. 588 p. ISBN 978-606-8698-52-6.

311. HRISTODOL, Gheorghe; BATHORY, Ludovic; IANCU, Gheorghe ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 7 (1984–1989). București: Ed. Academiei Române, 1990. 412 p. ISBN 973-270-204-4.
312. HRISTODOL, Felicia; HRISTODOL, Gheorghe; MÂNDRUȚ Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 8 (1989–1994). București: Ed. Academiei Române, 1996. 460 p. ISBN 973-27-0559-0.
313. HRISTODOL, Felicia; HRISTODOL, Gheorghe; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 9 (1994–1999). București: Ed. Academiei Române, 2000. 702 p. ISBN 973-27-1193-0.
314. HRISTODOL, Felicia; HRISTODOL, Gheorghe; MÂNDRUȚ, Stelian ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 10 (1999–2004). București: Ed. Academiei Române, 2005. XX. 1155 p. ISBN 973-27-1193-0.
315. HRISTODOL, Gheorghe; ȘTIRBAN, Marcel; BATHORY, Ludovic. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 4 (1969–1974). București: Ed. Academiei R.S.R., 1975. 515 p.
316. MORARU, Valeria-Gemma. „*Revista Teologică*” organ pentru știința și viața bisericească (1907–1916; 1921–1947): indice bibliografic. Cluj-Napoca: Argonaut, 2010. 380 p.
317. MUNTEANU, Alexandru-Armand. Ghid bibliografic pe teme și probleme din publicațiile revistei mitropolitane „*Glasul Bisericii*” (1973–2002). București: Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor, 2004. 267 p. ISBN 978-973-109-204-1.
318. NEDELICU, Silviu-Constantin. *Revista „Glasul Bisericii”: studiu critic și indice bibliografic*. Teză de doctorat. Rezumat. Cond. șt.: Mircea Regneală /Universitatea din București, Facultate de Litere, București, 2018. 30 p.
319. PASCU, Ștefan; HRISTODOL, Gheorghe; ȘTIRBAN, Marcel ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 5 (1974–1979). București: Ed. Academiei R.S.R., 1980. 455 p.
320. PASCU, Ștefan; HRISTODOL, Gheorghe; BATHORY, Ludovic ș.a. *Bibliografia istorică a României*. Vol. 6 (1979–1984). București: Ed. Academiei R.S.R., 1985. 532 p.
321. PĂCURARU, Mircea. *Dicționarul Teologilor Români*. București: Ed. Univers Enciclopedic, 1996. 501 p. ISBN 973-973-914-8.
322. PETCU, Adrian Nicolae. *Bibliografia postdecembristă referitoare la B.O.R. în perioada regimului comunist (1945–1989)*. În: *Caiete C.N.S.A.S. Revistă semestrială editată de C.N.S.A.S. Partidul, Securitate și cultele*, 2005, pp. 395-427. ISSN: 1844-6590.
323. *Idem*, *Bibliografia post-decembristă referitoare la B.O.R. în perioada regimului comunist (1945–1989)*. În: *Caietele C.N.S.A.S. Revistă semestrială editată de C.N.S.A.S. Culte religioase în România comunistă*, an. IX, nr. 1-2 (17-18), 2016, pp. 423-478. ISSN: 1844-6590.
324. *Idem*. *Dicționarul clericilor și mirenilor mărturisitori ortodocși români în detenția comunistă (1945–1965)*. București: Basilica, 2017. 390 p. ISBN 978-606-29-0195-0.
325. *Idem*, *Preoți vâlceni în închisorile comuniste (1945–1964)*. Râmnicul-Vâlcea: Ed. „Praxis” a Arhiepiscopiei Râmnicului, 2019, 168 p. ISBN 973-606-8435-44-2.
326. PETCU, Marcu; LIHĂNCEANU, Nicolae; PINTILIE, Adrian; CREȚU, Ramona-Anca. *Pagini din istoria monahismului ortodox în revistele teologice din România*. București: Ed. Bibliotecii Naționale a României; Putna: Mitropolit Iacov PUTNEANUL, 2011. Vol. 2: Așezăminte monahale. 693 p. ISBN 978-973-8366-22-0; Vol. 3: Cultură, Artă, Documente. 616 p. ISBN 978-973-8366-20-6.
327. POPESCU, Mioara; TUMBĂR, Roza. *M.O. Indice bibliografic 1948–1998*. Craiova: Universitaria, 2003. 722 p. ISBN 973 - 8043- 349-9.
328. PRISAC, Lidia; XENOFONTOV, Ion Valer. *Istoria contemporană: (universală și a românilor): dicționar enciclopedic* /ed.: Constantin Manolache; red. șt.: Demir DRAGNEV. Chișinău: Ed. USM, 2023. 607 p. ISBN 978-9975-62-620-0.
329. ROSKE, Octavian. *Mecanisme represive în România (1945–1989)*. *Dicționar biografic*. P. București: Ed. I.N.S.T., 2007. 419 p. ISBN 978-606-9053-317.

330. *Idem, Mecanisme represive în România (1945–1989). Dicționar biografic. Litera M.* București: Ed. I.N.S.T., 2005, 421 p. ISBN 978-606-9053-25-6.
331. RUSU, Dorina N. *Membrii Academiei Române (1866–2010). Dicționar.* Ediția a IV-a revăzută și adăugită /Cuvânt-înainte de acad. Eugen SIMION. București: Ed. Enciclopedică, 2010. 1202 p. ISBN 978-973-4506-17-0.
332. SPIRIDON, Raluca Nicoleta. Literatura confesională și de istorie religioasă în Fondul Bibliotecă al C.N.S.A.S.. Ghid alfabetic. În: *Caietele C.N.S.A.S. Revistă semestrială editată de C.N.S.A.S. Culte religioase în România comunistă*, an. IX, nr. 1-2 (17-18), 2016, pp. 385-422. ISSN: 1844-6590.
333. STĂNCIULESCU-BÂRDA, Alexandru; STĂNCIULESCU-BÂRDA, Cristian. *Bibliografia revistei „B.O.R.”*. Vol. I (1874–2004). Bârda: Cuget Românesc, 2000. 391 p. Vol. II (1874–2004), 2007. 693 p.; Vol. III (1874–2004), 2008. 927 p.
334. STĂNCIULESCU-BÂRDA, Alexandru; STĂNCIULESCU-BÂRDA, Cristian. *Bibliografia revistei „Ortodoxia” (1949–2008)*. Bârda: Cuget Românesc, 2011. 555 p.
335. STĂNCIULESCU-BÂRDA, Alexandru; STĂNCIULESCU-BÂRDA, Cristian. *Bibliografia revistei „Studii Teologice” (1929–2008)*. Bârda: Cuget Românesc, 2010. 806 p.

3. Lucrări de sinteză și monografii

336. ABRUDAN, Mircea-Gheorghe. *Lecturi din istoriografia bisericească. În memoria profesorului Nicolae Bocșan (1947–2016) și a părintelui academician Mircea PĂCURARIU (1937–2021)*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2021. 396 p. ISBN 978-606-37-1105-3.
337. ANTONOVICI, Valeriu. *Munca patriotică: radiografia unui ideal falsificat / Colecția Universitas, seria Theologia Socialis 23*. București: Eikon; Cluj-Napoca: Ed. Școala Ardeleană, 2015. 325 p. ISBN 978-606-8699-24-0.
338. ARENDT, Hannah. *The Origins of Totalitarianism*. San Diego; New York: Harcourt Brace Javanovick, 1973. 576 p. ISBN-100156701537 (editată în limba română *Originile Totalitarismului /Trad. de Ion Dur și Mircea IVĂNESCU*. Ediția a III-a. București: Humanitas, 2014. ISBN 978-973-50-4328-5).
339. ARGATU, Calinic. Postfață. În: Iustin [Patriarhul]. *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*. Vol. I. Opera integrală /Ed.: Liliana COMĂNESCU, București, Pitești: Ed. Argeșului și Muscelului, Ed. Anastasia, 2002.
340. BĂNICĂ, PAULA; Buică, Adriana; VASILE, Elisabeta-Luminița. *Monografia orașului Balș*. Balș, 2013. 224 p. ISBN 978-973-0-14908-1.
341. BLAŽEK, Petr. *Torțe vii în blocul sovietic. Cazuri de autoincendiere motivate politic în anii 1966–1989 /Ed.: Cosmin BUDEANCĂ*, București: Ed. Fundației Culturale „Memoria”, 2023. 431 p. ISBN 978-606-8285-51-1.
342. BOCIURKIW, Bohdan R.; STRONG, John W. (eds.). *Religion and Atheism in the USSR and Eastern Europe*. London: University of Toronto Press, 1975. 412 p. ISBN 080-202-115-8.
343. BOJUREANU, Ioan. *Colecțiune de legiurile României vechi și noi câte s-au promulgat până la finele anului 1870*. București, 1973.
344. BOLDUR-LĂTESCU, Gheorghe. *Genocidul comunist în România*. București: Ed. Albatros, 1992. ISBN 973-24-0248-2.
345. BODEANU, Denisa; VASILE, Valentin (ed.). *Afacerea „Evanghelistul”. Vizita lui Billy GRAHAM în România (1985)*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2010. 353 p. ISBN 978-731-0921-95.
346. CANDEA, Spiridon. Viața religioasă a credincioșilor B.O.R. și integrarea lor în noile idealuri ale poporului roman. În: *B.O.R.*, 1968, anul LXXXVI, nr. 6, pp. 693-702.
347. CARAVIA, Paul; CONSTANTINESCU, Virgiliu; STĂNESCU, Flori. *Biserica întemnițată în România 1944–1989*. Vol. I. București: I.N.S.T., 1998. 463 p. ISBN 973-0-00579-6.

348. CARAVIA, Paul; CONSTANTINESCU, Virgiliu; STĂNESCU, Flori. *Biserica întemnițată în România 1944–1989*. Vol. II. București: I.N.S.T., 2001. 263 p. ISBN 978-9730-0057-90.
349. *Călăuza ateismului*. București: Ed. Politică, 1961. 672 p.
350. CIOROIANU, A. *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc*, București: Curtea Veche, 2005. 519 p. ISBN 973-669-175-6.
351. *Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România. Raport final*. București: Humanitas, 2007. 879 p. ISBN 978-973-50-1836-8.
352. *Consiliul pentru Răspândirea Cunoștințelor Cultural-științifice. De vorbă cu credincioșii*. București: Ed. Științifică, 1962. 120 p.
353. COURTOIS, Stéphane ș.a., *Cartea Neagră a Comunismului. Crime, teroare, represiune*. București: Humanitas, 1998, 800 p. ISBN: 973-28-0876-4.
354. CRISTIAN, Vasile, Ascensiunea comunistă și tentativele de control și influențare a B.O.R. (23 august 1944 – 6 martie 1945). În: *Studii și Materiale de Istorie Contemporană*. Serie nouă. Vol. II, 2003, pp. 79-98.
355. DELETANT, Dennis. *România sub regimul comunist*. București: Fundația Academia Civică, 1997. 234 p. ISBN: 973-97877-6-2.
356. DOBREI, Florin (coord.). *Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*. Alba Iulia; Deva: Ed. Reîntregirea; Ed. Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015. 362 p. ISBN: 978-606-509.
357. DOBRINCU, Dorin. *Proba infernului: personalul de cult în sistemul carceral din România potrivit documentelor Securității, 1959–1962*. București: Ed. „Scriptorium”, 2004. 155 p. ISBN: 973-86983-2-4.
358. După trei ani. În: *G.B.*, 1951, nr. 5-6, p. 4.
359. DURĂ, Ioan. *Din istoria B.O.R. a anilor 1945–1989. Evidențe și realități din viața acesteia*. București: Ed. Ramida, 1994. 130 p. ISBN: 973-96523-2-8.
360. DURĂ, Ioan. *Monahismul românesc în anii 1948–1989. Mărturii ale românilor și considerații privitoare la acestea*. București: Ed. Harisma, 1994. 127 p. ISBN: 973-96455-5-0.
361. ENACHE, George. *Ortodoxie și putere politică în România contemporană. Studii și eseuri*. București: Ed. Nemira, 2005. 589 p. ISBN 973-569-699-1.
362. *Idem*, PETCU, Adrian Nicolae. *B.O.R. și Securitatea. Note de lectură. În: Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă* /Coord. șt.: Gheorghe ONIȘORU. București: C.N.S.A.S., 2001, pp. 108-136.
363. *Idem*, *Patriarhul Justinian și B.O.R. în anii 1948–1964*. Galați: Partener, 2009. 272 p. ISBN: 978-973-88713.
364. *Idem*, *Monahismul ortodox și puterea comunistă în România anilor '50*. Galați: Partener, 2009. 177 p. ISBN 973-887-138-7.
365. *Idem*; TUDORIE, Ionuț-Alexandru; BRUSANOWSKI, Paul. B.O.R. în anii regimului comunist. Observații pe marginea capitolului dedicat cultelor din Raportul final al Comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste din România. În: *S.T.*, seria a III-a, anul V, nr. 2, aprilie–iunie 2009, București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 2009, pp. 7-104.
366. FIRESCU, Alexandru-Toma; PĂTULARU, Ionuț-Adrian. *Biserici și așezări doljene – file de istorie*. [Craiova], Ed. Mitropoliei Olteniei, 2005. 310 p. ISBN: 973-7763-05-X
367. GABOR, Adrian. *B.O.R. și regimul comunist (1945–1964). O imagine a relațiilor Stat-Biserică*. București, 2006–2007. 190 p.
368. CALAFETEANU, Ion. *Scrisori către tovarășa Ana*. București: Univers Enciclopedic, 2005. 393 p. ISBN 973-8240-74-3.
369. GEORGESCU, Bogdan. *B.O.R. și puterea comunistă (1945–1964)*. București: Eikon, 2015. 284 p. ISBN 978-606-711-302-0.

370. GILLET, Olivier. *Religion et nationalisme. L'ideologie de l'église orthodoxe roumaine sous le regime comuniste* /Preface de Herve HASQUIN, Bruxelles, Editions de l'Universite de Bruxelles, 1997. 202 p. ISBN 280-041-157-0.
371. GILLET, Oliver. *Religie și naționalism. Ideologia Bisericii Ortodoxe Române sub regimul comunist*. București: Compania, 2001. 313 p. ISBN 973-811-91-89.
372. GIOSANU, Cosma. *Răstignirea monahismului românesc la mijlocul secolului al XX-lea. Studiu de caz: mănăstirile Sihăstria și Slatina*. Iași: Ed. Sf. Mina, 2009. 380 p. ISBN 978-606-550-384-7.
373. GIURESCU, D. *Guvernarea Nicolae Rădescu*. București: All, 1996. 400 p. ISBN 973-571-035-8.
374. GRECEANU, Radu. *Viața lui Constantin Vodă Brâncoveanu de Radu logofăt Greceanu*. București, 1906. 44 p.
375. GROSSU, Sergiu. *Le calvaire de la Roumanie chrétienne*, Paris, 1987, XVI + 327 p.
376. GROSSU, Sergiu. *Calvarul României creștine*. Chișinău: Ed. Convorbiri literare & ABC Dava, 1992. 381 p. ISBN 5-88586-107-4.
377. GROSSU, Sergiu. *Biserica persecutată. Cronica a doi români în exil la Paris*. București: Ed. Compania, 2004. 424 p. ISBN 973-8119-69-3.
378. GROZEA, Lucian. *Istoria presei religioase din România (istoric, evoluție, tendințe). Manual pentru uzul studenților la forma de învățământ la distanță*. Sibiu: Ed. Universității „Lucian Blaga”, 2010. 137 p.
379. GUIDA, Francesco. *România în secolul XX* /Trad. din italiană de Dragoș COJOCARU. Chișinău: Cartier, 2019. 384 p. ISBN 978-9975-86-385-8.
380. HITCHINS, K. *România (1866–1947)* /Trad. din engleză de George POTRA și Delia RĂZDOLESCU. București: Humanitas, 1996. 573 p. ISBN 973-28-0843-8.
381. IANCU (Rădulescu), Ana-Maria. *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Statul. Studiu de caz: M.O. (1939–1964)*. Craiova: Ed. M.O., 2023. 566 p. ISBN 978-606-731-118-1
382. IOJA, Cristinel. Ilarion V. *Felea (1903–1961), preotul, teologul, mărturisitorul*. Arad: Ed. Universității „Aurel VLAICU”, 2022. 436 p. ISBN 973-973-725-881-0.
383. IONESCU, Melania; IONESCU, Nicolae. *Reforma agrară din 1945 din Moldova*. În: *A.M.M.*, 2010, XXXI, pp. 271-279.
384. IONIȚA, Alexandru M. *Culte din România la patru decenii de la proclamarea republicii*. În: *B.O.R.*, 1987, an. CV, nr. 11-12, pp. 7-118.
385. *Învățământul teologic ortodox din Arad. Itinerar. Forme. Perspective*. Arad, 2022. 83 p.
386. LEU, Paul. *Episcopi români răpiți și asasinați de KGB*. București: Fundația Episcopul Grigorie Leu, 2005. 215 p. ISBN 973-9025-00-5.
387. LEUȘTEAN, Lucian N. *Orthodoxy and the Cold war. Religion and political power in Romania, 1947–1963*. Macmillan: Palgrave, 2009. 273 p. ISBN 023-021-801-6.
388. MANEA, Vasile. *Preoți ortodocși în închisorile comuniste*. Iași: Ed. Patmos, 2000. 324 p. ISBN 978-973-1799-22-3; ediția a II-a, revăzută și îmbunătățită. Iași: Ed. Patmos, 2001. 273 p; ediția a III-a, revăzută și adăugită, Alba Iulia: Ed. Reîntregirea, 2004. 272 p.
389. MANOLACHE, Dumitru. *Ministrul Burducea, „când cu steaua când cu crucea!”*. În: *Misiunea*. Revista Centrului de cercetare a conlucrării Bisericii cu Armata României „General Paul TEODORESCU”, 2020, an. 7, nr. 1(7), pp. 70-75.
390. MEYENDORFF, Jean. *Biserica ortodoxă ieri și azi*. București: Ed. Anastasia, 1996. 240 p. ISBN 973-9239-07-2.
391. MINCĂ, Aurelia; BUTOI, Mihail. *Monumente istorice și artă din jud. Olt*. București: Ed. Meridiane, 1984. 210 p.
392. MIŁOSZ, Czesław. *Gândirea captivă* /Trad. din polonă de Constantin Geambașul. București: Humanitas, 2017. 275 p. ISBN 973-973-50-5895-1.

393. MORARU, Alexandru. *B.O.R. între anii 1885–2000*, vol. III, tom I, 820 p. + 1 p. ilustrații + 2 p. hărți; tom II, 464 p. + 16 p. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 2006.
394. *Idem, Învățământul teologic universitar ortodox roman din Cluj-Napoca*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2009. 206 p. ISBN 978-973-610-894-5.
395. MUNTEAN, Vasile V. *Istoria Bisericii românești*. Vol. II. Timișoara: Ed. Marineasca, 2010. 181 p. ISBN 978-973-631-632-6.
396. NEDELICU, Silviu-Constantin. *Cenzurarea presei ortodoxe în comunism*. București: Eikon, 2019. 278 p. ISBN 978-606-49-0043-2.
397. NEGRUȚ, Paul. *Biserica și Statul: O interogație asupra modelului „simfoniei” bizantine*. Oradea: Ed. Inst. Biblic Emanuel, 2000. ISBN 973-99220-2-3.
398. NICOLAE, Veniamin. *Ctitoriile lui Matei Basarab*. București: Ed. Sport-Turism, 1982. 243 p.
399. PĂCURARIU, Mircea. *Istoria B.O.R.*, vol. III. București: Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 1994. 606 p. ISBN 973-9130-04-6.
400. PĂIUȘAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *B.O.R. sub regimul comunist*. Vol. I (1945–1958). București: I.N.S.T., 2001. 365 p. ISBN 973-85454-5-5.
401. PĂRVU, Constantin. *Patriarhul Justinian. Mărturie, fapte și adevăr*. București: Eimbor, 2005. 284 p.
402. PETCU, Adrian Nicolae (coord.). *Partidul, Securitatea și cultele. 1945–1989*. București: Ed. Nemira, 2005. 427 p. ISBN 973-569-747-5.
403. PETCU, Marian. *Puterea și cultura: o istorie a cenzurii /Cuvânt-înainte de Mihai COMAN*. Iași: Ed. Polirom, 1999. 216 p. ISBN 973-683-231-7.
404. *Persecution of religion in Rumania, published by The Rumanian National Committee*. Washington DC, November 1949.
405. *Persecuția Bisericii din România sub dictatura comunistă*. Freiburg: Consiliul Național Român, 1983.
406. PLEȘA, Elis. *Gheorghe GHEORGHIU-DEJ. Cultul personalității (1945–1965)*. Târgovește: Ed. Cetatea de Scaun, 2015. 345 p. ISBN 978-606-537-291-7.
407. POPESCU-NEVEANU, Paul. *Morală și religie*. București, 1960. 149 p.
408. PRESCU, Vasile. *Când și de ce a apărut religia?* București: Editată de Societatea pentru răspândirea științei și culturii, 1962. 54 p.
409. RAMET, Pedro. Cross and Comisar. *The Politics of Religion in Eastern Europe and the USSR*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1987. 256 p.
410. *Raportului final al Comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste din România*. Disponibil:
https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/article/RAPORT%20FINAL_%20CADCR.pdf (accesat: 12.02.2024).
411. RAȚIU, A.; Virtue, W. *Stolen Church: Martyrdom in Communist Rumania*. Huntington: Indiana, Our Sunday Visitor, 1979. 192 p.
412. RĂDULESCU, Ana-Maria. *Clerici ortodocși în închisorile comuniste*. Jud. Olt. [Craiova]: Ed. Aius, 2006, 310 p. ISBN 973-878-129-9.
413. *Idem, Slujitori ai Bisericii din Olt și Romaniți, prizonieri în timpul regimului comunist*. Craiova: Ed. Episcopiei Slatinei și Romaniților, 2013. 359 p. ISBN: 978-606-93434-0-1.
414. REGNEALĂ, Maricel (coord.). *Tratat de biblioteconomie*, vol. II. Partea I. Managementul colecțiilor și serviciilor de bibliotecă. București: Ed. Asociației Bibliotecarilor din România, 2014. ISBN 978-606-93535-2-3.
415. ROTH, Andrei. *Știință și religie*. București: Ed. Științifică, 1960. 253 p.
416. ROTUNDU, Elvira. *R.P.R. (1948–1965)*. București: Ed. Tradiție, 2015. ISBN 978-973-8469-25-9.

417. SANDU, Traian. *Istoria Gărzii de fier. Un fascism românesc* /trad. din franceză de Simona MODREANU. Chișinău: Cartier, 2019. 480 p. ISBN 978-9975-86-325-4.
418. SCHMITT, Oliver Jens. *Biserica de stat, sau Biserica în stat? O istorie a Bisericii Ortodoxe Române: 1918–2023*. București: Humanitas, 2023, 457 p. ISBN 978-973-50-7919-2.
419. SCRIMA, André. *Ortodoxia și încercarea comunismului* /Vol. îngrijit de Vlad ALEXANDRESCU, trad.: Vlad ALEXANDRESCU, Lucian PETRESCU și Miruna TĂTARU-CAZABAN. București: Humanitas, 2008. 472 p. ISBN: 978-973-50-1815-3.
420. SCURTU, Ioan. *Viața cotidiană a românilor în perioada interbelică*. București: Ed. RAO, 2001. 280 p. ISBN 973-8180-04-X.
421. SEICHE, Fabian. *Martiri și mărturisitori români din secolul XX. Închisorile comuniste din România*. București: Ed. Agaton, 2014. 624 p. ISBN: 978-973-1981-19-2.
422. SKVORȚOV, N.V. *Educația ateistă în școală*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1960.
423. STAN, George. *Părintele patriarh Justinian MARINA*. București: Eimbor, 2005. 267 p. ISBN: 973-616-035-1.
424. ȘANDRU, Dumitru. *Reforma agrară din 1945 și țărănimea germană din România*. București: I.N.S.T., 2009. 351 p. ISBN 978-973-7861-48-1.
425. ȘERCAN, Emilia. *Cultul secretului. Mecanisme de cenzură în presa comunistă* /Prefață de Mihai COMAN. Iași: Polirom, 2015. 264 p. ISBN 978-973-46-5216-7.
426. TEODORESCU, Dorin. *Carte veche românească-secolul al XVIII-lea jud. Olt*. Slatina, 2001.
427. TUDOSĂ, Constantin. *Patriarhul Justinian MARINA: (1948–1977)*. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2016. 425 p. ISBN 978-606-537-349-5.
428. ȚĂGȘOREAN, Carmen; RAD, Ilie (coord.). *Tradiții ale presei religioase din România*. Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2017. 784 p. ISBN 978-606-3701-9-5-5.
429. ȚON, Iosif. *Confruntări*. Oradea: Ed. Cartea Creștină, 1999. 238 p.
430. VORNICESCU, Nestor (coord.). *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*. București, 1987. 730 p.
431. VORNICESCU, Nestor. *Desăvârșirea unității noastre naționale – fundament al unității străbune*. Craiova, 1988. 668 p.
432. VORNICESCU, Nestor. „Biruit-au gândul”. *Studii de teologie istorică românească*. Craiova, 1990. 622 p.
433. XENOFONTOV, Ion Valer. *Complexul monahal Japca: istorie și spiritualitate*. Ediția a II-a revăzută și adăugită /Cons. șt.: Octavian MOȘIN, red. șt.: Constantin MANOLACHE, ed.: Eduard POTĂNGĂ. Chișinău: Lexon-Prim, 2020. 540 p. ISBN: 978-9975-3283-0-2.
434. XENOFONTOV, Ion Valer; PRISAC, Lidia. *Profesorul Vladimir POTLOG (1927–2022): Povestea vieții. Studiu de istorie orală* /red. șt.: Liliana ROTARU. Chișinău: Lexon-Prim, 2022. 226 p. ISBN 978-9975-163-44-6.

4. Articole, studii și rezumate

435. A., B., Monumente de arhitectură și artă bisericească din Arhiepiscopia Craiovei. În: *B.O.R.*, an. LXXXII, 1964, nr. 11- 12, pp. 1163-1164.
436. AIOANEI, Constantin; TRONCOTĂ, Cristian. Contra „armatei negre a călugărilor și călugărițelor. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 159-160, iulie, p. 2; 1996, nr. 161-162, august, p. 2.
437. ARGATU, Calinic. Postfață. În: Iustin [Patriarhul]. *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*. Vol. I. Opera integrală /Ed.: Liliana COMĂNESCU. București, Pitești: Ed. Argeșului și Muscelului; Ed. Anastasia, 2002, pp. 148-149. ISBN 973-682-024-6.
438. ATHĂNĂSESCU, I. L. Mănăstirea Brâncoveni. În: *M.O.*, VI, 1954, nr. 1-3, pp. 47-51.

439. BANDI, István. Studenți ortodocși români din Ungaria „în atenția” securității ceaușiste. În: *Intelectualitatea română între ideologie, libertate academică și naționalism. Conferință națională cu participare internațională*. Ediția a 2-a, Chișinău, 14–16 octombrie 2021 /Coord.: Liliana ROTARU. Chișinău: Lexon-Prim, 2023, pp. 271-286. ISBN: 978-9975-163-90-3.
440. BAȚAGĂ, Tiberiu. Reorganizarea clandestină a iehovismului pe raza jud. Mureș impune măsuri mai hotărâte de combatere a acestuia. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1976, nr. 4 (36), pp. 24-27.
441. BĂLAȘA, Dumitru. Valori muzeale și cărturești din Arhiepiscopia Craiovei. În: *M.O.*, XII, nr. 1-2, 1960, pp. 24-41;
442. *Idem*, Schituri Oltene. În: *M.O.*, XVII, 1965, nr. 3-4, pp. 280-285.
443. *Idem*, Mănăstirea Călușul sau Cepturoaica (jud. Olt). În: *M.O.*, XXIII, 1971, nr. 7-8, pp. 513-535.
444. *Idem*, Date privind localitățile din Oltenia și bisericile lor între 1823–1840. În: *M.O.*, 1976, XVIII, nr. 5-6, pp. 419-431.
445. BODIRLĂU, Nicolae. În ce credeau... credincioșii. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1981, nr. 3 (55), p. 68.
446. BORDEA, Aron. Eficacitatea măsurilor întreprinse pentru executarea prevederilor Programului de măsuri al Departamentului securității statului pe anul 1982 referitoare la sarcinile de securitate în problemele legionare și culte-secte. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1982, nr. 3 (59), pp. 5-12.
447. BRATU, Gh.; ȘOVU, Ion. Acțiuni ale serviciului de spionaj israilean prin intermediul cultului mozaic. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1973, nr. 2 (22), pp. 53-57.
448. *Idem*, Acțiuni ale serviciului de spionaj israilean prin intermediul cultului mozaic. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1974, nr. 3 (27), pp. 50-52.
449. BRĂILĂ, I.J. Sectanții – o problemă ce presupune o tratare individuală... În: *Securitatea*. Buletin intern, 1981, nr. 1 (53), pp. 63-65.
450. BRĂTAN, Ilie D. Vizita Sanctității Sale Elias al IV-lea, Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian al B.O.R., la Craiova. În: *M.O.*, septembrie – octombrie 1974, nr. 9-10, pp. 788-806.
451. BRĂTAN, Ilie D. Vizita Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Hrisantos de Lineassol, din Cipru, la Craiova. În: *M.O.*, 1975, nr. 11-12, p. 917-923.
452. BRĂTULESCU, Victor. Zugravi de biserică în Oltenia în veacul al XVI-lea. În: *M.O.*, XV, 1963, nr. 3-4, pp. 197-206.
453. *Idem*, Ctitoria de la Brâncoveni – descrierea bisericii mari. În: *M.O.*, 1964, XVII, nr. 9-10, pp. 728-743.
454. BRESTOIU, Horia; BOBOCESCU, Vasile. Aspecte din activitatea organelor de informații în perioada 1945–1947 (I). În: *Securitatea*. Buletin intern, nr. 1 (33), 1976, pp. 72-79.
455. BRIA, Ion. În memoriam: Patriarhul Iustin al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1, pp. 13-15.
456. BRIȘCĂ, Adrian. Theodor PETCU (1897–1957). În: *Arhivele Totalitarismului*, an. VI, 1998, nr. 1 (18), pp. 237-238.
457. BROJBOIU (Tomșa), Luiza. Sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial și începutul luptei pentru instaurarea regimului comunist în România (23 august 1944 – 6 martie 1945): confruntări politice între comuniști și partidele istorice. În: *Oltenia*. Studii și comunicări. Arheologie – Istorie. Craiova: Muzeul Olteniei, 2019, Vol. XXVI, pp. 405-418. ISSN 1454-6892.
458. BUCEVSCHI, O. Pictura votivă din nordul Olteniei. În: *G.B.*, XXVII, 1968, 9-10, pp. 1082-1085.
459. BUCHET, Constantin. Bisericile naționale și procesul de comunizare în Europa de Est. 1944–1947. În: *Arhivele Totalitarismului*, 1998, 6, nr. 1, pp. 22-29.

460. BUCUR, Marius. State and Church in Post-War in Romania. 1945–1948. A Few Considerations. În: *Transylvanian Review*, 1995, vol. IV, no 4, Winter, pp. 122-133.
461. BULAT, T.G. Știri noi cu privire la fundațiunile brâncovenesti oltene (Brâncoveni, Mamul, Hurezi). În: *M.O.*, XVI, 1964, nr. 9-10, pp. 746-757.
462. *Idem*, Buzeștii și ctitoriile lor oltene. În: *M.O.*, XXIX, 1977, nr. 1-3, pp. 110-118.
463. BUȚCU, Maria. B.O.R. în regimul totalitar: compromis prin compromitere. În: *R.I.M.*, 2020, nr. 3-4 (123-124), pp. 158-166. ISSN 1857-2022.
464. CAITAR, Mihai. Rezistența și lupta oamenilor Bisericii din exilul românesc în Europa de Vest împotriva regimului comunist din România. În: *Analele Sighet*. 1995, Vol. II, pp. 480-488.
465. CĂPĂTARU, Doru. Mănăstirea Căluu. În: *Muzeul Oltului*, 2011, t. 1, pp. 161-166. ISSN 2247-2789.
459. Ce au făcut scriitorii români în timpul războiului? În: *Scânteia*, 1944, an. I, nr. 16, vineri, 6 octombrie, p. 2.
466. CHERESCU, Pavel. Istoriografia Bisericii Ortodoxe Române în perioada 1948–1988. În: *R.T.*, 1991, serie nouă, an. I nr. 2, pp. 45-54.
467. CIORBĂ, Veaceslav. Unele aspecte privind Biserica Ortodoxă din Basarabia în anii celui de-Al Doilea Război Mondial (1941–1944). În: *Studia Universitatis*. Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova, nr.10 (30), 2009, pp. 22-28. ISSN 1811-2668 /ISSNe 2345-1009.
468. CONSTANTINIU, Florin; IONESCU, Mihail E. Planul sovietic de comunizare a României (martie 1945). În: *Revista istorică*. Serie nouă. 1993, tom IV, nr. 7-8, pp. 657-661.
469. CRĂCIUN, Casian. Tinerețea patriarhului Nicodim la Dunărea de Jos în contextul anului omagial al satului românesc. În: *Teologie și Educație la Dunărea de Jos*, XVII, 2019, pp. 7-13.
470. CREȚEANU, Radu. Monumentele istorice din cuprinsul M.O. în lumina relatării lui Paul Alep. În: *M.O.*, 1967, XIX, nr. 11-12, pp. 910-924.
471. CRISTEA, Mihaela. Les monastères orthodoxes roumaines dans les archives de la Securitate. În: *Revista Arhivelor*, 2008, 85, nr. 2, pp. 208-224.
472. CRISTIAN, Vasile. Atitudini ale clerului ortodox și catolic față de Uniunea Sovietică și față de regimul de tip sovietic. În: *Biserică, Putere, Societate. Studii și documente* /Sub red.: Ovidiu BOZGAN. București: Ed. Universității din București, 2001, pp. 155-156. ISBN 973-575-603.
473. DANIEL [Patriarhul B.O.R.], Cuvânt-înainte. În: Patriarhul Iustin MOISESCU. *Un stâlp neclintit în vremuri potrivnice* /Ed.: Mihai HAU, Andrei HLANDAN, Constantin-Ciprian BLAGA, București: Basilica, 2019, p. 7. ISBN 606-290-311-5.
474. DARLACZI, Francis; PANCESCU, Octavian. Din activitatea ilegală a sectei „Martorii lui Iehova” (scurtă istorie a unui eșec care putea fi prevenit). În: *Securitatea*. Buletin intern, 1976, nr. 4 (36), pp. 16-20.
475. DAVID, Mihai. Inculpați în sutană. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1970, nr. 4 (12), pp. 43-47.
476. DAVID, Petru I. Episcopia Râmnicului și Argeșului. Întâistătătorii B.O.R. – oaspeți ai Eparhiei Râmnicului și Argeșului. În: *M.O.*, septembrie – octombrie 1972, nr. 9-10, pp. 808-814.
477. DĂIANU, Ion; TOMESCU, Vitalian. Activitatea dușmănoasă desfășurată de membrii sectei interzise „Advenșiții reformiști”. În: *Studii și documente*. Vol. VI /C.S.S. Centrul de evidență dispecerat și arhivă, București, 1970, pp. 114-132.
478. *Idem*, Activitatea dușmănoasă desfășurată de membrii sectei interzise „Penticostalii dezidenți”. În: *Studii și documente*. Vol. VII /C.S.S. Centrul de evidență dispecerat și arhivă, București, 1970, pp. 81-97.
479. De la practice monahale la spionaj. În: *Securitatea*. Buletin intern. Număr festiv [Strict secret], 1968, nr. 3, pp. 66-73.

480. Delimitarea activității infracționale de activitate religioasă în cadrul sectei „Martoriului Iehova” [Direcția cercetări Penale]. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1974, nr. 4 (28), pp. 68-73.
481. DINDIRICĂ, Lucian. O filă de istorie eclesiastică românească: mitropolitul Nifon Criveanu. În: *Misiunea*, 2015, nr. 2, p. 77.
482. DOBRINCU, Dorin. Istoria Bisericii și pericolul confesionalizării cercetării. În: *Xenopoliana*, 1999, VII, nr. 3-4.
483. *Idem*, Studiu introductiv. În: *Proba infernului. Personalul de cult în sistemul carceral din România potrivit documentelor Securității, 1959–1962*. București: Ed. Scriptorium, 2004, p. XXX.
484. *Idem*, „Organizația Națională Creștină de Luptă împotriva Comunismului, Partizanii României Mari” și planul de răsculare a Banatului (1948–1949). În: *Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan CUZA” din Iași*. Istorie, 2005, t. LI, pp. 295-316.
485. *Idem*, Un grup de rezistență armată anticomunistă din Oltenia Montană (1949). În: IVĂNESCU, Dumitru; CHELCU, Marius (ed.). *Istorie și societate în spațiul est-carpatic (secolele XIII–XX). Omagiu prof. Alexandru ZUB*. Iași: Ed. Junimea, 2005, pp. 431-451. ISBN 973-371-073-3.
486. DONAT, Ion. Numărul și valoarea documentelor provenite din mănăstirile Olteniei. În: *M.O.*, 1970, XXII, nr. 7-8, pp. 883-894.
487. DRĂGAN, Constantin. Munca de partid pe marile șantiere. În: *Scânteia*, nr. 6202, 20 martie 1964, p. 1.
488. DRĂGUȚ, Vasile. O biserică cu gropniță în Oltenia – sec. XVI. Biserica Schitului Dobruș. În: *Buletinul Monumentelor Istorice*, 1958, I, nr. 1, pp. 175-184.
489. DRĂGUȚĂ, Sergiu; GUZUN, Lilian. Să-ți cunoști înaintașii... În: *Lyceum*. Publicație a Liceului Teoretic Orhei, 1995, nr. 3, p. 2.
490. DUMITRAȘCU, Necolai. Măsuri hotărâte împotriva tendinței de intensificare a activității iehoviste. În: *Securitatea*. Buletin intern pentru Aparatul Securității Statului, 1970, nr. 1 (9), pp. 61-67.
491. DURĂ, Nicolae. Preocuparea B.O.R. pentru ocrotirea patrimoniului cultural național. În: *B.O.R.*, 1984, 102, nr. 11-12, pp. 807-823.
492. DUȚU, Alexandru. Orthodoxie et totalitarisme. În: *Sud-Estul și contextul european*. Buletin al Inst. de Studii Sud-Est Europene, București, 1997, an VII, pp. 53-86. ISSN 0035-2063.
493. DUȚU, A. Ortodoxie și laicitate. În: *Almanahul Bisericesc al Arhiepiscopiei Bucureștilor*, 1999, p. 65-69.
494. ENACHE, George. Lupta împotriva religiei în U.R.S.S. și promovarea valorilor ateiste. Fundamente doctrinare, forme și metode de acțiune. În: C.N.S.A.S.. *Arhivele Securității*, vol. 4, București: Ed. Enciclopedică, 2008, pp. 132-173.
495. ENACHE, George; PETCU, Adrian Nicolae. B.O.R. și Securitatea. Note de lectură. În: Onișoru, Gheorghe (coord.). *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*. București: C.N.S.A.S., 2001, pp. 108-136. ISBN 973-0-02533-9.
496. *Idem*, B.O.R. și Securitatea. Note de lectură. În: C.N.S.A.S. *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune*. Studii, București, 2001, pp. 108-136.
497. *Idem*, B.O.R. și Securitatea. Note de lectură. În: ONIȘORU, Gheorghe (coord.). *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*. București, 2001, 320 p. ISBN: 973-0-02533-9
498. ENACHE, Ionuț I. Situația politică în România din perioada 1965–1989. În: *Revista Militară*. Studii de securitate și apărare, 2019, nr. 2(22), pp. 176-186. ISSN 1857-405X.
499. *Idem*, Preoții IONESCU Gheorghe și MIHĂILESCU M. Ion, victime ale regimului comunist. În: *Metodologii contemporane de cercetare și evaluare*. Științe umaniste /HANGANU, Aurelia (resp. de ed.), Chișinău, Republica Moldova, 22–23 aprilie 2021. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, pp. 108-112. ISBN: 978-9975-159-16-6.

500. **Idem**, Priests MARINESCU Emil and POPESCU A. Ioan, victims of the communist regime. În: *Identities in globalisation. Intercultural perspectives. Section: History, Political Sciences, International Relations /BOLDEA, Iulian (ed.).* Târgu Mureș: Arhipelag XXI Pres, 2021, pp. 322-325. ISBN: 978-606-93691-3-5
501. **Idem**, Pr. MARINESCU I. Nicolae. În: *Reading Multiculturalism: Human and Social Perspectives. Section: History, Political Sciences and International Relations /BOLDEA, Iulian; SIGMIREAN, Cornel; BUDA, Dumitru-Mircea (coord.).* Târgu Mureș: Arhipelag XXI Pres, 2021, pp. 155-160. ISBN: 978-606-93691-9-7
502. **Idem**, Preoți închiși în anii regimului comunist în județul Olt și Romanați. În: *Latinitate, Romanitate, Românită* /ROTARU, Liliana; ȘIPOȘ, Sorin (coord.). Ediția a 6-ea, Chișinău, Republica Moldova, 3–5 noiembrie 2022. Chișinău: Lexon-Prim, 2022, pp. 428-438. ISBN 978-9975-163-66-8.
503. **Idem**, Laicizarea învățământului religios în România comunistă (1944–1989). În: *Student, profesor și cercetător în anii '80–'90: drumul spre regăsire și libertate /PRISAC, Lidia (coord.),* Chișinău, Republica Moldova, 7 octombrie 2022. Chișinău: Lexon-Prim, 2023, pp. 127-134. ISBN: 978-9975-172-10-3.
504. **Idem**, Clocociov Monastery – during the communist regime. În: *New Perspectives On Multiculturality: Literature And Dialogue /BOLDEA, Iulian; SIGMIREAN, Cornel; BUDA, Dumitru-Mircea (coord.),* Târgu-Mureș: Arhipelag XXI Pres, 2023, pp. 123-127. ISBN: 978-606-93590-3-7.
505. **Idem**, Mănăstirea Căluu – prezentare generală și viața acesteia în timpul regimului comunist. În: *Latinitate, Romanitate, Românită*. Ediția a 7-ea, Chișinău, Republica Moldova, 2–4 noiembrie 2023. Chișinău: Lexon-Prim, 2023, pp. 571-579. ISBN: 978-606-9659-92-2.
506. **Idem**, Biserica Ortodoxă Română din perspectiva factorului politic (1944–1989). În: *Dialogica*. Revistă de studii culturale și literare, 2024, nr. 2, anul V, 92-99, E-ISSN 1857-2537.
507. **Idem**, Biserica Ortodoxă Română sub regim comunist în istoriografia postdecembristă. În: *Akados*. Revistă de știință, inovare, cultură și artă. Chișinău, 2024, nr. 2 (73), pp. 123-129. ISSN 2587-3687.
508. **Idem**, Destine de preoți din Oltenia între „conciliere” cu statul, represiune și rezistență (1944 – anii 1970). În: *Akados*. Revistă de știință, inovare, cultură și artă. Chișinău, 2024, nr. 3 (74), pp. 112-120. ISSN 2587-3687.
509. **Idem**, Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist, în istoriografia antedecembristă. În: *Congresul Național al Istoricilor Români. Rezumate ale comunicărilor /* Ediția a IV-a / 2024. Chișinău – Suceava. 27–31 august 2024, Chișinău: S.n., p. 133. ISBN: 978-5-36241-280-7.
510. **Idem**, Starea lăcașurilor de cult în Oltenia (județele Olt și Romanați) sub regim comunist. În: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății de mâine*, vol. 7, Conferință științifică internațională, 19–20 septembrie 2024. Chișinău-Iași-Lviv, 2024, pp. 200-208. ISSN 2558-894X.
511. FLOCA, Ioan N. Faze și etape ale stărilor de independență de tip autonom și autocefal în B.O.R. În: *M.A.*, 1985, 30, nr. 5-6, pp. 288-298;
512. GABOR, Adrian. Un neadevăr în locul unui mare adevăr! În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 2002, XIV, nr. 283-284, p. 13.
513. **Idem**; PETCU, Adrian Nicolae. B.O.R. și puterea comunistă. În: *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității București*, 2002, II, pp. 93-154.
514. GEORGESCU, Caliopie. Despre viața bisericească din Sfintele Mănăstiri și Schituri. Exarhii în acești 40 de ani de la reînființarea M.O. În: *M.O.*, martie–aprilie 1989, nr. 2, pp. 110-112.
515. GHIȘA, Tudor. Identificarea unui centru de multiplicare iehovist. În: *Securitatea*. Buletin intern, nr. 2 (22), 1972, pp. 14-19.

516. GIOSANU, Cosma. Monahismul românesc sub dictatura comunistă între anii 1950–1959. În: *Teologie și Viață* (Iași), 2009, 19, nr. 9-12, pp. 145-169.
517. GORUN, Gheorghe; GORUN, Hadrian. Mișcarea Națională de rezistență din Oltenia. Rolul Mănăstirii Tismana. În: *Anuarul Inst. de Istorie Orală*. Vol. XI, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2011, pp. 29-63.
518. GRIBINCEA, Mihai. Refugiații basarabeni în România (1940–1941). În: *Patrimoniu* (Chișinău), nr.1, 1993, pp. 145-152.
519. GRIGORE, Monica. Grupul Arnota, un episod a rezistenței anticomuniste românești din nordul Olteniei. În: *Mișcarea de rezistență armată anticomunistă din România. 1944–1962*. București, Ed. Kullusys, 2003, pp. 102-113. ISBN 978-973-86421-1-9.
520. GUȚICĂ-FLORESCU, Denissa-Liliana. Schitul Strehareț. Schiță istorică. În: *Muzeul Oltului*, 2011, t. 1, pp. 195-202.
521. HEITEMANN, Klaus. Cultul personalității: Nicolae CEAUȘESCU. În: 22, 2001, nr. 6, 6-12 februarie, pp. 10-11.
522. HRISTODOL, Gheorghe. Istoria bisericii și a religiilor în istoriografia română, 1944–1989, În: *Analles Universitatis Apulensis*. Seria Historica, 2003, 7, pp. 75-78.
523. IACOB, Lazăr. Biserica și transformările sociale. În: *B.O.R.*, 1945, an. LXIII, nr. 7-8, pp. 302-318.
524. IANCU, Ana-Maria. File din suferința preoților basarabeni în secolul al XX-lea. Viața părintelui Theodor Petcu (1897–1957). În: *Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*. Deva: Ed. „Reîntregirea” a Arhiepiscopiei Alba Iulia; Alba Iulia, Ed. Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015, pp. 307-328.
525. *Idem*, Efectele conflictului sovieto-iugoslav (1948–1956) asupra relațiilor B.O.R. cu statul. Studiu de caz: M.O.. În: BUDEANC, Cosmin; OLTEANU, Florentin. *După 25 de ani. Evaluări și reevaluări istoriografice privind comunismul*. Iași: Polirom, 2017, pp. 305-314.
526. *Idem*, Clerici basarabeni, refugiați în Arhiepiscopia Craiovei, victime ale regimului totalitar comunist: preoții martiri Nicolae GOANȚĂ (GONȚĂ) (1908–1944) și Theodor PETCU (1897–1957). În: *M.O.*, 2018, an. LXX, nr. 5-8, pp. 115-173.
527. *Idem*, UDPR or „A Fictitious Reality”: the Lesser-Known Aspects of the History of the Union of Democratic Priests in Romania. În: URSU, Dragoș (Ed.). *Churches and Political Power under Communism in Central and Eastern Europe. Individual Biographies and Institutional Mechanisms*. LIT, 2024, pp. 107-128. ISBN 978-3-643-91671-6.
528. IANCU, Dorin-Demostene. Patriarhul Justinian și Biserica Angliei. Documente inedite. În: BUDEANCĂ, Cosmin; OLTEANU, Florentin. *După 25 de ani. Evaluări și reevaluări istoriografice privind comunismul*. Iași: Polirom, 2017, pp. 216-223. ISBN 978-973-46-2070-3.
529. IANCU (Rădulescu), Ana-Maria. Clerici Basarabeni, refugiați în Arhiepiscopia Craiovei, victime ale regimului totalitar comunist. În: *Simpozionul științific internațional „Evenimente și personalități marcante ale vieții spirituale din spațiul pruto-nistean și vecinătățile lui din sec. XIX–XX”*. Chișinău, Republica Moldova, 24–25 noiembrie 2017. Chișinău: CEP USM, 2017, pp. 194-208. ISBN 978-9975-71-952-0.
530. I/OANICESCU/, Ioan. Înmânări de ordine și medalii înalților ierarhi și unor slujitori bisericești din M.O., cu prilejul aniversării jubiliare 23 August 1974. În: *M.O.*, iulie–august 1974, nr. 7-8, pp. 677-679.
531. *Idem*, Înmânarea medaliei jubiliare unor slujitori bisericești din Arhiepiscopia Craiovei. În: *M.O.*, septembrie–octombrie 1974, nr. 9-10, p. 891.
532. IOAN, Ion; IOAN, Alin. Aspecte inedite din istoricul bisericii din Titulești. În: *Muzeul Oltului*, 2011, t. 1, p. 205. (pp. 203-208).
533. IONESCU, Ion. Lista cronologică a ierarhilor eparhiilor M.O. În: *M.O.*, 1976, XXVIII, nr. 3-4, p. 269.

534. IONESCU, Melania; IONESCU, Nicolae. Reforma agrară din 1945 din Moldova. În: *A.M.M.*, 2010, XXXI, pp. 271-279.
535. IONIȚA, Alexandru M. Cultele din România la patru decenii de la proclamarea republicii. În: *B.O.R.*, 1987, an. CV, nr. 11-12, pp. 7-118.
536. *Idem*, Aniversarea zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Dr. Iustin MOISESCU al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1984, an. CII, nr. 3, p. 160.
537. IONIȚĂ, Viorel. Cea de a XVI-a întrunire a Comisiei române de istorie eclesiastică comparată. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1-2, pp. 56-57.
538. *Idem*, A XX-a întrunire a Comisiei Române de Istorie Eclesiastică Comparată. București, 18 februarie 1988. În: *M.O.*, martie – aprilie 1988, nr. 2, pp. 117-119.
539. IONIȚOIU, Cicerone. Preoții cu crucea-n frunte. În: *Altarul Banatului*, 1996, nr. 1-3, p. 82.
540. IORGA, Nicolae. O lipsă de suplinit. În: *Anuarul jud. Olt. 1925*. Pitești: Tip. Liga Poporului S.A, 1925, pp. 8-10.
541. IVA, Iorgu D. Grija și mijloacele B.O.R. pentru conservarea și punerea în evidență a bunurilor ei ce fac parte din patrimoniul cultural național. În: *Glasul Bisericii*, 43, nr. 3-4, 1984, pp. 231-246.
542. IVA, Iorgu D. Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române – un veac de la recunoașterea ei. În: *S.T.*, 1986, 38, seria a II-a, nr. 2, pp. 14-39.
543. LAZĂR, Costel Cristian. Câteva aspecte privind B.O.R. în 1945–1946. În: *Sangidava*, (Târgu Mureș: Ed. Ardealul), 2009, vol. 3, pp. 189-201.
544. LEUȘTEAN, Lucian N. Ethno-Symbolic Nationalism, Orthodoxy and the Installation of Communism in Romania: 23 August 1944 to 30 December 1947. În: *Nationalities Papers*, 2005, Vol. 33, Issue 4, December, pp. 439-458.
545. MANDACHE, Bogdan Mihai. La Canal a existat o brigadă de muncă numai pentru preoți. În: *Cronica*, 1991, nr. 24, p. 5.
546. MANOLACHE, Teodor N. Restaurarea și conservarea monumentelor religioase. În: *G.B.*, 1953, XII, nr. 5-7, pp. 421-425.
547. *Idem*, Reînființarea Sfintei Episcopii a Râmnicului Noul-Severin. În: *B.O.R.*, 1945, an. LXIII, nr. 7-8, pp. 404-405.
548. MĂNESCU, Nicolae. Regimul politic: organizarea puterii și raporturile dintre organele puterii de stat. În: *Analele Universității „Constantin BRÂNCUȘI” din Târgu Jiu*. Seria Științe Juridice, 2014, nr. 4, pp. 131-146. ISSN 1855-7015.
549. MARINESCU, Mirela; BRÂNDUȘOIU, Tiberiu. Fostele case de protocol din Craiova. În: *Gazeta de Sud*, 18 iulie 2013. Disponibil: <https://www.gds.ro/Actualitate/2013-07-18/Fostele-case-de-protocol-din-Craiova/> (accesat: 24.02.2023).
550. MARINESCU, Sorin. Patriarhul Iustin MOISESCU (1910–1986). Un ierarh care și-a pus „toată osârdia, priceperea osârdia, priceperea și râvna” în slujba B.O.R. În: *Teologie și Educație la Dunărea De Jos*, XVII, 2019, pp. 138-149.
551. MICLE, V. Arhimandritul Theofil S. NICULESCU și renașterea vieții monahale în mănăstirile din Oltenia. În: *M.O.*, LIII 2001, nr. 5-6, pp. 77-106.
552. MIHAELA PĂUNOIU, Diana. Nifon CRIVEANU – primul mitropolit al Olteniei, Râmnicului și Severinului. În: *Mehedinți – istorie, cultură și spiritualitate*, Ed. Didahia Severin, 2010, nr. 3, pp. 253-255.
553. MIHALCEA, Aurel. Doi „studenti” și confesiunile unui călugăr. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1973, nr. 2 (22), pp. 20-22.
554. MITU, Narcisa Maria. Integrarea comercianților basarabeni în viața economică a Craiovei în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. În: *Congresul Național al Istoricilor Români. Rezumate ale comunicărilor /Ediția a IV-a /2024*. Chișinău – Suceava. 27–31 august 2024, Chișinău: S.n., pp. 234-235. ISBN 978-5-36241-280-7.

555. MOGA, Corneliu. Martori la destrămarea... „Martorilor lui Iehova”. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1987, nr. 1 (77), pp. 72-73.
556. MOISESCU, Gheorghe I. O lacrimă la mormântul Mitropolitului Firmilian al Olteniei. (Omagii postume). În: *M.O.*, septembrie–octombrie 1974, nr. 9-10, pp. 899-901.
557. MORARU, Alexandru. B.O.R. sub dictatura comunistă. În: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*. Theologia ortodoxa, 2001, 46, nr. 1-2, pp. 31-40.
558. MOȘIN, Octavian. Nevoitori basarabeni refugiați în județul Vâlcea, România. În: Simpozionul științific internațional „Evenimente și personalități marcante ale vieții spirituale din spațiul pruto-nistrean și vecinătățile lui din sec. XIX–XX”. Chișinău, Republica Moldova, 24–25 noiembrie 2017. Chișinău: CEP USM, 2017, pp. 209-214. ISBN 978-9975-71-952-0.
559. MUGUREL, Manea. Elena BĂRBULESCU, sora dictatorului Nicolae Ceaușescu, femeia în fața căruia tremura un județ întreg. Disponibil: <https://adevarul.ro/stiri-locale/slatina/elena-barbulescu-sora-dictatorului-nicolae-1420550.html> (accesat: 12.03.2023).
560. MUNTEANU, Al. Armand. Bibliografia Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin. În: *M.O.*, 1980, an. XXXII, nr. 3-6, pp. 389-401.
561. NEAGU, Doru. Monumentele Slatinei: Mănăstirea Clocociov. În: *Oltul Cultural*, Slatina, martie 2007, nr. 1(36), p. 18.
562. NECTARIE, V. Dărăban. Recenzii. În: *Tabor*, 2012, nr. 3, iunie, pp. 98-99.
563. NECULA, Nicolae. Rolul preotului ortodox român în viața obștească. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 7-8, pp. 67-68.
564. NEDELCEA, Tudor. B.O.R. sub comunism. În: *Analele Universității Craiova*. Seria Istorie, 2003, nr. 8, pp. 229-236.
565. NEDELESCU, E. Regimul de democrație populară și libertățile religioase. În: *M.O.*, 1948, an. 6, nr. 7-8, pp. 297-305.
566. NED/ELESCU/, Em/il/; NIC/OLAESCU/, N. Vizita Domnului Ministru al Cultelor în Oltenia. În: *M.O.*, 1954, nr. 11-12, pp. 648-651.
567. NEDELCEA, Silviu-Constantin. Presa bisericească ortodoxă între anii 1945–1989: un mijloc de rezistență al Bisericii Ortodoxe Române împotriva regimului totalitar comunist. În: *Analele Universității din Craiova*. Seria Comunicare. Media, 2013, an. III, nr. 1-2, pp. 93-213.
568. *Idem*, Presa bisericească ortodoxă – între libertatea de exprimare și cenzura comunistă. În: *Glasul Bisericii*, 2017, an. LXXVI, nr. 7-12, pp. 127-183.
569. NESTOR, Vornicescu. Propuneri simultane pentru înființarea Patriarhatului la București și a unei Mitropolii la Craiova, între anii 1882–1924. În: *M.O.*, noiembrie – decembrie 1975, nr. 11-12, pp. 821-851.
570. NESTOR [Vornicescu]. Arhiepiscop și Mitropolit. Scrieri patristice în B.O.R. până în sec. XVII. (I). Teză de doctorat. În: *M.O.*, 1983, nr. 1-2, pp. 21-134; (II), 1983, nr. 3-4, pp. 155-262; (III), 1983, nr. 5-6, pp. 285-456.
571. NICOLAU, Nicu. Pătımirea Bisericii în închisorile comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 151, 15-29 februarie, pp. 5, 7.
572. OANCEA, Dorin. B.O.R. în raport cu regimul comunist din România. În: *R.T.*, 1997, an. VII, nr. 4, pp. 30-48.
573. OANCEA, Iulian Aurelian. Preotul Amos FLOREA – un pătimitor în temnițele comuniste. În: Florin DOBREI (coord.). *Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*. Alba Iulia; Deva: Ed. Reîntregirea; Ed. Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015, pp. 289-290.
574. OGĂȘANU, Dumitru. Modul cum se acționează pentru prevenirea activităților dușmănoase desfășurate de elemente ostile sub acoperirea religiei. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1989, nr. 2 (86), pp. 34-36.
575. OLARIU, Ioan. Compromiterea iehovistului „Aurelian”. În: *Securitatea*. Buletin intern. Număr festiv [Strict secret], 1970, nr. 2 (14), pp. 54-56.

576. ONIȘORU, Gheorghe. Atitudini politice ale clerului din România, 1944–1948. În: *Arhivele Totalitarismului*, 1997, an. V, nr. 2-3 (15-16), pp. 51-56. ISSN 1221-6917.
577. OPRIȘ, Ioan. Restaurări la monumentele istorice din Oltenia, 1850–1950. În: *M.O.*, XL, 1988, nr. 4, pp. 10-33.
578. PĂCURARIU, Mircea; Ciurea, Al.I. Istoriografia Bisericii Române și problemele ei. În: *B.O.R.*, 1971, an. LXXXIX, nr. 3-4, pp. 355-381.
579. PĂCURARIU, Mircea. 100 de ani de la recunoașterea autocefaliei B.O.R. Câteva considerații privind vechimea „autocefaliei” B.O.R. În: *M.A.*, 1985, 30, nr. 5-6, pp. 275-287.
580. *Idem*, Istoriografia Bisericii românești din Transilvania. În: *Contribuții transilvănene la teologia ortodoxă*. Sibiu, 1988, pp. 68-100.
581. *Idem*, Istoria Bisericii din Oltenia. Biserica din Oltenia după 1948. În: *M.O.* (Craiova: Ed. Mitropoliei Olteniei), 2003, an. LV, nr. 9-12, p. 147.
582. *Idem*, Preoți sibieni și brașoveni în închisorile comuniste. În: *R.T.* (Sibiu), 2004, an. XIV (86), nr. 4, octombrie-decembrie, pp. 33-64;
583. *Idem*, Preoți și teologi din Arhiepiscopia Sibiului morți în închisorile comuniste. În: *R.T.* (Sibiu), 2005, an. XV (87), nr. 1, ianuarie-martie, pp. 11-15.
584. PĂIUȘAN, Cristina. Politica patriarhilor României și „colaboraționismul” cu organele statului. În: *Analele Sighet*, 1999, vol. VII, pp. 111-117.
585. Pătımirea Bisericii în închisorile comuniste. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1996, an. VIII, nr. 151, pp. 5, 7.
586. PĂUNOIU, Diana-Mihaela. Funcționari publici basarabeni refugiați în Oltenia anulului 1940. În: *Congresul Național al Istoricilor Români. Rezumate ale comunicărilor /Ediția a IV-a /2024*. Chișinău – Suceava. 27–31 august 2024, Chișinău: S.n., p. 234. ISBN 978-5-36241-280-7.
587. PETCU, Adrian Nicolae. 1942–1943: Activitatea B.O.R. în Transnistria. În: *Studii și Materiale de Istorie Contemporană*, 2002, I, pp. 289-309.
588. *Idem*, Participarea B.O.R. la rezistența anticomunistă. În: *Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România. 1944–1962*. București: Ed. Kullusys, 2003. Pp. 18-32.
589. *Idem*, Studiu Introductiv. În: *Martiri pentru Hristos din România în timpul regimului comunist*. București: Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., 2007. pp. 24-38. ISBN 978-973-616-092-9.
590. *Idem*, Preoți făgărășeni în atenția Securității. În: Cosmin BUDEANCĂ, Florentin OLTEANU (coord.). *Forme de represiune în regimurile comuniste*. Iași: Polirom, 2008, pp. 271-303. ISBN 978-973-46-1088-4
591. *Idem*, Activitatea Departamentului Cultelor în atenția Securității (1970–1989). În: *Caietele C.N.S.A.S.* Revistă semestrială editată de C.N.S.A.S., 2009, an. II, nr. 2(4), pp. 73-78.
592. *Idem*, Preoții basarabeni și bucovineni în atenția Securității. În: *Caietele C.N.S.A.S.*, 2009, an. II, nr. 1(3), pp. 147-178.
593. *Idem*, Strategii ale Patriarhului Justinian MARINA pentru organizarea și dezvoltarea monahismului ortodox în perioada comunistă. În: *Dialog teologic* (Iași), 2010, an. XIII, nr. 25, Iași, pp. 101-107.
594. *Idem*, Părintele CLEOPA Ilie în documentele Securității. În: *B.O.R.*, 2011, nr. 1, ianuarie-aprilie, pp. 238-266.
595. *Idem*, Destinul Mănăstirii Brâncoveni-Olt în comunism. Disponibil: <https://ziarullumina.ro/societate/historica/destinul-manastirii-brancoveni-olt-in-comunism-92776.html> (accesat: 12.01.2024).
596. *Idem*, Părintele Arsenie PAPACIOC în documentele Securității (1938–1958). În: *Caietele C.N.S.A.S.*, 2012, an. V, nr. 1-2, 9-10, pp. 249-280.
597. *Idem*, Împuternicitul de culte între conformism și asigurarea libertății religioase. În: *Caietele C.N.S.A.S.*, 2013, an. VI, nr. 1-2 (11-12), pp. 7-82.

598. *Idem*, Clerici hunedoreni sub persecuția comunistă. În: DOBREI, Florin (coord.). *Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*. Alba Iulia; Deva: Ed. Reîntregirea; Ed. Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015, pp. 119-176.
599. *Idem*, B.O.R. În: Liliana COROBICA (edit.). *Panorama comunismului în România*. Iași: Polirom, 2020, pp. 496-518. ISBN 978-973-46-8261-4.
600. *Idem*, Închisorile ieromonahului Mina DOBZEU. În: *Altarul Reîntregirii*. Martirologie și rezistență anticomunistă, 2020, nr. 1, pp. 79-112.
601. *Idem*, Ortodoxia Basarabeană în timpul Guvernării Antonesciene (1941–1944). În: *Studia Universitatis Moldaviae*. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2023, nr. 4 (174), pp. 32-44. ISSN 1811-2668.
602. *Idem*, ENACHE, George; BUDEANCĂ, Denisa. Ministerul/Departamentul Cultelor. În: BANU, Florin; ȚĂRANU, Liviu (coord.), *Securitatea (1948–1989). Monografie*. Vol. I. Ediția a II-a. Târgoviște, Cetatea de Scaun, 2023, pp. 549-565.
603. PETRESCU, Dragoș. B.O.R. sub regimul comunist: o abordare instituțională. În: TĂTARU-CAZABAN, Miruna (coord.). *Teologie și Politică de la Sfinții Părinți la Europa unită*. București: Ed. Anastasia, 2004.
604. PĂTULEANU, Constantin. Mitropolitul Nestor VORNICESCU și mișcarea ecumenicală. În: Vlădica Nestor. *Păstorul oltenilor*. Craiova: Ed. M.O., 2007, pp. 145-152.
605. POP, Iulia. Dumnezeu în închisorii/Dumnezeu în închisoare. Experiențe religioase în memorialistica românească de detenție. În: *Anuarul de Istorie Orală* (Cluj-Napoca), 2007, 8, pp. 249-277.
606. POPA, Ioasaf. Regulamentul pentru organizarea vieții monahale. În: *B.O.R.*, LXXI, 1953, nr. 11-12, pp. 1159-1185.
607. POPESCU, Teodor M. Actualitatea creștinismului. În: *Păstorul ortodox* (Pitești), 1947, an. XXVII, nr. 1-12, pp. 15-20.
608. Pr. G. Viața monahală în ultimii 10 ani. În: *B.O.R.*, 1958, nr. 76, pp. 513-521.
609. PREDA, Radu. Biserica în stat. Șansele și limitele unei dezbateri. În: Ioan ICĂ JR., Germano MARANI. *Gândirea socială a Bisericii: fundamente, documente, analize, perspective*. Sibiu: Deisis, 2002, pp. 21-22. ISBN 973-9344-68-2.
610. RAMET, Sabrina P. Church and State in Romania before and after 1989. În: Henry F. CAREY (ed.). *Romania since 1989: politics, economics, and society*. Lanham: Lexington Books, 2004. Pp. 134-149. ISBN 978-073-910-592-4.
611. RANGU, C. Depistarea unor canale de tranzitare a materialelor cu caracter religios. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1972, nr. 4 (20), pp. 40-42.
612. RAȚIU, Ion. The Communist attack on the Catholic and Orthodox Churches in Rumania. În: *The Eastern Churches Quarterly*, 1949, VIII, 3, July-September, pp. 163-197.
613. RĂDULESCU, Ana-Maria. Clerici ortodocși în închisorile comuniste. Studiu preliminar, V „Județul Olt”. În: *M.O.*, an. LVIII, 2005, nr. 5-8, pp. 143-144;
614. *Idem*, Desființarea mănăstirilor din Arhiepiscopia Craiovei: 1958–1960. În: *Studia Politica*, 2007, 7, nr. 3, pp. 675-696.
615. *Idem*, Nifon Criveanu, episcop al Hușilor (1933–1939) și mitropolit al Olteniei (1939–1945). În: *Acta Moldaviae Meridionalis*, 2010, XXXI, pp. 159-195. ISSN 0257-7372.
616. RĂDULESCU, Dan Constantin. Învățământul Românesc 1948–1989. Între derivă și recuperare instituțional-funcțională. În: *Calitatea Vieții*, 2006, an. XVII, nr. 3-4, p. 312.
617. RĂDULESCU, Mihai. Cuvântul lui Dumnezeu în pușcărie. În: *Vestitorul Ortodoxiei*, 1993, an. V, nr. 95, 31 mai, p. 2; 1993, nr. 98-99, iulie, p. 2; 1993, nr. 100, august, p. 2; 1993, nr. 101, 15 septembrie, p. 2; 1993, nr. 103, 15 octombrie, p. 2; 1993, nr. 104, 1 noiembrie, p. 2; 1993, nr. 105, 15 noiembrie, p. 2; 1993, nr. 106, 1-15 decembrie, p. 2; 1994, nr. 108, 15 ianuarie, p. 2; 1994, nr. 109, 31 ianuarie, p. 2; 1994, nr. 110, 15 februarie, p. 2; 1994, nr. 111, 28 februarie, p. 2; 1994, nr. 112, 15 martie, p. 2;

618. RĂDULESCU, Toma. Preotese pârtașe la suferința soților persecutați. În: *Femeia ortodoxă*. Revistă de cultură și spiritualitate ortodoxă (Craiova), 2002, nr. 4, 25 decembrie, pp. 21-23.
619. *Idem*, Preotul Florian N. IONESCU (1912–1994), din jud. Olt, mărturisitor pentru Hristos în închisorile comuniste. În: *M.O.*, an LXX, nr. 5-8, 2018, 4 doc. pp. 96-114.
620. RĂMUREANU, Ioan. Preocupări și studii de teologie istorică și patristică. În: *S.T.*, 1968, nr. 5-6, pp. 364-388.
621. RISTACHE, C.; TOIESCU, H.; TOMESCU, V. Periculozitatea social-politică a activității desfășurate de secta religioasă „Martorii lui Iehova”. În: *Studii și documente*, vol. I / C.S.S. Centrul de Triere-dispecerat, cercetare-documentare și arhivă, București, 1969, pp. 145-186.
622. ROVENȚA, Haralambie. Omul lui Hristos. În: *B.O.R.*, 1945, an. LXII, nr. 6 pp. 242-262.
623. SACERDOȚEANU, Aurelian. Constantin Brâncoveanu și ctitoriile sale din Oltenia. În: *M.O.*, XVI, 1964, 9-10, pp. 708-727.
624. SASU, Aurel. Libertatea în duh. Referat asupra publicațiilor religioase [despre cenzurarea revistelor bisericești în 1948]. În: *Tabor*, 2009, an. III, nr. 9, decembrie, pp. 85-97.
625. SĂVOIU, Vasile. „Cucernicia sa” se înrolase în... Oastea Domnului. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1981, nr. 3 (55), pp. 63-65.
626. SCURTU, Ion. Spionii „Sanctității Sale”. În: *Securitatea*. Buletin intern, 1981, nr. 4 (56), pp. 60-61.
627. SIMIONESCU, Gheorghe I.; SIMIONESCU, PETRE I. Bisericile din satul Urși-Olt și slujitorii ei. În: *M.O.*, serie nouă, 1995, an. XLVII, nr. 3-6, pp. 105-107.
628. STAN, Liviu. Statutul B.O.R. În: *S.T.* (scrisa a II-a), 1949, nr. 7-8, pp. 636-661
629. *Idem*, Legislația Bisericească a Patriarhului Justinian. În: *B.O.R.*, 1953, nr. 5-6.
630. *Idem*, Grija pentru biserici și alte monumentele religioase. În: *M.O.*, mai–iunie 1955, nr. 5-6, pp. 331-332.
631. STĂNELULESCU-BÂRDA, Alexandru. Ierarhii plaiurilor oltene în prima sută de ani de autocefalie a B.O.R. În: *M.O.*, 1984, 36, nr. 5-6, pp. 334-365.
632. STĂNELULESCU-BÂRDA, Alexandru. Vechi locașuri de cult și așezări umane pe pământul Olteniei. În: *M.O.*, XXXVI, nr. 5-6, 1984, pp. 373-382.
633. STĂNILOAE, Dumitru. Prigonirea Bisericii Ortodoxe strămoșești sub comunism. În: *Vestitorul Ortodoxiei Românești*, 1990, an. I, nr. 3, pp. 1-3; *Ortodoxia*, 1990, an. XLII, nr. 1, pp. 1-6; *Telegraful Român*, 1990, an. 138, nr. 7-8, 15 februarie, pp. 1-2.
634. STĂNILOAE, Dumitru. Témoignage. La persécution de l’Eglise Orthodoxe Roumaine sous le régime communiste. În: *Nouvelles de l’Eglise Orthodoxe Roumaine*, 1990, an. XX, pp. 8-11.
635. STOIAN, Stanciu. Discurs la ridicarea în rang de Mitropolit a Î.P.S. Firmilian. În: *Buletinul M.O.*, 1949, nr. 4-5, p. 15.
636. ȘANDRU, Dumitru. Biserica din România, 1944–1948. În: *Arhivele Totalitarismului*, 1998, an. VI, nr. 1 (18), pp. 210-228.
637. ȘARPE, Ioan. Prigoana monahismul românesc în timpul regimului comunist – o încercare de recontextualizare. În: *Revista Teologică*, 2016, nr. 1, pp. 159-178.
638. ȘERBĂNESCU, Florinel N. Pictura de lemn de la mijlocul secolului al XVII-lea în lăcașul de cult-monument. În: *Revista Muzeelor și Monumentelor*. Seria Monumentelor Istorice și Artă (București), 1978, an. XLVII, nr. 2, pp. 78-84;
639. *Idem*, Marco DANOVICI și ctitoria sa de la Sâmburești, jud. Olt. În: *Muzeul Național de Istorie a României* (București), 1983, nr. 7, pp. 145-161.
640. ȘERBĂNESCU, Niculae. Mănăstiri și biserici ctitorite de Mihai Viteazul. În: *Mitropolia Banatului*, XXVII, 1977, nr. 10-12, pp. 692-703.

641. *Idem*, Ierarhii plaiurilor oltene în prima sută de ani de autocefalie a B.O.R., 1885 – 25 aprilie 1985. În: *M.O.*, mai–iunie 1985, nr. 5-6, pp. 334-336.
642. ȘINCAN, Ana. On the relationship of church and state in communist Romania. Theoretical and comparative framework. În: *Anuarul Inst. de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”*, Vol. 13. Târgu-Mureș, 2010, pp. 185-199. ISSN 1454-5284.
643. TEODORESCU-BRANIȘTE, Tudor; TANDA, Popa. În: *Jurnalul de dimineața*, 1945, an.VII, nr. 275, 18 octombrie, pp. 1-2.
644. TOMOȘ, Nicolae; TOMESCU, Vtalian. Bandele înarmate – expresie a luptei claselor exploatatoare împotriva revoluției socialiste. În: *Studii și documente*. Vol. III /C.S.S. Centrul de Triere-dispecerat, cercetare-documentare și arhivă, București, 1969, pp. 145-186.
645. ȚĂRĂU, Liviu. Ziarul „Scânteia” și Razboiul Rece. Atitudine politica și limbaj, 1945–1953. În: *Revista istorică*. Serie nouă. 1993, tom IV, nr. 7-8, pp. 725-741.
646. *Idem*, Percepții americane privind situația religioasă din România, 1944–1946. În: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*. Theologia catholica (Cluj-Napoca), 2000, 45, nr. 2, pp. 3-18.
647. ȚĂRĂU, Virgiliu. Democrațiile populare” și atitudinea lor față de religie și Biserică în anul 1948. În: *Analele Sighet*, 1998, vol. VI, pp. 670-678.
648. ȚINTĂ, Ilie. Teologi și preoți ortodocși în temnițele comuniste. În: *Telegraful Român*, 1991, an. 139, nr. 15-16, 15 aprilie, pp. 1, 3.
649. URSU, Dragoș. Ortodoxia și comunismul. Memoria unei istorii traumatice. În: Răzvan BRUDIU, Mihail K. QARAMAH (ed.). *Biserica și Statul: perspective diacronice asupra unei relații polivalente* /Carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. Iași: Doxologia, 2023, pp. 277-294. ISBN 978-630-301-030-4.
650. VARTOLOMEU, Diacul. Monumentele noastre de artă religioasă. În: *B.O.R.*, LXXI, 1953, nr. 4, pp. 346-361.
651. VARZARI, Pantelimon; ARHIP, Sorin; DUBCOVEȚCHI, Anișoara. Democrația ca fenomen social: repere conceptual-teoretice. În: *Revista de studii interdisciplinare „C. Stere”*, 2016, nr. 1(9), pp. 60-80. ISSN 2457-5550.
652. VASILIU, Cezar. Festivitatea decernării medaliei jubiliare «a XXV-a aniversare a proclamării Republicii» unor reprezentanți ai B.O.R. În: *M.O.*, martie– aprilie 1973, nr. 3-4, p. 339.
653. VENIAMIN, Monahul. Galeria călugărilor noștri. În: *Viață Monahală*, 1939, II, nr. 3, pp. 81-88.
654. Vești din țară și din lume. Apelul Consiliului Mondial al Păcii. În: *G.B.*, 1951, nr. 5-6, p. 16.
655. Vești din țară și lume. În: *G.B.*, 1951, nr. 1-2, p. 16.
656. VIDENIE, Nicolae. Atitudinea anticomunistă, calvarul și martiriul preoților ortodocși reflectate în presa exilului românesc (1945–1989). În: BUDEANCĂ, Cosmin; OLTEANU, Florentin; POP, Iulia (coord.). *Rezistența anticomunistă. Cercetare științifică și valorificare muzeală*, vol. 2. Cluj-Napoca: Argonaut, 2006, pp. 32-51. ISBN 973-109-039-8.
657. VINTILESCU, Petre. Clopotnițe. În: *B.O.R.* Buletinul Oficial al Patriarhiei Române, 1968, an. LXXXVI, nr. 1-2, pp. 199-208.
658. VISARION [Episcopul Tulcii]. B.O.R. și rezistența ei în lupta contra statului totalitar comunist. În: *R.T.*, 2009, 19, nr. 3, pp. 9-20.
659. VOICESCU, Constantin. Oameni ai bisericii în rezistența anticomunistă din munții și codrii României. În: *Analele Sighet*, 1995, vol. II, pp. 279-294.
660. VOLCU, Ion. Aspecte privind cenzura la Brăila în documente de arhivă. 1938–1944. În: *Oltenia*. Studii și comunicări. Arheologie – Istorie. Craiova: Muzeul Olteniei, 2019, vol. XXVI, pp. 3-404. ISSN 1454-6892.
661. VORNICESCU, Nestor. Contribuția patriotică adusă de clerul din părțile oltene în anii 1877–1878. În: *M.O.* (Craiova), 1977, XXIX, nr. 4-6, pp. 259-305.

662. VORNICESCU, Nestor. La împlinirea a 100 de ani de la recunoașterea autocefaliei B.O.R. În: *M.O.*, 37, nr. 5-6, 1986, pp. 324-333.
663. XENOFONTOV, Ion [Valer]. Stahanovismul în R.S.S. Moldovenească. Studiu de caz: sectorul viti-vinicol. În: *Destin Românesc*. Revistă de istorie și cultură, Chișinău, Inst. Cultural Român, nr. 1, 2008, pp. 26-40.
664. *Idem*, Activitatea împuterniciților în problemele Bisericii Ortodoxe de pe lângă Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. pentru R.S.S. Moldovenească. În: *Evoluții instituționale și impact social*. Lucrări prezentate la Simpozionul Internațional Stalinizare și destalinizare. Făgăraș-Sâmbăta de Sus, 22–25 iulie 2013, Iași: Polirom, 2014, pp. 311-322. ISBN 978-973-46-5178-8.
665. XENOFONTOV, Ion Valer. Intervenția sovietică în Cehoslovacia (1968). Din memoriile unui medic militar. În: *The 1 st Annual Kurultai of then Endangered Cultural Heritage*. AKECH 2018, 5–8 July. Constanța: Anticus Press, 2018, pp. 100-113. ISBN 978-606-94609-5-6.
666. *Idem*, România în „Epoca lui Nicolae Ceaușescu” (1965–1989). În: *Revista Militară*. Studii de securitate și apărare, nr. 1 (21), 2019, pp. 104-133. ISSN 1857- 405X.
667. *Idem*, Atrocitățile bolșevice comise împotriva clerului ortodox din R(A)SS Moldovenească. În: C. MANOLACHE (ed.). *Arhivele memoriei: Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească: Memorii. Documente. Studii de caz, vol. III: Cercetări realizate în localitățile din sudul Republicii Moldova*. Chișinău: Biblioteca Științifică (Inst.) „Andrei LUPAN”, 2019, pp. 276-298. ISBN 978-9975-3283-9-5.
668. *Idem*, Activitatea Seminarului Teologic din Chișinău în perioada interbelică. În: *Latinitate, Romanitate, Românitățe*», conferință științifică internațională (6; 2022; Chișinău). Chișinău: Lexon-Prim, 2022, pp. 344-353. ISBN 978-9975-163-66-8.
669. *Idem*, Învățământul superior în Basarabia interbelică: constituire, instituționalizare și evoluție. În: *În oglinda istoriei: de la medieval la contemporan: In onorem profesor Valentin TOMULEȚ /ed.: Constantin MANOLACHE; coord.: Liliana ROTARU*, Chișinău, Biblioteca Științifică (Inst.) „Andrei Lupan”, 2022, pp. 639-653. ISBN 978-9975-62-465-7.
670. *Idem*, The Situation of Monastic in Soviet Moldova. În: URSU, Dragoș (Ed.). *Churches an Political Power unde Communism in Central and Eastern Europe. Individual Biographies and Institutional Mechansim*. LIT, 2024, pp. 93-106. ISBN 978-3-643-91671-6.
671. ZAHARIUC, Paul. Repatrierea basarabenilor refugiați în jud. Vaslui (1944–1945). În: *A.M.M.*, 2007-2008, XXVIII-XXIX, pp. 252-261.
672. БУЕВСКИЙ, А.С. К годовщине Совещания Предстоятелей и Представителей Православных Церквей в Москве (1948–1949 гг.). În: *Журнал Московской Патриархии*, 1949, № 8, с. 14-24; № 9, с. 38-42.
673. КОСТРЮКОВ, А.А. Подготовка Московского совещания глав и представителей поместных православных Церквей 1948 г. În: *Российская история*, № 1, 2019, с. 197-206. 2949-124X.
674. МОНГУШ, М.В. Всеправославное совещание 1948 года: новые документы к истории его подготовки. În: *Восточный архив*, № 2 (44), 2021, с. 94-102. ISSN: 2072-5795.
675. ЧУМАЧЕНКО, Т.А. К истории организации Совещания глав православных автокефальных церквей в июле 1948 г. в Москве. În: *Свобода совести в России: исторический и современный аспекты*. Сборник докладов и материалов международных, общероссийских и межрегиональных научно-практических семинаров и конференций. 2004–2005 гг. Вып. 2. Москва, 2005, с. 228-248. ISBN 978-5-91470-019-2.
676. ШКАРОВСКИЙ, Михаил. Православная Церковь Румынии в 1918–1950-х годах. În: *Вестник церковной истории*, 2011, № 3-4, с. 173-224. ISSN: 1818-6858.

ANEXE

Anexa 1. Ghidul interviului semistructurat

I. Argument

Acest interviu se realizează cu persoane care pot furniza informații relevante despre impactul regimului comunist asupra Bisericii și slujitorilor ei în jud. Olt în perioada 1944–1989. Materialul este utilizat în scopuri științifice și constituie o alternativă la istoria oficială, scrisă, a subiectului enunțat.

II. Date signalectice. Prezentare intervievator. Prezentare intervievat

III. Linii de subiect:

1. Ce vă amintiți despre educația religioasă aplicată în familia dumneavoastră în perioada comunistă?
2. Care era percepția în societate vizavi de impactul regimului comunist?
3. Ce metode de presiune utilizau autoritățile în raport cu slujitorii de cult?
4. Au fost situații concrete ale autorităților de intimidare a slujitorilor locașului monahal?
5. Au încercat autoritățile laice să-și impună oamenii săi în viața comunității monahale?
6. Se aplica cenzura în cazul publicațiilor religioase?
7. Se studiau și vizualizau emisiuni radio și TV?
8. Ce evenimente din viața de cult v-au marcat?
9. Care sunt amintirile legate de membrii comunității monahale?
10. Din ce cărți se citea la slujbele religioase?
11. Ce cărți erau în biblioteca mănăstirii?
12. Vă informați din surse alternative de peste hotare (radio, televizor, ziare)?
13. În opinia dumneavoastră, au existat ani sau evenimente istorice care au afectat viața religioasă în România, jud. Olt?
14. Ați avut personalități care v-au influențat formarea? Ați avut exemple de urmat?
15. O zi din viața călugărilor la mănăstire în perioada regimului comunist?
16. Ați sesizat amprenta ideologiei asupra vieții religioase?
17. Se realiza că există și altă lume, în afara celei comuniste?
18. Participarea la evenimente cu caracter festiv (adunări solemne, demonstrații, sărbători oficiale)? Ce sărbători oficiale se serbau (1 Mai, 23 August, 7 Noiembrie, Anul Nou etc.)?
19. Cum treceau sărbătorile religioase (Crăciunul, Paștele, Paștele Blajinilor)? Restricții?
20. Cum era apreciată situația economică din România în anii 1980 din perspectiva comunității religioase?
21. Cum era relația dintre comunitățile religioase de la periferie (jud. Olt) și cele de la centru (București)?

IV. Materiale ilustrative. Fotografia persoanei intervievate din timpul interviului. Fotografii, documente de epocă din anii regimului comunist în jud. Olt.

V. Coordonate.

Anexa 2. Interviu realizat de Ionuț I. Enache cu monahia Filofteia (Cristina Grigoraș), Mănăstirea Brâncoveni, 10 februarie 2024

– Mă numesc Cristina Grigoraș, numele de călugărie Filofteia, m-am născut în 1964, în com. Tanacu, jud. Vaslui, din părinții Vasile și Emilia Grigoraș. Am absolvit școala generală în comuna Tanacu, localitatea natală, iar mai apoi liceul în orașul Vaslui, specializarea chimie, promoția 1982.

Deși vorbisem să mă retrag la Mănăstirea Văratec, părintele Gheorghe Mardare mi-a spus că, atunci când va veni momentul să plec, să trec întâi pe la dânsul. Acesta fusese scos cu decretul din mănăstire și slujea ca preot paroh lângă Iași, în localitatea Tungeji. El m-a convins să aștept la parohie redeschiderea mănăstirii

Brâncoveni, ceea ce a durat aproape un an de zile. Îmi aduc aminte de data la care am plecat la mănăstirea Clocociov, 3 ianuarie 1985, an cu o iarnă foarte grea. Părintele Visarion și-a dorit să rămân la Clocociov, dar am refuzat deoarece venisem pentru mănăstirea Brâncoveni.

Când am ajuns după Paști la Brâncoveni împreună cu părintele Gheorghe, biserica, clopotnița, dar și zidurile, erau într-un stadiu foarte avansat de degradare. Curtea mănăstirii era un adevărat depozit de materiale de construcții, foarte multă scândură, foarte multă cărămidă. După amenajarea singurei camere de locuit, eu și sora care mai era cu mine la mănăstire am început să ducem o viață monahală atât cât s-a putut. Referitor la slujbe acestea nu se făceau zilnic deoarece era șantier și aveam mult de lucru, liturghia se ținea doar duminica, însă noi ne făceam canonul în fiecare zi.

La început, părintele Gheorghe nu locuia cu noi în mănăstire, pentru că nu avea unde, ci în satul Văleni, la părintele Ion (Nelu) Smeureanu, care ne-a ajutat foarte mult în perioada aceea. Îmi aduc aminte de o întâmplare care a schimbat un pic lucrurile. La un moment dat ne adunasem patru surori de mănăstire. Seara, după ce ne-am făcut canonul la lumina lampei cu gaz, am văzut la geam un bărbat care se uita la noi, cu toate că fereastra era undeva mai sus. În cameră aveam într-un colț anumite unelte pentru munca pământului, pe care ne-am gândit să le folosim în cazul în care trebuia să ne apărăm. Noaptea a trecut foarte greu, ne era frică. Dimineața când a venit părintele i-am spus cele întâmplare, acesta a încercat să ne convingă că nu a fost nimic, însă urmele de nămol lăsate pe schelă au confirmat cele spuse de mine. Din acest motiv, ne-am grăbit să amenajăm părintelui Gheorghe o cameră pentru a fi alături de noi.

Din păcate, s-au furat multe materiale în perioada aceea. Muncitorii plecau seara cu mașina, și luau puțin câte puțin.

– ***Ce vă amintiți despre educația religioasă aplicată în familia dumneavoastră în perioada comunistă?***

– Despre educația religioasă vă pot vorbi câteva ceasuri bune fără a lua pauză. Provin dintr-o familie de chiaburi. În afară de mine mai am un frate. Credința ne-a fost sădită în suflet de către mama noastră care era o femeie foarte evlavioasă. Nu exista slujbă religioasă la care să nu se ducă, de post nici nu mai vorbesc. În ceea ce privește canonul de rugăciuni, dânsa și-l făcea cu mare strictețe și era destul de mare, fiind însoțit întotdeauna de metanii. La slujbele religioase mergeam împreună cu ea, rosteam *Crezul* în cadrul *Sfintei Liturghii*, cântam împreună cu ceilalți credincioși. De la mama am învățat și *Psalmul 50*, de mică i-am cerut să mă învețe, iar ea îl rostea cu voce tare și așa am ajuns să îl memorez.

Îmi aduc aminte de faptul că în clasa a XI-a, la ora de Filosofie, profesoara ne spunea că religia se bazează pe „Crede și nu cerceta”, însă eu m-am ridicat și am spus că nu este adevărat, pentru că *Biblia* ne învață să cercetăm scripturile, deoarece în ele găsim Adevărul.

O altă amintire legată de viața religioasă este aceea că în aceeași perioadă am intrat în Oastea Domnului în mun. Vaslui. Era o organizație foarte frumoasă, deoarece se întrunea după slujbe în casele creștinilor, unde se rosteau poezii religioase și se cântau diferite privesne.

La una dintre întruniri, a doua zi de Paști, în anul 1982, soția unuia dintre noi, nefiind de acord cu întâlnirile noastre, ne-a reclamat și a venit Miliția; am fost duși cu duba la sediu, am fost interogați până la ora 23:00, iar a doua zi am primit toți amendă pentru că am interpretat cântări mistice, interzise. Eu am fost norocoasă că am fost amendată cu doar 3 000 de lei, care era totuși o sumă mare (un salariu și jumătate), dar alții au fost amendați cu sume mult mai mari, până la 10 000 lei (gazda noastră). Aveam depuși la C.E.C. Bank chiar 3 000 de lei primiți de la unchiul meu și voiam să îmi cumpăr o mașină de cusut. Dar, slavă Ție, Doamne, că ne-ai învrednicit a suferi ceva pentru Tine! Astfel m-am întărit și mai mult în credință. Cu timpul, citind și mai multe cărți duhovnicești, am început să neglijez un pic cercetarea pentru școală. Iar după citirea vieților Sfintei Ecaterina și a Sfântului Calinic, ajunseseam să umplu, scriind de mână, un caiet studentesc cu viețile acestora, dar și ale sfinților Timotei și Mavra, cu cântări duhovnicești, aceasta pentru că nu prea se găseau cărți religioase.

Încă din clasele gimnaziale mergeam cu un bătrân din comună în vizită la fiica sa care era monahie la Mănăstirea Văratec. Aceasta mereu mă întreba dacă doresc să vin la mănăstire, dar eu nu îi răspundeam nici da, nici ba, astfel încât după clasa a X-a a renunțat să mă mai întrebe.

După absolvirea cursurilor liceale am fost recomandată de preotul paroh din Tanacu, Prea Sfințitului Eftimie al Romanului și Hușilor pentru a merge la Facultatea de Teologie. Dar, la vârsta de 19 ani, citind în viața Sfântului Calinic că acesta a plecat la mănăstire la 18 ani, m-am hotărât, în sfârșit, și i-am spus mamei că vreau să mă călugăresc. Ea a fost foarte bucuroasă, a început să facă multe metanii mari și să mulțumească lui Dumnezeu; mi-a mărturisit atunci că încă de când eram în pânțece m-a fâgăduit Maicii Domnului și s-a rugat să aleg această viață închinată lui Dumnezeu.

– ***Care era percepția în societate vizavi de impactul regimului comunist?***

– Din câte cunosc, acest regim era autoritar, însă oamenii nu erau împiedicați să participe la slujbele religioase. La noi în familie, deși nu se discuta în casă despre regimul comunist, mama nu l-a lăsat pe tatăl meu să se facă membru de partid.

– ***Ce metode de presiune utilizau autoritățile în raport cu slujitorii de cult?***

– Nu cunosc personal astfel de cazuri, mai ales la noi în acea zonă, comuna Tanacu, jud. Vaslui. Îmi aduc aminte doar de faptul că dirigintele, în clasa a VII-a, mi-a zis: „Cristina, am auzit că spui la biserică *Crezul*, de acum încolo să nu îl mai spui”. Când i-am povestit mamei, aceasta a fost foarte indignată și mi-a zis: „Să îi spui tovarășului diriginte că la școală dânsul este diriginte, iar acasă sunt eu!”. Aceste vorbe m-au încurajat foarte mult și am continuat să spun *Crezul* la *Liturghie*.

În primul an după venirea la mănăstirea Brâncoveni, părintele Gheorghe Mardare m-a trimis la praznicul Cuvioasei Parascheva de la Iași ca să adun bani pentru reparații, neștiind că îmi trebuie o delegație din partea Episcopiei. În timp ce arătam oamenilor veniți la hram poze cu mănăstirea noastră ruinată și ei donau fiecare cât putea, am fost interpelată de câțiva securiști (erau foarte înalți, îmbrăcați civil, cu pălării), care mi-au interzis să mai cer bani. Eu fiind o copilă de 20 de ani care nu mai avusesem de a face cu ei, am continuat colectarea. Atunci m-au dus în subsolul Mitropoliei, m-au certat și m-au luat la întrebări, eu m-am speriat tare. Unul dintre ei a cerut să îmi vadă mâinile. Când au văzut bătăturile și crăpăturile din palme s-au mirat că de ce cerșesc dacă am mâini muncite. Apoi mi-au spus că: „mâinile acestea te-au salvat”. Bani mi i-au confiscat, dar am înțeles că i-ar fi trimis la Episcopie la Vâlcea. Mi-au luat și buletinul, pe care l-am recuperat printr-o cunoștință. Probabil nu m-au crezut că adun pentru mănăstire banii, neavând nici o dovadă la mine. Și în zilele următoare, cât am rămas la Mitropolie, au continuat să mă urmărească. Am rămas atunci cu o frică și nu am mai mers câțiva ani la Cuvioasa.

– ***Au fost situații concrete ale autorităților de intimidare a slujitorilor lăcașului monahal?***

– Nu cunosc să fi avut loc acțiuni de intimidare a slujitorilor mănăstirii noastre, singura restricție era privitoare la numărul de viețuitoare; până în 1990 nu am putut fi mai mult de 12 maici. În rest, am fost chiar foarte mult ajutați de doamna Elena Bărbulescu, care era foarte modestă și populară cu noi. De la ferma Partidului care era lângă mănăstire ni se dădea și pâine pe cartelă pentru muncitori.

– ***Au încercat autoritățile laice să-și impună oamenii săi în viața comunității monahale?***

– Nu cunosc astfel de situații.

– ***Se aplica cenzura în cazul publicațiilor religioase?***

– Nu știu nicio publicație religioasă de la vremea aceea.

– ***Se studiau și vizualizau emisiuni radio și TV?***

– La început nu aveam nici curent, nici televizor.

– ***Ce evenimente din viața de cult v-au marcat?***

– Nu au fost evenimente foarte importante care să mă fi marcat.

– ***Care sunt amintirile legate de membrii comunității monahale?***

– Ceva deosebit nu îmi amintesc.

– ***Din ce cărți se citea la slujbele religioase?***

– Părintele Gheorghe Mardare adusese cărți de cult pentru strană, cu caractere latine.

– ***Ce cărți erau în biblioteca mănăstirii?***

– O bibliotecă a mănăstirii nu a existat în vremea aceea. Am găsit totuși niște cărți vechi, în chirilică, în biserică, iar maica stareță Mihaela Tamaș le-a dus la muzeul Mănăstirii Clocociov.

– ***Vă informați din surse alternative de peste hotare (radio, televizor, ziare)?***

– Nu am avut interesul acesta pentru alte informații din afară, cu excepția, mai târziu, a postului de radio „Europa Liberă”.

– ***În opinia dumneavoastră, au existat ani sau evenimente istorice care au afectat viața religioasă în România, jud. Olt?***

– Nu cunosc, nu aveam cunoștințe despre ce se întâmpla în afara mănăstirii.

– ***Ați avut personalități care v-au influențat formarea? Ați avut exemple în viață?***

– Când eram acasă mergeam la părintele Ilie Cleopa de la Sihăstria. Ne spunea să nu lăsăm nici o zi fără să facem dimineața *Acatistul Bunevestiri* și seara *Paraclisul Maicii Domnului*, și cu mila Lui am reușit să mă rog așa până acum, astfel că le învățasem pe de rost. Până să vin la mănăstire am învățat și *Psalmii Judecării* de la *Utrenie*, rugăciunile de dimineață și de seară. Acum le-am mai uitat, pentru că mă rog după carte. De asemenea, mergeam în grup și la părintele Paisie Olaru. În rest m-am ghidat după învățăturile desprinse din cărțile religioase.

– ***O zi din viața călugărilor la mănăstire în perioada regimului comunist?***

– Eu mă trezeam întotdeauna la ora 5:00 dimineața pentru a-mi face canonul, pentru ca mai apoi să mă ocup de bucătărie și de masa muncitorilor. Îmi aduc aminte că aveam grădină de zarzavat și legume, aveam și două vaci pe care le primisem de la Episcopia Râmnicului, am încercat să creștem și câțiva pui de găină, însă în condiții foarte grele, deoarece nu aveam nicio încăpere unde să îi adăpostim. În plus erau și foarte mulți șobolani, care ne-au mâncat mulți pui. Numai la muls nu mă pricepeam pentru că nu aveam putere în mâini. Era multă muncă, *Liturghie* numai în sărbători, în rest rugăciune particulară câtă mai puteam face fiecare după o zi întreagă de trebăluială. Dar eram tinere și în putere, aveam râvnă și nu simțeam greul, ci aveam bucurie.

– ***Ați sesizat amprenta ideologiei asupra vieții religioase?***

– Noi, fiind angrenați în viața de mănăstire, ora *et labora*, nu am resimțit presiunea ideologiei.

– ***Se realiza că există și altă lume, în afara celei comuniste?***

– Nu realizam.

– **Participarea la evenimente cu caracter festiv (adunări solemne, demonstrații, sărbători oficiale)? Ce sărbători oficiale se serbau (1 Mai, 23 August, 7 Noiembrie, Anul Nou etc.)?**

– Acasă participam la demonstrații de 23 August. În mănăstire nu mai aveam nicio legătură.

– **Cum treceau sărbătorile religioase (Crăciunul, Paștele, Paștele Blajinilor)?**
Restricții?

– Din punctul nostru de vedere, nu am avut restricții.

– **Cum era apreciată situația economică din România în anii 1980 din perspectiva comunității religioase?**

– Fiind izolați nu aveam acces la informații despre acest aspect.

– **Cum era relația dintre comunitățile religioase de la periferie (Olt) și cele de la centru (București)?**

– Normale. Am primit și vizita Prea Fericitului Teoctist în anul 1989, când a fost întâmpinat de P.S. Gherasim al Râmnicului, cu care fusese coleg de seminar (împreună cu arhimandriții Sofian Boghiu și Benedict Ghiuș). Aveau multă bucurie să se reîntâlnească.

Anexa 3. Interviu realizat de Ionuț I. Enache cu monahia Iulia (Iuliana Băgăcean), Mănăstirea Clocociov, 11 februarie 2024

– Mă numesc Iuliana Băgăcean, numele de călugărie Iulia, m-am născut la 16 ianuarie 1940, în satul Săcălaia, jud. Cluj, din părinții Alexandru și Rozalia Băgăcean. Am absolvit școala primară, cu clasele I–IV, în satul Săcălaia, iar mai apoi în orașul Gherla din jud. Cluj. În 1954, la vârsta de 14 ani, am intrat ca soră în obștea Sfintei Mănăstiri Măgura – Târgu Ocna, din jud. Bacău, unde timp de doi ani, am fost elevă la școala monahală. În anul 1957, împreună cu câteva maici, am fost trimisă la Schitul „Înălțarea Domnului” din jud. Bacău, cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Teofil Herineanu, Episcop al Romanului și Hușilor.

În anul 1959, prin decretul 410, am fost obligată să părăsesc mănăstirea, revenind în anul 1964 la Mănăstirea Sucevița, jud. Suceava, unde am fost tunsă în monahism, cu numele de Iulia.

În 1976, luna mai, împreună cu părintele duhovnic, părintele Visarion Coman și câteva maici, am venit la mănăstirea Clocociov.

Neputând să-mi termin școala la timpul potrivit, am absolvit cele 12 clase la Colegiul Național Agricol „Carol I” Strehareț din orașul Slatina.

Din 15 iunie anul 1992, am fost numită în funcția de stareță, la Sfânta Mănăstire Clocociov, Slatina, Protopopiatul Slatina, jud. Olt.

– **Ce vă amintiți despre educația religioasă aplicată în familia dumneavoastră în perioada comunistă?**

– Despre religie am aflat de la părinții și bunicii mei, cu care am viețuit până la 14 ani, când am plecat la mănăstire. Deși vârsta la care am plecat era fragedă, părinții nu erau împotriva, ei înșiși fiind oameni credincioși.

– **Care era percepția în societate vizavi de impactul regimului comunist?**

– După cum am spus, când am plecat de acasă eram destul de mică pentru a înțelege cum ne afectează regimul politic viața, regim care se instalase de șapte ani la data plecării mele.

– **Ce metode de presiune utilizau autoritățile în raport cu slujitorii de cult?**

– Nu cunosc personal astfel de cazuri, însă ulterior am auzit ce păteau cei ce se împotriveau fâțiș.

– ***Au fost situații concrete ale autorităților de intimidare a slujitorilor lăcașului monahal?***

– Nu cunosc să fi avut loc acțiuni de intimidare a slujitorilor mănăstirilor, cel puțin acolo unde am viețuit noi de-a lungul timpului.

– ***Au încercat autoritățile laice să-și impună oamenii săi în viața comunității monahale?***

– Nu cunosc astfel de aspecte. La Sucevița eram mai ferită de lucrul cu mirenii și nu pot preciza dacă se infiltrau oameni ai regimului, iar la Clocociov pot spune sigur că nu am avut astfel de probleme.

– ***Se aplica cenzura în cazul publicațiilor religioase?***

– Nu știu nicio publicație religioasă de la vremea aceea, anterior plecării la mănăstire, însă nici ulterior nu era în aria noastră de cunoaștere această problemă.

– ***Se studia și vizualizau emisiuni radio și TV?***

– Din păcate, nu aveam nici radio, nici televizor acasă.

– ***Ce evenimente din viața de cult v-au marcat?***

– M-au marcat slujbele religioase la cele mai importante sărbători, felul oamenilor de atunci de a participa la aceste slujbe în cadrul Bisericii și, ceva mai personal, un vis în urma căruia am ales viața de mănăstire.

– ***Care sunt amintirile legate de membrii comunității monahale?***

– Am multe amintiri legate de surorile de mănăstire, parte din ele chiar mergând împreună cu mine la mănăstirea Sucevița și, ulterior, la mănăstirea Clocociov. Ne-am înțeles foarte bine și am dus crucea pribegiei împreună, părăsind mănăstirea de metanie, fiind nevoite să lucrăm vreme de cinci ani în Fabrica de postav de la Buhuși, până când, în 1966 am reușit să ne îndreptăm spre mănăstirea Sucevița, în frunte cu părintele nostru duhovnic, părintele Visarion Coman.

– ***Din ce cărți se citea la slujbele religioase?***

– Mă voi referi strict la jud. Olt, în mănăstirea Clocociov folosindu-se cărți vechi în limba română, majoritatea fiind aduse cu noi sau primite de la alte maici ca ajutor pentru săvârșirea slujbelor.

– ***Ce cărți erau în biblioteca mănăstirii?***

– O bibliotecă a mănăstirii a apărut foarte târziu, ea cuprinzând foarte multe cărți din diverse domenii. A nu se confunda cu depozitul de carte veche, deschis în 1983, unde erau adăpostite cărți de cult din întreaga Episcopie, de la biserici de mir care nu aveau spații adecvate de depozitare.

– ***Vă informați din surse alternative de peste hotare (radio, televizor, ziare)?***

– Nu am avut interesul acesta pentru informații din afară, cum spuneam, am tot pribegit, iar când, în final, am rămas la mănăstirea Clocociov, munca epuizantă nu ne lăsa timp prea mult pentru a consulta știri laice.

– ***În opinia dumneavoastră, au existat ani sau evenimente istorice care au afectat viața religioasă în România, jud. Olt?***

– Noi am trăit 13 ani de comunism în jud. Olt, însă nu am avut probleme cu autoritățile vremii. Au observat că ne vedem de treaba noastră și ne-au lăsat în pace. O singură dată, cu câteva zile înainte de revoluție, au venit doi domni, nu le rețin numele, dorind o listă cu personalul monahal și vârsta noastră, ceea ce ne-a dus cu gândul că s-ar putea repeta un decret ca cel din 1959. Nu a mai fost cazul, pentru că la câteva zile a început Revoluția.

– ***Ați avut personalități care v-au influențat formarea? Ați avut modele în viață?***

– În primul rând, omul care mi-a marcat viața a fost părintele Visarion, duhovnicul nostru. Devotamentul lui necondiționat pentru a sluji *Liturghia*, pentru a ajuta oamenii în scaunul

de spovedanie era imboldul de care aveam nevoie uneori când ne slăbea râvna. El a fost, practic, un rectitor al mănăstirii Clocociov și, în plan secund, al vieții multor oameni. Desigur, și în Moldova, la mănăstirile unde am mai viețuit, am avut exemple de maici care mi-au rămas la suflet.

– ***O zi din viața călugărilor la mănăstire în perioada regimului comunist?***

– Nu era diferită față de o zi din anii ce au urmat căderii regimului. Noi aveam program de slujbe ca orice mănăstire, urmat de o zi de lucru pe șantierul care aproape că nu se mai termina. În acea perioadă, după 1976 când am venit, am demarat lucrările de restaurare a bisericii, au fost ridicate turlele, am refăcut zidul care înconjoară biserica pe vechea temelie care era din 1645. Au fost multe lucrări și putem spune că este mila Domnului că eram lăsați să lucrăm liniștiți.

– ***Ați sesizat amprenta ideologiei asupra vieții religioase?***

– Noi fiind angrenați în viața de mănăstire, putem spune că nu am resimțit presiunea ideologiei.

– ***Se realiza că există și altă lume, în afara celei comuniste?***

– Da, am avut acces în afara țării, și anume la Ierusalim și realizam că lumea este mult mai evoluată, mai dezvoltată, însă nu ne gândeam că la noi va putea fi așa ceva, atunci părea imposibil.

– ***Participarea la evenimente cu caracter festiv (adunări solemne, demonstrații, sărbători oficiale)? Ce sărbători oficiale se serbau (1 Mai, 23 August, 7 Noiembrie, Anul Nou etc.)?***

– Doar din auzite știm despre aceste demonstrații, nu am văzut și nici în oraș nu știm cum se serbau.

– ***Cum treceau sărbătorile religioase (Crăciunul, Paștele, Paștele Blajinilor)? Restricții?***

– Din punctul nostru de vedere, nu am avut restricții, însă pentru unii credincioși cred că era mai greu să participe la sărbători.

– ***Cum era apreciată situația economică din România în anii 1980 din perspectiva comunității religioase?***

– Nu aș putea să vorbesc la modul general, nu aveam multe informații atunci, noi multe lucruri le-am aflat după 1989, mai ales că eram într-un mediu închis. Însă ce putem spune este că resimțeam sărăcia, cu toate că sărăcia este modul de viață al călugărilor, dar când vine vorba de a hrăni obștea de maici și credincioși care treceau pe la noi, se resimțea lipsa diversității.

– ***Cum era relația dintre comunitățile religioase de la periferie (Olt) și cele de la centru (București)?***

– Nu știu, mai departe de Episcopia de Vâlcea, de care aparțineam, rareori am avut contact, deloc aș putea spune.

Anexa 4. Interviu realizat de Ionuț I. Enache cu profesorul Ion Vladu, Sfânta Mănăstire Căluș, 11 februarie 2024

– Mă numesc Ion Vladu și locuiesc în com. Oboga județul Olt, str. Principală numărul 302. Data nașterii este 27 ianuarie 1951. Locul nașterii este com. Oboga, rn. Balș, reg. Oltenia. Referitor la părinți. Tata, Tudor Vladu era de profesie brigadier silvic, iar mama – Domnica Vladu (fostă Țepeniș) – casnică. Am copilărit în com. Oboga. Am urmat cursurile Școlii Generale Oboga, fiind absolvent a opt clase, în perioada 15 septembrie 1958, până la 30 iunie 1966. La școală am avut și alte activități. La vârsta de 9 ani, în clasa a 2-a, în luna martie, am fost primit în rândul Organizației Pionierilor deoarece aveam medii de 7, 8, 9, și 10 și la vârsta de 9 ani am primit o cravată roșie. Secretar general al P.R.M. era Gheorghe Gheorghiu-Dej. Când a ajuns secretar general al Partidului Nicolae Ceaușescu s-au schimbat multe în țară și în

școli. P.R.M. a devenit P.C.R. În școli, toți elevii erau făcuți pionieri. Cei care împlineau vârsta de nouă ani și nu mai conta să aibă anumite medii, unii erau corigenți sau chiar repetenți. S-a introdus angajamentul valoric pentru fiecare pionier (sumă de bani obținută indirect). La cravata roșie s-a pus tricolor. Eram obligați să colectăm: sticlă, borcane, fier vechi, maculatură etc. De asemenea, strângeam plante medicinale și chite de spice după secerare. Toate erau valorificate, fiecărui pionier îi revenea de realizat o anumită sumă stabilită de sus la începutul anului școlar.

În perioada următoare, având opt clase, am dat examen de admitere la Liceul Teoretic Balș, susținând probe scrise și orale, la limba română, matematică și istorie. Perioada studiilor a fost de la 15 septembrie 1966, până la 30 iunie 1970. Am obținut și bacalaureatul. Am susținut examen de admitere la facultate, dar am picat. M-am angajat ca muncitor la Fabrica de osii și boghiuri, Balș. După aproximativ un an am fost secretar la Unitatea Militară nr. 01256 Caracal. După efectuarea stagiului militar, m-am angajat ca pedagog la Școala Profesională Nr. 2 Balș.

Am obținut examenul la Universitatea de Vest din Timișoara. Am absolvit cursurile universitare la Științe ale Naturii, Secția Matematică. Am funcționat ca profesor la Școala Gimnazială Gura Călușului din com. Oboga, jud. Olt, din 1 septembrie 1979 și până la 31 august 1990.

De la 1 septembrie 1990 m-am transferat la Școala Gimnazială Călușului, jud. Olt și am activat până la 31 august 2010. De la 1 septembrie 2010, m-am transferat la Școala Gimnazială Oboga, jud. Olt. Am funcționat până la 31 august 2013, dată când am fost pensionat. Nu am fost membru al P.C. R.

– ***Ce vă amintiți despre educația religioasă aplicată în familia dumneavoastră în perioada comunistă?***

– Despre religie am aflat de la bunicii mei cu care am viețuit până la terminarea liceului. Mergeam împreună cu dâșii la Biserică, nefiind opriți de nimeni.

– ***Care era percepția în societate vizavi de impactul regimului comunist?***

– În perioada comunistă oamenii își vedeau de treburile lor și nu erau afectați. Au fost mai complicate relațiile în perioada colectivizării. La 10 ani după colectivizare situația din țară și viața oamenilor a început să se schimbe în bine, s-a dezvoltat industria, cetățenii aveau locuri de muncă și majoritatea erau mulțumiți.

– ***Ce metode de presiune utilizau autoritățile în raport cu slujitorii de cult?***

– Nu am cunoscut să se fi aplicat represalii față de slujitorii Bisericii.

– ***Au fost situații concrete ale autorităților de intimidare a slujitorilor locașului monahal?***

– Nu cunosc să fi avut loc acțiuni de intimidare a slujitorilor Bisericii.

– ***Au încercat autoritățile laice să-și impună oamenii săi în viața comunității monahale?***

– Nu cunosc astfel de aspecte.

– ***Se aplica cenzura în cazul publicațiilor religioase?***

– Nu știu dacă erau publicații religioase.

– ***Se studia și vizualizau emisiuni radio și TV?***

– Da. Ascultam „Vocea Americii” și „Europa Liberă”. La posturile românești erau informații diferite.

– ***Ce evenimente din viața de cult v-au marcat?***

– M-au marcat slujbele religioase la principalele sărbători: Paște, Crăciun, Sf. Maria, Sf. Ion, Sf. Ilie, Sf. Nicolae.

– ***Care sunt amintirile legate de membrii comunității monahale?***

– Am văzut un călugăr în orașul Balș și i-am zis tatălui meu: „Tată, uite un om cu fustă!”. Tata mi-a explicat și ulterior m-a dus la Mănăstirea Călușului și astfel am văzut călugării. Îmi amintesc de părintele Ambrozie și Părintele Artenie.

– ***Vă informați din surse alternative de peste hotare (radio, televizor, ziare)?***

– Explicit, despre semnificația unor sărbători religioase ne documentam de la radio „Europa Liberă” și „Vocea Americii”.

– **În opinia dumneavoastră, au existat ani sau evenimente istorice care au afectat viața religioasă în România, jud. Olt?**

– Nu știu.

– **Ați avut personalități care v-au influențat formarea? Ați avut modele în viață?**

– Ca orice tânăr am avut persoane pe care le-am apreciat și am căutat să învăț ce este bine și folositor de la fiecare.

– **O zi din viața călugărilor la mănăstire în perioada regimului comunist?**

– O zi normală fără restricții. Eram profesor la Școala Gura Călușii aflată la 1 km. distanță față de Mănăstirea Călușii. Lunar se făceau ședințe la Școală cu scopul de a primii în partid noi membrii. Mulți nu știau să scrie și le scriam adeziunile. La finalul ședințelor, împreună cu secretarul de partid care era și primar, cu președintele C.A.P., directorul școlii, mergeam la Mănăstire. Unii intrau în Biserică, alții – nu, dar toți erau invitați la masă de părintele Stareț. Aveau loc discuții pe diferite teme, erau și contradicții, dar totul se termina cu bine.

– **Ați sesizat amprenta ideologiei asupra vieții religioase?**

– La noi la Biserică, marți după Paști, fiecare familie venea cu pomană în curtea Bisericii. Era bucuria noastră, a copiilor. La școală era program în două ture. Cei mici, clasele 1-4 aveau program până la ora 12:00, celelalte clase de 5-8, de la 12:00-17:00. Slujba religioasă începea la ora 12:00. Elevii cei mari nu puteau să participe și mulți lipseau de la cursuri. Veneau profesorii după ei la Biserică și începea o polemică între părinți și profesori. A doua zi, unii diriginți aplicau sancțiuni elevilor participanți la Biserică.

– **Se realiza că există și altă lume, în afara celei comuniste?**

– Da.

– **Participarea la evenimente cu caracter festiv (adunări solemne, demonstrații, sărbători oficiale)? Ce sărbători oficiale se serbau (1 Mai, 23 August, 7 Noiembrie, Anul Nou etc.)?**

– Participam la sărbători oficiale, precum: 1 Mai, 23 August, 7 Noiembrie, 30 Decembrie, care erau sărbători socialiste, dar și la vizitele tovarășilor conducători, unde, vrei nu vrei erai obligat să participi.

– **Cum treceau sărbătorile religioase (Crăciunul, Paștele, Paștele Blajinilor)? Restricții?**

– Sărbătorile religioase se desfășurau cu diferite restricții, nu toți puteau să participe. Muncitorii erau la serviciu și de multe ori se anunța că de anumite sărbători se muncește. Pentru a interveni în activitatea tinerilor, în noaptea de Înviere se organizau discoteci pentru a-i menține ocupați și pe la ora 01:00 se îndreptau către Biserică.

– **Cum era apreciată situația economică din România în anii 1980 din perspectiva comunității religioase?**

– Până în anul 1980 a fost o perioadă prosperă pentru țara noastră. A urmat o perioadă dificilă cu multe lipsuri la alimente și bunuri pentru a se exporta masiv, pentru a se acoperii datoria țării, împrumuturile externe. Și totuși, în 1988 România a ajuns la zero datorii și oamenii așteptau o schimbare în bine. După evenimentele din decembrie 1989, au venit multe schimbări, dar nu cele așteptate. Astăzi România are datorii externe de neimaginat și nu se știe dacă se v-a mai ajunge să aibă zero datorii.

– **Cum era relația dintre comunitățile religioase de la periferie (Olt) și cele de la centru (București)?**

– Nu știu.

– **Ce informații cunoașteți despre Sfânta Mănăstire Călușii de la întemeiere acesteia, dar și despre aceasta în timpul regimului comunist?**

– Sfânta Mănăstire Călui se află în com Călui, jud. Olt, comună învecinată cu Oboga, locul meu natal și de reședință. Despre Mănăstirea Călui cunosc faptul că a fost ctitorită de trei frați, Vlad Banul și frații săi Balica și Dumitru, construită între 1516 și 1561, în timpul domniei lui Neagoe Basarab. De menționat este faptul că aceasta nu a fost finalizată de aceștia, ci lucrările au fost continuate de boierii Craiovești, și apoi de frații Buzești, care au finalizat lucrările în anul 1588. Această Mănăstire a fost pentru frații Buzești un loc de refugiu.

Viața monahală la această mănăstire a început cu obște de călugări. A continuat până în jurul anului 1960, când a fost desființată și călugării au fost trimiși la alte mănăstiri. Îmi amintesc printre alții de părintele Artenie care, văzând că trebuie să plece a renunțat la haina monahală și s-a stabilit în com. Călui. De asemenea, cel mai cunoscut este părintele Ambrozie care a mers la Mănăstirea Polovragi și a stat acolo până la sfârșitul vieții.

În perioada socialistă la Mănăstire a funcționat școala satului, până în anul 1970, când s-a construit școală din sat, iar din acest an chiliile mănăstirii au fost părăsite și s-au degradat.

După 1980 au venit la Mănăstirea Călui două maici, Margareta și Rodica. Margareta era considerată ca fiind stareța Mănăstirii, iar Rodica era considerată soră de Mănăstire. După o anumită perioadă, acestea au fost analizate de conducătorul bisericesc de pe raza căruia făcea parte mănăstirea și astfel au fost izgonite.

Activitatea specifică unei mănăstiri a început în jurul anului 1986, odată cu venirea părintelui Corneliu care a fost stareț până la sfârșitul vieții lui (august 2014). În timpul păstoririi lui s-a construit o nouă Biserică cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”. În prezent, aceasta funcționează cu obște de călugări. Acestea sunt cele ce cunosc despre Sfânta Mănăstire Călui.

Anexa 5. Interviu realizat de Ionuț I. Enache cu preotul Daniel Augustin Delureanu, 10 august 2024

– Mă numesc Daniel Augustin Delureanu. M-am născut la 15 aprilie 1977, în mun. Slatina. Am absolvit ciclul primar la Școala Generală Nr. 8 din Slatina, în perioada 1983–1991, Seminarul Teologic Sf. Grigorie din Craiova, perioada 1991–1996 și Facultatea de Teologie Sf. Trei Ierarhi din Craiova, specializarea Pastorală în anii 1996–2000. Am fost hirotonit în treapta de preot în 1998 pe seama parohiei Bobicești, parohie în cadrul căreia și actualmente îmi desfășor misiunea care mi-a fost încredințată de P.S. Gherasim, Episcopul Râmnicului.

În ceea ce privește părinții și educația religioasă aplicată de familie, vă pot spune următoarele: tata – preotul Gheorghe Delureanu, iar mama – Minodora Floarea, profesor de limba română. Evident, educația religioasă cu siguranță nu a lipsit! Nu ne feream, ne comportam normal, încercând să fim un exemplu pentru ceilalți atât acasă, cât și în societate. La școala unde învățăm, la Slatina, știau că sunt copil de preot, ce dorește să devină preot, dar și aviator... îmi doream prin clasele primare..., dar mi-am dat seama că o spuneam așa..., eu fiind prezent la biserică de la cinci ani, în clasa a II-a, deja făceam slujbe singur! Nu îmi era rușine că merg, să cânt și să citesc la biserică! Am avut colegi care m-au văzut făcând asta, unul dintre aceștia fiind chiar copil de securist!

– **Care era percepția în societate vizavi de impactul regimului comunist?**

– Nu se vorbea nimic, toata lumea tăcea... pe față... în schimb mulți ascultau „Europa Liberă” dimineața la ora 05:00, înainte de a pleca la serviciu! Se luminau..., dar tăceau, că merge și așa! Ca și acum!

- ***Ce metode de presiune utilizau autoritățile în raport cu slujitorii de cult?***
- Nu știu! Tata n-a fost oprimat! Știu doar că hotărâse sfințirea bisericii parohiale pe 14 octombrie, de hram, dar autoritățile locale nu l-au lăsat să o facă pentru că era campanie agricolă și a făcut-o după încheierea campaniei.
- ***Au fost situații concrete ale autorităților de intimidare a slujitorilor bisericești?***
- Nu știu.
- ***Au încercat autoritățile laice să-și impună oamenii săi în viața comunității bisericești din localitatea Bobicești?***
- Nu cunosc astfel de situații.
- ***Se aplica cenzura în cazul publicațiilor religioase?***
- Probabil, da! Trebuia la început să fie lăudat tovarășul..., și apoi continua lucrarea!
- ***Se studiau și vizualizau emisiuni radio și TV?***
- Toată lumea asculta radioul. Avea programul cel mai lung, toată ziua. La TV, seara, două ore, și duminica de la 13:00 până seara! Seara, până se lua curentul, și stăteam, învățam, scriam la lampa pe gaz lampant, în care se punea sare ca să nu se afume sticla, sau la lumina lumânării!
- ***Ce evenimente din viața de cult v-au marcat?***
- Nu m-a marcat ceva, dar, în 1987 s-a sfințit o biserică a parohiei Bobicești, din satul Bechet, sfințire la care am participat și unde am fost uimit de câtă lume era prezentă! Și eram în comunism! La țară mi se pare mie, nu era ca la oraș! Era mai multă îngăduință! Se știau unii cu alți oameni!
- ***Care sunt amintirile legate de membrii comunității locale?***
- Nu am.
- ***Din ce cărți se citea la slujbele religioase?***
- Cărțile tipărite de Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R.
- ***Ce cărți erau în biblioteca mănăstirii?***
- Nu știu, nu am cercetat bibliotecile mănăstirilor.
- ***Vă informați din surse alternative de peste hotare (radio, televizor, ziare)?***
- Radio, TV, vedeam doar sârbii și bulgarii, dar nu înțelegeam mare lucru, doar vedeam, ei aveau program lung la TV..., cu reclame, filme, muzică, în special sârbii.
- ***În opinia dumneavoastră, au existat ani sau evenimente istorice care au afectat viața religioasă în România, jud. Olt?***
- La nivelul jud. Olt, din ce știu, biserică nu a avut probleme cu politicul. Jud. Olt a fost condus de familia Elenei Bărbulescu, sora lui Ceaușescu, care, spre exemplu, nu a fost străină de lucrările de renovare ale mănăstirii Brâncoveni, împreună cu Episcopul Gherasim.
- ***Ați avut personalități care v-au influențat formarea?***
- Personalități: profesorul de muzică din seminar și facultate pr. Alexie Buzerea, tata, poate, ca formator.
- ***Ați sesizat amprenta ideologiei asupra vieții religioase?***
- Nu, și așa ne comportam ca o armată, cu reguli și toate cele! Biserica și conducătorii ei încercu să se comporte onorabil cu oamenii regimului comunist!
- ***Se realiza că există și altă lume, în afara celei comuniste?***
- Clar, exista și altă lume! Știam, aveam prieteni șoferi de TIR, spre exemplu, care treceau hotarele țării și vedeau altceva, aduceau de acolo diverse electronice, haine, dulciuri, etc. Eram îndobitociți! Când vedeam bomboane din afara țării, le țineam un an, câte una pe lună! Așa nu pierdeam gustul!
- ***Participarea la evenimente cu caracter festiv (adunări solemne, demonstrații, sărbători oficiale)? Ce sărbători oficiale se serbau?***
- Am participat la demonstrații cu ocazia venirii lui Ceaușescu la Slatina și Scornicești, în calitate de pionier, făcut în casa lui Ceaușescu de la Scornicești, în prima tură a clasei din care

făceam parte, a II-a „B”, pentru că aveam rezultate la învățătură. Așa era, cei mai buni la Scornicești, făcuți pionieri de colegii din a IV-a. La demonstrații stăteam încolonați, fluturând eșarfe, de culoare roșu galben sau albastru, așezați de un arhitect ce observa de sus de undeva aranjamentul (unul dintre arhitecți era Severică Mitrache, ne întâlneam pe acolo când ne aranjau) și așa apărea scrisul, floarea și steagul făcute din oameni! Și stăteam așa până trecea Ceaușescu cu „ARO” prin mijlocul nostru, ne făcea cu mâna, el și tovarășa, și noi aclamam: „CEAUȘECU–P.C.R.”. În fața blocului în care locuiam în Slatina era o creșă, și când venea tovarășa Bărbulescu în vizită, vedeam de la geam, venea Miliția și mișca din parcare toate mașinile pe o rază de 30 m, ca să aibă mașinile ei loc. Asta cu o oră înainte de venirea ei. Mama mea, profesoară, nu a putut să-și ia titlatura în Olt, o avea la Botoșani, pentru că îi spunea tov. Bărbulescu, care era inspector general, că e soție de popă, are din ce trăi, să mai aștepte și într-un final îi dădea ore pe unde mai rămâneau!

– **Cum treceau sărbătorile religioase (Crăciunul, Paștele, Paștele Blajinilor)? Restricții?**

– Nu erau restricții de sărbători. În Olt, de Crăciun se găseau portocale, se găseau și banane verzi, le mâncam în martie, scoase coapte din șifonier, de la întuneric, și așa iarna nu se circula, lumea stătea acasă, tăia porcul, toți aveau un porc, petreceau sărbătorile în familie, la TV pentru că era programul puțin mai lung.

– **Cum era apreciată situația economică din România în anii 1980 din perspectiva comunității religioase?**

– Toată lumea avea serviciu. Toți din casă lucrau, aveau salarii. Aveai ceva de făcut la biserică cu ajutor din partea credincioșilor o puteai face, aveai de la cine să ceri și în mare parte te ajutau, la țară. La oraș nu știi!

Anexa 6. Preoți din jud. Olt sub regim comunist. Studii de caz

6.1. Anghel Ilie

Preotul Ilie Anghel s-a născut la data de 9 septembrie 1894 în com. Pleșoiu, rm. Slatina, fiul lui Grigore și Ilinca. A absolvit Seminarul Teologic din Râmnicu Vâlcea în 1916. A fost căsătorit cu Laria Mateescu¹. În urma căsătoriei au rezultat șase copii. În ceea ce privește averea acestuia se poate spune că părinții acestuia dețineau o suprafață de 4 ha pământ, iar în urma căsătoriei a posedat suprafața de 11 ha., averea soției². Ultimul domiciliu la eliberarea mandatului de arestare preventivă a fost în comuna Cârlogani, rm. Slatina, reg. Pitești³.

Problemele preotului Anghel cu organele statului au început încă din 1950, atunci când a fost judecat de Tribunalul Caracal și condamnat la cinci luni de închisoare, în perioada 25.03.1950 – 14.11.1950⁴. Într-o telegramă urgentă, se menționează faptul că urmare raportului DGSP București cu nr. 53/59073/09.11.1950 se raportează faptul că sus-numitul a fost condamnat prin sentința nr. 1256 din 06.03.1950, de către Tribunalul Romanați, pentru sabotaj, la cinci luni închisoare corecțională. Dintr-o greșală a Tribunalului însă după trei luni de ispășire a pedepsei în Penitenciarul Romanați sus-numitul preot a fost pus în libertate, eliberarea de la penitenciar s-a făcut prin organele competente de securitate Romanați, care văzând biletul de eliberare cu trei luni închisoare executate, l-au pus în libertate. Când Tribunalul a văzut greșeala săvârșită în acest caz, a cerut rearestarea sus-numitului pentru executarea a celor 2 luni de detenție pe care le avea de executat. A fost căutat, nu a fost găsit, însă în cele din urmă a fost găsit și a fost pus să plătească și 60 000 lei cheltuieli de judecată, fiind transferat de la Penitenciarul Romanați, la Penitenciarul Caransebeș⁵.

¹ A.C.N.S.A.S. F. „Documentar”, d. 13 6360, vol. III, f. 6.

² *Ibidem*, vol. I, f. 44.

³ *Ibidem*, f. 7.

⁴ *Ibidem*, vol. III, f. 6.

⁵ *Ibidem*, d. 37 5030, vol. II.

În fața instanței a susținut că în ceea ce privește activitatea politică, înainte de 23 august 1944, nu a făcut parte din niciun partid politic. Mai mult ca atât, a fost amenințat de legionarul Constantin Manolache cu împușcarea.

În anul 1955, preotului Ilie Anghel i s-a deschis dosar de urmărire individuală deoarece a făcut politică în trecut și a fost șef de sector legionar¹. Preotului Anghel Ilie i s-a deschis dosar de anchetă nr. 4/1960, la data de 20 septembrie 1959.

A fost arestat la 29 septembrie 1959 conform Tabelului de arestați și a dosarului de anchetă nr. 479/1959² și trebuie să fie reținut până la 28 noiembrie 1959, conform mandatului de arestare care prevedea reținerea acestuia în arestul M.A.I. Această decizie de reținere a fost prelungită de către Procuratura Militară Pitești, nr. 466/1959, până la data de 27.12.1959. La prima arestare din 29 septembrie, preotului i-a fost aplicată și sentința de punerea de sechestru asupra averii sale.

I s-a imputat faptul că în perioada 1954–1959 a avut o serie de manifestări dușmănoase la adresa regimului democrat din R.P.R. Acesta a adus în nenumărate rânduri injurii la adresa conducerii și Partidului. Toate acestea au dus la luarea deciziei de anchetă asupra săvârșirii de uneltire asupra ordinii sociale, uneltire combătută și pedepsită conform art. 209, pct. 2, lit. A.

În procesul-verbal de interogatoriu al inculpatului, la întrebarea referitoare că a adus injurii Partidului și conducerii, acesta a susținut că nu a desfășurat activități cu caracter dușmănos și nu a adus ofense sau injurii la adresa regimului democrat popular. La toate interogatoriile la care a fost supus preotul, acesta a susținut că tot ceea ce a declarat este adevărat, spunând numai adevărul.

Una dintre problemele preotului Anghel a fost înscrierea în colectivizarea agriculturii, acesta susținea că dacă te înscrii în această etapă, pământul nu o să mai fie pentru o lungă perioadă al celui înscris, cu alte cuvinte, risca pierderea dreptului de proprietate.

Unul dintre martorii interogați în speța preotului Anghel a fost Gheorghe M. Tănase, care spunea că preotul avea 30-35 pogoane pământ, dar și faptul că acesta întreținea diverse discuții calomnioase la adresa conducerii și a regimului politic³.

Martorul Constantin M. Gecaru afirma că preotul Anghel a desfășurat o activitate intensă în cadrul organizației legionare, în perioada 1940–1941. În urma celor declarate de cel de-Al Doilea martor, și în urma discuțiilor purtate de către martor cu legionarul Alexandru Sencu, fost șef de cuib, a reieșit faptul că preotul în perioada mai sus-menționată, a deținut funcția de șef de cuib.

În afară de martorii mai sus-menționați, au mai fost interogați Ion V. Alexandru și Constantin Cătănescu. Aceștia mărturiseau aceleași idei referitoare la preotul Anghel, ca și ceilalți martori.

Potrivit dosarului și a raportului de învinuire, reies următoarele: „În anul 1939, învinuitul Anghel Ilie, s-a încadrat în organizația legionară unde a activat până în anul 1946, luând parte la ședințele legionare, participând la marșuri, etc. În anul 1940, datorită activității intense pe care a desfășurat-o pe linie legionară, a fost numit șef de sector legionar în comuna Cârlogani. În această funcție, a desfășurat o intensă activitate de îndoctrinare legionară, de formare de noi cuiburi legionare și organizând marșuri legionare. După data de 23 august 1944, învinuitul Anghel Ilie, menținându-și aceleași idei legionare, a desfășurat activitate dușmănoasă împotriva regimului democrat-popular din R.P.R. Pentru a-și masca activitatea legionară desfășurată, în anul 1945, se încadrează în P.N.Ț. Maniu, iar în perioada alegerilor din 1946, a desfășurat propagandă printre cetățeni pentru a vota P.N.Ț. Acesta, a purtat discuții dușmănoase la adresa regimului, discutând cu martorul Ion Alexandru, în luna martie 1959, s-a manifestat că actualul regim din țara noastră se va schimba, iar o să vină timpul când o să se răzbune pe comuniști,

¹ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Direcția Reg. Pitești”, d. 161 700, f. 2.

² *Idem*, F. „M.A.I. Unitatea Militară 0336 Pitești”, d. 136 360, vol. I, f. 5.

³ *Ibidem*, f. 22.

acest aspect fiind cuprins în declarația martorului din data de 26 iunie 1959. De asemenea, învinuitul susținea că țărani nu trebuie să se înscrie în colectiv sau întovărășie, deoarece vor trăi rău, li se va lua pământul și vor rămâne muritori de foame”¹.

După rearestarea preotului de la domiciliul fiicei sale Maria Popescu, din com. Răcoasa, jud. Putna, a fost trimis la Penitenciarul Caransebeș pentru ispășirea celor două luni din condamnare. În afara acestei pedepse, preotul mai urma să ispășească o pedeapsă de 1 an închisoare corecțională și o amendă de 60 000 mii lei amendă pentru că în 1949, nu a declarat întreaga producție de vin, sustrăgându-se cu 3020 l vin, de la obligațiile de colectare. Pentru acest motiv a fost judecat de Tribunalul Romanați, fiind condamnat în lipsă prin sentință².

Preotul Anghel, nutriend la ideea de schimbare a regimului democrat-popular din R.P.R., arăta că această schimbare se va face în urma unui război mondial pornit de Germania Occidentală, împotriva lagărului socialist. Acesta preamărea înarmarea Germaniei Occidentale cu armament atomic. În acest sens, interpreta anumite evenimente internaționale actualizându-le la condițiile României.

În ceea ce privește obligațiunile pe care preotul trebuia să le dea statului, acesta susținea că nu o să dea nimic comuniștilor, atitudine pe care a avut-o până în momentul arestării. S-a opus cedării terenurilor care se încadrau în prevederile Decretului 308/1953.

O altă ilegalitate admisă de preot, potrivit autorităților, a fost aceea că aducea injurii și calomnii la adresa organelor de stat din com. Cârlogani.

În 1960, prin Dosarul nr. 4 și Sentința nr. 13 din 22.01.1960 a Tribunalului Militar Craiova, asupra preotului Anghel, s-a hotărât cu unanimitate de voturi, ca preotul să fie condamnat la patru ani de închisoare corecțională și trei ani de interdicție corecțională, de asemenea confiscarea întregii averi personale. În urma acestei decizii, a fost obligat să plătească suma de 500 de lei statului pentru cheltuieli. Acesta a fost încadrat în Unitatea Militară Pitești, conform Mandatului 445 din 29 septembrie 1959. Asupra acestei decizii, preotul a înaintat o cerere către Tribunalul Militar Craiova, prin care specifica că o să depună recurs și memoriu asupra deciziei. În urma depunerii recursului, acesta a fost stabilit pentru data de 24 februarie 1960. La recurs au fost audiați martori care au luat o serie de bunuri ale preotului în perioada în care a fost arestat, numai că aceștia nu recunoșteau acest aspect. Preotul a susținut că este un om onest, sărac și care are șase copii care ocupă posturi de încredere în aparatul de stat³.

În urma anumitor martori, se constată faptul că preotul a avut dreptate asupra catalogării martorilor, printre care și secretarul de la Sfatul Popular, Nicolae Iordache, care elibera diverse adeverințe false în urma cărora își însușea diverse bunuri de la diverși oameni, precum preotul Anghel (stupi, terenuri). Chiar dacă au fost audiați martori prin care se aducea apărare inculpatului, recursul acestuia din data de 22 ianuarie 1960 a fost respins.

În martie 1960, după respingerea recursului depus de preotul Ilie Anghel a fost luată decizia confiscării averii, precum a fost decis și la prima sentință de arestare, numai că preotul nu deținea nici o suprafață de teren, la data mai sus-menționată.

Perioada de condamnare a preotului Ilie Anghel a început la data de 29 septembrie 1959 și a expirat la 27 septembrie 1963⁴.

La punerea în libertate, preotul Anghel a fost informat că nu are voie să spună nimic de locul și persoanele cu care a avut contact. În timpul detenției, acesta nu a avut niciun fel de abateri disciplinare pentru care să fie sancționat. La eliberare, avea 69 de ani, din această cauză nu a mai fost putut fi încadrat la locul de muncă, dar nici în altă localitate.

Din anul 1973, în urma verificărilor lui Ilie Anghel din com. Cârlogani, jud. Olt, preot la data mai sus menționată în com. Brâncoveni, sat Văleni, acesta fiind bătrân, în discuțiile pe care

¹ *Ibidem*, ff. 36-37.

² *Idem*, F. „Documentar”, d. 375 030, vol. II, ff. 7-8.

³ *Idem*, F. „M.A.I. Unitatea Militară 0336 Pitești”, d. 136 360, vol. I, ff. 106-110.

⁴ *Idem*, F. „Documentar”, d. 136 360, vol. III, f. 8.

le purta cu enoriașii, atât la biserică, cât și acasă, nu declara nimic negativ la adresa conducerii de partid sau de stat, asupra măsurilor care se luau.

La 18 septembrie 1975, preotul pensionar Ilie Anghel, cu domiciliu stabil în com. Brâncoveni, jud. Olt, a cumpărat un apartament în bl. C6, sc. B ap. 2, Zona Ostroveni din Râmnicu Vâlcea, unde s-a și stabilit. Din cauza problemelor de sănătate preotul apărea foarte rar pe la Episcopie, iar atunci cu ocazia unor servicii religioase deosebite¹. La 29 iulie 1976, din cauza problemelor de sănătate pe care le avea, preotul Anghel a solicitat să fie spovedit și împărtășit.

Despre condamnarea preotului Ilie Anghel, există informații în cele trei dosare ale acestuia, însă referitor la recurs și la anularea condamnării există în vol. IV. Astfel, printr-o solicitare a Ministerului Public, Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, Secția Judiciară, nr. 10351/2108/1993, Către Curtea Supremă de Justiție, Secția Penală, se cere analizarea și soluționarea Dosarelor Ministerului de Justiție, Direcția instanțelor militare, în referire nr. A. 460/21 iulie 1993. Termenul de soluționare având data de 15 decembrie 1993².

Prin solicitarea transmisă de către Ministerul Public al Parchetului General, către președintele Curții Supreme de Justiție se declară că în baza art. 409 și 410 alin. 1, partea I, pct. 2 din Codul de procedură penală, declară recurs în anulare împotriva sentinței nr. 13 din 22 ianuarie 1960 a Tribunalului Militar Craiova și a deciziei nr. 301 din 24 februarie 1960 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militară-Colegiul de recurs.

Această decizie a fost luată din următoarele motive:

Prin sentința penală menționată, Tribunalul Militar Craiova a condamnat pe inculpatul Anghel Gr. Ilie (fiul lui Grigore și Ilinca, născut la data de 9 septembrie 1894 în com. Pleșoiu, cu domiciliul în com. Cârlogani, preot, căsătorit, are 6 copii, cu antecedente penale, în prezent decedat) la 4 ani închisoare corecțională și 3 ani interdicție corecțională, pentru delictul de uneltire asupra ordinii sociale, prevăzut de art. 209 pct. 2 lit. a din Codul penal anterior. Conform art. 25 pct. 6 din Codul penal anterior, s-a dispus confiscarea averii personale a inculpatului.

S-a reținut că inculpatul, preot, în primăvara anului 1958, a făcut agitație și propagandă împotriva regimului politic, preconizând schimbarea acestuia.

Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militară a respins recursul declarat de inculpat.

Președintele Curții consideră că ambele hotărâri sunt pronunțate cu încălcarea legii.

Potrivit art. 209 pct. 2 lit. a din Codul Penal anterior constituia infracțiunea de uneltire contra ordinii sociale, fapta de a face propagandă, agitație sau de a întreprinde orice alte acțiuni pentru schimbarea ordinii sociale existente în stat, ori a formei de guvernământ, sau din care ar rezulta un pericol pentru securitatea statului.

S-a stabilit că realizarea laturii obiective a infracțiunii de uneltire contra ordinii sociale, în varianta reținută în cauză, a celui care face propagandă sau agitație pentru schimbarea ordinii sociale existente în stat, este condiționată de stabilirea, pe bază de probe, a unor activități de difuzare și răspândire a unor idei și concepții, care, prin conținutul lor concret, să fie apte să mobilizeze, să incite sau să îndemne la schimbarea ordinii sociale existente în stat, a formei de guvernământ sau să determine o stare de pericol pentru securitatea statului. Or, dacă instanțele ar fi examinat probele administrate, ar fi trebuit să concluzioneze că activitățile reținute în sarcina sa nu întrunesc condițiile menționate și nu erau apte să producă asemenea urmări.

Astfel, instanțele au pronunțat condamnarea inculpatului, în condițiile în care acesta a negat faptele, doar pe baza declarațiilor martorilor Constantin Gecan, Alexandru Iordache, Gheorghe M. Tănase, Ion Alexandru, Constantin Cătănescu, Marin Dincă, Dumitru M. Iana, reproduse, în sinteză, în cuprinsul sentinței. Din analiza acestor declarații, rezultă că ele nu atestă decât exprimarea unor reacții și opinii proprii, critici și proteste personale cu privire la realitățile

¹ *Idem*, F. „M.A.I. Inspectoratul Județean de Securitate Vâlcea”, d. 375 030, vol. I, f. 2.

² *Idem*, F. „Ministerului Public. Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție”, d. 136 360, vol. IV, f. 2.

perioadei respective, care nu erau apte să producă vreuna din urmările prevăzute de textul incriminator.

De altfel, semnificativă este și împrejurarea că o parte din averea inculpatului fusese trecută ilegal în patrimoniul statului și, deși, Tribunalul Popular al rn. Drăgășani anulase această măsură, totuși, organele locale ale administrației de stat refuzaseră executarea hotărârii, mai ales că în locuința acestuia funcționa postul de miliție. În acest sens trebuia interpretarea de către instanțe afirmațiile inculpatului în legătură cu schimbarea politică, cu unele abuzuri comise de organele locale de stat, precum și cu neîncrederea sa în fermele de socializare a agriculturii. Totodată, instanțele trebuiau să țină cont de relațiile tensionate existente între inculpat și martorii Alexandru Iordache și Ion V. Alexandru, pe care îi acuzase de sustragerea unor bunuri.

Procurorul general Vasile Manea Drăguliu a dispus admiterea recursului în anulare și rejudecarea cauzei. În decembrie 1993, Curtea Supremă de Justiție, Secția Penală, Minuta Deciziei nr. 2738, Dosar nr. 1719/1993, din Ședința publică de la 15 decembrie 1993, a decis admiterea recursului și l-a achitat pe inculpat pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale prevăzute de art. 209 pct. 2 lit. a din Codul penal anterior, dar și a confiscării averii¹.

6.2. Boștinescu Constantin

Constantin Boștinescu s-a născut la 12 decembrie 1912 în com. Stoilești- Argeș, fiind fiul lui Ion Boștinescu, preot paroh la parohia Vitomirești. A fost hirotonit preot pe seama parohiei Filie „Sf. Împărați Constantin și mama sa Elena” din com Trepteni Argeș la 26 octombrie 1934. A fost căsătorit cu Aneta Cosmescu din Vitomirești, căsătorie în urma căreia au rezultat patru copii.

A fost membru al Partidului „Totul pentru Țară”, ulterior s-a debarasat de mișcarea legionară.

A fost arestat la data de 18–19 iulie 1952 de către organele de securitate, conform temeiului 6909/1952 dosar 5/1952, până la data de 29 aprilie 1954, conform biletului de eliberare 8995/1954 de la Formațiunea 0665 Onești².

Problemele cu organele statului nu au încetat prin ispășirea pedepsei mai sus-menționate deoarece la 18 septembrie 1959 a fost ridicat din nou de către organele de stat³. Într-o adresă a preotului Constantin către Presfințitul Episcop al Râmnicului și Argeșului, îi aduce la cunoștință acestuia că la 26 mai 1960 a fost pus în libertate de către Organele de Securitate M.A.I., cu biletul de eliberare Nr. 90/1960, fără a suferi vreo condamnare.

În urma adresei transmise către Centrul Eparhial, preotului Boștinescu i-a fost aprobată solicitarea de reîncadrare la parohia Vitomirești, parohie pe care a păstorit-o și înainte de arestare⁴. Salarizarea și reîncadrarea preotului a fost recunoscută de către Departamentul Cultelor cu nr. 12231/1960 cu data de 15 august 1960, având un salariu de 475 lei lunar.

În ceea ce privește hirotonia și salarizarea sus-numitului, Episcopia Râmnicului și Argeșului a eliberat o adeverință la 29 octombrie 1960 prin care a scos în evidență aspectele cele mai importante cu referire la acesta, astfel sus-numitul a fost hirotonit diacon la 21 octombrie 1934 și preot la 26 octombrie 1934, conform Deciziei nr. 31558 a Ministerului Cultelor și 35227/1937 și Ordinul nr. 7307/1934 a Sfintei Episcopii, fiind încadrat în cler până la 18 iulie 1952, când a fost reținut de organele de Securitate și scos de la salarizare până la 1 mai 1954, când s-a prezentat la post, iar pe 1 iunie 1955 i s-a restructurat din nou bugetarea. La 18 septembrie 1959, a fost din nou reținut de către organele de securitate, până la 26 mai 1950, când a fost eliberat, iar pe 15 august 1960 a fost transferat de Departamentul Cultelor cu Decizia nr.

¹ *Idem*, F. „Curtea Supremă de Justiție”, d. 136 360, vol. IV, f. 6.

² RĂDULESCU, Ana-Maria. *Slujitori ai Bisericii din Olt și Romanați, prizoniți în timpul regimului Comunist*. Slatina: Ed. Episcopiei Slatinei și Romanaților, 2013, p. 100.

³ A.E.R. d. 41(Dosarul personal Constantin Boștinescu), f. 159.

⁴ *Idem*, F. „Protoieria rn. Băbeni Bistrița”, d. 5 968, f. 161.

12231/1960 servind în cler. Această adeverință a fost eliberată de Centrul Eparhial deoarece era necesară la salarizarea preotului¹.

După reîncadrarea preotului Boștinescu și trecerea la salarizare a acestuia, a fost numit și gestionar al acestei parohii, cu acte legale. Această decizie a fost luată, după ce în prealabil Departamentul Cultelor a transmis o solicitare cu nr. 19673/2 decembrie 1950, înregistrată la Episcopia Râmnicului și Argeșului sub nr. 17.807/10 decembrie 1950, privind asigurarea unei stricte discipline financiare, organizarea controlului preventiv și a controlului financiar intern la toate cultele din R.P.R. În baza Statutului B.O.R. a Regulamentului pentru administrarea averii bisericești și a regulamentului pentru funcționarea organelor deliberative, cu binecuvântarea Preasfințitului Iosif, s-a decis ca preotul Constantin Boștinescu de la parohia Vitomirești să aibă calitatea de conducător al administrației parohiale conform art. 47, 48, 56 și 60 din statutul B.O.R. și art. 7 al. a, b, c, din Regulamentul de administrare al averilor bisericești, preotul având sarcina administrării întregii averi și a fondurilor parohiei și instituțiilor anexe, răspunzând de buna lor administrare în conformitate cu legile în vigoare².

6.3. Cristide I. Floricel

Preotul Floricel I. Cristide s-a născut la 10 ianuarie 1916 în com. Strejeștii de Sus, jud. Olt. A urmat cursurile Seminarului Teologic „Sfântul Nicolae” din Râmnicul Vâlcea, promoția anului 1937.

La martie 1942 a fost numit preot paroh pe seama nou parohiei înființate din Breanova, jud. Orhei, Basarabia, conform Adresei nr. 10667/1942 a Ministerului Culturii Naționale și al Cultelor, la 14 aprilie 1942 a fost hirotonit diacon, iar 18 aprilie – preot, a funcționat la Breanova până la 22 martie 1944. De la această dată, preotul Cristide a funcționat la parohia Strejestii de Sus, rn. Drăgășani, reg. Argeș, până la 1 iunie 1949. Apoi, a fost transferat la parohia Lungești, pe postul de preot doi, unde a funcționat până la 27 septembrie 1959, atunci când a fost arestat și condamnat pentru delictul de uneltire la patru ani închisoare corecțională și trei ani de interdicție corecțională. A executat această pedeapsă și de la 26 septembrie 1963 a fost pus în libertate. Pe toată perioada cât a fost preot, cât și în timpul în care a stat în detenție nu a avut nicio pedeapsă disciplinară. Din momentul eliberării „s-a încadrat cu drag în rândul oamenilor cinstiți care muncesc pentru construirea socialismului și pentru Pace. A fost membru colectivist împreună cu soția și copilul lor, fiind în relații bune cu „organele Statului”³.

Totodată, preotul recunoaște că a fost judecat și de către Consistoriul Episcopal pentru stabilirea sancțiunilor pentru ceea ce a făcut. După eliberarea din închisoare, preotul a solicitat un post de preot, această solicitare fiind admisă.

În judecarea preotului Cristide de către Consistoriul Bisericesc în data de 3 octombrie 1963, acesta a depus recurs deoarece a fost sancționat cu depunerea din treaptă, sancțiune care se aplica celor care erau judecați pentru săvârșirea unei crime. Astfel, Consistoriul s-a întrunit la 10 decembrie 1963, reanalizând faptele pentru care preotul a fost arestat și astfel a dispus admiterea recursului făcut de preotul din com. Lungești, rn. Drăgășani, reg. Argeș, împotriva sentinței nr. 11 din 3 octombrie 1963, dată de Consistoriul Sfintei Episcopii a Râmnicului și Argeșului.⁴

Condamnarea preotului s-a făcut pe baza Sentinței nr. 301 din 27 iulie 1963, a Tribunalului Militar Craiova, rămasă definitivă în urma respingerii recursului prin Decizia 1434 din 16.08.1962, a Tribunalului Militar București.

¹ *Idem*, F. „Episcopia Râmnicului și Argeșului”, d. 11 888, f. 164.

² *Idem*, d. 14 113, ff. 165-167.

³ *Idem*, d. 1925, f. 86.

⁴ *Idem*, F. „Consistoriul Central Bisericesc”, d. 16/10.12.1963, ff. 87-90.

6.4. Diaconescu Constantin

Preotul Constantin Diaconescu s-a născut la 1 ianuarie 1910, în com. Scornicești, satul Teiuș, rn. Potcoava, jud. Olt, fiul lui Ștefan și Maria, de origine chiabur, absolvent al Seminarului Teologic în perioada 1922–1930, iar ca apartenență politică a fost legionar din anul 1937, înscriindu-se înainte de alegeri. În anul 1946 a devenit membru în Frontul Plugarilor. A fost căsătorit, iar în urma căsătoriei au avut trei copii, chiabur după soție, iar după divorț Episcopia i-a ridicat dreptul de a mai fi preot. În 1956 preotul era divorțat¹.

În 1937, după înscrierea în mișcarea legionară, fiind preot în com. Șuica, în această localitate nu era organizație legionară, iar dispozițiile primite de la Ion Comănescu, l-au făcut să creeze o organizație legionară în comună, recrutând următoarele persoane: Marin Ciobanu, agricultor; Ion Catrina, agricultor; Ion Vasile, funcționar public în com. Tătulești; Dumitru Lungu, cantor bisericesc; Ștefan Stoica; Marin Geru; Ion Geru; Ion Cracă.

Organizația legionară din Șuica era formată dintr-un cuib. Până în 1940, Constantin Diaconescu a activat în calitate de membru al organizației legionare din com. Șuica. În această calitate a participat la ședințele organizației și a plătit cotizație. Cu ocazia venirii organizației legionare la guvernarea țării, în 1940, acesta a fost numit șef de sector, având în subordine mai multe sate.

În calitate de șef de sector, i-au fost date directive conform cărora să difuzeze către cuiburi materiale de propagandă care îi erau trimise de către organizația Mogoșești, dar și să strângă cotizații, să centralizeze rezultatele de la cuiburi și de instruire de plasă. După două luni de zile de la numire, a fost înlocuit din funcția de șef de sector cu Marin Bărăscu deoarece făcea abuz de consum de băuturi alcoolice, iar noul șef era domiciliat în com. Scornicești.

Constantin Diaconescu menționa faptul că, după înlocuirea din funcția de șef de sector a fost îndepărtat din organizația legionară de către șeful organizației legionare județene Olt Victor Georgescu, din cauza problemelor cu alcoolul².

Referitor la originea socială a sus numitului, părinții acestuia au posedat 5 ha teren diferit și o casă, iar în 1956 nu mai posedă avere.

Constantin Diaconescu a fost arestat la 21 decembrie 1956, conform tabelului de arestați din dosarul de anchetă nr.119/1956.

Din Ordonanța de pornire a procesului penal din 19 noiembrie 1956, reieșea faptul că Constantin Diaconescu a fost șef de sector legionar, iar în ziua de 4 noiembrie 1956, a mers la sediul G.A.C. „Steaua Roșie” din satul Șuica, com. Tătulești, rn. Vedea, „unde a început să aducă diferite injurii și amenințând colectiviștii, spunându-le să plece din sediul G.A.C.-ului, căci acolo este proprietatea sa, că i-a venit și lui timpul să intre la stăpânire, precum și faptul că la noi în țară se vor întâmpla asemenea evenimente ca în Ungaria, și că dacă nu vor părăsi sediul G.A.C. îi va da foc, iar la intrarea în sediu a bruscat mai mulți colectiviști”³. A fost învinuit de infracțiunea de agitație publică.

La 22 decembrie 1956, după ce s-a pus în aplicare Ordonanța de reținere pentru 24 de ore, s-a dispus percheziționarea domiciliului acestuia. În procesul-verbal încheiat în vederea percheziționării locuinței se arată faptul că nu avea un domiciliu stabil și din această cauză nu a fost posibilă percheziția. Astfel, în anul 1955, după ce a fost eliberat din închisoare (acesta fiind arestat în 1948, până în 1955, pentru activitate legionară), și-a stabilit domiciliul în com. Urși, rn. Drăgășani, după un timp despărțindu-se de soție, și-a mutat domiciliul în satul Șuica (după divorțul de soția sa a trăit în concubinaj cu Maria Eremia Anghel din Șuica), rn. Vedea, iar în 1956, după ce a fost îndepărtat din preoție, nu a mai avut un domiciliu stabil, găzduind periodic în com. Șuica, rn. Vedea și Teiuș, Raionul Potcoava⁴.

¹ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I.”, d. 136 523, f. 7.

² *Ibidem*, ff. 9-10.

³ *Ibidem*, f. 5.

⁴ *Ibidem*, f. 16.

La 22 decembrie 1956, perioada de reținere a fost prelungită până la 22 ianuarie 1957, fiind reținut în Unitatea Militară 0336 Pitești.

În vederea eliberării, la 22 decembrie 1957 a fost trimis dosarul spre analizare președintelui Tribunalului Militar Craiova. În urma analizării documentelor asupra lui Constantin Diaconescu s-a stabilit starea de menținere în arest a inculpatului și transferarea acestuia la penitenciarul Craiova, până la interogarea martorilor în vederea concluzionării învinuirii, conform Mandatului nr. 119/22.02.1957¹.

După interogarea tuturor martorilor solicitați de președintele Tribunalului Militar Craiova, în urma mărturiilor depuse, Curtea a hotărât în unanimitate de voturi achitarea de orice penalitate pe civilul Constantin Diaconescu pentru delictul de agitație publică, în data de 26 februarie 1957, prin Sentința 111/26.02.1957.

6.5. Dumitrescu Radu

Preotul Dumitrescu Radu s-a născut la 18 aprilie 1908, în com. Mihăeștii de Sus, rn. Drăgănești, jud. Olt. A fost absolvent al Seminarului Teologic Central din București, promoția 1929. A fost hirotonit preot la 24 noiembrie 1934, pe seama parohiei Mihăeștii de Sus.

În urma activității sale ca preot, problemele cu organele de securitate nu au întârziat să apară. Astfel, a fost depus preventiv de Procuratura rn. Drăgășani, cu mandatul de arestare nr. 30/1952, pentru faptul de tănuire de bunuri obștești, iar la 15 aprilie 1953, s-a pus în libertate de comisie conform Decretului nr. 155/1953, fiind grațiat, declarând a se stabili în com. Mihăești, rn. Drăgășani, reg. București². De menționat faptul că acesta a stat în detenție la Formațiunea de muncă nr. 0893 Constanța.

Într-o declarative, preotul menționează faptul că până la condamnarea acesta nu a mai suferit nicio condamnare penală, dar nici nu a mai fost reținut.

6.6. Florea Călin

Preotul Călin Florea s-a născut la 18 iulie 1901, în com. Constantinești, jud. Olt. În 1953, suplinea onorific parohia Teiuș, în locul preotului Nicolae Stănescu, arestat pentru nepredarea cotelor. În 1951, preotul Călin Florea, datorită faptului că a fost implicat în acțiuni politice, a fost închis și condamnat la 11 luni de închisoare. După expirarea pedepsei s-a prezentat la Episcopie și a socotit că poate sluji mai departe la parohia Teiuș însă s-a lovit de refuzul preotului Titu Ștefănescu, titular la Șușani și actual suplinitor al parohiei Teiuș³.

Preotul Călin Florea din com. Constantinești, Olt, cu domiciliu în com. Scornicești, rn. Slatina, reg. Argeș a fost condamnat pentru omisiunea denunțării preotului Nicolae Stănescu. A fost condamnat la 1 an închisoare corecțională pentru delictul de omisiunea denunțării, îl obligă la plata a 200 de lei cheltuieli de judecată și compută prevenția de la 25 august 1951⁴.

Conform Biletului de liberare nr. 28968 din 17 septembrie 1952, preotul Călin M. Florea a fost pus în libertate, urmând să se stabilească în com. Scornicești, rn. Slatina.

6.7. Golgojan Ilie

Preotul Ilie Golgojan s-a născut la 3 august 1909, în com. Giuvărăști, jud. Olt, în familia țăranilor înstăriți Gheorghe și Petra.

În 1953 încep problemele pentru preotul Ilie, probleme la care a fost nevoie de intervenția centrului Eparhial al Râmnicului. Astfel, Sectorul Administrativ al Episcopiei a înaintat o solicitare către ministrul Cultelor prin care specifica următoarele: „Avem onoarea a vă aduce la

¹ *Ibidem*, ff. 58-59.

² *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Generală a Penitenciarelor. Unitatea de Muncă Formațiunea 0893 Constanța”, d. 3088, f. 89.

³ A.E.R., F. „Episcopia Râmnicului și Argeșului. Protoieria Slatina”, d. 3 190, f. 33.

⁴ A.C.N.S.A.S. F. „Tribunalul Militar Craiova”, d. 199/1952, f. 9.

cunoștință că Protoieria Turnu-Măgurele, reg. București, cu nr. 152/1953, raportează că preotul Ilie Golojan de la parohia Giuvărăști, rn. Turnu-Măgurele, este persecutat de tovarășul comandant al postului de Miliție-Giuvărăști, fiind evacuat din locuința Cucerniciei Sale. Sfânta Episcopie a dispus anchetarea mixtă, a cazului mai sus numitului, delegând din partea Sfintei Episcopii pe P.C. protoiereu al rn. Turnu-Măgurele. Vă rugăm, să binevoiți a dispune trimiterea delegatului Onor. Minister în acest sens”¹.

Ministrul Cultelor a răspuns centrului Eparhial la 30 martie 1953 că s-a cercetat cele ce au fost sesizate de preot și s-a constatat faptul că acestea sunt juste. Preotul Golgojan Ilie a fost sancționat și de către Centrul eparhial, acest aspect reieșind dintr-o adresă a acestuia, către P.S. episcop, prin care menționează faptul că aduce la cunoștință că a fost pedepsit cu două zile de canonicare la Sfânta Mănăstire Frăsinei, conform ordinului nr. 11371 din 5 noiembrie 1953, pentru motivul că nu a prezentat la timp raportul de activitate pe luna septembrie 1953. Acesta specifica faptul că a luat parte la conferință, a luat cuvântul la „discuții și raportări”, conform procesului-verbal al ședinței, dar nu a avut raportul la el, prezentându-l ulterior. Preotul menționează că aceasta este prima abatere a sa, iar din această cauză solicită absolvirea acestei abateri disciplinare.

6.8. Ionescu Gheorghe

Preotul Gheorghe Ionescu s-a născut la 26 decembrie 1904 în com. Aluniș, jud. Olt, fiind fiul lui Gheorghe și Gheorghina. A fost numit preot pe seama parohiei Urși la 10 februarie 1927, iar duhovnic la 15 martie 1927.²

La parohiei Urși au început problemele cu organele de securitate, mai ales în zilele de 21–23 ianuarie 1941, atunci când a avut loc rebeliunea legionară. În această perioadă de desfășurare a rebeliunii, preotul Ionescu era plecat din parohie, aspect care a ridicat suspiciuni organelor de securitate și astfel au început ample lucrări de interogare a acestuia.

În încercarea de elucidare a locului și timpului pe care preotul l-a petrecut în timpul rebeliunii, acesta a dat o notă scrisă către episcop prin care îl informează despre ceea ce s-a petrecut: „În ziua de luni 20 ianuarie a.c. am plecat pentru o zi la Curtea de Argeș la Sfânta Episcopie pentru completarea de acte în vederea candidării la ocuparea parohiei Sfânta Treime din orașul Slatina. De la Curtea de Argeș am fost nevoit să plec la București, unde am stat la D-I Teodor Stanciu în Șoseaua Basarab nr. 170, loc unde am fost surprins de evenimente, revenind la parohie pe data de 25 ianuarie a.c. în urma autorizării obținute de la Marele Stat-Major al Armatei”³. În timpul în care a stat la București, preotul Ionescu s-a întâlnit cu preotul Ioan M. Mihăilescu de la parohia Verguleasa, preot care a fost și el prins de evenimentele de la București, acesta venind pentru a susține un examen la Facultatea de Teologie, revenind în parohie abia la 28 ianuarie, având autorizația Poliției Capitalei. De asemenea, menționează că nu a luat parte la rebeliune.

Tot dintr-o declarație a preotului din 18 martie 1941, se cunoaște faptul că la această dată se regăsea într-o situație destul de dificilă, avea patru copii în întreținere, nu avea casă, era divorțat de prima soție din cauza imoralității acesteia și astfel a fost forțat să urmărească transferarea la o parohie de oraș deoarece dorea să se descurce cu supravegherea și educarea celor patru copii, să îi țină în casa de la oraș și astfel să economisească banii de gazdă pe care îi cheltuia lunar.

Preotul susținea că a mai cerut transferarea și în trecut, dar cu multă durere sufletească trebuie să mărturisească că din cauza moravurilor și anumitor răutăți ce domnesc și în biserică, cei ce trebuiau să-l înțeleagă și să-i dea chiar o mână de ajutor, l-au nedreptățit nepăsându-le de

¹ A.E.R., F. „Episcopia Râmnicului și Argeșului. Sectorul Administrativ”, d. 3 149, f. 30.

² *Anuarul Eparhiei Argeșului pe anul 1934*. Curtea de Argeș: Ed. consiliului Eparhial, 1934, p. 170.

³ A.E.R., F. „Protopopiatul Vedea-Olt, com. Păroși, jud. Olt”, d. 1054, f. 40.

drama pe care o trăia și nedând deloc dovadă înțelegerii și trăirii Evangheliei Blândului și Dreptului Iisus¹.

În ceea ce privește activitatea politică, preotul Gheorghe Ionescu mărturisea că a fost atras de principiile naționaliste și creștine ale lui Corneliu Z. Codreanu, astfel înscriindu-se în mișcarea legionară și activând ca legionar.

Referitor la activitatea legionară desfășurată de către preot, acesta mărturisea că este cunoscută de către toți locuitorii comunelor care făceau parte din sectorul Urși. În concepția preotului, a fi cineva legionar era echivalentul cu a fi cel mai bun creștin, cel mai harnic om, cel mai bun patriot și român. Pe baza acestei idei, a încercat educarea tuturor membrilor legionari, a tuturor enoriașilor pe care i-a primit sub oblăduire, dar și a celor care participau frecvent și, mai rar, la ședințele de cuiburi sau de sector. Acesta întreprindea cuvântări prin diverse comune care făceau parte din cuib, cu diferite acțiuni sociale.

Șoțând în evidență apartenența politică se poate reliefa și cauza problemei preotului referitoare la transfer, la o parohie superioară de grad. Acesta nu a fost transferat, fiind nedreptățit, după cum considera el, pe motiv că a fost legionar, numai că se uitase că înainte de a fi legionar era preot. Acesta spera că o dată cu venirea legionarilor la putere o să se rezolve și problema transferului la o parohie de oraș, fără a mai fi nedreptățit. Preotul avea documentele pregătite pentru transferarea la parohia Sf. Împărați din Slatina.

În vederea transferării, la 17 ianuarie 1941, la cererea preotului, P.C. Protoierul al protopopiatului Vedeia, Olt a făcut o inspecție specială prin care i-a vizat memoriul și activitatea depusă ca preot, întocmind astfel, în scopul transferării un raport. Pe 21 ianuarie a fost la Curtea de Argeș la Centrul Eparhial de unde a luat un certificat de recomandare din partea episcopiei, recomandare pe care a atașat-o la celelalte acte care au fost înaintate protoieriei Slatina în vederea transferării. „Cum între timp, fostul ministru de Culte, Traian Brăileanu, revenise la un decret de lege care prevedea că nu se mai face nicio numire sau transferare de cât de preoți refugiați și cum această dispozițiune ministerială lovea grav în interesele mele, care mă găsesc într-o situație mai nenorocită ca a oricărui frate refugiat, astăzi a-și fi avut parohie la oraș, iar doi din cei trei copii înscriși la liceu nu ar mai fi pierdut un an, am crezut smerit să merg la București și să solicit o adeverință fostului ministru Brăileanu, în speranța că îl voi convinge să revină asupra acelei dispozițiuni, sau să facă cel puțin o excepție cu mine”².

Referitor la perioada pe care a petrecut-o la București, acesta a aflat despre evenimentele care se petrec doar de la cunoștințe, acesta nefăcând parte la rebeliune deoarece nu dorea să i-a pâinea celor patru copii. La București nu a putut lua legătura cu ministrul din cauza problemelor cu rebeliunea, iar din această cauză s-a cazat la o rudă cu domiciliul sus-menționat.

Prin autorizația Marelui Stat-Major al Armatei, Secția 6, a plecat spre Slatina cu trenul militar nr. 101, la orele 09:07, ajungând în parohie la 25 ianuarie. Prin toate eforturile pe care le-a depus în vederea transferării, acesta a rămas cu un gust amar din toate punctele de vedere, administrativ, bisericesc, statutar.

Problemele preotului nu s-au terminat prin netransferarea sa. Acestea au continuat, astfel, în 1945 Inspectoratul Cultelor a informat Episcopia Râmnicului și Argeșului că au fost sesizați de unele abateri grave și politică legionară a preotului Gheorghe Mihai zis și Ionescu, prin întâmpinarea locuitorilor din com. Urși, jud. Olt, și astfel a informat Centrul Eparhial de rânduirea unei comisii mixte de cercetare la fața locului. În vederea întreprinderii acestei cercetări a fost delegat Traian D. Popescu, inspector general pentru Culte, care împreună cu delegații Eparhiali să ancheteze cazul de mai sus, totodată cerându-se stabilirea datei de anchetă.³ Această anchetă a fost făcută însă nu au fost luate măsuri asupra preotului.

¹ *Ibidem*, f. 41.

² *Ibidem*, f. 42.

³ *Idem*, F. „Ministerul Cultelor. Inspectoratul Cultelor către Sfânta Episcopie a Argeșului”, d. 4559/19.05.1952, f. 68.

Are loc o altă anchetă, în 1952. Dintr-o adresă a protopopiatului Vedea către Centrul Eparhial al Râmnicului și Argeșului reiese următoarele: „În executarea Ordinului Prea Sfinției Voastre cu nr. 3650 din 29 aprilie 1952, cu adâncă smerenie vă aducem la cunoștință că cercetând cauza pentru care C.Pr. Gh. Ionescu de la Parohia Urși, Argeș, a fost arestat, am constatat că ceea ce a făcut a dus la arestare, dar și faptul că acesta a făcut politică legionară. Salariul, începând cu luna aprilie 1952, a fost depus pe seama onor. Minister al Cultelor. În momentul de față, parohia Urși ne mai fiind suplinită de nimeni, C.Pr. D. Jijăescu de la parohia Poboru II, numit suplinitor, cu Ordinul nr. 3650/1952, din pricina multelor obligații ce le are de îndeplinit în gospodărie și în cadrul parohiei C.Sale, și cum această parohie are nevoie să fie servită de un preot, care să locuiască în permanență în mijlocul lor. În urma renunțării la suplinitura a parohiei Urși de către preotul Jijăescu, protopopiatul solicită aprobarea supliniturii de către cucernicul Preot I.I. Popescu, de la parohia Teodorești”¹.

Suplinitura parohiei Urși a fost foarte greu de găsit deoarece majoritatea preoților aveau parohie mare, care avea câte două biserici, dar și preoți care erau înscriși la cursuri preoțești, ceea ce îngreunau suplinitura unei alte parohii, ceea ce reprezenta un efort și o responsabilitate în plus.

Preotul Gheorghe Ionescu a fost ridicat de organele de securitate la 2 aprilie 1952, depus la Penitenciarul Pitești și pus în libertate la 30 mai 1954, la 1 iunie 1954 se prezintă la post. A fost eliberat pe baza biletului de eliberare nr. 1398/1952. Aceste informații se regăsesc în adresa Ministerului Cultelor transmisă către Episcopia Râmnicului și Argeșului, înregistrată cu nr. 7111 la 21 iunie 1954. În Penitenciar, în timpul detenției acesta nu a exercitat nici o muncă deoarece era bolnav de tuberculoză.

În urma bolilor de care suferea, preotul Gheorghe a trecut la cele veșnice la 7 mai 1960².

6.9. Marinescu Emil

Preotul Emil Marinescu s-a născut la 13 ianuarie 1919 în com. Dobroteasa, jud. Olt. A fost fiul preotului Nicolae Marinescu și al Stancăi.

A absolvit Seminarul Teologic din Râmnicu Vâlcea, Facultatea de Teologie din Cernăuți, promoția anului 1942.

În perioada 1938–1941, a activat în mișcarea legionară, fapt pentru care la 1 noiembrie 1942 s-a înscris la Școala Militară de Infanterie nr. 3 din Câmpulung Mușcel. La 1 martie 1942 s-a căsătorit cu Filofteia Leulescu din Urși, jud. Olt³.

Despre numirea, activitatea și condamnarea acestuia, stă ca mărturie o adeverință eliberată, care spune: „Se adeverește prin prezenta că P.C. pr. Marinescu Emil de la parohia Dobroteasa, jud. Olt, a fost hirotonit diacon la 27 martie 1943, preot la 25 martie 1947. Începând cu data de 1 aprilie 1943 a fost numit diacon la parohia „Sf. Gheorghe-Ionașcu”, jud. Olt, temei 2161/1943 și recunoscut de Ministerul Cultelor, temei 32158/1943, cu 1 august 1943. La 25 martie 1946 a fost hirotonit preot și transferat preot la parohia Malu-Urși, jud. Argeș, temei 2411/1946. La 1 septembrie 1946 s-a transferat la parohia Dobroteasa. La 4 august 1959 a fost reținut de organele de stat în temeiul 11770/1959 și retrasă recunoașterea de către Ministerul Cultelor prin decizia 16840/1959. La 11 august 1960 a fost eliberat cu buletinul de eliberare nr. 157/1960 și cerut reîncadrarea, temei 9323/1960. La 1 martie 1961, se recunoaște reîncadrarea la parohia Dobroteasa, rn. Drăgășani, cu decizia 231/1961, unde funcționează și în prezent. Această adeverință a fost eliberată preotului Marinescu Emil pentru completarea carnetului de muncă”⁴.

¹ *Idem*, f. 76.

² Simionescu, Gheorghe I.; Simionescu, Petre I. *Bisericile din satul Urși-Olt și slujitorii ei*. În: *M.O.*, serie nouă, 1995, an. XLVII, nr. 3-6, p. 107.

³ Răduleacu, Ana-Maria. *Slujitori ai Bisericii din Olt și Romanați...*, p. 223.

⁴ A.E.R., F. „Sectorul Administrativ”, d. 1086, f. 1086.

Părintele Emil Marinescu a afirmat că nu este opozant al regimului, iar arestarea acestuia s-a făcut din considerente politice.

6.10. Milcu Petre

Preotul Petre Milcu s-a născut 7 iunie 1898 în com. Grojdibod, rn. Corabia, fiind fiul lui Mihai și Ștefana. A fost preot în com. Gura Padini, iar în 1923 a fost mutat preot în com. Ianca, a fost căsătorit cu Elena și a avut doi copii.

Preotului Milcu Petre i s-a deschis Dosar de anchetă cu nr. 685 din 2 octombrie 1959 de către U.M. 0113 Craiova, Unitate a Ministerului Afacerilor Interne.

Înainte de condamnarea din 1959 a mai fost condamnat în 1952 la patru luni de închisoare pentru sabotaj agricol, pedeapsă pe care a executat-o¹.

A fost arestat deoarece a desfășurat o activitate dușmănoasă împotriva colectivizării agriculturii din com. Ianca, îndemnând cetățenii să nu se treacă în această formă socialistă. Totodată, acesta se manifesta dușmănos la adresa regimului democrat popular din R.P.R. Toate acestea fiind considerate infracțiuni și a fost arestat pentru uneltire contra ordinii sociale.

Perioada de arest a Preotului Milcu Petre a început la 2 octombrie 1959 și a fost reținut în Unitatea 0113 Craiova până la 1 decembrie 1959.

Preotul Milcu a fost pus sub învinuire la 21 octombrie 1959, deoarece prin analizarea dosarului nr. 1078 s-a constatat că materialul de anchetă îl demască pe Milcu Petre asupra faptului că după 23 august 1944 a desfășurat activitate potrivnică noului regim instaurat. Din anul 1922 s-a înscris în P.N.L. din com. Gura Padinii, a participat la ședințe, a plătit cotizație, iar la 30 de zile de la înscriere a fost numit președintele comunal al acestei organizații, luat parte și la alegerile liberale. În relațiile lui cu diferiți cetățeni din comuna respectivă, a făcut agitație dușmănoasă împotriva sectorului socialist din agricultură, lansând în același timp zvonuri tendențioase cum că va începe războiul și se va schimba actualul regim din R.P.R. În timpul evenimentelor din Ungaria, Petre Milcu și-a manifestat bucuria față de acțiunile întreprinse de elementele revoluționare, sperând că acest lucru se va petrece și în România.

Referitor la cele ce i-au fost aduse ca și capete de acuzare, preotul Milcu recunoaștea că în perioada 1956–1959 a purtat în mai multe rânduri discuții dușmănoase la adresa regimului democrat popular din R.P.R. Era abonat la ziare și urmărea mai în fiecare zi presa după care făcea diverse comentarii cu diverși cetățeni. În urma cercetării declarațiilor martorilor, Tribunalul Craiova a luat decizia, în data de 11 noiembrie 1959, ca preotul Petre Milcu să fie pus sub învinuire, stabilindu-se sechestrul asigurator al bunurilor conform procesului-verbal de sechestr, dar și stabilirea cheltuielilor de judecată efectuate cu urmărirea penală în valoare de 600 de lei².

La 29 decembrie 1959, Tribunalul Militar Craiova, prin procesul-verbal nr. 710, a hotărât cu unanimitate de voturi a-l condamna pe civilul (ceea ce înseamnă că preotului Milcu i s-a oprit dreptul la slujire) Petre Milcu la cinci ani de închisoare corecțională și la trei ani interdicție corecțională cu suspendarea drepturilor prevăzute de art. 58-59 pct. 1-3 C. P., pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale, dar și confiscarea totală a averii. Pedeapsa de cinci ani începea cu data de 2 octombrie 1959, conform mandatului de încarcerare nr. 1530, al Tribunalului Militar Craiova, încarcerarea făcându-se la Penitenciarul Craiova³.

La 31 decembrie 1959, Petre Milcu a depus recurs împotriva sentinței nr. 710 din 29 decembrie 1959, dată de Tribunalul Militar Craiova, prin care a fost condamnat la cinci ani închisoare corecțională, pe motivul că este bolnav, suferă de hernie inghinală bilaterală și plastică a buzei inferioare postneoplasm. În motivul de recurs, Petre Milcu s-a folosit de Adeverința 709/60 din 21 ianuarie 1960, eliberată de Inst. Oncologic din Cluj, conform căreia acesta suferea

¹ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I.”, d. 136 555, vol. I, f. 17; vol. III, f. 2.

² *Ibidem*, Vol. I, f. 37.

³ *Ibidem*, f. 5.

de o boală grea și incurabilă în gradul II și se află sub observație medicală la Inst. din Cluj. În urma celor specificate privind recursul la pedeapsa aplicată, Tribunalul Militar a respins cererea ca fiind nefondată, iar decizia a fost luată în urma interogării martorilor și a documentelor existente. Această decizie de respingere a fost luată la data de 9 februarie 1960, Petre Milcu fiind obligat să plătească suma de 50 de lei cheltuieli de judecată.

Unitatea Militară M.A.I. București, prin adresa nr. 123/F, către Ministerul Justiției Tribunalul Militar Craiova, a emis mandatul de executare al pedepsei cu nr. 1289 din 18 februarie 1960, care a fost trimis pentru executare Penitenciarului Craiova cu nr. 1270 din 18 februarie 1960, ca executarea pedepsei să considerată de la 2 octombrie 1959, iar eliberarea să fie făcută la data de 30 septembrie 1964.

În caracterizarea sus-numitului înainte de eliberare se menționează faptul că a avut un comportament „foarte bun față de cadrele penitenciarului și a participat activ la toate acțiunile cultural-educative întreprinse în arrest”. În timpul detenției, nu a fost sancționat disciplinar.

Înainte de eliberare, locul de deținere a fost Botoșani, iar la punerea în libertate din locul de detenție a luat cunoștință faptul că nu are voie să divulge nimănui nimic din cele văzute și auzite în legătură cu locurile de deținere pe unde a trecut și nici despre persoanele încarcerate¹.

Petre Milcu a trecut prin următoarele unități de detenție: Craiova, Jilava, Galați și Botoșani². A fost pus în libertate la 23 iunie 1964, din penitenciarul Botoșani.

6.11. Nicolescu Constantin

Preotul Nicolescu Constantin s-a născut la 30 ianuarie 1894 în com. Milcov, rn. Slatina, reg. Argeș, fiind fiul lui Ion și Voica. Nicolescu provenea dintr-o familie renumită în faptul că erau foarte multe generații de preoți și călugări. Urmând generațiile, tânărul Constantin a frecventat cursurile Seminarului Central din București, în perioada 1907–1915, urmând cursurile Facultății de Teologie din București, promoția anului 1935.

Problemele Preotului Nicolescu Constantin cu organele de securitate au început să apară în 1931, când acesta a fost acuzat de ultraj, iar Judecătoria de Pace Rurală Drăgănești din jud. Olt, l-a condamnat pentru faptul de ultraj săvârșit la 10 zile de închisoare corecțională și plata a 2 000 de lei despăgubiri civile reclamantului Paraschiv Roșu din com. Drăgănești.³

Problemele cu securitatea au continuat pentru preot și în 1962, atunci când Tribunalul Militar Craiova a hotărât condamnarea acestuia la cinci ani închisoare corecțională și trei ani interdicție corecțională, pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale. De asemenea, a fost dispusă confiscarea averii personale. A fost obligat de instanță la plata a 500 de lei cheltuieli de judecată, iar la recurs la 50 de lei cheltuieli de judecată, și obligat a plății 240 de lei onorariu de avocat, valoarea totală a cheltuielilor fiind 790 lei. Preotul a depus recurs la prima sentință, însă Tribunalul a hotărât ca decizia să rămână definitivă, respingând recursul inculpatului conform deciziei nr. 447 din 27 iunie 1962 a Tribunalului Militar din Regiunea Militară București.⁴

Preotul Nicolescu Constantin a fost eliberat din Penitenciarul U.III. 0336 Pitești la 15 aprilie 1964, conform Biletului de liberare nr. 732/1963. Din Biletul de liberare reiese faptul că preotul, conform legilor în vigoare, poate muncii în întreprinderile de stat sau particulare.

6.12. Popa Nicolae T.

Preotul Nicolae T. Popa s-a născut la 30 decembrie 1906 în Cepari, jud. Romanați, ca fiu al lui Teodor și Platon. A absolvit clasele primare în localitatea natală, a urmat cursurile Seminarului Teologic „Sfântul Andrei” din Galați, promoția 1926, iar în 1938 a finalizat cursurile Facultății de Teologie din București.

¹ *Ibidem*, Vol. III, f. 63.

² *Ibidem*, f. 64.

³ A.E.R., F. „Judecătoria de Pace Rurală Drăgănești jud. Olt”, d. 807/1931, f. 7.

⁴ A.C.N.S.A.S. F. „Tribunalul Militar Craiova”, d. 448/1962, f. 8.

Nicolae Popa a fost căsătorit cu Maria Iliescu din com. Ușurei, jud. Vâlcea, fiind hirotonit preot la 15 februarie 1932 în parohia Cocorăști din jud. Romanați.

La 9 august 1943, Nicolae Popa a fost inspectat de către protoierul de la Protoieria III Romanați, iar în urma abaterilor descoperite de către acesta a fost oprit din slujire începând cu 16 august 1943, această decizie fiind luată de Mitropolie. De asemenea, acesta nu a mai fost trimis în misiune deoarece i-a fost suspendat contractul de la parohia Cocorăști.¹

Despre abaterile preotului Popa avea cunoștință și Ministrul Cultelor deoarece prin Adresa nr. 35943/1943 solicita Mitropoliei anchetarea preotului. În urma anchetei, prin Raportul Nr. 770/1943 al Protoieriei III Romanați, din 19 august 1943 se aducea Ministrului Culturii la cunoștință faptul că preotul a fost anchetat, iar în urma abaterilor găsite s-a suspendat dreptul la slujire și oprirea misiunii de a merge în Transnistria.

Între Arhiepiscopia Craiovei și Ministerul Culturii Naționale al Cultelor exista o strânsă legătură, acest aspect reieșind din schimbul de adrese dintre cele două instituții. Astfel, Ministerul Cultelor referindu-se la Adresa Arhiepiscopiei cu nr. 20564/1943, a adus la cunoștință că s-a luat notă în scriptele Ministerului de pedeapsa aplicată preotului Nicolae I. Popa, de la parohia Cocorăști, jud. Romanați, cu suspendarea din serviciu, pierderea salariului și canonicarea la Mănăstire Frăsinei, jud. Vâlcea, pe timp de 15 zile, începând cu 1 noiembrie 1943².

La 23 septembrie 1943 a fost întrunit Consistoriul bisericesc în vederea judecării preotului Popa, iar în urma dezbaterilor s-a hotărât în unanimitate suspendarea din serviciu, dar și canonicarea acestuia la Mănăstire Frăsinei. Această decizie se regăsește în procesul-verbal al Consistoriului din 23 septembrie 1943.

6.13. Popescu Ioan A.

Preotul Ioan A. Popescu s-a născut la 1 februarie 1907 în com. Icoana, Olt, ca fiu al cântărețului bisericesc Alexandru și Elena.

Conform sentinței Tribunalului Craiova, Ioan A. Popescu a fost condamnat pentru instigare publică, cu unanimitate de voturi la 1 an și două luni închisoare corecțională și la 3 000 de lei cheltuieli de judecată. În această decizie se compută detenția preventivă de la data de 15 august 1949³.

Conform informațiilor transmise de Tribunalul Militar Craiova, reiese faptul: „Consistoriul Episcopiei Râmnicului și Argeșului, în ședința din 3 aprilie 1951, a decis să se ceară dosarul privitor la Pr. Popescu Ioan A. din com. Icoana, jud. Olt, condamnat de acel Tribunal la un an și două luni închisoare, conform sentinței nr. 741/1950, spre a se vedea în ce constatau învinuirile aduse și se puteau lua măsuri disciplinare contra sus-numitului”⁴.

6.14. Popescu Ion

Preotul Ion Popescu s-a născut la 28 mai 1910, în com. Comănița, reg. Pitești, fiind fiul lui Gheorghe și Gheorghîța. În perioada 1921–1929 a urmat Liceul de Băieți din mun. Slatina. A făcut studii de teologie în perioada 1929–1935, la Seminarul Teologic din Curtea de Argeș și în perioada 1935–1938 a urmat cursurile Facultății de Teologie din Chișinău, unde a fost coleg de bancă cu Leonid Antonovici (preot rămas în Basarabia). A fost numit preot la 23 noiembrie 1934, la parohia Deleni, până în 1950, când a fost detașat la Râmnicu Vâlcea, la Episcopie⁵. A fost căsătorit cu Ioana I. Litescu, a avut doi copii. A deținut 33 ha de teren arabil, din care 29 ha erau din partea soției, pe care l-a cedat statului, fiind considerat de origine chiabur.

¹ A.E.R, d. 1458 (Dosarul Nicolae T. Popa), f. 57.

² *Idem*, F. „Arhiepiscopia Craiovei. Secția Administrativ Bisericesc”, d. 55066/02.11.1943, f. 59.

³ A.C.N.S.A.S. F. „Tribunalul Militar Craiova”, d. 1145, f. 86.

⁴ *Ibidem*, f. 72.

⁵ *Ibidem*, F. „M.A.I. Direcția Teritorială M. A. I. Pitești”, d. 161 680, vol. I, f. 12.

Din 1938, an în care a fost ridicat la demnitatea și misiunea de preot, fiind numit pe seama parohiei Deleni, a început să facă la organizarea țăranilor și la înscrierea lor în mișcarea legionară, loc unde căuta să depună o intensă activitate în cadrul mișcării legionare, voind ca să ajungă protopop¹.

În perioada respectivă, ținea legătura cu Dumitru Filip și Giurea Gheorghe din com. Tezlui și căuta să-i organizeze, acesta schimbând organele de conducere din comună în momentul în care acestea nu-și făceau datoria.

În 1936 s-a înscris în organizația legionară, fiind numit șef de garnizoană, activând până în ianuarie la rebeliune².

În perioada în care a fost șef de cuib, preotul organiza muncă în vederea lămuririi a cât mai mulți oameni, atât în comună, cât și în comunele învecinate din rn. Slatina. De asemenea, ținea ședințe cu șefii de cuiburi și organiza muncă în lămurirea a cât mai mulți cetățeni pentru a fi atrași la această organizație legionară, umbla îmbrăcat în uniformă legionară și se purta brutal cu populația com. Comănița, rn. Slatina.

Ședințele pe care le făcea ca preot, le făcea în pădurea Recea, unde ținea anumite informații, unde se făcea mai mult pregătire pentru război, fiind instructor legionar.

Între anii 1935 și 1941 a participat intensiv cu activitate în cadrul rebeliunii, dar a pregătit membrii pentru organizarea legionară³.

În 1941 nu a luat parte la rebeliunea din București, dar a luat unele măsuri de pregătire în comunele de care răspundea, a luat măsuri de pază a primăriei și a tuturor instituțiilor din această comună, dar și din cele de care răspundea.

După 1941, preotul Ion Popescu, având protecții, nu a fost judecat sau condamnat pentru activitate legionară, iar până în 1945 a activat ca preot în com. Deleni.

Din 1945, a căutat să ducă activitate în P.S.D.I. Titel Petrescu, până în 1948, an în care a fost judecat opunerii de a nu preda cotele de cereale. În anii 1950–1951, a căutat să saboteze planul de însămânțări al com. Deleni, căutând să nu se însămânțeze la timp și să nu respecte planul dat de către Sfatul Popular. La 16 mai 1950, se afla depus în arest la Penitenciarul Pitești. După 21 iunie 1950, a fost transferat la penitenciarul Mărgineni, solicitând să i se ia în calcul și perioada 15 mai – 21 iunie 1950, în vederea scăderii pedepsei.

În 1951 a donat terenul Întreprinderii Oltul și a plecat din com. Deleni, stabilindu-și parohia în rn. Vede, loc de unde nu i se cunoaștea activitatea de către organele de securitate, însă preotul spunea că în perioada în care și-a desfășurat activitatea la Parohia Deleni nu a făcut politică militantă a vreunui partid, ci a colaborat cu toate regimurile în cadrul ordinelor primite și în ce măsură se potriveau cu aspirațiile sale în vederea ridicării nivelului de trai și muncă al țăranului.

În 1952, dosarul personal al preotului Ion Popescu a fost înaintat Direcției Regionale Vâlcea deoarece acesta își stabilise domiciliul în com. Golești, jud. Vâlcea⁴. În 1958, preotul Popescu Ion era prezentat ca fiind element dușmănos regimului, întreținea legături prin corespondență cu diferite elemente ce au deținut funcții în mișcarea legionară.

În 1958, prin analiza documentelor referitoare la preotul Popescu de către Secția M.A.I. Slatina, primite de la M.A.I. Vâlcea, reieșea faptul că a deținut funcția de șef de garnizoană legionară, dar acest aspect nu era documentat prin materiale de anchetă.

Dintr-un memoriu al lui Gheorghiza Popescu din 25 octombrie 1959, reieșea că preotul Ion Popescu a fost săltat de organele de securitate la 23 septembrie 1959 din com. Zlătărei, rn. Drăgășani, reg. Pitești. În urma perchezițiilor nu au fost găsite materiale compromițătoare la adresa preotului. Afirma că a avut un comportament foarte bun cu ostașii sovietici pe care i-a

¹ *Ibidem*, f. 10.

² *Ibidem*, f. 4.

³ *Ibidem*, f. 6.

⁴ *Ibidem*, f. 15.

găzduit la el pentru o perioadă de 45 de zile. Găzduirea ostașilor sovietici s-a datorat faptului că un avion „C4” s-a prăbușit în com. Deleni, în 1944¹.

În 1960, preotul Popescu Ion a fost condamnat la cinci ani închisoare corecțională prin sentința nr. 154 din 24 martie 1960 a Tribunalului Militar Craiova, pentru uneltire contra ordinii sociale². A fost eliberat din închisoare la 27 iunie 1964.

După eliberarea din închisoare, la 30 ianuarie 1965, ziua de Prăznuire a „Sfinților Trei Ierarhi”, la biserica din Satul Milcov Deal, preotul s-a manifestat față de consilierii prezenți la slujbă, spunându-le acestora că nu toți cei care au fost arestați au primit serviciu, o parte din aceștia nu au mai fost încadrați pe un post bugetar. De asemenea, le spunea acestora că el a fost arestat politic și după eliberarea din penitenciar acestuia i s-a dat post la parohia mai sus menționată. Sursa, Ion Vrabie, unul dintre consilierii parohiali, i-a spus preotului că doar cei care au fost legionari au primit serviciu, a făcut această afirmație deoarece aproape toți cetățenii din localitate îl cunoșteau ca fost membru legionar.

Referitor la moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej afirma că deși în timpul acestuia a pierdut toată averea și a făcut și patru ani și jumătate de pușcărie, totuși recunoaște că țara a pierdut pe cel mai bun român al ei, pe cel care i-a scăpat și de apus și de răsărit, făcându-i pe oameni să se simtă liberi în țara lor, bucurându-se de toate bunurile acesteia.

La alegerile din 7 martie 1965, preotul nu a votat deoarece nu se regăsea pe listele de alegeri, aspect care l-a făcut să precizeze că putea să ajute și el la alegeri prin faptul că putea merge pe la curțile cetățenilor întârziți pentru a-i îndemna să vină să voteze.

În 1966, preotul le spunea tuturor cunoscuților că își dorește să iasă la pensie și să aibă parte de ce nu a avut până atunci, de liniște deplină. Acest lucru și-l dorea și din cauza că avea soția foarte bolnavă, iremediabil, ceea ce îl frământa foarte mult.

Peste doi ani, preotul Popescu era domiciliat în com. Milcov, Satul Milcov Deal, jud. Olt. În perioada mai sus menționată, conform spuselor paraclisierului de la biserica din localitatea mai sus menționată, preotul a venit în localitate pentru a-și lua anumite haine, după care a plecat la București pentru a se opera de ulcer.

În 1973, avea viză de flotant în satul Humba nr. 20, jud. Sibiu, unde își desfășura activitatea ca preot. Acesta a fost verificat de către organele de securitate, iar în urma verificărilor a reieșit faptul că avea un comportament corespunzător, nefiind semnalat cu manifestări dușmănoase și nici cu legături în rândul foștilor legionari.

În anul 1978, preotul pensionar Ion Popescu era domiciliat în orașul Sibiu, str. Vasile Aron³.

6.15. Preda Pele

Preotul Pele Preda s-a născut la 7 decembrie 1909, în com. Gura Padinii, rn. Corabia, reg. Slatina. După numirea în misiunea de preot a activat în com. Siliștioara, Corabia. În 1930 s-a înscris în organizația legionară din orașul Corabia, fiind numit șef al cuibului „Trecerea Dunării” din Siliștioara, desfășurând intensă activitate până în ianuarie 1941. După 23 august 1944 a ținut legături cu diferiți legionari și a avut manifestări dușmănoase contra regimului democrat din R.P.R. La 20 iulie 1959, a fost arestat și i s-a fixat loc de muncă pentru o perioadă de 36 de luni. A fost eliberat la 30 iunie 1962 din colonia Priprava⁴. A fost eliberat după o perioadă de trei ani. În momentul în care era întrebat de perioada în care a fost arestat acesta spunea că cineva trebuie să răspundă de faptul că zeci de mi de oameni au fost arestați în mod abuziv, o parte dintre aceștia nu au suferit detenția, murind și lăsând familiile singure. Acesta îi mulțumește lui Dumnezeu că a reușit să treacă de această perioadă greu încercată.

¹ *Ibidem*, f. 31.

² *Ibidem*, f. 3.

³ *Ibidem*, Vol. III, f. 3.

⁴ *Idem*, F. „M.A.I. Direcția reg. Oltenia”, d. 161 688, vol. I, f. 7.

La 10 martie 1965, agentul Ion Nicolae relatea că la data mai menționată s-a întâlnit cu preotul Piele Preda care se întorcea de la conferința preoțească, iar la întrebarea despre cum se mai simte acesta spunea că se simte foarte bine și se simte liber după venirea sa din colonia Peliprava, este preot în comuna de origine unde a fost înainte de arestarea din 1959. Acesta mărturisea că atunci când a venit din detenție a găsit soția moartă, dar s-a căsătorit cu o femeie de țară, dar o duce foarte bine. Copiii sunt cu funcții la Târgoviște așa că mulțumește Partidului și guvernului de azi că a lăsat copiii să învețe carte și că l-a lăsat liber, cu toate că soția sa a murit, dar așa a fost să fie și chiar dacă era acasă tot murea¹. Preotul era mulțumit de faptul că preoții erau salariați de la stat, primind suma de 540 de lei, iar completarea trebuia făcută din fonduri pe care le primeau de la populație. Acesta spunea că dacă se oprea salarizarea de la stat era foarte greu pentru că atunci erau la mila populației.

Din spusele sursei Ion Andreescu, în 1965, preotul Preda Piele le spunea oamenilor că acest partid nu o să mai cadă vreodată de la putere deoarece s-a întărit și este iubit de toți muncitorii deoarece le-a făcut case și blocuri, ceea ce nu au visat ei vreodată.

În iulie 1966, din cele consemnate de sursa Ion Andreescu, reiese că preotul Piele Preda nu era potrivit regimului, deoarece a spus oamenilor în fața bisericii din Hotaru că a văzut pe tovarășul Nicolae Ceaușescu că a vizitat o mănăstire și l-a întrebat pe preot dacă are nevoie de ceva, întrebare la care preotul i-a răspuns că nu are nevoie de nimic, lucru din care reiese că lumea vorbește multe, dar el crede că acesta nu are de gând să dărâme bisericile și să construiască în locul acestora magazine, ba chiar crede că o să se introducă predarea religiei în școli.

La 29 decembrie 1967, în urma discuțiilor purtate cu sursa Grigore Voicu referitoare la ceea ce privește decretul de suspendare de pedepse, grațiere, reduceri de pedeapsă, amenzi și altele, preotul Piele Preda afirma că nu cunoaște foarte bine subiectul deoarece nu a primit ziarul cu o zi înainte, dar din cele auzite, măsura luată de partid și guvern este destul de bună. Preotul spunea că pentru cei care cad în decret este o bucurie, dar nu știți cum este omul, tot mai cade în greșeli, chiar de este pățit de pedeapsă (acest aspect îl spunea din proprie perspectivă deoarece a fost închis din cauza răbufnirilor la adresa regimului). Afirma că trecut prin aceasta și cunoștea și spunea că nu este bine să ajungi la închisoare, deoarece de acolo nu mai vii întreg. Acesta considera că este foarte bună măsura în ceea ce privește decretul, dar nu dorește nimănui să aibă parte de acest decret.

În 1968, preotul era într-un fel sau altul, cam nemulțumit de împărțirea teritorială (afirmație făcută în fața sursei Grigore Voicu la data de 19 ianuarie 1968). Acesta susținea că s-au mai micșorat regiunile și s-au desființat raioanele, erau prea multe, trebuiau foarte mulți funcționari pentru activitate la toate raioanele. Preotul era de părere că jud. Olt este bine cum este așezat, numai că este prea departe de reședință. Acesta considera că era mai bine trecerea de Craiova, sau cel puțin să aibă reședința la Caracal. Pentru acesta era foarte greu pentru participarea la diferite ședințe deoarece era nevoie să ia trenul pentru a ajunge la timp. De asemenea, spera ca ședințele să fie împărțite pe centre, precum Caracal, Corabia, sau poate și pe comune. Considera că tovarășul Nicolae Ceaușescu care era din jud. Olt, făcea în așa fel încât lucrurile să meargă bine.

În 1973, preotul Piele se afla sub evidență informativă de către Postul de Miliție Grojdibodu². Era preot la Grojdibodu și era cunoscut în localitate cu antecedente penale, fiind condamnat pentru faptul că a dus activitate dușmănoasă împotriva statului și a făcut politică legionară. În urma studierii materialului informativ rezultă că preotul are în jurul său persoane care au făcut parte din organizația legionară și partidele burghezo-moșierești, dar are și mare influență în rândul persoanelor pe care le-ar putea corupe să comită fapte cu caracter dușmănos. A fost făcută trecerea preotului din supraveghere generală, în bază operativă de lucru pentru a i

¹ *Ibidem*, f. 54.

² *Ibidem*, vol. II, f. 3.

se urmărit activitatea în mod organizat cu ajutorul unor informatori, precum: Bădescu și Boboc ce urmau a fi instruiți și dirijați de subofițerul Plut. În urma întreprinderii activității de urmărire a preotului, agenții au adus la cunoștința organelor faptul că preotul are o poziție foarte bună cu privire la adresa regimului, afirmând în nenumărate rânduri că regimul actual este foarte bun și toți oamenii au un nivel de trai foarte ridicat.

În ceea ce privește activitatea conducerii statului, preotul era foarte mulțumit că Nicolae Ceaușescu a restricționat consumul de benzină deoarece foarte mulți funcționari făceau abuz de funcție și își făceau de cap cu mașinile instituțiilor.

În 1974, când preotul întreprindea lucrări de ridicare a gardului la Biserica Grojdibodu, le spunea muncitorilor că foarte mulți oameni acum văd că trăiesc, înainte munceau dar nu se alegeau cu nimic, dar în timpurile actuale, cei care erau cei mai săraci posedă televizoare și au case mari și frumoase. Din cele relatate, reiese faptul că preotul, după perioada în care a fost închis, văzând dezvoltarea societății și ridicarea nivelului de trai prin muncă, simpatiza regimul actual. În speță, acesta dă exemplu pe Petrișan Alexandru și Gâmbou Marin care în trecut erau foarte săraci, cu toate că munceau, iar acum au case frumoase, televizoare, dar și multe alte bunuri.

În 1975, în urma celor semnalate de agentul Boboc, preotul Pele, la 20 ianuarie, spunea că este bolnav, iar copiii nu prea doresc să-l ajute, trăiește cu soția de-a doua, dar nu este ca prima soție¹. La 25 ianuarie 1975, preotul a fost internat la spitalul Corabia fiind grav bolnav de cancer și urmează să fie internat la Spitalul din București, informație primită de la un vecin. În aprilie 1975, a venit acasă pentru o perioadă scurtă, deoarece trebuia să plece din nou la spital din cauza afecțiunilor pe care le avea din cauza cancerului.

La 26 octombrie 1975, preotul Piele nu putea să se mai ridice din pat, ceea ce arată că nu putea să se mai manifeste în niciun fel regimului, nici pro, dar nici contra. A reușit ca la 18 octombrie 1975 să meargă la biserică deoarece aveau pictor și întreprindea lucrări de renovare. Preotul susținea că aceste lucrări se fac cu mare greutate, iar acest lucru trebuie apreciat. Acesta era supărat deoarece tineretul nu mergea la biserică, iar fără biserică totul merge greu.

La 15 august 1976, preotul Piele spunea că nu mai poate merge nici până la biserică deoarece sănătatea nu îi mai permite acest lucru. Cu toate că era foarte bolnav, la 13 septembrie 1976 a mers la biserică să vadă înfrumusețarea picturii, mirându-se și spunând oamenilor că Partidul Comunist sprijină înfrumusețarea acestora.

Preotul Preda Piele a murit la vârsta de 68 de ani, la 24 noiembrie 1977².

6.16. Rădulescu (Corcău) Ion

Preotul Ion Rădulescu (Corcău) s-a născut la 1 ianuarie 1910, în com. Spineni, jud. Olt, fiind fiul lui Petre și Gherghina, de profesie agricultori. A fost licențiat în Teologie și doi ani de studii de doctorat, studii în urma cărora a fost hirotonit preot pe seama parohiei Floru din jud. Olt, în 1931. În perioada 1931–1935 a urmat cursurile Facultății de Teologie din Cernăuți³. În 1936, după mai multe insistențe, a fost transferat ca preot în com. Spineni, satul natal al acestuia. Deținea 1 ha de teren arabil și o casă familială. Conform unei Adrese a Biroului de Securitate Spineni, în 1950, când preotul era arestat, acesta deținea o suprafață de 10 ha de teren. A fost căsătorit cu Ilinca Popescu, au avut împreună șase copii, doi băieți și patru fete.

Din documentele existente, verificate asupra preotului Ion Rădulescu a rezultat faptul că în 1939 s-a înscris în organizația legionară din com. Spineni, rn. Vedea, unde a activat ca simplu membru până în 1941. Activitatea acestuia în perioada menționată, a constat în faptul că lua parte la ședințe, plătea cotizație, participa la diferite marșuri care se făceau, dar și la munci voluntare.

¹ *Ibidem*, f. 43.

² *Ibidem*, f. 78.

³ *Idem*, d. 016 1679, vol. I, f. 57.

Dintr-un raport înaintat de preotul Ion Rădulescu către Preasfințitul Argeșului, acesta a fost trimis preot misionar în Transnistria pentru lunile iunie, iulie și august 1943. Acesta a fost numit preot slujitor la parohia Pescianca, jud. Râbnița, încredințându-i-se și oficiul de subprotoiereu al rn. Pesceanca, pe 5 iunie 1943, când s-a prezentat la post, unde a luat în primire parohia și oficiul Subprotoieriei de la preotul St. Smărăndescu. Acesta a fost numit preot într-o localitate în care viețuiau numai ucrainieni, la conducerea raionului fiind o mare parte români, oameni foarte buni. Lângă Pescianca se putea observa o mare grămadă de moloz și cărămizi care atrăgea atenția. La întrebarea ce a fost acolo, i s-a explicat că a fost vechea biserică din localitate, una din cele mai mari biserici din toată Rusia, care a fost dărâmată de bolșevici în anul 1938 după ce au omorât pe preot, iar pe cântăreți i-au deportat în Siberia. Preotului i s-a comunicat că „jidanii au fost cei care au dărâmat-o, după ce au batjocorit mai întâi au distrus icoanele”. În aceea biserică se mai găsea decât o Sfântă *Evanghelie* pe care un localnic a luat-o din drum și a ascuns-o, dar și două icoane mari de o frumusețe rară, icoane pe care se vedeau semnele batjocoririi, ochii sfinților erau scoși. Înainte de războiu, în această comună locuiau „4 500 de familii de jidani și 4 000 de familii de ucrainieni, astăzi în comună viețuind doar 1 400 de familii de ucrainieni, și nici o familie de jidani”¹.

În misiunea de preot a desfășurat o activitate deosebită, săvârșea slujbe seara și dimineața, rămânând surprins de mulțimea credincioșilor participanți. Numărul mare de participanți la cultul religios scotea în evidență faptul că războiul bolșevic nu i-a speriat pe aceștia. La venirea preotului Rădulescu în Transnistria în demnitatea de subprotoiereu, acesta nu avea în raion decât un singur preot misionar din Oltenia, pe preotul St. Smărăndescu de la parohia Dumitrașcova, care a depus acolo o frumoasă activitate pe teren bisericesc și național-românesc, și cinci preoți ucrainieni, în fruntea cărora era Vasile Lozinski de la parohia Cernomeu.

În ceea ce privește apartenența politică în trecut, înainte de a fi arestat, acesta a fost membru în mișcarea legionară. A fost încarcerat pentru o perioadă de 24 de luni conform Deciziei 177/18.11.1950 M. A. I., fiind încarcerat în Penitenciarul Aiud².

Preotul Ion Rădulescu a fost arestat la 18 noiembrie 1950, conform Dosarului de anchetă 2950. Expirarea pedepsei a fost la 18 noiembrie 1952³.

Conform unei adrese înaintate de M.A.I. Vedea, reiese faptul că preotul Ion Rădulescu a încercat să reorganizeze legionarii după 23 august 1944, însă nu a reușit deoarece în 1948, pe 15 mai, a fost arestat până la 30 decembrie 1953⁴. Din diferite surse informative, reiese faptul că preotul Rădulescu era predominant de patima beției. Acesta stătea în fiecare zi în cârciumă, până seara târziu, iar în drum spre casă fumează pe stradă, obiect de răs al credincioșilor, iar din cauza viciului pe care îl avea a fost dat și în judecată. Preotului îi plăcea foarte mult să se certe cu locuitorii din comună. Au fost cazuri în care a stat și câte 2–3 zile la Judecătoria deoarece avea procese unul după altul⁵.

La 24 mai 1950, preotul Ion Rădulescu era deținut politic la Ocnele Mari din jud. Vâlcea⁶. De asemenea, la data menționată, preotul Rădulescu redacta o procură, în care menționa faptul că se află în lagărul Ocnele Mari din jud. Vâlcea și împruternicește pe soția sa Ilinca, pentru a ridica salariul ce i se cuvine ca preot, atât în trecut cât și în prezent.

În 1957, preotului Ion Rădulescu i s-a deschis dosar de anchetă în vederea stabilirii legăturilor pe care le avea cu Ion Iovescu, șef de cuib legionar, Vasilichise Ionescu, șef de cetățuie și alte elemente. De asemenea, de a stabili dacă împreună desfășoară sau nu activitate

¹ *Ibidem*, ff. 35-36.

² *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Reg. Pitești”, d. 136 499, f. 5.

³ *Ibidem*, f. 3.

⁴ *Idem*, d. 0161679, vol. I, f. 4.

⁵ *Ibidem*, f. 71.

⁶ *Ibidem*, f. 62

pentru reorganizarea legionarilor. Prin acest dosar, se urmărea stabilirea concretă a activității pe care o desfășura în prezent Ion Rădulescu și strângerea de documente pentru a se lua măsuri. Verificarea deplasărilor pe care le făcea la București întrucât motiva că merge la copii la facultate și este posibil ca atunci când să se deplasează să i-a legătura cu conducerea elementelor legionare din București sau din alte localități.

Prin Planul de acțiune întocmit pentru perioada 1 ianuarie 1958 – 1 iulie 1958, în cadrul acțiunii informative individuale ce urmează să fie deschisă pe numele lui Ion Rădulescu zis Corcau, prevedea: efectuarea investigații complexe deoarece se dețineau anumite informații neverificate, conform cărora ar fi urmat studiile superioare la Viena, totodată se verifica cu perioada-termen 15 februarie 1958; deoarece era suspectat că intenționează să i-a legătura cu conducerea legionară, se cerea la Biroul „F” din cadrul Regiunii M.A.I. Pitești interceptarea corespondenței, pentru a stabili eventualele legături pe care le are prin corespondență; se stabilea prin agentură și prin investigații foarte discrete, o zi când pleacă la București să fie pus sub supraveghere informativ, întrucât făcea dese deplasări în orașul București, fără ca să fie motivate; în com. Spineni agentul Ion Cernătescu trebuia să stabilească legăturile concrete pe care le are în com Spineni și cine sunt aceste elemente; ce manifestări are în comună; Activitatea agentul este vecin cu cel în cauză și poate stabili legături de prietenie foarte bune cu acesta; stabilirea elementelor ce îl vizitează și care sunt aceste elemente; stabilirea concretă a naturii legăturilor între Ion Rădulescu și Ion Iovescu, șef de cuib legionar, care după 23 august 1944 a încercat să reorganizeze legionarii, cât și Vasilichia Ionescu șefă de cetățuie legionară, care ambii sunt lucrați în cadrul acestei acțiuni individuale; agentul Ion Cernătescu urma să fie folosit pentru a verifica sinceritatea preotului, ajutat fiind de M. Rusu, tot preot, care este în relații foarte bune cu obiectivele de mai sus; agentura v-a stabili dacă în Biserică ca preot nu duce activitate de a instiga țărani împotriva măsurilor luate de partid și guvern, întrucât în com. Spineni se duc o serie de instigări împotriva transformării socialiste a agriculturii¹.

În urma celor trasate în dosarul de anchetă informativă asupra preotului Ion Rădulescu, agentul Ion Cernătescu informa că în ultimul timp vedea că preotul nu mai are legături cu funcționarii partidului cum a avut până acum și de la care afla o serie întreagă de secrete de partid și de stat, însă acest preot folosește alte metode de a afla aceste secrete, în sensul de a se prevenii de unele probleme. Preotul folosește pentru a afla anumite secrete pe Ghizi Negrea, care fiind bibliotecară la cămin, poate obține fel și fel de secrete de la organele de partid, și apoi seara, de mai multe ori, a fost văzută de către agent că merge la casa preotului, unde crede că îi spune acestuia probleme care îl interesează pe acesta. Tot de la agent se cunoaștea faptul că preotul este văzut de mai multe ori la fostul chiabur Vasile T. Marin, zis Tânjală, fost chiabur, unde consumă băuturi, pentru alte probleme acesta nu cunoaște de ce se mai întâlnesc².

Totodată, preotul Rădulescu, în 1957, întreținea relații cu Ion Iovescu care și acesta a făcut politică legionară ca și preotul, vizitându-l mai mult seara, câte o dată și ziua, însă nu cunoaște cu exactitate vizitele dintre aceștia. De asemenea, preotul era în relații apropiate cu Dumitru Șerbănescu, fost Lupist și unchiul lui Ilie Buză fost legionar. Acestui preot i se dă prea mare importanță din partea organelor sfatului popular și de Ilie Olteanu care este secretar P.M.R. din comună, bând cu aceștia, acasă la el, în vederea obținerii de secrete.

La 7 aprilie 1962 s-a hotărât trecerea în evidență a preotului Ion Rădulescu.

În 1967, preotul Rădulescu se destăinuia în fața sursei Ion Cernătescu că este mai fericit ca oricând, deoarece pe copii a putut să-i învețe carte și că statul le-a acordat drepturi la toți. Recunoștea faptul că înainte a făcut prostii, a fost condamnat și se gândea că nu o să i se mai dea dreptul să-și țină copii în școală, însă este foarte mulțumit despre acest drept care i-a fost oferit de către stat³.

¹ *Ibidem*, ff. 6-7.

² *Ibidem*, f. 107.

³ *Ibidem*, f. 164.

La 14 aprilie 1969, sursa Ion Săndulescu specifica că întâlnindu-se cu preotul Ion Rădulescu și discutând despre situația internă a țării, acesta din urmă menționa faptul că lucrurile s-au dezvoltat foarte mult, dar încă nu se poate trăi încă bine, în special din cauza nepriceperii unor conducători de C.A.P., țărani neavând venituri suficiente pentru a trăi. Preotul susținea că Partidul Comunist o să le ofere generațiilor viitoare un trai foarte bun, generația actuală fiind una de sacrificiu. În urma declarațiilor aduse de surse referitoare la preotul Rădulescu, s-a hotărât trecerea acestuia în evidența generală deoarece nu este considerat un element care să desfășoare activitate dușmănoasă la adresa regimului.

La 6 februarie 1973, preotul Rădulescu a fost trecut pentru a fi lucrat în dosarul de problemă. Din dosarul de supraveghere informativă generală, au rezultat următoarele:

În 1972 a fost observat discutând cu preotul M. Bărsăcu și cu Florian Ionescu. Toți trei au fost în detenție și discutau nefavorabil la regimul de viață din închisoare. O perioadă a fost luat în contact și ca urmare a dat în scris aspecte mai mult legate de unele nereguli de la C.A.P.;

Cu toate acestea este prudent în discuții, însă atunci când este sub influența alcoolului își arată adevărata față manifestându-se cu aceleași idei;

În aprilie 1974 într-o discuție cu Alexandru Pârvu la nunta numitului Alexandru Tumbă s-a exprimat printre altele că el a fost legionar și va fi cât va trăi (notă din 30 aprilie 1974, Vlădaia Cornel);

În aprilie 1974 se arată nemulțumit că membrii cooperatori se duc la muncă și că hoții trăiesc după urma lor (notă din 13 mai 1974, Barbu Alexandru);

În noiembrie 1972 a blamat conducerea puterii locale și de partid ca urmare a sistematizării comunei. Totodată, în octombrie și noiembrie 1974 a blamat conducerea C.A.P. în timpul slujbei în Biserică față de mai multe persoane;

În martie 1975, într-o discuție cu Dumitru Teodorescu, fost membru P.N.Ț. și casierul C.A.P. s-a exprimat: până în prezent este bine ce vom face când vor veni adevărații comuniști, ca să știți că eu am fost în Rusia și o să desființeze popii și Bisericile (notă din 23 martie 1975, Alexandru Barbu);

În ziua de 8 iulie 1975 a avut grave manifestări ostile la adresa politicii P.C.R. afirmând că în prezent sunt nelegiuiri că tineretul nu observă greutățile și nu-și dau seama de primejdie și că datoria noastră este să-i formăm și să le modelăm felul de a gândi;

În august 1975 discuta ostil la adresa măsurii luate de partid privind majorarea salariilor cu 60 de lei la toate categoriile de salariați. Printre altele, spunea că așa s-a mințit 30 de ani fără nicio rușine și totuși se vorbește despre omenie, de etică socialistă, dar vai de omenia pe care au adus-o comuniștii poporului român, i-a adus minciuna și mizeria.

În concluzia celor mai sus menționate numitul Ion Corcău (fost Ion Rădulescu) preot, legionar, are o poziție ostilă, se menține pe idei legionare și are intenția de a trece la îndoctrinarea tineretului cu idei fasciste¹.

În 1975, Rădulescu Ion a fost luat în lucru prin dosar de urmărire informativă. La baza deschiderii dosarului de urmărire informativă, au stat informații din care rezultă că are relații cu o serie de persoane cu care a fost în detenție și că făcea comentarii negative și aducea calomniile organelor puterii locale din comună. Aspectele au fost verificate și confirmate de cel în cauză cu ocazia avertizării din 4 mai 1977, care s-a făcut la sediul inspectoratului, împreună cu ofițerul specialist căpitanul Stelian Stroilescu. După avertizare a adoptat o poziție bună, rezultând că regretă și fiind luat în contact pentru influențare de căpitanul Stelian Stroilescu, s-a ajuns la concluzia că are posibilități și corespunde pentru a fi atras la colaborare².

În 1977, într-o declarație, preotul Rădulescu a recunoscută în mai multe rânduri că a făcut afirmații negative la diverse obiective, precum primarul comunei, pe motivul că i s-au făcut numai greutăți în electrificarea unei Biserici, deși a căutat întotdeauna să ajute prin contracte de

¹ *Idem*, vol. II, ff. 10-11.

² *Ibidem*, f. 2.

porci și alte acțiuni în folosul obștesc. Acesta menționa faptul că la jignit pe primarul comunei, deoarece pentru contractul de porci încheiat pe numele fiului său i-au fost date boabe degradate (fapt adevărat deoarece în acea perioadă au murit aproximativ 15 000 păsări, afară de un număr semnificativ de porcine, numai în com. Spineni)¹.

Un alt aspect pentru care a ripostat cu șicane la adresa primarului a fost pentru că i s-a promis preotului că îi va da cinci stâlpi pentru electrificare, a fost șicanat de către conducerea comunei, cu toate că îi lua contra cost. În cele din urmă, în urma insistențelor, preotul a primit cinci stâlpi de salcâm din cei care erau casați. Preotul recunoaște că nu a adus injurii primarului, ci doar i-a amintit de acțiunea pornită din conștiință în cele mai grele momente, momente în care avea nevoie de sprijin și astfel a fost nevoit să împrumutească pe cineva pentru a merge să strângă 10 000 lei în vederea efectuării acestei lucrări foarte necesare.

De asemenea, preotul mărturisea că nu l-a criticat niciodată pe primar în fața consiliului parohial, dar nici nu a expus problemele cu care s-a confruntat, dar nici șicanele la care a fost supus.

Preotul Rădulescu Ion era prieten cu Aurel Stuparu, născut la 22 iunie 1911 în Izvorul-Bârzâi, jud. Mehedinți, persoană cu care a fost coleg, legionar și condamnat².

Referitor la Aurel Stuparu, preotul Rădulescu spunea că prin rândurile transmise acestuia, și-a reamintit reîntâlnirea de 50 de ani din toamna anului 1982 de la Râmnicu Vâlcea. Preotul era foarte mulțumit de organizarea acestei întâlniri deoarece au avut timp să depene amintiri, dar totuși, s-a terminat foarte repede. Această reîntâlnire a fost organizată de Aurel Stuparu și Stănescu, ambii colegi ai preotului. Referitor la revedere, unii plecau pentru a prinde trenul, alții mașina, a făcut ca preotul Rădulescu să spună că trebuie să fie totul organizat cu mai multă chibzuință, pentru că mâine poate nu mai avem ocazia să le organizeze și să le trăească, viața fiind mult prea scurtă.

Într-o Notă din 10 octombrie 1985, un fost prieten și deținut cu preotul Rădulescu, foști legionari care s-au cunoscut în 1948 în arestul Siguranței Slatina, menționează că la 15 mai 1948 au fost arestați un număr de 16 legionari din jud. Olt. În discuțiile purtate cu preotul, acesta mărturisea că la 30 de ani de la eliberarea din închisoare se simte fericit, iar în acest timp nu a mai avut niciun fel de necaz cu Securitatea statului, fiind foarte bucuros pentru reușitele membrilor familiei, fiecare membru având serviciul său. În trecut, preotul a recunoscut că a simpatizat mișcarea legionară prin conducătorul ei C.Z. Codreanu, deoarece vederile lui erau sănătoase. Era o școală educativă, de transformare a omului, se pleca de la tineret, chiar în școli unde luase ființă frățiile de cruce, se cerea să te impui cu cinste și corectitudine, dar mai ales cu note mari la învățătură, ca să poți primi în timp titlul de legionar³.

Referitor la închiderea dosarului de urmărire informativă asupra instigatorului Ion Rădulescu din com. Spineni, deschis la data de 9 mai 1981, se menționează faptul că sus-numitul a avut un comportament bun, nefăcând discuții tendențioase la adresa regimului și nu a întreprins activități necorespunzătoare regimului. În urma cercetărilor, preotul a fost catalogat ca fiind un individ care a furnizat anumite date și informații de interes operativ necesare pentru organele securității.

În 1989, preotul Ion Rădulescu a fost trecut cu propunere pentru urmărire informativă deoarece a fost semnalat în rețeaua informativă că realizează discuții cu caracter necorespunzător asupra unor măsuri luate de partid și stat în diferite domenii de activitate. Este participant la „Europa Liberă”, la radio, în care își prezintă nemulțumirile față de măsurile luate pe plan religios, elogiază fosta organizație legionară etc.⁴.

¹ *Ibidem*, f. 21.

² *Idem*, vol. III, f. 24.

³ *Idem*, vol. III, f. 174.

⁴ *Idem*, vol. IV, f. 2.

6.17. Șeiculescu Alexandru

Preotul Alexandru Șeiculescu s-a născut la 11 mai 1898, în localitatea Crângeni, jud. Olt, în casa țăranilor Marin și Maria.

Și acest preot a avut probleme cu organele de Securitate, la fel ca și celelalte fețe bisericești din acest județ. Acesta deținea o suprafață de 3 ha teren arabil, pe care a dat-o fiicei sale. Prin darea acestei suprafețe, preotul Alexandru Șeiculescu a fost judecat de Tribunalul Popular al rn. Drăgănești, reg. București, prin Sentința penală nr. 5994, ședință publică din 3 decembrie 1954, pentru sustragere de la darea cotelor pentru terenul deținut. Analizându-se cele semnalate, Tribunalul l-a achitat de cele ce i-au fost puse în răspundere¹.

Dintr-o adresă înaintată centrului Eparhial reiese următoarele: „La Ordinul Sfintei Episcopii nr. 11820 din 6 septembrie 1955, referitor la cererea subsemnatului înregistrată cu nr. 11820 din 29/VIII/1955. Vă înaintăm copie legalizată și menționat pe ea că n-a fost refuzată, după sentința dată de Organele Judecătorești ale Tribunalului rn. Drăgănești, în procesul ce l-am avut, pentru a dispune a fi trecut în statul de salarizare, fiind suspendat cu salariul din 13 septembrie 1953, salariul depunându-se la B.R.R.R., pe seama Ministerului Cultelor, până la definitivarea recursului. Protoieria rn. Drăgănești cu raportul nr. 1723 din 29 decembrie 1954, propune salarizarea preotului Șeiculescu Alexandru”². Tot din această adresă reiese faptul că Protoieria a făcut toate demersurile pentru ca preotul să fie trecut la salarizare conform încadrării.

Referitor la cele ce i s-au adus ca învinuire, dar și la cele ce a avut să treacă prin ele, într-o adresă către Episcopul Râmnicului, preotul Alexandru Șeiculescu se destăinuie acestuia, aducându-i la cunoștință faptul că este preot la parohia din Balta-Sărată, satul Dorobanțu, rn. Drăgănești, reg. București, Episcopia Râmnicului. De asemenea, aduce la cunoștință, că în septembrie 1953, a fost învinuit pentru dosirea de teren pentru care motiv a fost dat și în judecată și suspendat din salariu. Instanțele judecătorești, dovedind nevinovăția acestuia, l-au achitat pe 4 decembrie 1954. De nenumărate ori a făcut cerere către preotul protoieriu al raionului pentru a intervenii să fie trecut în statele de plată, din nou, dar nici până la data de 29 august 1955 nu a fost trecut. O altă speță care l-a făcut pe preot să transmită o adresă către centrul Eparhial, a fost aceea că era bătrân și suferind, la fel și soția acestuia, are o parohie foarte săracă fără niciun venit și nu are nicio posibilitate de a-și duce existența și a-și căuta de sănătatea lui și a soției sale.

În urma demersurilor pe care le-a făcut către centrul Eparhial, prin protoierie, sănătatea șubredă a sa, dar și a soției sale, l-au făcut pe acesta ca la 1 iulie 1958 să se pensioneze³.

6.18. Simionescu Ioan

Preotul Ioan Simionescu s-a născut la 22 noiembrie 1890 la Sâmburești, jud. Olt, fiind fiul preotului protoieriu Ștefan și al Ilincăi. În ceea ce privește pregătirea teologică, acesta era absolvent de Seminar Teologic, dar și de Facultate Teologică, promoția 1916. A căpătat diverse distincții militare deoarece a participat la marile bătălii pentru reîntregirea neamului. La finalul Marelui Război a fost hirotonit preot, mai precis pe data de 17 martie 1919.

Problemele cu organele de Securitate, au început pentru preotul Ioan Simionescu în 1950, an în care a fost ridicat și a fost judecat conform Sentinței penale nr. 1794 din iunie 1950 de către Tribunalul Vâlcea. Acesta a fost săltat de organe din localitatea Păroși, jud. Olt, unde își desfășura activitatea de preot.⁴

La instanța curții din Craiova, preotul Ioan Simionescu din com. Păroși Olt a fost condamnat pentru crima de complicitate la delapidare la cinci ani de muncă silnică și 100 000 de lei amendă corecțională statului; pentru delictul de uz de fals la doi ani de închisoare corecțională

¹ A.E.R., F. „Tribunalul Popular al rn. Drăgănești, reg. București”, d. 5124/1953, ff. 54-55.

² *Idem*, F. „Adresă Protoierie către Sfânta Episcopie”, d. 3157, f. 53.

³ RĂDULESCU, Ana-Maria. *Op. cit.*, p. 337.

⁴ A.E.R., F. „Curtea Craiova. Secția Penală”, d. 79/1951, f. 94.

și 10 000 lei amendă corecțională Statului, s-a dispus executarea pedepsei de cinci ani muncă silnică și 100 000 lei amendă corecțională ca fiind cea mai gravă. Pentru delictul de complicitate la fals în acte și pentru delictul de rea administrare de bunuri s-a pronunțat achitarea¹.

Procesul a fost deschis la solicitarea Ministerului Industriei Alimentare Centrale pentru depozitul M.A.T. Drăgășani Vâlcea, împotriva preotului Ioan Simionescu, dar și a multor alții inculpați în acest dosar. Acest dosar a fost foarte bine cercetat deoarece în 1947, în luna septembrie, a fost înființat depozitul de colectarea produselor M.A.T., din orașul Drăgășani, important centru viticol pentru Județul Vâlcea, centru care a avea deservire pentru jud. Vâlcea, Argeș și Olt. În cadrul acestui centru un loc destul de important ocupa și preotul Ioan Simionescu deoarece acesta avea puterea de a elibera bilete de liberă circulație a produselor alcoolice.

Problema cea mai mare pentru care a fost condamnat preotul Ioan Simionescu a fost aceea că a eliberat un bilet de liberă circulație lui Octavian, bilet prin care permitea libera circulație a cca 800 l de țuică, pe care Georgescu l-a dat lui Brăștineanu, care la rândul său a întocmit acte false și a atestat fals că s-a introdus în acest depozit această cantitate de 800 l țuică fără a se fi introdus această cantitate în realitate, încasând și împărțind între ei contravaloarea. Preotul Simionescu și Virgil Simionescu, fiul său, au fost cei care trebuiau să predea cantitatea de 800 l țuică, iar din această cauză au intervenit prin diverse metode pentru a face să pară predarea și astfel să-și însușească o sumă importantă de bani. Angajații M.A.T. Drăgășani, știind faptul că aveau destulă țuică plus în depozit, pe care doreau să o valorifice în scop personal, au acceptat propunerile preotului Ioan Simionescu, au întocmit actele pe care le-a semnat în fals fiul acestuia Virgil Simionescu, în sensul că ar fi predat țuica, în cantitatea menționată².

În ceea ce privește Decizia Tribunalului Craiova, preotul Ioan Simionescu a criticat soluționarea instanței de fond prin patru motive de casare.

Motivul I: Nulitatea din art. 395 partea I pct. 3, nemotivate.

Instanța: Având în vedere că în dezvoltarea acestuia prim motiv de casare, inculpatul susține că, el a fost de bună credință când a dat biletul de liberă circulație pentru produsele sale lui Vasilescu Chivăran ca să-l programeze cu predarea țuicii și nu poate fi răspunzător dacă acesta a întrebuițat fraudulos biletul pentru săvârșirea delapidării, pentru că nu aceasta a fost intenția lui de a ajuta pe Vasilescu Chivăran. Tribunalul nu motivează de unde deduce contribuția sa la săvârșirea delapidării și nu constată acțiunea sa delictuoasă. Având în vedere că examinând sentința recurată, rezultă faptul că ceea ce solicită inculpatul este inexact, deoarece la baza acestei spețe stau declarațiile martorilor prin care se scoate în evidență faptul că a primit dovada predării țuicii fără a face acest lucru. Instanța de fond motivează amply care este contribuția inculpatului la săvârșirea delapidării, constatând existentă acțiunea sa delictuoasă și elementul intențional, iar din această cauză primul motiv de casare apare ca neîntemeiat.

Motivul II: Trimiterea în judecată pentru complicitate la fals și a fost condamnat pentru uz de fals.

Instanța: Având în vedere că, și susținerea din acest al doilea motiv de casare este inexactă în fapt, pentru că din examinarea ordonanței definitive nr. 13 din 8 iunie 1950, a Cabinetului de instrucție de pe lângă Tribunalul Vâlcea, rezultă că inculpatul preotul Ioan Simionescu a fost trimis în judecată pentru delictul de uz de fals în acte publice preventive și pedepsit de art. 412 din Codul penal, despre care Tribunalul motivează amply că a fost săvârșit pentru aceea că, inculpatul a uzat de adevărînța obținută de la M.A.T. Drăgășani, în legătură cu inculpatul Vasilescu Chivăran, prin care se atesta în mod fals că a predat cota sa de țuică, cu scopul de a fi scăzut în registrele comunale. Acestea fiind prezentate de către Tribunal, și motivul II apare ca neîntemeiat.

Motivul III: Inculpatul invocă nulitatea preventivă din art. 395 partea II, pct. 7 procedură penală, susținând că instanța de fond cu abuz de putere l-a obligat solidar cu ceilalți inculpați la

¹ *Ibidem*, f. 97.

² *Ibidem*, f. 103.

plata sumei de 7 7251 lei, despăgubiri civile, deoarece țuica sa pe care nu a predat-o și pentru care s-au făcut forme false de predare, încasându-se contravaloarea în dauna părții civile valoarea de 56 551 lei.

Instanța: Având în vedere că susținerea inculpatului din acesta al treilea motiv de casare nu poate fi primită, pentru că, dacă într-adevăr inculpații au sustras prin procedeul acesta 56 551 lei contravaloarea țuicii inculpatului, daunele materiale suferite de partea civilă, au fost acelea dovedite în sarcina primei instanțe de 77 251 lei, asupra cărora instanța de fond motivează suficient, deci motivul trei de casare se privește neîntemeiat.

Motivul IV: Inculpatul preotul Ioan Simionescu, susține că instanța de fond i-a aplicat o pedeapsă prea mare în raport cu circumstanțele faptului și de împrejurare că se găsește la prima infracțiune.

Instanța: În scopul de a realiza pentru sine un beneficiu material, preotul Simionescu a apelat la fiul său pentru a semna actele de predare a țuicii, acesta, și ceilalți inculpați fiind vinovați de delapidare.

În urma prezentării celor patru motive ale preotului, reiese faptul că faptele săvârșite de preot, constituie elementele infracțiunii de complicitate la delapidare pentru că preotul a ajutat pe Vasilescu Chivăran și ceilalți inculpați, să săvârșească delictul de delapidare, dându-le biletul său de liberă circulație, și ale delictului de uz de fals. Având în vedere că, pentru prima infracțiune Tribunalul a aplicat inculpatului pedeapsa de cinci ani muncă silnică și 100 000 lei amendă, iar pentru cea de-a doua infracțiune doi ani închisoare corecțională și 10 000 lei amendă.

În ceea ce privește instanța, ținându-se seama de împrejurările în care faptul a fost comis și de faptul că inculpatul se află la prima abatere și infracțiune, Curtea constată că în favoarea numitului există circumstanțe atenuante și urmează a se pune în cauză și aplicarea art. 157 și 158 Cod penal, stabilindu-se a se aplica numitului un an de zile închisoare corecțională pentru complicitate la delapidare, iar pentru delictul de uz de fals, pedeapsa de șase luni de zile închisoare corecțională, din care cu aplicarea art. 101 Cod penal, numitul urmează să execute pedeapsa cea mai gravă, și anume aceea de un an închisoare corecțională, cu deducerea detenției preventive de art. 64 același cod¹.

În urma anchetei și a procesului care s-a desfășurat la Tribunalul Craiova, au fost stabilite pedepsele pentru preotul Ioan Simionescu, dar și pentru ceilalți inculpați din dosar. Centrul Eparhial al Sfintei Episcopii a Râmnicului și Noului Severin s-a întrunit în ședința din 13 februarie 1952 pentru a dezbate și a lua o hotărâre cu privire la sus-numitul. Acuzarea a fost reprezentată în cadrul Consistoriului de inspectorul eparhial Grigore Chiriță. La apelul nominal s-a prezentat Ioan Simionescu, asistat de Mihail Chiriță. La Ordinul nr. 6913 din 25 iulie 1951, Episcopia Râmnicului și Argeșului a trimis în judecata Consistoriului Eparhial pe preotul Ioan Simionescu, pentru a i se aplica sancțiunile disciplinare ce decurg din condamnarea suferită de el, prin Decizia penală a Curții de Apel Craiova cu nr. 1109/04.04.1951, condamnare rămasă definitivă, iar pedeapsa executată, fiind învinuit de delictul de „complicitate la delapidare” și „uz de fals”. În urma evaluării, Consistoriul Eparhial în ședința din 6 septembrie 1951, prin hotărârea nr. 57 achită pe preotul inculpat. Hotărârea nu a fost aprobată pentru motivul că „s-a comis condamnarea pentru uz de fals” și sau subapreciat prevederile art. 29 din Registrul de Disciplină Bisericească. În consecință, Episcopia, cu Ordinul nt. 9042/1951 a înapoiat dosarul Consistoriului Eparhial spre rejudecare a acuzării prin inspectorul eparhial, arătând motivele pentru care nu s-a aprobat hotărârea din 6 septembrie 1951; menține încadrarea făcută anterior, în art. 3 al. j din Registrul de disciplină și în speță cere aplicarea strictă a prevederilor art. 29 a aceluiași Regulament².

¹ *Ibidem*, f. 118.

² *Idem*, F. „Sfânta Episcopie a Râmnicului Noului Severin”, d. 48/1951, f. 81.

În toate deciziile pe care le emiteau instanțele superioare de judecată, centrul Eparhial, cerceta gravitatea, iar în funcție de aplicabilitatea Regulamentului, prin trecerea prin Consistoriul Eparhial, se luau deciziile.

6.19. Simionescu Gheorghe (Teodor Iosifescu)

Preotul Gheorghe Simionescu s-a născut la 9 iunie 1921 în com. Leleasca, fiind fiul lui Ion și Elena.

Avea studii teologice, de naționalitate și cetățenie fiind român. La momentul în care a terminat studiile Facultății de Teologie, Simionescu a refuzat postul de preot pentru care a fost repartizat. Acesta a susținut că dorește să vină preot în localitatea natală, deoarece avea părinții în vârstă, iar din cei opt frați, doar el este aproape, deoarece ceilalți au plecat în diferite părți pentru obținerea unui serviciu.

În cadrul parohiei Leleasca, preotul Gheorghe Simionescu era foarte bine văzut, în comună avea un comportament foarte bun, nu avea vicii, fiind apreciat de populație dar și de organele puterii locale.

În 1974, Gheorghe Simionescu a fost propus pentru recrutarea ca informator deoarece se bucura de un mare prestigiu în rândul oamenilor¹.

În urma verificărilor din 1974 a reieșit faptul că are în comună un comportament foarte bun, ceea ce duce la faptul că se bucură de încrederea celor din jur, dar și a persoanelor pe care organele securității le vizau, dorind astfel să obțină informații prețioase despre anumite persoane, cu ajutorul preotului.

În ceea ce privește calitățile intelectuale, acesta avea un nivel politic și cultural corespunzător, prin aceea că prin discuțiile care le purta avea „o atitudine sănătoasă față de măsurile întreprinse de partidul și statul socialist, apreciind consecvent, măsurile luate de conducerea statului și a guvernului”.

La 15 septembrie 1974, preotul a fost abordat în vederea deslușirii a câte persoane cunoaște, persoane care erau în vizorul organelor de securitate. La aflarea răspunsului că din persoanele menționate, preotul cunoștea 22 dintre acestea, putând obține informații în prisma faptului că era preot, a fost luată decizia de a fi recrutat ca informator. Această recrutare nu a fost sigură, deoarece deciziile erau luate de cei care doreau acest lucru, iar preotul trebuia chemat să fie de acord cu acest aspect, considerată, totodată misiune a serviciului de securitate. Preotul a fost înscris cu denumirea Teodor Iosifescu.

În vederea recrutării, în ziua de 25 decembrie 1974, candidatul Simionescu s-a prezentat în orașul Slatina, și a fost dus la sediul Asociației „Dinamo”, unde s-a făcut recrutarea. Discuțiile au început asupra motivului de chemare, după care în mod treptat s-a discutat despre programul partidului în etapa actuală, despre importanța organelor de securitate, privind măsurile ce le întreprind pentru prevenirea, descoperirea și lichidarea infracțiunilor îndreptate împotriva securității statului. A fost trasă concluzia că respectivul candidat corespunde pentru a fi recrutat ca informator, și i s-a făcut propunerea să ajute organele de securitate ale statului, în mod secret și organizat prin culegerea de informații și furnizarea lor la timp prin formele de legătură ce vor fi stabilite. În urma celor mai sus specificate, cel în cauză, Simionescu, a fost de acord, cerând explicații în acest sens, afirmând că își va da tot interesul să ajute organele statului în culegerea și transmiterea datelor care îi interesează².

În 1976, preotul Gheorghe Simionescu, zis Iosifescu Teodor, după numele dat de către organele de securitate, supraveghea persoanele menționate din partidele istorice³.

¹ A.C.N.S.A.S. F. „M.A.I. Inspectoratul jud. Olt”, d. R., 325 085, vol. I, f. 4.

² *Ibidem*, f. 6.

³ *Ibidem*, f. 23.

Fiind supus unor întrebări de către agentul Ion Voiculescu, preotul menționa că este foarte bine să nu intri în politică deoarece cunoaște persoane care și-au pierdut capul și averea din cauza aceasta, el din această cauză își vede de treabă.

La 1 ianuarie 1976, a fost dispusă punerea sub supraveghere până la data de 31 decembrie 1976, pentru a se observa cu cine discută, diferitele persoane cu care discută și natura discuțiilor pe care le poartă¹.

6.20. Stănculescu Ion

Preotul Ion Stănculescu s-a născut la 1 septembrie 1906 în com. Potcoava, rn. Potcoava, reg. Pitești, fiul lui Constantin și Anastasia. A devenit preot la parohia Mărgineni, rn. Potcoava. A fost căsătorit cu Paula Georgescu și au avut doi copii².

A fost preot la parohia Bălțați până în momentul arestării. A fost licențiat în teologie³.

Preotul avea cca 9-10 ha de pământ pe care l-a donat.

A fost membru P.N.L. și legionar, a participat o singură dată la alegeri. În urma declarațiilor sus-numitului, în 1936, la recomandarea lui Zamfir Marin care era șeful organizației liberare pe Potcoava, au fost înscrieri în P.N.L. Brătianu, fiind numit șef de cuib în com. Mărgineni. Acesta a făcut o singură dată ședință în postura de șef de cuib. În 1936, preotul, a luat parte la alegerile din com. Negreni, rn. Potcoava, însă nu i s-a dat dreptul de vot deoarece era de altă apartenență politică, fiind înscris în P.N.L. Brătianu, până în 1940.

În 1940 la recomandarea lui Ion Comănescu, care era șef de cuib, a fost înscris în organizația legionară din Mărgineni. La 1 decembrie 1940, Ion Comănescu fiind avansat în funcția de șef de sector legionar, preotul a fost lăsat cu delegație ca șef de cuib legionar pe satul Mărgineni. Referitor la cuibul pe care preotul îl conducea, făceau parte: Aurel Marinescu, Ion Trașcă, Dumitru Popescu, Constantin Mămularu, Mincu Căruntu. În funcția de șef de cuib, preotul spunea că a stat până la începutul lunii ianuarie 1941, deoarece între el și Ion Comănescu care fusese numit șef de cuib pe sector, au apărut anumite neînțelegeri⁴.

În 1940, preotul Stănculescu s-a încadrat în organizația legionară din com. Mărgineni, unde a activat până la rebeliunea legionară din 1941. La început a participat ca membru al acestei organizații, iar mai târziu, datorită activității intense depuse, de a înscrie noi membrii în organizația legionară, de a duce propagandă legionară, în 1940 a fost numit șef de cuib legionar. În această funcție, a luat parte la mișcările legionare organizate, a strâns cotizații, făcea ședințe de îndoctrinare legionară cu membrii cuibului pe care îi conducea⁵.

După 23 august 1944, preotul Ion Stănculescu a desfășurat o activitate dușmănoasă împotriva regimului democrat-popular din R.P.R., a comentat în mod dușmănos măsurile pe care le-a luat P.M.R. și guvernul țării în problema transformării socialiste a agriculturii. În fața unui martor, mai precis, în fața martorului Gheorghe Constantin, preotul a afirma că nu este de acord cu transformarea socialistă a agriculturii și mai ales cu măsurile pe care le ia organele locale ale puterii de stat din Comuna Mărgineni.

În timpul evenimentelor desfășurate în toamna anului 1956 în Ungară, cât și după aceea, Ion Stănculescu a preamărit aceste evenimente, afirmând că și în R.P.R. se vor petrece aceleași evenimente. În discuțiile purtate cu Vasile Dinescu, Ion Cărămizaru și alții despre unele măsuri pe care partidul și guvernul le-au luat în vederea ridicării continue a nivelului de trai al celor ce muncesc, a afirmat că aceste schimbări se datorează evenimentelor din toamna anului 1956 din Ungaria.

¹ *Ibidem*, f. 18.

² *Idem*. F. „M.A.I. U. M. 0336 Pitești”, d 136 418, vol. I, f. 6.

³ *Idem*, vol. III, f. 5.

⁴ *Idem*, vol. I, ff. 21-23.

⁵ *Ibidem*, f. 34.

Stănculescu preconiza schimbarea regimului și astfel, față de Vasile Dinescu, lăuda modul de viață capitalist, care după așa cum afirma el, este mult superior lagărului socialist. De asemenea, aducea elogii și preamărea tehnica statelor capitaliste și discuta dușmănos despre realizările statelor socialiste.

Un aspect foarte important, este acela că unii dintre martori erau membru de partid dar aducea anumite informații antistatale, deoarece a consumat băuturi alcoolice¹. În urma cercetărilor a reieșit că preotul Stănculescu Ion „a desfășurat activitate dușmănoasă împotriva regimului democrat-popular din R.P.R., de a comenta în mod dușmănos privitor la transformarea socialistă a agriculturii, de a prea-mării contrarevoluția din Ungaria, de a propaga idea izbucnirii unui nou război mondial și de a preconiza răsturnarea regimului democrat-popular din R.P.R.”².

Urmărirea penală a preotului Ion Stănculescu s-a datorat faptului că existau informații conform cărora în perioada 1954–1959 a desfășurat o intensă activitate împotriva măsurilor luate de statul democrat-popular, și în special împotriva transformării socialiste a agriculturii³. În urma anumitor cercetări, s-a stabilit faptul că preotul nu ducea o propagandă împotriva agriculturii, deoarece el însuși era membru colectivist din 1959, unde a prestat 96 de zile de muncă.

Ion Stănculescu a fost arestat la 24 septembrie 1959, fiind încarcerat la U.M. 0336 Pitești, conform tabelului arestațiilor din dosarul de anchetă penală nr. 456/1959. Arestarea preventivă a fost prelungită de la 24 septembrie 1959 până la 22 noiembrie 1959.

Referitor la punerea sub învinuire a preotului Ion Stănculescu s-a stabilit că din lucrările de anchetă penală rezultau probe suficiente cu privire la faptul că a desfășurat o activitate „vie și dușmănoasă împotriva regimului democrat-popular”. În discuțiile pe care le purta cu diferite persoane din comună, preotul lansa zvonuri referitoare la unele măsuri pe care le lua statul nostru, în diverse ramuri de activitate. Drept urmare, preotul a fost pus sub învinuire.

După această prelungire din noiembrie a mai fost aplicată încă o reținere până la 22 decembrie 1959. Încă o prelungire a fost aplicată până pe 21 ianuarie 1960, conform deciziei Procuraturii Militare Pitești nr. 460. Aceste acțiuni de arestare au fost mereu prelungite.

Un aspect important referitor la perioada în care preotul Ion Stănculescu a fost reținut, este aceea că a fost arestat la 24 septembrie 1959 și la data de 13 octombrie 1959, fiind pus sub învinuire. La baza arestării au stat declarațiile martorilor.

La 5 mai 1960, Tribunalul de Judecată a decis încetarea procesului penal privind-l pe Ion Stănculescu, întrucât faptele lui nu întrunea elementele constitutive ale vreunei infracțiuni. Se punerea în libertate sub puterea mandatului de arestare preventivă emis la 24 septembrie 1959. Se obliga revocarea măsurii de aplicare a sechestrului asigurator pe averea mobilă și imobilă a învinuitului⁴.

La 5 mai 1960, conform șefului închisorii de anchetă M.A.I., Ion Stănculescu era deja pus în libertate.

6.21. Vasiloiu Filip

Preotul Filip Vasiloiu, născut la 9 mai 1902, din părinții Ștefan și Ioana, în Dejești, jud. Olt, era cu domiciliul și serviciul în comuna natală. A fost reținut de justiție pentru instigație publică⁵. A fost membru al P.N.L. Brătianu⁶. Era încadrat în categoria chiaburilor, poseda o avere de 104,43 ha pământ diferit (dintre care 7 ha pruni, 1 ha vie, 35 ha pădure, iar restul – teren arabil), o batoză de treierat cu motor, un cazan de fabricat țuică, o casă de locuit cu 12 camere, o casă de locuit cu trei camere, o casă de locuit cu două camere, iar până în anul 1951 a posedat și

¹ *Ibidem*, f. 111.

² *Ibidem*, ff. 35-36

³ *Ibidem*, vol. I, f. 5; vol. II, f. 4.

⁴ *Ibidem*, f. 125.

⁵ *Idem*, F. „Tribunalul Militar Teritorial București”, d. 136611, vol. I, f. 5.

⁶ *Idem*, F. „M.A.I. Direcția Reg. a Securității Statului Pitești”, vol. II, f. 5.

o moară acționată de două pietre cu motor de 30 de cai putere (trecută în patrimoniul statului), posedă și inventar agricol.

În timpul guvernării P.N.L. Brătianu, a fost omul de bază al acestui partid pentru com. Dejești, fiind considerat șeful echipelor de bătăuși și pe care acesta îi îmbăta cu băutură alcoolică și îi ațâța asupra oamenilor care doreau dreptate. După 23 august 1944, a condus echipele de instigare ce au avut loc la alegerile din 1946 fiind contra votării B.P.D.-ului și antrenând și pe ceilalți țărani din comună să nu mai voteze B.P.D.-ul, fiind cunoscut în această perioadă ca un dușman al regimului de democrație populară care căuta pe toate căile să ducă țărâniea săracă în eroare pentru a pentru a nu vedea cu ochi buni regimul din țară.

Era descris drept o persoană șireată, avară, acaparatoare și vicleană, element dușmănos al regimului și capabil de orice fel de acte de teroare împotriva organelor de stat, ducea propagandă ostilă printre populație lansând zvonuri alarmiste în nenumărate rânduri și chiar în cursul anului 1952, s-a manifestat și a îndemnat populația să nu se supună dispozițiilor Guvernului și ale Partidului¹. Avea o influență amre la nivelul comunei deoarece era preot, iar ceea ce spunea era considerat ca fiind un lucru cert și adevărat.

Prin Sentința nr. 52 din 29 septembrie 1952 a Tribunalului Teritorial București, Filip Vasiloiu a fost condamnat la 10 ani de închisoare corecțională, șase ani de interdicție corecțională, 500 de lei cheltuieli de judecată și confiscarea averii personale, fiind astfel depus la Penitenciarul Văcărești.

În 1953, Filip Vasiloiu era încarcerat la Penitenciarul Aiud, iar la 5 decembrie 1953 s-a admis în principiu cererea de revizuire făcută de condamnatul sus-numit, în vârstă de 50 de ani, preot, cu ultimul domiciliu în com. Dejești, rn. Drăgășani, reg. Pitești, făcută contra sentinței nr. 52/30.09.1952, pronunțată de Tribunalul Militar Teritorial București, prin care a fost condamnat la 10 ani de închisoare corecțională, șase ani de interdicție corecțională și 500 de lei cheltuieli de judecată, pentru delictul de instigare publică, pedeapsă care prin Decizia nr. 18/16.04.1953 i-a fost redusă la șase ani de închisoare corecțională².

La 11 februarie 1954, conform Deciziei nr. 2087 al Tribunalului Militar Teritorial București cu referire la Filip Vasiloiu, s-a cerut transferarea acestuia de la Penitenciarul Aiud, la Jilava pentru a fi mai ușor de anchetat.

În 1954, Vasiloiu Șt. Filip a înaintat o cerere cu următorul conținut: „Subsemnatul Vasiloiu Șt. Filip, deținut politic în Penitenciarul Jilava aduc la cunoștință următoarele: Am fost arestat la 19 iulie 1952, judecat și condamnat correctional, deci cu vorbitor, pachet etc., am fost trimis la Aiud, unde m-am îmbolnăvit, apoi Baia Sprie (la data de 6 aprilie 1954 s-a făcut adresă spre transferarea preotului Vasiloiu din locul de deținere, la Penitenciarul Jilava, cea mai grea mină de plumb. Mi s-a redus recursul în acel moment, a fost casată sentința și mă judecă la Tribunal cu ceilalți condamnați. Precizând legea că se admite a se judeca deținuții și în stare de libertate și văzând deținuți ca și mine, care prin judecarea lor au fost puși în libertate, cer și eu în numele apărătorului meu, fără a ști dacă acesta a făcut aceasta: 1. Sunt bătrân și bolnav de reumatism de la Aiud, unde de pe 15 octombrie până pe 6 noiembrie 1953 am jucat cu picioarele goale până sus în pământul înghețat pentru chirpici, câte 10 ore pe zi, mi-au picat 5 unghii de la picioare. Sufăr de astm, miocardită și dese ori cad din picioare fără să simt, am și boală gastrică. 2. Am lăsat acasă acum doi ani și câteva luni: opt copii, patru bătrâni și o soție bolnavă pe urma celor opt nașteri, fiind singurul sprijin al lor. Fiind încrezător în petiția nepărtinitoare, îndrăznesc să fac această cerere și cred că dumneavoastră, văzând aceasta, veți dispune ca și pentru alții punerea mea în libertate. 3. La 9 iunie am fost adus la Tribunal pentru fiecare termen, la 7 iulie mi-au venit martorii, la 8 august nevenind martorii acuzării, am fost amânat pentru 7 septembrie”³.

¹ *Ibidem*, f. 21.

² *Idem*, vol. I, f. 238.

³ *Idem*, vol. I, ff. 269-270; vol. III, f. 7.

Făcând recurs la Sentința nr. 52, a fost rejudecată cauza, iar prin Sentința nr 435 din 20 aprilie 1955, Tribunalul I-a achitat de orice penalitate, dispune de restituirea celor 500 de lei cheltuieli de judecată, dar și primirea averii confiscate prin sentința 52/1952. Împotriva sentinței nr. 435, președintele Tribunalului Suprem al R.P.R. a făcut cerere de îndreptare. Președintele Tribunalului a admis cererea de îndreptare făcută de președintele Tribunalului Suprem al R.P.R. în contra sentinței nr. 435 din 20 aprilie 1955 a Tribunalului Militar Teritorial București, privitoare la Vasiloiu Filip a desființat sentința și a trimis cauza aceleiași instanțe spre o nouă judecată. Această decizie a fost citită în ședință publică la 15 august 1955.¹

Preotul Vasiloiu Filip a fost pus în libertate la 15 februarie 1955².

După eliberarea din Penitenciarul Jilava, a luat la cunoștință că nu are voie să divulge nimic din cele auzite și văzute de el. Acesta a spus că nu o să divulge nicio informație referitoare la locurile de deținere pe unde a trecut și nici despre persoanele încarcerate. În cazul în care nu se conforma celor mai sus specificate era pasibil de pedeapsă.

¹ *Idem*, vol. I, f. 299.

² *Idem*, vol. III, f. 11.

Anexa 7. Mănăstirea Clocociov în surse iconografice¹

Figura 1. Mănăstirea Clocociov, începutul sec. XX

Figura 2. Mănăstirea Clocociov, 1976

¹ Sursă: Arhiva curentă a Mănăstirii Clocociov. F. „Surse iconografice”

Figura 3. Mănăstirea Cloșca, în reparație, 1976

Figura 4. Mănăstirea Cloșca, fixarea turelor (I), 1976

Figura 5. Mănăstirea Clocociov, fixarea turelor (II), 1976

Figura 6. Mănăstirea Clocociov, în reparație, 1976

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

2 august 2024

Ionuț I. ENACHE

Curriculum vitae Europass

Informații personale

Nume / Prenume

ENACHE IONUȚ I.

Adresa

Com. Oboga; satul Oboga de Sus, jud. Olt, România

Telefon

(0040) 0755756958

E-mail

enache_ionut90@yahoo.com

Nationalitatea

Română

Data nașterii

02.05.1990

Experiența profesională

**01.09.2018 –
prezent**

- Profesor de Religie - Cultul Ortodox la:
 - ❖ Școala Gimnazială nr. 1 Balș,
 - ❖ Școala Profesională Specială Balș,
 - ❖ Școala Gimnazială Oboga (Balș, Oboga, România).
 - ❖ Ca profesor titular, am obținut Gradul Didactic II, prin promovarea probelor de examen în sesiunea 27–28.08.2018.
 - ❖ Am absolvit programul de formare continuă „Leadership și management pentru un învățământ performant”, 30 de credite, perioada 29.10.2018–20.11.2018.

**01.04.2015 –
prezent**

- Preot Paroh la Parohia „Sf. Dumitru” – Comuna Oboga, Sat Oboga, Str. Nițu Dobriceanu, nr. 3; (Oboga – România).

**01.09.2014 –
31.08.2018**

- Profesor titular pe catedra de Religie – Cultul Ortodox la:
 - ❖ Școala Gimnazială Vulpeni,
 - ❖ Școala Gimnazială Găvănești (Vulpeni, Găvănești – România).
 - ❖ Am obținut 5 credite transferabile, ca urmare a desfășurării activităților de dezvoltare profesională, în perioada 12.01.2015–31.03.2015, conform Raportului individual de dezvoltare profesională, completat în cadrul proiectului „Personalul didactic din sistemul de învățământ preuniversitar și universitar de stat – promotor al învățării pe tot parcursul vieții.

01.09.2013 –
31.08.2014

- ❖ Am absolvit cursul de formare continuă, abilitatea curriculară a cadrelor didactice care predau la clasa pregătitoare, I și a II-a”, cu durata de 24 de ore, organizată de Casa Corpului Didactic Olt, în perioada 19.05.2017–21.05.2017.
- ❖ Am urmat programul de formare continuă „Particularitățile proiectării și predării simultane la nivel primar și gimnazial”, cu durata de 100 de ore, în perioada 12.01-11.02.2018.

2013–2015

- Profesor suplinitor pe catedra de Religie - Cultul Ortodox la:
 - ❖ Școala Gimnazială Vulpeni,
 - ❖ Școala Gimnazială Găvănești, (Vulpeni, Găvănești – România).

2009–2013

- Masterat în Teologie „Misiune și pastorație”, Universitatea din Craiova; 2016, Susținerea temei de disertație, Universitatea din Craiova; Universitatea din Craiova, Facultatea de Teologie Ortodoxă, România
 - Însușirea competențelor în vederea întreprinderii activității pastoral-misionare.
- Licențiat în teologie, Specializarea Pastorală, Universitatea din Craiova, Facultatea de Teologie Ortodoxă, România
 - Materii studiate:
 - Dogmatica Ortodoxă,
 - Morala Creștină,
 - Istoria Universală a Bisericii Ortodoxe,
 - Istoria Universală a Bisericii Universale.
 - Abilitățile acumulate:
 - Însușirea competențelor în vederea întreprinderii activității pastoral-misionare

Autoevaluare
Nivel european (*)

Limba engleză

Limba franceză

Competențe și
abilități sociale

Înțelegere		Vorbire		Scriere	
Ascultare	Citire	Participare la conversație		Discurs oral	Exprimare scrisă
B2	B2		B2	B2	B2
C1	B2		B2	C1	B2

- Competențe de comunicare cu diferite categorii de oameni având o atitudine non discriminatorie și fiind adaptabil la diferite situații sociale. Aceste competențe au fost dobândite prin experiența proprie.

Competențe și aptitudini organizatorice	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spirit analitic, ▪ Putere de a raționa, de a discerne, de a sesiza esențialul, ▪ Aptitudini profesionale și conștiinciozitate în îndeplinirea obligațiilor-dobândite prin cursurile de formare pe care le-am parcurs. ▪ Aptitudini de dialog social ▪ Posibilitatea de a lucra în echipă ▪ Participare la parteneriate educative ▪ Capacitatea de a lucra cu părinții, elevii, mass-media, partenerii sociali și instituțiile statului
Competențe și cunoștințe de utilizare a calculatorului	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utilizare calculator în diferite limbaje: Microsoft Office Word, A.E.L, Microsoft Power Point, Microsoft Office Excel, Creare de lecții, Internet; Utilizare xerox, Scanner.
Competențe și aptitudini artistice	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Competențe muzicale, dobândite în cadrul formării profesionale.
Alte competențe și aptitudini	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sinceritate, dreptate, spirit democratic. ▪ Stăpânire de sine, chibzuință, cumpătate, răbdare. ▪ Modestie, bunăcuviință, conștiință morală. ▪ Decență, comportare și atitudine exemplare. ▪ Competențe consultative ▪ Competențe de comunicare cu părinții ▪ Competențe de consiliere și orientare ▪ Competențe psiho-pedagogice
Publicații științifice	<p>Autor a 17 articole și studii științifice publicate în Republica Moldova și România</p>